

Oznaka poročila: ARRS-CRP-ZP-2012-05/9

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

A. PODATKI O RAZISKOVALNEM PROJEKTU

1.Osnovni podatki o raziskovalnem projektu

Šifra projekta	V5-1013
Naslov projekta	Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma
Vodja projekta	6912 Tanja Mihalič
Naziv težišča v okviru CRP	1.03.06 Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma
Obseg raziskovalnih ur	1085
Cenovni razred	A
Trajanje projekta	10.2010 - 09.2012
Nosilna raziskovalna organizacija	584 Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta
Raziskovalne organizacije - soizvajalke	1718 Univerza na Primorskem Fakulteta za turistične študije Portorož - Turistica
Raziskovalno področje po šifrantu ARRS	5 DRUŽBOSLOVJE 5.02 Ekonomija
Družbeno-ekonomski cilj	08. Kmetijstvo

2.Raziskovalno področje po šifrantu FOS¹

Šifra	5.02
- Veda	5 Družbene vede
- Področje	5.02 Ekonomija in poslovne vede

3.Sofinancerji²

	Sofinancerji		
1.	Naziv	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje	
	Naslov	Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana	

B. REZULTATI IN DOSEŽKI RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

4. Povzetek projekta³

SLO

Izhodišče projekta Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma je doseganje trajnostnega razvoja v Republiki Sloveniji in posebej na področju povezovanja ribištva in turizma. Izhajamo iz teze, da obstaja obojestranska povezava ribištvom in turizmom. Ribištvo in z njim povezane značilnosti so vir za različne oblike turistične ponudbe, turizem je sredstvo za valorizacijo teh virov. Ti viri se nanašajo na naravne in kulturno-družbene vire, povezane z ribištvom.

Glede na sprejeti Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013 (MKGP, 2007) pa ribogojstvo ter predelava in trženje predstavljajo ključno zaposlitev na regionalnem (lokalnem) nivoju, predvsem v priobalnem območju. Na teh območjih (Koper, Izola, Piran) je ribištvo tradicionalna dejavnost, ki pa je izgubila svoj ekonomski potencial. Da bi lahko presegli navedeno problematiko in povečali ekonomski in kulturno-družbeni ter tudi sonaravni razvojni potencial dejavnosti, je potrebno najti moderne, tržno prodorne načine, ki bodo omogočali valorizacijo z ribištvom povezanih virov in povečanje dodane vrednosti dejavnosti. Povezovanje ribištva in turizma je v navedenem, turistično razvitem okolju izredna razvojna in komercialna priložnost. S pomočjo ribištva in njegove kulturne dediščine je moč izboljšati turistično ponudbo in privlačnost okolja za turizem. S pomočjo turistične valorizacije ribiških virov in dediščine je moč izboljšati položaj tradicionalnega ribištva in zaposlenih v teh dejavnosti.

ANG

The project Study synergy between the fishing and tourism industry aims to promote sustainable development through cooperation between tourism and fishing. Project claims that a mutual relationship between the two industry exist. Fishing activities, traditions and heritage represent a base for creation of tourism products, tourism may help to valorise fishery sources. These sources refer to natural, cultural and social characteristics of fishery. In line with the adopted governmental policy document Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013 (MKGP, 2007) fishery and connected industries represent important employment potential in the Slovenian coastal region. In this area (Koper, Izola, Piran) fishery is a traditional activity, which has lost its economic potential. In order to increase the potential for economic and also social and cultural survival, innovative business models that would bring higher added value need to be developed. Connecting fishery and tourism in Slovenian coastal area can represent a development opportunity for both sectors. Fishery has a potential to partner with tourism industry and increase the attractiveness potential of places and diversity of tourism supply. Tourism industry has interest to partner with fishery and enable fisherman to earn additional income on the account of tourism – related fishery activities and products.

5. Poročilo o realizaciji predloženega programa dela na raziskovalnem projektu⁴

Projekt je potrdil hipotezo, da ima turizem v Slovenskem obalnem področju

potencial za valorizacijo ribiških resursov. Ti ribiški resursi se nanašajo na naravne, kulturne in družbene značilnosti, ki so se oblikovale kot rezultat ribištva (produkci, ribe, hrana in kulinarika, kultura, tradicije, običaji in dediščina, infrastruktura, vključno z ribiško floto). Projekt je identificiral možne modele povezovanja ribištva in turizma na Slovenski Obali. Izvedena je bila kvalitativna raziskava in na tej osnovi razpoznane ovire in priložnosti za komercializacijo ribištva skozi turizem.

Presented project has confirmed the hypothesis that tourism in the Slovenian coastal area has a potential to valorise resources that are fishery based or connected. These fishery based and connected resources refer to natural, cultural and social features, developed as a result of fishery activities (products, fish, dishes, culture, tradition, heritage, infrastructure, including fishing boats). The project has identified possible business models for connecting tourism and fishery and researched their implementation in Slovene coastal area. Qualitative research paradigm has been used and obstacles and chances for commercial connections between tourism and fishery discussed.

6. Ocena stopnje realizacije programa dela na raziskovalnem in zastavljenih raziskovalnih ciljih⁵

1. Projekt je potrdil hipotezo, kot opisano v točki 5.
2. Izpolnjeni so bili raziskovalni cilji, kot določeni v prijavi projekta. Izvedena je bila analiza stanja ribištva na morju (pomen, stanje viri, prednosti in pomanjkljivosti) ter analiza stanja turizma v Obalno-kraški regiji (pomen, stanje, viri, prednosti in pomanjkljivosti). Izdelane so bile podlage za povezovanje dejavnosti ribištva in turizma z vidika trajnostnega razvoja in izdelani možni modeli za povezave ribiškega turizma in turističnega ribištva ter popisani možni turistični proizvodi, vezani na dejavnost in vire dejavnosti ribištva (npr. področje plovila, področje ribolov, področje jedi, področje drugi proizvodi). Projekt je sproti proizvajal in preverjal predloge za implementacijo turistične valorizacije ribištva skozi turizem. Vzpostavljeno je bilo tudi sodelovanje z naročnikom ter akterji razvoja ribištva na Obali.
3. Izpolnjene so bile planirane aktivnosti (izdelane študije, metodologije, opravljena raziskava, pripravljena poročila, objave, izvedene delavnice, tiskovna konferenca itd.).

7. Utemeljitev morebitnih sprememb programa raziskovalnega projekta oziroma sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave projektne skupine⁶

Sprememb ni bilo.

8. Najpomembnejši znanstveni rezultati projektne skupine⁷

Znanstveni dosežek			
1.	COBISS ID	20496102	Vir: COBISS.SI
	Naslov	Trajnostni poslovni model za hotele – primer Slovenije	
		A hotel sustainability business model	

	Opis	SLO	Članek obravnava uvajanje trojnega poslovnega izida v hotelska podjetja, to je ekonomskega, družbenega in ekološkega. Najprej študija razvije model trajnostne učinkovitosti in indikatorje za vsakega od poslovnih izidov. Nato je model preizkušen na primeru slovenskega hotelirstva in ugotavlja, ali slovenski turistični managerji spremljajo vse tri vrste poslovnega izida in koliko. V slovenskem hotelirstvu so managerji mnogo bolj zavezani ekonomskemu izidu, neekonomске poslovne izide pa spremljajo manj, ker menijo, da so manj pomembni.
		ANG	This paper assesses implementation of a triple business sustainability model within the hotel industry which refers to economic, environmental and social business line. First, study develops a sustainable efficiency business model and its indicators for each of business lines. Second, paper applies the model to the Slovenian tourism sector and shows whether hotel managers monitor all three sets of indicators and, if so, how much. In the Slovenian hotel sector managers are much more committed to the economic business line and neglect the non-economic business lines which they also view as being less important.
	Objavljeno v	Channel View Books; Journal of sustainable tourism; 2012; Vol. 20, iss. 5; str. 701-719; Impact Factor: 1.929; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 1.054; A": 1; A': 1; WoS: MW; Avtorji / Authors: Mihalič Tanja, Žabkar Vesna, Knežević Cvelbar Ljubica	
	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek	
	COBISS ID	20062950	Vir: COBISS.SI
2.	Naslov	SLO	Oblikovanje turistične destinacije za prihodnost
		ANG	Fashioning a destination tourism future
	Opis	SLO	Doseganje konkurenčnih prednosti je izziv za vsako destinacijo in v razmerah sprememb zahteva dobro priznavanje in reagiranje na sodobne turistične trende. To je še posebej aktualno za države v tranziciji, kot je Slovenija. Članek razvija instrumente za merjenje uspešnosti destinacije s pomočjo IPA analize. Rezultati na primeru Slovenije so pokazali, da na nekaterih področjih Slovenija posluje slabše, kar lahko vodi v strateški zdrs. Ugotovitve članka so informirana osnova za aktualno turistično politiko.
		ANG	Achieving competitive advantage for any destination in times of rapid global change requires tourism stakeholders to have a clear understanding of tourism trends. The challenges are particularly acute for emerging destinations such as Slovenia. The paper discusses tools for measuring destination performance with particular focus on Importance-Performance Analysis (IPA). The findings reveal that there are a number of areas in which the Slovene tourism industry considers itself to be under performing in the implementation of strategies to eliminate drift. Relevant policy implications can be derived from the findings.
	Objavljeno v	Butterworth Scientific Ltd; Tourism management; 2012; Vol. 33, iss. 2; str. 305-316; Impact Factor: 2.597; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 1.054; A": 1; A': 1; WoS: JB, MW, PC; Avtorji / Authors: Dwyer Larry, Knežević Cvelbar Ljubica, Edwards Deborah, Mihalič Tanja	
3.	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek	
	COBISS ID	20191462	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Konkurenčni potencial izgrajenih in podedovanih turističnih privlačnosti
		ANG	The competitiveness potential of created and inherited tourism supply
			Konkurenčni potencial izgrajenih in podedovanih turističnih privlačnosti The competitiveness potential of created and inherited tourism supply Članek analizira konkurenčnost izgrajenih elementov turistične ponudbe v primerjavi z podedovanimi: socialno-kulturnimi in naravnimi privlačnostmi.

	Opis	SLO	Na primeru Slovenije je ugotovljeno, da obstaja prepad med valorizacijskim potencialom naravnih in kulturnih dobrin in njihovo dejansko valorizacijo. Turistična politika bi morala spodbujati inovativne načine za "prodajo" naravnih in kulturnih privlačnosti, kar bi pomenilo višjo dodano vrednost v slovenskem turizmu.
		ANG	Paper analyses the competitiveness of built and inherited tourism resources: natural and socio-cultural. The applied study on Slovenian tourism sector confirmed the gap between the potential and real valorisation of natural and cultural tourism attractiveness. Tourism policy need to promote innovative ways of "selling" natural and cultural attractions through tourism products in order to increase added value in Slovenian tourism.
	Objavljeno v	University School of Tourism; 3rd conference of the International Association for Tourism Economics; 2011; Avtorji / Authors: Mihalič Tanja	
	Tipologija	1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci	

9. Najpomembnejši družbeno-ekonomsko relevantni rezultati projektne skupine⁸

Družbenoekonomsko relevantni dosežki			
1.	COBISS ID		20216294
			Vir: vpis v poročilo
	Naslov	SLO	Journal of travel research. Mihalič, Tanja (član uredniškega odbora 2011-). [Thousand Oaks, Calif.]: Sage Publications. ISSN 1552-6763. http://jtr.sagepub.com/ , http://firstsearch.oclc.org , http://firstsearch.oclc.org/journal=0047-2875;screen=info;ECOIP . [COBISS.SI-ID 20216294]
		ANG	Journal of travel research. Mihalič, Tanja (Editorial board member 2011-). [Thousand Oaks, Calif.]: Sage Publications. ISSN 1552-6763. http://jtr.sagepub.com/ , http://firstsearch.oclc.org , http://firstsearch.oclc.org/journal=0047-2875;screen=info;ECOIP . [COBISS.SI-ID 20216294]
	Opis	SLO	Uredniški odbor, kvalitetna znanstvena revija, SSCI.
		ANG	Editorial board member, quality academic journal, SSCI
	Šifra		C.04 Uredništvo mednarodne revije
	Objavljeno v		cobis
	Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek
2.	COBISS ID		
			Vir: vpis v poročilo
	Naslov	SLO	Nagrada, Zlata plaketa« Univerze v Ljubljani
		ANG	Award, Golden award of the University of Ljubljana
	Opis	SLO	Zlata plaketa« Univerze v Ljubljani za izjemne zasluge pri razvijanju znanstvenega, pedagoškega ali umetniškega ustvarjanja, podeljeno Tanji Mihalič, 2011.
		ANG	Golden award of the University of Ljubljana for extreme achievements in the field of scientific, pedagogical and art development, awarded to Tanja Mihalič, 2011
	Šifra		E.01 Domače nagrade
	Objavljeno v		medijih
	Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek

3.	COBISS ID		Vir: vpis v poročilo
	Naslov	SLO	Gostujoči profesor, predavanja na tuji univerzi.
		ANG	Visiting professor, lecture at the university abroad
	Opis	SLO	Tanja Mihalič, gostujoči profesor na University Islas Baleares, program Environmental Economics and Tourism, predmet Tourism Policy, November 2011
		ANG	Tanja Mihalič, visiting professor at the University Islas Baleares, programme Environmental Economics and Tourism, subject Tourism Policy, November 2011
	Šifra		B.05 Gostujoči profesor na inštitutu/univerzi
	Objavljeno v		programu
	Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek
4.	COBISS ID		Vir: vpis v poročilo
	Naslov	SLO	Uredniški odbor, kvalitetna znanstvena revija,
		ANG	Editorial board member, quality academic journal
	Opis	SLO	International Journal of Event and Festival Management, Ljubica Knežević Cvelbar, članica uredniškega odbora
		ANG	Editorial Board Membership - International Journal of Event and Festival Management, Ljubica Knežević Cvelbar, member of editorial board
	Šifra		C.04 Uredništvo mednarodne revije
	Objavljeno v		v reviji
	Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek

10. Drugi pomembni rezultati projektne skupine⁹

Bogataj, J. Slovenija praznuje. Mladinska knjiga, Ljubljana 2011.

Prenos projekta v pedagoško-raziskovalni proces v letu 2011 (Na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani).

11. Pomen raziskovalnih rezultatov projektne skupine¹⁰

11.1. Pomen za razvoj znanosti¹¹

SLO

Projekt ima znanstveno vrednost, ker prispeva k modeliranju povezovanja turizma z drugimi dejavnostmi. Takšni modeli so bili že razviti na področju povezovanja turizma in športa, turizma in kulture. To je prvi tovrsten projekt na področju povezovanja ribištva in turizma, ki temelji na znanstveni metodi.

ANG

This project is of scientific importance as it contributes to modelling that connects tourism to other industries. Such a model has already been developed, such as connecting tourism and sports, or tourism and culture. However, this project is the first one that connects tourism and fishery, using a scientific methodology.

11.2. Pomen za razvoj Slovenije¹²

SLO

Slovenska ribiška dejavnost je v krizi, ker temelji na tradicionalnem modelu in neustreznih kapacitetah in organizaciji, ki ne zagotavljajo ekonomskega preživetja dejavnosti ter trajnostnega razvoja. Obenem je v obalnem področju močno razvita turistične dejavnost. Slednja temelji na značilnostih prostora in potrebuje avtentične vsebine, da ostane (postane) konkurenčna, Povezovanje ribištva in turizma je lahko pomembna razvojna priložnost.

ANG

Slovenian fishing industry is facing old business model that, based on its present capacity and organisation, fails to assure economic survival and sustainable development. At the same time, the Slovenian coastal area has well developed tourism industry. The later is based on the characteristics of the area and needs authentic content in orders to stay and become competitive. Connecting fishery tradition and tourism can represent an important development opportunity and business model that is worth to be promoted.

12.Vpetost raziskovalnih rezultatov projektne skupine.

12.1.Vpetost raziskave v domače okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- ☒ v domačih znanstvenih krogih
- ☒ pri domačih uporabnikih

Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?¹³

Interes izražajo institucije in strokovne in znanstvene revije.

12.2.Vpetost raziskave v tuje okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- ☒ v mednarodnih znanstvenih krogih
- ☐ pri mednarodnih uporabnikih

Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujini raziskovalnimi inštitucijami:¹⁴

Na dotični raziskavi smo imeli tujega partnerja, specialista za ribištvo in turizem ter turistični razvoj z ameriške univerze (prof. Bill Gartner).

Kateri so rezultati tovrstnega sodelovanja:¹⁵

Sodelovanje je bilo strokovno ter akademsko (svetovanje, recenzija, izmenjava študijski rezultatov, pedagoško sodelovanje).

C. IZJAVE

Podpisani izjavljam/o, da:

- so vsi podatki, ki jih navajamo v poročilu, resnični in točni
- se strinjamo z obdelavo podatkov v skladu z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov za potrebe ocenjevanja in obdelavo teh podatkov za evidence ARRS
- so vsi podatki v obrazcu v elektronski obliki identični podatkom v obrazcu v pisni obliki
- so z vsebino letnega poročila seznanjeni in se strinjajo vsi soizvajalci projekta
- bomo sofinancerjem istočasno z zaključnim poročilom predložili tudi študijo ali elaborat, skladno z zahtevami sofinancerjev

Podpisi:

zastopnik oz. pooblaščen oseba

vodja raziskovalnega projekta:

raziskovalne organizacije:

in

Univerza v Ljubljani, Ekonomska
fakulteta

Tanja Mihalič

ŽIG

Kraj in datum:

Ljubljana	18.9.2012

Oznaka prijave: ARRS-CRP-ZP-2012-05/9

---

¹ Zaradi spremembe klasifikacije je potrebno v poročilu opredeliti raziskovalno področje po novi klasifikaciji FOS 2007 (Fields of Science). Prevajalna tabela med raziskovalnimi področji po klasifikaciji ARRS ter po klasifikaciji FOS 2007 (Fields of Science) s kategorijami WOS (Web of Science) kot podpodročji je dostopna na spletni strani agencije (<http://www.arrs.gov.si/sl/gradivo/sifranti/preslik-vpp-fos-wos.asp>). [Nazaj](#)

² Podpisano izjavo sofinancerja/sofinancerjev, s katero potrjuje/jo, da delo na projektu potekalo skladno s programom, skupaj z vsebinsko obrazložitvijo o potencialnih učinkih rezultatov projekta obvezno priložite obrazcu kot priponko (v skeniranem PDF formatu) in jo v primeru, da poročilo ni polno digitalno podpisano, pošljite po pošti na Javno agencijo za raziskovalno dejavnost RS. [Nazaj](#)

³ Napišite povzetek raziskovalnega projekta (največ 3.000 znakov v slovenskem in angleškem jeziku) [Nazaj](#)

⁴ Napišite kratko vsebinsko poročilo, kjer boste predstavili raziskovalno hipotezo in opis raziskovanja. Navedite ključne ugotovitve, znanstvena spoznanja, rezultate in učinke raziskovalnega projekta in njihovo uporabo ter sodelovanje s tujimi partnerji. Največ 12.000 znakov vključno s presledki (približno dve strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁵ Realizacija raziskovalne hipoteze. Največ 3.000 znakov vključno s presledki (približno pol strani, velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

⁶ V primeru bistvenih odstopanj in sprememb od predvidenega programa raziskovalnega projekta, kot je bil zapisan v predlogu raziskovalnega projekta oziroma v primeru sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave projektne skupine v zadnjem letu izvajanja projekta (obrazložitev). V primeru, da sprememb ni bilo, to navedite. Največ 6.000 znakov vključno s presledki (približno ena stran, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁷ Znanstveni in družbeno-ekonomski dosežki v programu in projektu so lahko enaki, saj se projektna vsebina praviloma nanaša na širšo problematiko raziskovalnega programa, zato pričakujemo, da bo večina izjemnih dosežkov raziskovalnih programov dokumentirana tudi med izjemnimi dosežki različnih raziskovalnih projektov.

Raziskovalni dosežek iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A" ali A'. [Nazaj](#)

⁸ Znanstveni in družbeno-ekonomski dosežki v programu in projektu so lahko enaki, saj se projektna vsebina praviloma nanaša na širšo problematiko raziskovalnega programa, zato pričakujemo, da bo večina izjemnih dosežkov raziskovalnih programov dokumentirana tudi med izjemnimi dosežki različnih raziskovalnih projektov.

Družbeno-ekonomski rezultat iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A" ali A'.

Družbenoekonomski dosežek je po svoji strukturi drugačen, kot znanstveni dosežek. Povzetek znanstvenega dosežka je praviloma povzetek bibliografske enote (članka, knjige), v kateri je dosežek objavljen.

Povzetek družbeno ekonomsko relevantnega dosežka praviloma ni povzetek bibliografske enote, ki ta dosežek dokumentira, ker je dosežek sklop več rezultatov raziskovanja, ki je lahko dokumentiran v različnih bibliografskih enotah. COBISS ID zato ni enoznačen izjemoma pa ga lahko tudi ni (npr. v preteklem letu vodja meni, da je izjemen dosežek to, da sta se dva mlajša sodelavca zaposlila v gospodarstvu na pomembnih raziskovalnih nalogah, ali ustanovila svoje podjetje, ki je rezultat prejšnjega dela ... - v obeh primerih ni COBISS ID). [Nazaj](#)

⁹ Navedite rezultate raziskovalnega projekta iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) v primeru, da katerega od rezultatov ni mogoče navesti v točkah 7 in 8 (npr. ker se ga v sistemu COBISS ne vodi). Največ 2.000 znakov vključno s presledki. [Nazaj](#)

¹⁰ Pomen raziskovalnih rezultatov za razvoj znanosti in za razvoj Slovenije bo objavljen na spletni strani: <http://sicris.izum.si/> za posamezen projekt, ki je predmet poročanja [Nazaj](#)

Zaključno poročilo o rezultatih ciljnega raziskovalnega projekta - 2012

¹¹ Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

¹² Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

¹³ Največ 500 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

¹⁴ Največ 500 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

¹⁵ Največ 1.000 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

Obrazec: ARRS-CRP-ZP/2012-05 v1.00c

29-98-AF-D0-46-E8-E2-34-28-57-91-F6-6C-90-65-4E-87-D4-D1-F7

Tanja Mihalič (urednica):

**PROUČEVANJE SINERGIJSKIH
UČINKOV RIBIŠTVA IN TURIZMA**

KONČNO POROČILO O DELU NA PROJEKTU
SAMO ZA NAROČNIKA
PROJEKTA CRP V5-1013

September, 2012

Dr. Tanja Mihalič (urednica): Proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma

Poročilo za naročnika projekta.

Naročnik: Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo

Projekt: CRP »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006-2013«, Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast, Proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma, Šifra: V5-1013

Vodja projekta: dr. Tanja Mihalič

Ključne besede: trajnostni razvoj, elementi, metodologija, turizem, ribištvo, valorizacija

*****

Vse pravice pridržane. Noben del gradiva se ne sme reproducirati ali kopirati v kakršni koli obliki: grafično, elektronsko ali mehanično, kar vključuje (ne da bi bilo omejeno na) fotokopiranje, snemanje, skeniranje, tipkanje ali katere koli druge oblike reproduciranja vsebine brez pisnega dovoljenja avtorja ali druge pravne ali fizične osebe, na katero bi avtor prenesel materialne avtorske pravice.

Uvod v poročilo o delu na projektu

Poročilo o delu je namenjeno izključno naročniku projekta in ni namenjeno javni objavi. Nekateri deli predložene študije vsebujejo podatke intervjujev v obliki, ki so lahko zaupne narave, nekateri deli so v postopku končne obdelave za objavo v revijah, ki zahtevajo objavo predhodno neobjavljenih tekstov. Rezultati bodo javno objavljeni, ko bo izdana recenzirana monografija in izšel recenziran članek o raziskavi, ki je že v pripravi.

Poročilo sestoji iz treh delov.

Prvi del je vsebinski in povzema študije, ki so bile izdelane na začetku projekta, da mo zagotorili pravni in teoretični okvir za proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma. Ta del prikazuje vsebino opravljenih študij v celoti.

Drugi del se nanaša na kvalitativno raziskavo, s katero smo raziskali dejansko stanje, motivacijo, možnosti in ovire za povezovanje ribištva in turizma na Slovenski obali. Prikazuje metodologijo in rezultate ter transkripte izvedenih strukturiranih intervjujev.

V tretjem delu povzemamo del končnega poročila od delu na projektu po metodologiji ARSO. Iz tega poročila so razvidni osnovni podatki o projektu ter skladnost izvedbe z načrtovanim in odobrenim planom naročnika.

Vsebina zaključnega poročila je bila tudi že predstavljena naročniku ob zaključku projekta v mesecu septembru na Ekonomski fakulteti.

Prof. Dr. Tanja Mihalič

Vodja projekta

PROUČEVANJE SINERGIJSKIH UČINKOV RIBIŠTVA IN TURIZMA

PRVI DEL

ŠTUDIJE

KAZALO

Tanja Mihalič

MODEL ZA TRAJNOSTNO TURISTIČNO VALORIZACIJO POTENCAILOV RIBIŠTVA – METODLOGIJA ZA PRIPRAVO ŠTUDIJ NA PROJEKTU Z NAVODILI ZA DELO NA PROJEKTU

Kir Kuščer, Žiga Gregorinčič

PRAVNA UREDITEV MORSKEGA RIBIŠTVA

Saša Planinc, Snežana Levstik, Gorazd Sedmak

ORGANIZIRANOST RIBIŠTVA IN TURIZMA TER DELEŽNIKI TURISTIČNE VALORIZACIJE RIBIŠTVA

Ljubica Knežević Cvelbar, Snežana Levstik

PRIMERI DOBRIH PRAKS VALORIZACIJE RIBIŠTVA SKOZI TURIZEM

Jure Pohar, Ljubica Knežević Cvelbar, Snežana Levstik, Gorazd Sedmak, Saša Planinc

TRŽENJSKI POTENCIALI RIBIŠTVA ZA TURIZEM

Janez Bogataj

KULTURNA DEDIŠČINA MORSKEGA RIBIŠTVA IN TURISTIČNI POTENCIALI

1 Uvod

Zavedanje o ekonomskih in socialnih ter okoljskih družbenih problemih, o nepravilno razporejenih priložnostih in danostih oblikuje politični dialog in spreminja naš odnos do ustaljenih načinov razmišljanja in ravnanja. Pojemovanje družbenega razvoja zgolj s strogo ekonomskega vidika se umika novim razvojnim konceptom. Tudi Slovenija ima sprejo vizijo razvoja Slovenije, ki je celovita blaginja vsakega posameznika in posameznice (RS, 2005). Vizija razvoja se pri tem ne nanaša le na ekonomske, temveč vključuje tudi socialne, kulturne, okoljske, politične in tudi mednarodne cilje. Zaradi takšne postavitve ciljev je po svoji vsebini strategija razvoja Slovenije strategija trajnostnega razvoja.

2 Proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma

Izhodišče projekta Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma je doseganje trajnostnega razvoja v Republiki Sloveniji in posebej na področju povezovanja ribištva in turizma. Izhajamo iz teze, da je s turizmom moč valorizirati vire, ki so nastali zaradi ribištva na slovenski obali. Ti viri se nanašajo na

- naravne in
- kulturno-družbene vire, povezane z ribištvom.

2.1 Naravni viri povezani z ribištvom

Valorizacija naravnih ribiških virov se za potrebe te naloge nanaša na:

- objekte - organizme, ki jih opredeljuje Zakon o morskem ribištvu, ki pravi, da so to prostoživeči morski organizmi: ribe, raki, mehkužci ter druge vodne živali in rastline, ki so predmet upravljanja;
- aktivnosti, ki jih Zakon o morskem ribištvu opredeljuje v zvezi z upravljanjem ribolovnih virov – predvsem z izkoriščanjem in se nanašajo na lov, pa tudi na gojenje in nabiranje naravnih ribolovnih virov.

Pri tem je ena skupina aktivnosti takšnih, da jo v zvezi z izkoriščanjem (lovljenjem) lahko aktivno opravljajo osebe (obiskovalci) kot del svojih prostočasnih aktivnosti. To so aktivnosti:

- športnega ribolova,
- športnega ribolova s podvodno puško,
- rekreacijskega ribolova

- ribolova z obale.

Druga skupina aktivnosti pa je pasivno sodelovanje - opazovanje oseb (obiskovalcev) pri izvajanju:

- gospodarskega ribolova,
- tistega dela negospodarskega ribolova, ki je namenjen znanstvenemu, raziskovalnemu delu (in izobraževalnemu delu)
- ribogojstva.

2.2 Kulturno-družbeni viri povezani z ribištvom

Kulturno družbeni viri, ki so povezani z ribištvom se nanašajo na ribiško kulturo in dediščino (vključno s današnjo in preteklo: kulturo jedi, tehniko lova in gojenja, običaji...) ter vso infrastrukturo povezano z objekti upravljanja in aktivnostmi upravljanja (vključno s floto, ribiškimi pristanišči, gojišči, predelovalnimi obrati, akvariji, ...).

Gre za koncept povezovanja dveh sektorjev, kjer nastajajo sinergijski učinki, skladni s cilji trajnostnega razvoja. Tako bomo omogočili povečanje nacionalne konkurenčnosti ter družbenega napredka skozi raziskave, kot določeno z vizijo nacionalnega programa raziskav (ReNRRRP, 2006).

Projekt omogoča doseganje ciljev, ki so predeljeni v temeljnem razvojnem aktu Republike Slovenije (RS, 2005):

- na gospodarskem področju povečevanje BDP in dodane vrednosti ter povečanje zaposlenosti
- na družbenem področju (vključno kulturnem) izboljšanje kakovosti življenja in blaginje
- doseganje načela trajnosti tudi na naravnem in medgeneracijskem področju
- na mednarodnem področju povečati ugled in prepoznavnost na slovensko ribištvo in turizem vezanih proizvodov in aktivnosti.

Prikaz 1: Splošna vizija sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma

Ustvariti ekonomske, socialne, kulturne in okoljske ter mednarodne koristi s pomočjo povezovanja slovenskega ribištva in turizma in tako pospešiti razvoj na trajnosten način.

Vir: prirejeno po konceptu trajnostnega razvoja v Strategiji razvoja RS (RS, 2005).

3 Cilji projekta

Na osnovi prijave dokumentacije in problematike področja, so cilji raziskovalnega projekta Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma sledeči:

- analiza stanja ribištva na morju (pomen, stanje viri, prednosti in pomanjkljivosti)
- analiza stanja turizma v Obalno-kraški regiji (pomen, stanje, viri, prednosti in pomanjkljivosti)
- povezava dejavnosti ribištva in turizma z vidika trajnostnega razvoja (doseganje ekonomske uspešnosti, kulturno-socialne uspešnosti (vključno ohranjanje dediščine) in sonaravnega razvoja, varstva virov in zmanjševanja negativnih učinkov, identifikacija priložnosti in nevarnosti, poizkus izdelave modela povezav ribiškega turizma in turističnega ribištva)
- razvoj turističnih proizvodov, vezanih na dejavnost in vire dejavnosti ribištva (npr. področje plovila, področje ribolov, področje jedi, področje drugi proizvodi)

- predlogi za implementacijo turistične valorizacije ribištva skozi turizem (prenos dobrih praks, tudi mednarodnih).

Struktura in metodologija študij

Vsaka študija se koncentrira zgolj na svojo ozko vsebino. Strukture študij so v najboljši možni meri prilagojene ciljem projekta. Študije uporabljajo prilagojeno tipsko strukturo:

pomen, področje študije: pomen povezovanja ribištva in turizma z vidika obravnavane teme študije

viri, elementi študije: identifikacija in opis virov z vidika metodologije trajnostnega razvoja (glej tudi navodila pri točki o trajnostnem razvoju)

SWOT analiza: analiza s SWOT (usmerjena le na področja študije, brez prekrivanja s SWOT analizo iz Nacionalnega strateškega načrta za razvoj ribištva v RS 2007-2013 (MKGP, 2007)

priporočila: iz analize SWOT so izpeljane liste originalnih priporočil za valorizacijo ribištva skozi turizem (zakonodajni, projektni izsledki in priporočila, delavnice, produkti, trženje, načini povezovanja ipd.) in za doseganje ciljev projekta (predlog nadaljnjih aktivnosti).

4 Problemski opis področja ribištva in turizma - model

Na ravni narodnega gospodarstva je prispevek dodane vrednosti sektorja ribištva zanemarljiv (manj kot 2 promili slovenskega BDP-ja, MKGP, 2007, str. 7). V letu 2008 je delež zaposlenih predstavljal 0,02 odstotka vseh zaposlenih v Republiki Sloveniji (SURs, 2010). Po primerljivih podatkih je delež zaposlenih v turizmu (HORECa/Ta) skoraj 4 odstotke (SURs, 2010). Delež turizma v BDP-ju znaša 3 odstotke (SURs, 2010), celoviti učinki turizma v BDP pa znašajo 12,3 odstotkov (MG, 2008). V priobalnem območju je turizem močnejše razvit. Prav tako na priobalnem območju, glede na sprejeti Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013 (MKGP, 2007), ribogojstvo ter predelava in trženje prinašajo zaposlitve. Ne bi tudi smeli zanemarjati prispevka z ribištvom povezanih dejavnosti ter gospodarske in tradicionalne vloge ribištva za nekatera območja, kot npr. pomen priobalnega ribolova in predelovalne industrije za regijo. Na teh območjih (Koper, Izola, Piran) je ribištvo tradicionalna dejavnost in bi zato moralo biti del nacionalnih ukrepov za ohranitev kulturne dediščine. Da pa bi lahko presegli navedeno problematiko in povečali ekonomski in kulturno-družbeni ter tudi sonaravni razvojni potencial dejavnosti, je potrebno najti moderne, tržno prodorne načine, ki bodo omogočali valorizacijo z ribištvom povezanih virov in povečanje dodane vrednosti dejavnosti. Povezovanje ribištva in turizma je v navedenem, turistično razvitem okolju izredna razvojna in komercialna priložnost. S pomočjo ribištva in njegove kulturne dediščine je moč izboljšati turistično ponudbo in privlačnost okolja za turizem (ustvarjanje turistične privlačnosti na kopnem, na primer ribiški muzeji, ladje – muzeji, ribiške vasi, trgovine z ribiškimi izdelki, turistični ogled popravila plovil in ribolovnega orodja, prikaz tehnik ribolova, kulinarika v povezavi z ribištvom, produkti v povezavi z ribiško floto, ribiška doživetja za obiskovalce ipd.).

Na področju morja, ribištva in turizma v slovenskem prostoru ni študije, ki bi celovito obravnavala

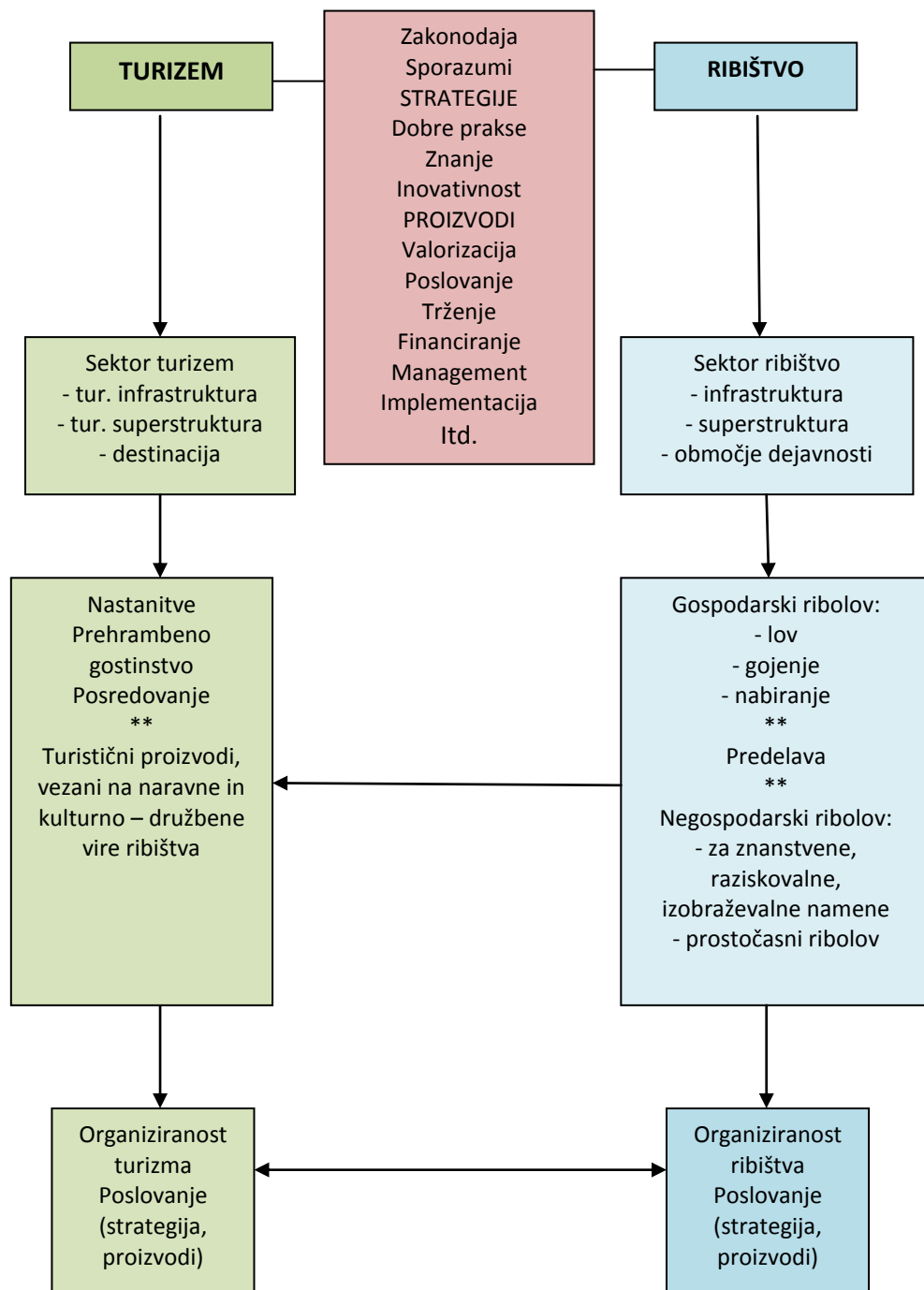
turistično valorizacijo ribiških virov v priobalnem pasu oziroma na morju. Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva (MKGP, 2007) sicer na več mestih navaja priložnosti, ki lahko nastanejo v povezovanju med obema dejavnostma, zlasti na področju doseganja trajnosti, promocije ribiških proizvodov in diverzifikacije dejavnosti skozi povezovanje ribištva s turizmom, kulturno dediščino in tradicijo. V bazi SICRIS nismo našli nobenega projekta, ki bi zadeval področje ribištva ali ribolova (SICRIS, 2010). Tudi praktično ni turističnih proizvodov, ki bi v večji meri povezovali ribištvo in turizem, četudi so turistični proizvodi v povezavi z ribištvom na sladkovodnih rekah in jezerih bolj prisotni in jih v slovenskem turizmu tudi promoviramo in tržimo (STO, 2010).

Na mednarodnem področju je znanstveno telo v zvezi z ribištvom in turistično valorizacijo bolj razvito, četudi ni zelo pogosta tema znanstvene obravnave, če se omejimo predvsem na obravnavo morskega ribištva in turizma v obmorskih destinacijah. Obstajajo nekoliko številčnejše študije primerov neevropskih obmorskih destinacij, ki so razvile razpoznavne turistične proizvode, predvsem v povezavi z interpretacijo virov (ogledovanje delfinov, kitov, morskih želv ipd.), s potapljanjem, ogledovanjem in športnim ribolovom (Melián-González in Manuel García-Falcón, 2003). Nadalje, nekatere študije obravnavajo za ta projekt relevantne vidike ohranjanja ribiške kulture in prireditvev, ki so povezane z ribolovom in kjer je turizem lahko sredstvo, da se ta kultura ohranja tudi za lokalne prebivalce (Silver, 2008). Ribiška in ribja kulinarika je razvita v svetu in tudi v Sloveniji (Bogataj, 2007). Pogostejše pa so študije, ki obravnavajo vplive ribolovnega turizma izključno iz ekonomskega vidika (Gartner, 2002) ali z bolj celovitega vidika trajnostnega razvoja destinacij in ribištva (Orch, 2004; Puijk, 1996, Young, 2002). Najdemo lahko tudi študije, ki turistično ribištvo analizirajo z vidika turistične promocije (Lovelock, 2009). V mediteranskem prostoru študije navajajo problem zmanjševanja ribjega ulova in navajajo primere dobrih praks, ko se ribištvo poveže s turizmom (Pescaturismo, Bellia La Marca, 2008), da se tako dosežejo sinergijski učinki (potapljanje in podvodno fotografiranje, športni ribolov in ribolov s profesionalnimi ribiči na ribiških ladjah, uporaba ribiških bark za turistične prevoze in ogleda). Turistična dejavnost tradicionalnih ribičev je način iskanja dodatnih zaslužkov in prilagajanja na sezonsko naravnost dejavnosti (Colloca et al, 2004).

Za turistično valorizacijo ribištva in z njim povezanih virov ter kulturne dediščine v Sloveniji pa so uporabne študije, ki smo jih na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v sodelovanju z drugimi Univerzami v slovenskem prostoru v preteklih letih izdelali na področju povezovanja turizma in izbranih dejavnosti. Tukaj naj omenimo CRP o valorizaciji športa v turistične namene, športno-turističnih proizvodih, trženju in strategiji (Mihalič, 2005), ki je razvil model za povezovanje športnih vsebin s turizmom in njihovo valorizacijo. Na področju povezovanja kulturne dediščine je CRP o kulturni dediščini razvil metodologijo za financiranje ekonomike varstva in upravljanja s kulturno dediščino (Mihalič, 2000, Mihalič et al, 2000). Na EF so v okviru zaključnih nalog nastajala dela s področja ribištva, eno delo s področja sladkovodnega ribištva in turizma (Jeraj, 1995). Valorizacija kulturne dediščine je stalno prisotna v delih Janeza Bogataja, kakor tudi kulinarčna dediščina Slovenije (projekt Okusiti Slovenijo, Bogataj, 2007).

S pomočjo turistične valorizacije ribiških virov in dediščine je moč izboljšati položaj tradicionalnega ribištva in zaposlenih v teh dejavnosti. Vendar v teoriji ali drugih virih model, ki bi povezoval turizem in ribištvo, ne obstaja. Podobni modeli so razviti na drugih področjih (npr. model turističnih športov in športnega turizma, ki povezuje področje športa in turizma). Za potrebe tega dela predlagamo naslednji model povezovanja ribištva in turizma (Prikaz 2).

Prikaz 2: Model za povezovanje ribištva in turizma

Vir: prirejeno po modelu športa in turizma Mihalič, 2004.

Če povezujemo turizem z ribištvom, govorimo o ribiškem turizmu. Ribiški turizem je ena izmed specifičnih oblik turizma in po strokovnem konsenzu vezana na ribištvo kot na specifični in dominantni motiv, ki turista napoti v določeno destinacijo, katere ponudba je prilagojena zadovoljevanju ribiškega motiva (Prikaz 3). Takšen primer je npr. obisk destinacije pretežno zaradi ribolova ali zaradi ogleda ribiškega muzeja. Ribiči iščejo kraje (destinacije), ki so primerni za izvajanje

določene ribiške aktivnosti, ki imajo ustrezno infrastrukturo ali naravne danosti, ki omogočajo zadovoljstvo npr. v ribolovu.

Prikaz 3: Ribiški turizem - opredelitev

Ribiški turizem je vrsta turizma, ki ga odlikuje posebni in dominantni motiv za potovanje – ribištvo. Realizira se s potovanji v destinacije, katerih ponudba je prilagojena zadovoljevanju ribiškega obiskovalca.

Vir: prirejeno po Čavlek, N., Bartoluci, M., Prebežac, D., Kesar, 2011.

O pravem ribiškem turizmu v Sloveniji bi lahko govorili le v obsegu, ki ustreza turističnemu povpraševanju, katerega osnovni (prevladujoči) motiv so ribiške vsebine, ki jih nudi izoblikovana ribiška turistična ponudba. Glavni potrošniki so ribiči z visoko športno motivacijo, ki potujejo zaradi izvajanja ribolova, turisti, ki občasno sodelujejo v ribolovnih aktivnostih, čeprav ribolov ni osnovni motiv njihovega potovanja, pasivni udeleženci takšnih potovanj in drugi.

Proučujemo pa lahko tudi druge posebne vrste turizma, katerih dominantni motiv za potovanje sicer ni ribištvo, da se tudi povezujejo z ribolovom in različnimi ribiškimi vsebinami na različnih področjih. Turizem je zainteresiran za ribiške vsebine, ker imajo potencial za ustvarjanje novih turističnih proizvodov in dodatnih turističnih zaslužkov, tako npr. iz naslova izvajanja ribiških vsebin, kot tudi iz naslova dodatne potrošnje za nastanitev, prehrano, zabavo, nakupe itd. Turistično gospodarstvo se lahko specializira za dva nasprotna turistična proizvoda: prvi za ribiče, ki jih zanima prvenstveno ribolov, kjer je tržni volumen relativno manjši, drugi za masovne turistične prireditve z ribiško vsebino z velikim tržnim potencialom. V praksi obmorske turistične destinacije kombinirajo oba proizvoda. To velja tako za oblike masovne konzumacije ribiških vsebin, kakor tudi za namenski ribolov, ki je povezan s potovanji.

Z vidika ribištva je pomembno, kakšne so poslovne povezave s sektorjem turizem in kakšne so možnosti za valorizacijo ribiških vsebin skozi turizem tako, da ima od tega koristi ribiški sektor oziroma v tem sektorju zaposleno prebivalstvo. Za turizem sta pomembna ribiška infrastruktura in ribiška doživetja, ki jih lahko valorizira splošna turistična ponudba.

Izdelava takšnega modela za povezave med ribištvom in turizmom omogoča jasen okvir za povezovanje, identifikacijo virov in možnosti za turistično valorizacijo in identifikacijo možnih sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma.

Temeljni strateški dokument razvoja turizma (RNUST, 2007) postavlja nove prioritete razvoja ter na prvo mesto postavlja koncept trajnostnega razvoja. Koncept trajnostnega razvoja je v turizmu predvsem predmet obravnave na področju destinacij kot zaokroženih celic trajnostnega razvoja. Hkrati pa prodira tudi v sestavne dele destinacij in tudi na podjetniški nivo.

Model in terminologija študij

Vsaka študija se koncentrira zgolj na svojo ozko vsebino ter zagotavlja ustrezno terminologijo na svojem področju. Terminologija študij se poenoti tako, da se uporablja v tem poglavju predlagane izraze oziroma da se predlagajo morebitne spremembe in novi izrazi. Model za povezovanje ribištva in turizma se sproti dopolnjuje (skozi priporočila na koncu vsake študije).

5 Model trajnostnega razvoja

Danes je v turizmu najbolj široko sprejeta definicija trajnostnega turizma definicija UNEP in UNWTO. Na kratko bi trajnostni turizem lahko opredelili kot »turizem, ki upošteva sedanje in bodoče ekonomske, družbene in ekološke vplive in tudi zadovoljuje potrebe obiskovalcev, gospodarstva, okolja in lokalnih prebivalcev« (UNWTO, 2004).

Nadalje definicija temelji na treh stebrih trajnostnega razvoja, ki so ekonomski, družbeno-kulturni in ekološki. Po tej definiciji trajnostni turistični razvoj:

zagotavlja optimalno uporabo naravnega okolja, vzdržuje ekološke procese in pomaga varovati naravne vire in biotsko raznovrstnost;

spoštuje družbeno-kulturno avtentičnost lokalnega prebivalstva, čuva njihovo izgrajeno in kulturno dediščino ter tradicionalne vrednote, prispeva k razumevanju in toleranci med različnimi kulturami;

zagotavlja ekonomsko uspešnost poslovanja na dolgi rok, omogoča družbene in ekonomske koristi za vse udeležence in njihovo pravično razporeditev, vključno na področju stabilne zaposlenosti, pridobivanja dohodkov, socialnih storitev za lokalno prebivalstvo ter prispeva k odpravljanju revščine.

Takšen razvoj pa tudi:

- zagotavlja in vzdržuje zadovoljstvo obiskovalcev (turistov)
- in nujno krepi njihovo ekološko odgovornost (UNWTO, 2004) in zavest;
- v praksi pa se je izkazalo, da uspešna implementacija trajnostnega razvoja zahteva tudi prisotnost politične moči in odločanja, sodelovanje vseh deležnikov razvoja in uspešno iskanje konsenza pri predlaganih rešitvah.

Na osnovi gornjega koncentriranega prikaza o stebrih trajnostnega turizma, ki smo ga razširili še z dodatnimi tremi zahtevami, ki izvirajo iz literature in prakse, smo na ITEFu (Institut za turizem Ekonomske fakultete) izdelali model za implementacijo trajnostnega razvoja. V nekoliko prirejeni obliki ga za potrebe pričujoče študije prikazujemo v Prikazu 4.

Prikaz 4: Model trajnostnega razvoja za povezovanje turizma in ribištva

Področja – prva raven	Področja – druga raven	Razdelani indikatorji modela
Tradicionalno (ekonomsko)	Ekonomsko	Oprijemljivi (finančni)
		Neoprijemljivi (trženjski)
Moderno(neekonomsko)	Okoljsko	Naravni viri in biotska raznovrstnost
		Izobraževanje in ekološka zavest
	Družbeno in kulturno	Lokalno prebivalstvo, (vključno zaposleni)
		Kulturna dediščina
		Moč za ukrepanje, sodelovanje deležnikov

Vir: Prirejeno po modelu ITEF, Mihalič, 2009.

Ekonomsko področje zajema tradicionalne finančno računovodske indikatorje uspešnosti poslovanja. Navedeni kazalci pomagajo lastnikom in ostalim deležnikom spremljati finančno uspešnost poslovanja.

Nadalje v ekonomsko področje sodijo tudi nekateri trženjski kazalniki. Mnogi avtorji trdijo, da je uspešnost hotelirske dejavnosti, ki je storitvena dejavnost, lažje merljiva s kazalniki zadovoljstva gostov, kot s trdimi, finančnimi kazalniki. Gre za moderen trženjski pristop k poslovanju, ki profit zagotavlja posredno, skozi orientacijo na zadovoljstvo gostov. Ne glede na povezanost takšne diskusije, kjer je finančno izražena uspešnost poslovanja direktni ali indirektni cilj poslovanja, je dokazano, da sta finančna in trženjska uspešnost pozitivno korelirani (Sigala et al, 2004, Huang & Wang, 2007).

Področje naravnega okolja, često imenovano tudi ekološko področje, zajema indikatorje trajnostnega razvoja, ki se nanašajo na naravno okolje. Pomagajo spremljati zmanjševanje negativnih vplivov in meriti pozitivne učinke poslovanja na naravno okolje destinacije, spremljati porabo virov in varovanje okolja ter aktivnosti za dvigovanje ekološke zavesti.

Tudi družbeno in kulturno okolje moderni pristopi zajemajo znotraj ekološkega okolja. To še bolj velja za politično okolje, četudi koncept UNWTO trajnostnega turizma jasno opredeljuje družbeno okolje kot enega od stebrov trajnostnega razvoja, politično okolje pa kot pomemben integralni del uresničljivosti koncepta trajnostnega razvoja. Tovrstni kazalniki pomagajo spremljati zmanjševanje negativnih vplivov na družbeno okolje ter tudi maksimizacije koristi za družbeno in kulturno okolje, npr. pozitivne učinke na življenje domačinov, ohranjanje avtohtonosti in kulturne dediščine. Indikatorji se v povezavi s političnim okoljem nanašajo na uresničevanje koncepta trajnosti v podjetju in destinaciji ter sodijo v kategorijo politične uresničljivosti kot npr. obstoj strategij in politik za trajnostni razvoj hotela in destinacije.

Koncept trajnostnega razvoja in njegovi elementi

Projekt logično upošteva naslednje vidike trajnostnega razvoja (zmanjševanje negativnih in povečevanje pozitivnih učinkov):

- oprijemljivi vidik (finančni), ki se nanaša na finančno ali ekonomsko uspešnost poslovanja oziroma združevanja ribištva in turizma
- neoprijemljivi vidik (trženjski), ki se nanaša na trženjsko uspešnost poslovanja oziroma združevanja ribištva in turizma (v bistvu enako kot prvi, ker sta povezana)
- vidik naravni viri in biotska raznovrstnost
- vidik izobraževanje in ekološka zavest
- vidik lokalno prebivalstvo, (vključno zaposleni)
- vidik kulturna dediščina
- vidik moč za ukrepanje, sodelovanje deležnikov.

6 Sklep

V nadaljevanju so prikazne parcialne študije, ki obravnavajo različne vidike povezovanja turizma in ribištva.

7 Literatura in viri

- Bellia La Marca, G. (2008). Fish Tourism in Sicily. Hipocrene books.
- Bogataj, J. (2007). Okusiti Slovenijo. Gorenjski tisk.
- Colloca, F., Crespi, V., Cerasi, S., Coppola, S., R. (2004). Structure and evolution of the artisanal fishery in a southern Italian coastal area. Fisheries Research, Vol. 69 (3), str. 359-369.
- Gartner, W., Love, L., Erkkila, D. (2002). Economic impact and social benefit study of Coldwater Angling in Minnesota. Minnesota Department of Natural Resources.
- Huang, H.C., Chu, W., and Wang, W.K. (2007). Strategic Performance Measurement and Value Drivers: Evidence from International Tourism Hotels in an Emerging Economy. The Service Industry Journal, 7(8), 1111–1128.
- Jeraj, P. (1995). Ekonomski učinki in značilnosti ribolovnega turizma v Sloveniji : diplomska naloga poslovne šole. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana.
- Čavlek, N., Bartoluci, M., Prebežac, D., Kesar, O. (2011), Turizam - ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb (recenzirani sveučilišni udžbenik u tisku).
- Lovelock, B., A. (2009). Promotion of Hunting and Fishing Tourism on the Internet: A Survey of National Tourism Organization Websites. Human Dimensions of Wildlife. Philadelphia: 2009. Vol. 14, Iss. 2.
- Melián-González, A.; Manuel García-Falcón, J. (2003). Competitive potential of tourism in destinations. Annals of Tourism Research, Volume 30, Issue 3, July 2003, str. 720-740.
- MG (2008). Pomen turizma v Sloveniji v letu 2003 in ekstrapolacija za leto 2006 (po metodologiji Satelitski računi za turizem). Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo.
- Mihalič, T. (2000). Modeli financiranja ekonomike varstva in upravljanja s kulturno dediščino : slovenski gradovi - financiranje, ekonomika, upravljanje : letno poročilo o rezultatih raziskovalnega projekta v letu 1999. Ljubljana: Raziskovalni center Ekonomske fakulteta.

- Mihalič, T. (2005). Šport kot element razvoja turizma v Sloveniji - valorizacija športa v turistične namene, športno-turistični proizvodi, trženje in strategija : zaključno poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela na projektu v okviru ciljnega raziskovalnega projekta (CRP) "Konkurenčnost Slovenije 2001-2006". Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Mihalič, T., Kramberger, D., Lipovšek, B., Piciga, I., Omahen, M., Rutar, J., Letič, L. (2000). Modeli financiranja ekonomike varstva in upravljanja s kulturno dediščino : slovenski gradovi - financiranje, ekonomika, upravljanje : interno letno vsebinsko poročilo o delu na projektu. Ljubljana: Raziskovalni center Ekonomske fakulteta.
- Mihalič, T., Lipovšek, B. (2000). Slovenski gradovi - financiranje, ekonomika, upravljanje. IB rev. (Ljubl.), 2000, letn. 34, št. 3/4, str. 88-84.
- Mihalič, T. (ur.). (2009). Oblikovanje modela merjenja uspešnosti poslovanja hotelskih podjetij. Konkurenčnost Slovenije 2006-2013. Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast. Projekt CRP. Ljubljana: Raziskovalni center, Institut za turizem Ekonomske fakultete, Univerze v Ljubljani.
- MKGP. (2007). Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Republika Slovenija, Ljubljana.
- MKGP. (2007). Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Epublika Slovenija, Ljubljana.
- Orch, T. (2004). Sustainable management of marine fishing tourism. Some lessons from Norway. Tourism in Marine Environments, Volume 1, Number 1, 2004, pp. 49-57(9)
- Puijk, R. (1996). Dealing with fish and tourists. A case study from northern Norway. V J. Boissevain, Coping with tourists: European reactions to mass tourism. Berghahn Books
- ReNRRRP (2006). Resolucija o nacionalnem raziskovalnem razvojnem programu za obdobje 2006-2010 (ReNRRP). Uradni list RS, št. 3/2006 z dne 10. 1. 2006.
- RNUST (2006). Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2006-2011. Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za turizem, Ljubljana.
- RS (2005). Strategija razvoja Republike Slovenije. Republika Slovenija, Ljubljana.
- SICRIS (2010). Projekti. SICRIS. Doseženo na http://sicris.izum.si/search/prj_list.aspx?lang=slv, 26.4.2010.
- Silver, D. (2008) Celebrating Tradition. Taiwan Review. Los Angeles: Oct 2008. Vol. 58, Iss. 10.
- STO (2010): Aktivne počitnice. Slovenska turistična organizacija. Doseženo na http://www.slovenia.info/si/Aktivne-pocitnice.htm?aktivne_pocitnice=0&lng=1, 26.4.2010.
- SURS (2010). Statistični letopis. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- UNWTO (2004). Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations: A Guidebook. Madrid: World Tourism Organization.
- Young, B. (1983). Touristization of traditional Maltese fishing-farming villages: A general model. Tourism Management, Volume 4, Issue 1, March 1983, Pages 35-41

8 Seznam uporabljenih kratic

BDP – bruto domači proizvod

RNUST – Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007 - 2013

UNWTO – United Nations World Tourism Organization

EU – Evropska Unija

HoReCa/Ta – Hotels and similar establishments, Restaurants, Cafes and Bars/ Travel agencies

MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

9 Slovarček izrazov in prevodov

Obiskovalec: oseba, ki obišče kraj izven svojega običajnega življenjskega prostora. Izraz se nanaša na turiste (osebe, ki prenočujejo) in enodnevne ali istodnevne obiskovalce.

Turizem kot dejavnost: po HoReCa/Ta metodologiji EU vključuje dejavnost nastanitvenega in prehrabnega sektorja ter dejavnost turističnih organizatorjev in agencij.

Ribištvo (znotraj dejavnosti kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo) se nanaša na ribištvo in gojenje vodnih organizmov. Ribištvo je dejavnost.

Ribolov – lovljenje rib.

Ribolovni viri so prostoživeči morski organizmi (ribe, raki, mehkužci ter druge vodne živali in rastline, ki so predmet upravljanja (na kratko ribe).

Ribič (ribička) – fizična oseba, ki ima pravico izvajati gospodarski ribolov.

Ribiški turizem - t.i. specifična oblika turizma (special interest tourism), ki temelji na ribiškem motivu (ribolov). Opredeljen je na strani povpraševanja (prevladujoči motiv) in na strani ponudbe (prilagojena ponudba).

Kir Kuščer in Žiga Gregorinčič

ŠTUDIJA

PRAVNA UREDITEV MORSKEGA RIBIŠTVA

PROJEKT

Proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma

14. januar 2011

1 Uvod

Ribištvo je dejavnost, ki se je po letu 1970 intenzivno industrializirala. Šele v zadnjih dveh desetletjih se je počasi začelo ugotavljati, da tak prekomeren razvoj posledično prekomerno obremenjuje naravne vire in z njimi povezane ekosisteme. Znanstveniki s področja ribištva so leta 2007 ocenili stanje 33 najpomembnejših evropskih komercialnih staležev rib in ugotovili, da pri 29 staležih, ki obsegajo približno 88 % vseh staležev v Evropski Uniji (v nadaljevanju EU), poteka prelov. Podobno je stanje tudi zunaj EU, saj je Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) prišla do podobne ugotovitve: na svetovni ravni se v povprečju dogaja prelov pri 25 % staležev. To niti ni presenetljivo, saj se ocenjuje, da je ribiška flota EU dvakrat večja kot bi morala biti, če bi želeli trajnostno izkoriščati razpoložljive staleže rib.¹ Ribiška dejavnost se mora torej prestrukturirati, saj lahko v kratkem času pride do izčrpanja naravnih virov, ki so ključni za njen obstoj. Poleg tega pa je precejšen del ribiškega ladjevja zaradi prekomernega izkoriščanja morskih organizmov in povečane ponudbe soočen z vse manjšim ulovom, naraščajočimi poslovnimi stroški in z izgubami. Posledično je cilj novjših evropskih pravnih norm, ki urejajo ribištvo, zmanjšati ribiško floto in obenem poskrbeti za to, da samo prestrukturiranje ribištva ne bo prevelik udarec za industrijo, ki je na evropski ravni vendarle pomemben soustvarjalec bruto domačega produkta in delovnih mest.

2 Zakonodaja Evropske Unije in Skupna ribiška politika

Temelj urejanja ribištva na ravni EU predstavlja skupna ribiška politika, ki je bila uradno oblikovana leta 1983, izvajala pa se je že prej v okviru skupne kmetijske politike. Njeni prvotni cilji so bili povsem drugačni od tistih, ki so v ospredju danes. Usmerjeni so bili v preprečevanje konfliktov med državami, ki so širile svoje teritorialne vode in oblikovale izključne ekonomske cone, saj bi neurejanje teh razmerij lahko vodilo v številne spore, ki krhajo občutljive meddržavne odnose. Posledično je skupna ribiška politika najprej obsegala sporazume, ki so članicam vzajemno omočili prost dostop do tujih vod, ohranitev tradicionalnih ribolovnih območij ter ohranitev in razvoj ribolovnih praks posameznih držav članic. Ob spoznanju, da ribištvo prekomerno obremenjuje naravne vire, pa se je pozornost skupne ribiške politike čedalje bolj usmerjala na omejevanje ulova in dodeljevanje kvot, nato pa je reforma, ki je bila izvedena v letu 2002, skupni ribiški politiki zastavila širše cilje.

2.1 Cilji in obseg skupne ribiške politike

Leta 2002 je bila sprejeta Uredba Sveta (ES) št. 2371/2002 z dne 20. decembra 2002 o ohranjanju in trajnostnem izkoriščanju ribolovnih virov v okviru skupne ribiške politike (v nadaljevanju Uredba o skupni ribiški politiki), ki je postavila nove temelje za skupno ribiško politiko in razširila njeno vsebino. V prvem členu določa, da skupna ribiška politika zajema ohranjanje, upravljanje in izkoriščanje živih vodnih virov, ribogojstvo in predelavo ter trženje ribiških proizvodov in proizvodov iz ribogojstva, kadar se take aktivnosti izvajajo na ozemlju držav članic ali v vodah Skupnosti ali jih izvajajo ribiška plovila Skupnosti ali državljani držav članic, če ne posegajo v primarno odgovornost države zastave.

¹ Skupna ribiška politika, Priročnik za uporabnike, Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti 2009, str. 4-5.

V drugem členu pa nato izpostavi cilj skupne ribiške politike, ki naj zagotavlja trajnostno izkoriščanje živih vodnih virov, ob sočasnem ustvarjanju trajnostnih gospodarskih, okoljskih in socialnih pogojev. V ta namen Skupnost uporabi previdnostni pristop pri sprejemanju ukrepov za varovanje in ohranjanje živih vodnih virov, za zagotavljanje njihovega trajnostnega izkoriščanja in za zmanjšanje vpliva ribolovnih aktivnosti na morski ekosistem. Prizadeva si za postopno izvajanje na ekosistemu temelječega pristopa upravljanja ribištva. Poleg tega si prizadeva prispevati k učinkovitim ribolovnim aktivnostim znotraj rentabilne ter konkurenčne ribiške in ribogojne industrije, ki bo zagotavljala primeren standard življenja za tiste, ki so odvisni od ribolovnih aktivnosti, in obenem upošteva interese potrošnikov.

Z Uredbo o skupni ribiški politiki se je pozornost skupne ribiške politike preusmerila, povečalo pa se je tudi število področij, ki jih ureja. Tako skupna ribiška politika obsega: pravila, ki skušajo ustvariti trajnostno ribištvo in poskrbeti, da se ne poškodujejo morski ekosistemi; pravila, ki omogočajo državam članicam, da sankcionirajo kršitelje določb skupne ribiške politike; pravila za nadzorovanje ribiške flote in preprečevanje njihove širitve; pravila, ki urejajo dodeljevanje sredstev in tehnično podporo ribiški industriji; pravila, ki urejajo zunanjo ribiško politiko EU; pravila, katerih cilj je, da proizvajalci ribjih izdelkov dobijo pravično ceno za svoje proizvode ter da potrošniki lahko zaupajo kvaliteti njihovih izdelkov; pravila, ki skušajo zagotoviti dinamičen razvoj evropskega ribiškega sektorja; pravila, ki podpirajo znanstvene raziskave in zbiranje podatkov za sprejemanje utemeljenih odločitev na področju upravljanja ribištva.

2.2 Trajnostno ribištvo in vzdrževanje morskih ekosistemov

Pravila skupne ribiške politike, ki skušajo doseči trajnostno ribištvo in vzdrževanje morskih ekosistemov je mogoče razdeliti v tri osnovne skupine. Prva so pravila, ki skušajo omejiti izkoriščanje morskih virov tako, da omejujejo velikost ribiške flote in čas, ki ga lahko ribiči porabijo za ribolov. Druga skupina pravil se nanaša na t.i. skupne dovoljene kvote. Le-te na ravni EU za večino komercialnih ribjih staležev določajo maksimalno dovoljen ulov. Kvote na podlagi znanstvenih raziskav predlaga Evropska Komisija, potrdi jih Svet ministrov za ribištvo, nato pa so porazdeljene med države članice po načelu relativne stabilnosti, (angl. relative stability) po katerem imajo članice stalne deleže maksimalno dovoljenega ulova. Ob tem velja omeniti, da Slovenija ni vključena v sistem kvot, prav tako pa niso določene kvote za celotno Sredozemlje, razen za tune. Tretja skupina pravil pa postavlja tehnične zahteve glede tega, kje in kako se lahko ribiška dejavnost izvaja. Postavljajo omejitve glede uporabe sredstev za ribolov, dostopa do ribolovnih območij, sezone ribolova in pravila, ki skušajo preprečiti, da bi nastala škoda morskim ekosistemom.

Tretja skupina pravil tako zajema vrsto raznolikih ukrepov in je znana kot t.i. tehnični ukrepi. Določajo, na primer, najmanjše velikosti očes za mreže, zaprta območja in sezone, najmanjše velikosti organizmov za iztovarjanje ter spodbude za uporabo posebnih vrst ribolovnega orodja, ki dokazano zmanjšuje prilog nezaželenih organizmov. Vsa ta pravila skušajo ribiče spodbuditi k uporabi okolju prijaznih metod ribolova, urejena pa so v Uredbi Sveta (ES) št. 2187/2005 glede prepovedi višanja vrednosti ulova in omejitev za ribolov iverke in romba v Baltskem morju, Beltih in Soundu, Uredbi Komisije (ES) št. 517/2008 z dne 10. junija 2008 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 850/98 v zvezi z določanjem velikosti mrežnega očesa in ocenjevanjem debeline vrvic ribiških mrež, Uredbi sveta (ES) št. 1288/2009 z dne 27. novembra 2009 o uvedbi prehodnih tehničnih

ukrepov za obdobje od 1. januarja 2010 do 30. junija 2011 in Uredbi Komisije (EU) št. 686/2010 z dne 28. julija 2010 o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 2187/2005 glede specifikacij okna Bacoma in vlečne mreže T90 pri ribolovu v Baltskem morju, Beltih in Soundu. Z vidika slovenskega morskega ribištva pa je pomembnejša Uredba Sveta (ES) št. 1967/2006 z dne 21. decembra 2006 o ukrepih za upravljanje za trajnostno izkoriščanje ribolovnih virov v Sredozemskem morju, spremembi Uredbe (EGS) št. 2847/93 in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1626/94 (v nadaljevanju Uredba o ukrepih za trajnostno izkoriščanje ribolovnih virov v Sredozemskem morju), saj se ostale uredbe, navedene v tem odstavku, na Slovenijo ne nanašajo. Uredba o ukrepih za trajnostno izkoriščanje ribolovnih virov v Sredozemskem morju, poleg omejitev pri uporabi ribolovnih orodij in praks (tehničnih ukrepov), določa tudi zaščitene vrste morskih živali in habitate, upravljanje ribolovnih območij, minimalne dovoljene velikosti posameznih živalskih vrst in nadzorne ukrepe.

2.3 Nadzor nad izvajanjem ribiške politike

Nadzor nad ribištvom je potreben, da se dejansko izpolnjujejo določene kvote ter da ne prihaja do prelova. Nadzor nad ribolovno aktivnostjo se izvaja na morju, zaradi visokih stroškov pa tudi nad vsakim členom ponudbene verige ribjih izdelkov. Večina nadzora je trenutno usmerjena predvsem v transport, pristanišča, kamor se ribe dobavljajo, tovarne, kjer jih predelujejo in trge, kjer se prodajajo. Nadzorni sistem tako omogoča, da se vsak ribji produkt lahko izsledi po ponudbeni verigi od potrošnika, trgovca, predelovalca, pa do ribiča, ki je ribo ujel. Obsega vso ribiško aktivnost, ki se izvaja v vodah Evropske Unije in tudi na vso ribiško dejavnost, ki jo izven EU izvajajo evropske ladje in evropskih državljanji.

Poleg tega pravila, ki ureja nadzor tudi razmejujejo vlogo držav članic in Komisije pri skupni ribiški politiki. Nadzorni in inšpekcijski standardi so določeni na ravni EU, implementirajo pa jih države članice. Sodelovanje in izmenjava dobrih praks različnih ravni je omogočeno tudi preko Agencije Skupnosti za nadzor ribištva, ki je bila ustanovljena na podlagi Uredbe Sveta (ES) št. 768/2005 z dne 26. aprila 2005 o ustanovitvi Agencije Skupnosti za nadzor ribištva in o spremembi Uredbe (ES) št. 2847/93 o oblikovanju nadzornega sistema na področju skupne ribiške politike in organizira skupne akcije v katerih sodelujejo nacionalni nadzorni in inšpekcijski organi. Evropska Komisija ima tudi svoje inšpektorje, ki lahko obiščejo nacionalne nadzornike. Predhodna ureditev jim je preprečevala nadzorovanje posamezne ribiške dejavnosti, nato pa jim je Uredba Sveta (ES) št. 1224/2009 z dne 20. novembra 2009 o vzpostavitvi nadzornega sistema Skupnosti za zagotavljanje skladnosti s pravili skupne ribiške politike, o spremembi uredb (ES) št. 847/96, (ES) št. 2371/2002, (ES) št. 811/2004, (ES) št. 768/2005, (ES) št. 2115/2005, (ES) št. 2166/2005, (ES) št. 388/2006, (ES) št. 509/2007, (ES) št. 676/2007, (ES) št. 1098/2007, (ES) št. 1300/2008, (ES) št. 1342/2008 in razveljavitvi uredb (EGS) št. 2847/93, (ES) št. 1627/94 in (ES) št. 1966/2006 (v nadaljevanju Uredba o vzpostavitvi nadzornega sistema skupnosti) razširila pristojnosti, saj v skladu s 97. členom lahko izvajajo preverjanja in inšpekcijske preglede na ribiških plovilih, v prostorih podjetij in drugih ustanov, ki izvajajo dejavnosti, povezane s skupno ribiško politiko, in imajo dostop do vseh informacij in dokumentov, potrebnih za opravljanje njihovih nalog, in sicer v enakem obsegu in pod enakimi pogoji kot uradniki države članice, v kateri se izvajata preverjanje in inšpekcijski pregled. Če Komisija ugotovi, da se pravila ne izvršujejo, lahko ukrepa zoper države članice ukrepa na različne načine, na primer, zadrži črpanje

sredstev iz Evropskega sklada za ribištvo, državi članici zniža kvote zaradi prelova ali pa zoper članico sproži postopek pred Evropskim sodiščem.

Precejšen del nadzora je usmerjen v preprečevanje nelegalnega ribolova. Uredba o vzpostavitvi nadzornega sistema skupnosti, si kot enega izmed glavnih ciljev zastavlja preprečevati nezakonit ribolov. Prav s tem namenom je bila sprejeta še Uredba Komisije (ES) št. 1010/2009 z dne 22. oktobra 2009 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 1005/2008 o vzpostavitvi sistema Skupnosti za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvrčanje od njega ter za njegovo odpravljanje.

2.4 Ribiška flota

Skupna ribiška politika prav tako omejuje velikost ribiške flote, saj poskuša ustvariti ravnovesje med omejenimi ribolovnimi viri ter preveliko kapaciteto, s katero se jih lahko izkorišča. Tako ribiška flota v tonah in kW ne sme preseči obsega, ki ga je dosegala 1. januarja 2003 oziroma 1. maja 2004 pri članicah, ki so vstopile v Evropsko Unijo na ta dan. Poleg tega Uredba Sveta (ES) št. 754/2009 z dne 27. julija 2009 o izključitvi določenih skupin plovil iz ureditve ribolovnega napora, določenega v poglavju III Uredbe (ES) št. 1342/2008 prepoveduje ribolov določenim ribiškimi ladjam, vendar se ne nanaša na Slovenijo. Za omejevanje izkoriščanja staležev rib se vodi Register ribiške flote, kjer so zabeležene vse ribiške ladje, ki plujejo pod zastavo držav članic. Obnavlja se vsako četrletje.

2.5 Financiranje in tehnična pomoč

Pravila Skupne Ribiške politike, ki se nanašajo na financiranje in tehnično pomoč, ciljajo na izboljšanje trajnostnega razvoja in vzdržljivosti ribiške industrije, ki se sooča s številnimi izzivi. Za obvladovanje takšnih izzivov, s katerimi so soočene številne industrije, je Evropska Unija razvila več programov, imenovanih „strukturni skladi“, katerih cilj je spodbujati razvoj zaostalih regij in podpirati posodobitev gospodarskih sektorjev, ki se spopadajo s potrebo po korenitih spremembah. Leta 1995 je bil ustanovljen poseben strukturni sklad, ki je bil namenjen prav ribištvu: Finančni instrumenti za usmerjanje ribištva (v nadaljevanju FIUR), nato pa ga je v 2007 z Uredbo Sveta (ES) št. 1198/2006 z dne 27. julija 2006 o Evropskem skladu za ribištvo (Uredba o ERS) nadomestil Evropski sklad za ribištvo (v nadaljevanju ERS), ki se v primerjavi z instrumentom FIUR precej bolj enostavno uporablja in izvaja. Uredbo o ERS natančneje opredeljuje Uredba Komisije (ES) št. 498/2007 z dne 26. marca 2007 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 1198/2006 o Evropskem skladu za ribištvo. V okviru ERS je za obdobje 2007-2013 na voljo 4,3 milijarde evrov sredstev, ki se lahko porabijo za vse segmente ribiške industrije: sladkovodno in morsko gospodarsko ribištvo, ribogojstvo ter za predelovanje in trženje ribiških proizvodov. Posebna pozornost je tudi namenjena obalnim skupnostim, ki jih je preoblikovanje ribiške industrije najbolj prizadelo.

Projekti imajo pet prioriteten nalog oziroma prednostnih osi:

- pomagati floti pri prilaganju ribolovne zmogljivosti in napora razpoložljivim ribiškimi virom;
- podpirati ribogojstvo, ribolov v celinskih vodah, predelavo in trženje ribiških proizvodov in proizvodov iz ribogojstva;

- podpirati ukrepe v skupnem interesu (ribiška pristanišča, mesta iztovora in zavetja, razvoj novih trgov in promocijske kampanje, pomoč organizacijam, ki zastopajo skupne interese sektorja)
- trajnostni razvoj območij, ki so odvisna od ribištva;
- tehnična pomoč državam članicam za lažjanje izvajanja in zagotavljanja pomoči.

Projekti se financirajo na podlagi nacionalnih strateških načrtov in operativnih programov, ki jih oblikujejo države članice. Nacionalni strateški načrt daje pregled nad tem, kako država članica namerava porabiti sredstva ERS in kako namerava usmeriti ribištvo in ribogojstvo, da bo skladno s cilji trajnostnega razvoja. Načrt sprejmejo posamezne države članice v sodelovanju z Evropsko Komisijo, ti načrti pa so potem podlaga za sprejemanje operativnih programov. Le-ti opisujejo in opravičujejo ukrepe, ki jih članice nameravajo financirati s pomočjo ERS. Vsebujejo tudi načrt financiranja in porazdelitev sredstev po posameznih prioritetnih področjih skozi predvideno obdobje. Operativni programi morajo biti potrjeni s strani Evropske Komisije, ki preveri njihovo skladnost z politikami in prioritetami EU ter z nacionalnim strateškim načrtom.

2.5.1 *Financiranje povezovanja ribištva in turizma v okviru Nacionalnega strateškega načrta za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013*

Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013 (v nadaljevanju NSN) vsebuje pregled stanja v ribiškem sektorju, SWOT analizo ribiške industrije, oceno razpoložljivih finančnih virov za ribiško industrijo, njegov najpomembnejši del pa je opredelitev ciljev in prednostnih nalog Slovenije pri izvajanju ukrepov v okviru Uredbe o ERS. Poleg tega določa tudi ukrepe, ki so del Strategije razvoja ribištva v Sloveniji do leta 2013 (v nadaljevanju Strategija za ribištvo), vendar ne sodijo v okvir Evropskega sklada za ribištvo, kar je razvidno iz dejstva, da je Strategija za ribištvo zastavljena na treh ravneh:

- na ravni izvajanja ukrepov strukturne narave v okviru petih prednostnih osi Uredbe o ESR;
- na ravni izvajanja ukrepov, ki ne sodijo v okvir ESR, vendar so za ribiški sektor v Sloveniji zelo pomembni. To je strategija razvoja sladkovodnega ribištva (znotraj katere je posebej pomemben športni ribolov) in ukrepov nadzora, spremljanja, inšpekcije, zbiranja podatkov ter poročanja v okviru drugega finančnega instrumenta (tu sta pomembni Uredba Sveta (ES) št. 861/2006 o vzpostavitvi finančnih ukrepov Skupnosti za izvajanje skupne ribiške politike in na področju pomorskega prava in Uredba Sveta (ES) št. 199/2008 z dne 25. februarja 2008 o vzpostavitvi okvira Skupnosti za zbiranje, upravljanje in uporabo podatkov v sektorju ribištva in podporo znanstvenemu svetovanju v zvezi s skupno ribiško politiko);
- priprava slovenskega modela upravljanja z ribištvom, katerega namen je zagotoviti trajnostno gospodarjenje z viri v severnem Jadranu v skladu s cilji skupne ribiške politike EU.

V delu Strategije za ribištvo, ki se nanaša na izvajanje strukturnih ukrepov skupne ribiške politike, si je Slovenija na podlagi prvih štirih prioritetnih nalog oziroma prednostnih osi EU v NSN zastavila naslednje ključne cilje:

- zagotoviti trajnostno in konkurenčno ribištvo, ki bo v ravnovesju z razpoložljivimi ribolovnimi viri in morskim okoljem;

- doseči višjo raven konkurenčnosti ribogojstva na domačem in evropskem trgu s spodbujanjem uporabe okolju prijaznih tehnik in vzreje novih vrst z dobrimi možnostmi trženja;
- spodbujati konkurenčnost predelovalne industrije z učinkovitejšo izrabo tržnih niš in inovativnih tehnologij;
- promovirati ribiške proizvode in ribiški sektor ter povečati zavedanje ljudi o pozitivnih učinkih za zdravje, ki so povezani s porabo rib in ribiških proizvodov ter o primernih načinih priprave rib;
- zagotoviti ustrezne pogoje za delo in varnost ribičev z ureditvijo ustrezne infrastrukture in posodobitve ribiških pristanišč;
- pospešiti razvoj obalnih ribiških območij in doseči dolgoročno blaginjo z diverzifikacijo dejavnosti in povezovanjem ribištva s turizmom, kulturno dediščino in tradicijo.

Z vidika povezovanja ribištva in turizma je pomemben predvsem zadnji cilj, ki je osredotočen na pospeševanje razvoja obalnih ribiških območij in sodi pod četrto prednostno os skupne ribiške politike, ki skuša doseči trajnosti razvoj ribiških območij. NSN kot ribiško območje predvideva slovensko obalo kot celoto, torej Piran, Izolo in Koper skupaj. Strnitev celotnega območja argumentira z dejstvi, da je slovenska obala dolga samo 46 kilometrov, obsega samo tri občine s celotnim številom prebivalstva v višini 82 tisoč in še posebej z dejstvom, da ima območje skupno zgodovinsko in kulturno dediščino. Pozitivni učinki združevanja se pričakujejo tudi na podlagi celotnega razvoja območja in njegove konkurenčnosti, sodelovanja na lokalni ravni in doseganja kritične mase za vzpostavitev dovolj močnega trga delovne sile.

Cilj o razvoju obalnih ribiških območij natančno ne predvideva, kako naj bi povezovanje med turizmom in ribištvom dejansko potekalo. NSN izhaja bolj iz prvega dela zadnjega cilja, torej iz potrebe po diverzifikaciji dejavnosti, turizem pa obravnava kot dejavnost, ki lahko poskrbi za strukturne težave, ki bodo nastale ob racionalizaciji oziroma zmanjšanju števila gospodarskih subjektov v morskem ribištvi. Turizem tako pojmuje kot eno izmed potencialnih dejavnosti, ki lahko ustvarijo alternativne vire zaposlitev in tako še ne upošteva načina povezovanja ribištva s turizmom in sinergij, ki bi lahko iz povezovanja dejavnosti izhajale. Tudi splošni in specifični cilji NSN v okviru trajnostnega razvoja ribiških območij niso določnejši. Prvi obsegajo:

- reševanje problema socialne izključenosti ter spodbujanje dolgoročnega razvoja in konkurenčnosti obalnih ribiških območij;
- ustvarjanje alternativnih možnosti za ustvarjanje dohodka z diverzifikacijo ribiških aktivnosti, še posebej z izkoriščanjem potenciala ekološkega in ribiškega turizma, pod pogojem, da ta ne veča ribolovnega napora;
- izboljšanje proizvodne verige, npr. z boljšo distribucijo proizvodov, boljšim sodelovanjem med ribiči, kupci in marketinško verigo;
- spodbujanje razvoja in varstva okolja, naravne in kulturne dediščine, izboljšanje atraktivnosti obalnih območij;
- spodbujanje regionalnega sodelovanja;
- doseganje višje vrednosti ribiških proizvodov (dodana vrednost);
- spodbujanje razvoja infrastrukture in storitev v korist ribiškimi skupnostim.

Na podlagi teh splošnih ciljev NSN določa specifične cilje:

- vzpostavitev javno-zasebnega razvojnega partnerstva (obalne akcijske skupine),
- podpora izvajanju lokalnih razvojnih strategij,
- pridobivanje strokovnega znanja in spodbujanje obalnega prebivalstva.

Smisel prvega cilja je zagotoviti in spodbuditi partnerstvo med subjekti javnega in zasebnega prava pri izdelavi lokalnih razvojnih strategij. V okviru tega cilja se bodo izbrale in usposobile akcijske skupine, pripravili osnutki lokalnih razvojnih strategij in zagotovilo sodelovanje med akcijskimi skupinami. Pri drugem cilju gre za pripravo ustreznih projektov z namenom razvoja obalnega območja in diverzifikacije ribiške dejavnosti. Pri tretjem cilju pa gre za usposabljanje in spodbujanje lokalnega prebivalstva in ribičev ter vključevanje celotnega prebivalstva ribiških območij v postopek načrtovanja gospodarskega razvoja lokalnega območja. Natančneje so ti specifični cilji določeni v Operativnem programu za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013, ki tudi natančneje določa predvideno razmerje med ribištvom in turizmom.

2.5.2 Operativni program za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013

Za pripravo in izvajanje Operativnega programa za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013 (v nadaljevanju Operativni program) je pristojno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Operativni program vsebuje splošni opis ribiškega sektorja v Republiki Sloveniji, strategijo njegovega razvoja, predhodno vrednotenje, postopek celovite presoje na okolje, finančne določbe, izvedbene določbe, najpomembnejši del pa predstavljajo natančneje določeni cilji, ukrepi in kazalniki rezultatov, ki so porazdeljeni po posameznih prednostnih oseh.

Strategija za Operativni program (v nadaljevanju Strategija), katere skladnost z NSN ter z osnovno in izvedbeno Uredbo o ESR potrjuje predhodno vrednotenje, ima tri glavne usmeritve:

- podpora ciljem Nacionalnega strateškega načrta za razvoj ribištva v RS (NSN), sprejetega 2007;
- podpora doseganju ciljev iz člena 4 Uredbe o ESR;
- upoštevanje SWOT analize, ki jo je izvedel organ upravljanja (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) ob sodelovanju socialnih partnerjev in treh obalnih občin.

Strategija je konkretizirana v splošnih in specifičnih ciljih operativnega programa, ki odražajo glavne cilje posameznih prioriteten osi. Splošni cilji operativnega programa se v večji meri prekrivajo s tistimi iz NSN ter obsegajo naslednje cilje:

- Zagotoviti trajnostno in konkurenčno ribištvo, ki bo v ravnotežju z razpoložljivimi ribolovnimi viri;
- doseči visoko raven konkurenčnosti ribogojstva tako na domačem kot evropskem tržišču s spodbujanjem uporabe metod, ki zagotavljajo zmanjševanje negativnih učinkov ribogojstva na okolje ter razvoj novih ribjih vrst z dobrimi tržnimi možnostmi;
- pospeševati konkurenčnost predelovalne industrije z učinkovitejšim izkoriščanjem tržnih niš in inovativnih tehnologij ter upravljanjem z odpadki;
- promocija rib, ribiških izdelkov in ribiškega sektorja;

- omogočiti ustrezne pogoje za delo in varnost ribičev z zagotovitvijo primerne infrastrukturne opreme, organiziranosti ribiških pristanišč, izpopolnjevanja pogojev za trženje rib in ribjih proizvodov ter izboljšanja varnosti na morju;
- razvoj obalnega ribiškega območja in zagotavljanje dolgoročnega napredka in blaginje skozi razvejanost dejavnosti ter povezovanjem ribištva s turizmom, kulturno dediščino in tradicijo;
- podpreti ustrezno izvajanje Operativnega programa ribištvo 2007-2013 v okviru skupne ribiške politike (SRP).

Z vidika povezovanja ribištva s turizmom je najpomembnejši šesti splošni cilj, ki je usmerjen v doseganje razvoja, napredka in blaginje ribiškega območja. Konkretizira ga specifični cilj (ustanovitev in potrditev OAS ter njene Strategije razvoja obalnega območja) in kazalca učinka (število odobrenih in izvedenih projektov ribiškega sektorja z partnerji za izvajanje Strategije). Cilj odraža četrto os skupne ribiške politike, v okviru katere se želi izboljšati kakovost življenja v obstoječih ribiških skupnostih, ki jih je prizadel razvoj ciljev skupne ribiške politike.

Na podlagi specifičnega cilja sta nato v Operativnem programu podana naslednja ukrepa:

- Izbor obalne akcijske skupine in njene lokalne razvojne strategije ter
- Izvajanje lokalne razvojne strategije z različnimi projekti.

Gre za drugačen pristop in sicer od »spodaj navzgor«, ki temelji na aktivnem vključevanju lokalnega prebivalstva, ustanovitvi lokalne akcijske skupine ter razvijanju posebnih veščin in promocijske dejavnosti med lokalnim prebivalstvom. V 2010 je tako potekala animacija nastanka OAS, nato naj bi se najprej preko javnega razpisa ustanovila obalna akcijska skupina (v nadaljevanju OAS), ki bo izbrana na podlagi predložene lokalne razvojne strategije. Njen obstoj je še posebej pomemben zaradi tega, ker v obalnem območju še ne obstajajo javno-zasebna partnerstva, ki bi lahko delovala kot dejavnik razvoja v območju v skladu z osjo 4. OAS bo nato pripravila izbor projektov, ki bodo financirani na podlagi lokalne razvojne strategije, potrdil in nadzoroval pa jih bo organ upravljanja (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano).

V drugem koraku, torej od 2011, se bo izvajala lokalna razvojna strategija z različnimi projekti, ki so usklajeni z lokalno razvojno strategijo in upravičeni do sofinanciranja na podlagi 44. člena Uredbe o ESR. Le-ti morajo stremeti k:

- krepitvi konkurenčnosti na ribiških območjih;
- prestrukturiranju in preusmerjanju gospodarskih dejavnosti, zlasti s spodbujanjem ekoturizma, pod pogojem, da te dejavnosti nimajo za posledico povečanja ribolovnega napora;
- diverzifikaciji dejavnosti s spodbujanjem več zaposlitev za ribiče z ustvarjanjem dodatnih delovnih mest zunaj ribiškega sektorja;
- dodajanju vrednosti ribiškim proizvodom;
- podpiranju infrastrukture za mali ribolov in turizem ter storitev v korist majhnih ribiških skupnosti;
- varovanju okolja na ribiških območjih za ohranitev njegove privlačnosti, obnavljanju in razvijanju obalnih zaselkov in vasi z ribiško dejavnostjo ter varovanju in bogatenju naravne in arhitekturne dediščine;

- ponovni vzpostavitvi proizvodnega potenciala ribiškega sektorja, ki so ga prizadele naravne ali industrijske nesreče;
- spodbujanju medregionalnega in nadnacionalnega sodelovanja med posameznimi skupinami na ribiških območjih, zlasti s povezovanjem v mreže in z razširjanjem najboljših praks;
- pridobivanju znanj ter pospeševanju priprave in izvajanja lokalne razvojne strategije;
- prispevanju k tekočim stroškom posameznih skupin.

Operativni program, ki je izvedbeni dokument za NSN, v okviru četrte osi Evropskega sklada za razvoj ribištva tudi ne opredeljuje povezovanja med ribištvom in turizmom. Po eni strani poudarja, podobno kot NSN, da je turizem lahko ena izmed dejavnosti, ki lahko doprinese k diverzifikaciji ekonomske aktivnosti na ribiških območjih in poskrbi za prenos/dopolnitev delovnih mest, ki jih bo ob zmanjševanju ribiške flote čedalje manj. Po drugi strani pa je Operativni program nekoliko širši od NSN, saj postavlja povezavo med ribištvom in turizmom tudi v okviru prve osi ERS, ki predvideva naslednje ukrepe za prilagoditev slovenske ribiške flote:

- trajno ukinitvev ribolovnih dejavnosti;
- začasno ukinitvev ribolovnih dejavnosti;
- naložbe v plovila na krovu in selektivnost;
- mali priobalni ribolov;
- družbeno-gospodarska nadomestila za upravljanje flote.

V okviru družbeno-gospodarskih nadomestil za upravljanje flote je predvidena tudi vloga turizma, ki pa ne predstavlja zgolj sredstvo diverzifikacije. Ker je slovenski gospodarski ribolov sezonske narave in slovenski ribiči potrebujejo dodatno zaposlitev, je ena izmed možnosti diverzifikacija v turizmu. Na tem mestu turizem ni mišljen kot ena izmed dejavnosti v katero bi se ribiči lahko prezaposlili, temveč kot komplementarna dejavnost, ki bi ribiško dejavnost lahko naredila bolj dobičkonosno, tudi izven ribiške sezone. Kot ena izmed možnosti se navaja razvoj ribiškega turizma, pri katerem bi se turistom nudila storitev ogleda in/ali soudeležbe pri gospodarskem ribolovu.

2.6 Zunanja ribiška politika EU

Evropska ribiška flota je po podatkih iz obdobja 2004-2006 približno 25% svojega ulova dosegla izven teritorialnih voda Evropske Unije², zato je smiselno, da skupna ribiška politika zajema tudi pravila, ki urejajo pogajanje Evropske Unije z drugimi državami nečlanicami in mednarodnimi organizacijami. Sporazumi o ribištvu obsegajo sporazume o sodelovanju, preko katerih Evropska Unija daje nečlanicam finančno in tehnično pomoč v zameno za pravice do ribolova, in sporazume glede skupnega upravljanja deljenih zalog rib, ki jih Evropska Unija sklepa s severnimi sosedami: Norveško, Islandijo in Ferskimi Otoki. Prav tako je v pristojnosti Evropske Unije, da v imenu držav članic sklepa pogodbe z mednarodnimi organizacijami. Na ta način ji je omogočeno, da preko sistema Združenih narodov sodeluje z Organizacijo Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo, Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) ter drugimi mednarodnimi organizacijami, s katerimi na primer določajo upravljanje ribištva na odprtem morju. Ena izmed pomembnih mednarodnih aktov iz

² http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/index_en.htm

področja ribištva je Konvencija Združenih narodov o pravu morja (UNCLOS), ki je bila sprejeta 1994 in od podpisnic zahteva pristop k trajnostnemu razvoju ribištva.

2.7 Proizvajalci, predelovalci in distributerji

Cilj Skupne ribiške politike je tudi zagotoviti proizvajalcem, predelovalcem ter distributerjem ribjih izdelkov, da dobijo pošteno ceno za svoje proizvode in da potrošniki lahko tem proizvodom zaupajo. Tako je Evropska Unija vključena skorajda v vsak člen ponudbene verige ribjih izdelkov. Tržni režim Evropske Unije skuša preprečiti pretirana nihanja ponudbe ribiških izdelkov in njihovih cen. V okviru tega režima, ki ga natančneje določa Uredba Sveta (ES) št. 104/2000 o skupni ureditvi trga z ribiškimi proizvodi in proizvodi iz ribogojstva, se določajo skupni tržni standardi, ki vključujejo predvsem ceno in kvaliteto izdelkov, sistemi za podpiranje cen določenih izdelkov in finančno pomoč, ko se izdelki umikajo iz trgov, pravila za trgovanje z državami izven Evropske Unije ter ustanavljajo organizacije proizvajalcev ribiških izdelkov, ki svojim članom pomagajo planirati proizvedene količine in skupno trženjsko strategijo. Poleg tega skuša Evropska Unija doseči sledljivost rib in ribjih proizvodov ter dvigniti nivo higienskih standardov pri predelavi rib in poskrbeti, da potrošniki s strani proizvajalcev pridobijo prave in relevantne informacije glede ribjih izdelkov. To je odraz pravil veljavne zakonodaje na področju javnega zdravja in varstva potrošnikov. Med pomembnejše pravne akte na tem področju sodi Uredba (ES) št. 178/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane in t.i. higienski paket za živila. Le-ta vsebuje Uredbo št. 852/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o higieni živil, Uredbo (ES) št. 853/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o posebnih higienskih pravilih za živila živalskega izvora in Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 854/2004 z dne 29. aprila 2004 o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega nadzora proizvodov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi.

2.8 Dinamično ribogojstvo

Ribogojnice prispevajo približno 20 odstotkov k celotni produkciji rib v Evropski Uniji in neposredno zaposlujejo 65.000 ljudi. Kljub temu, da je na svetovni ravni ribogojstvo zraslo za tretjino, pa je dejavnost v Evropski Uniji, sodeč po količini proizvodov, bolj ali manj stagnirala že od leta 2000.³ To je predvsem posledica upada gojenja sladkovodnih rib in školjk, medtem ko je gojenje morskih rib nadaljevalo zmerno rast. Zaradi tega je Evropska Komisija v 2009 sprejela novo strategijo za trajnostni razvoj ribogojstva, ki sloni na treh elementih:

povečanju konkurenčnosti s podporo za raziskave in razvoj prostorskega načrtovanja obalnih območij in zagotavljanju pomoči preko tržne politike za ribištvo;

zagotavljanju trajnostnega razvoja s pomočjo okolju prijaznih predelovalnih metod in visokih standardov zdravja živali in zaščiti potrošnikov;

---

³ Skupna ribiška politika, priročnik za uporabnike, Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti 2009, str. 28.

izboljšanju upravljanja in zagotavljanju poslovno ugodnega okolja na lokalni, državni ter ravni Evropske Unije, ki bo sektorju ribogojstva omogočil, da izkoristi svoj celoten potencial.

Ribogojstvo je na ravni EU urejeno predvsem v naslednjih dokumentih: Uredbi Komisije (ES) št. 889/2008 z dne 5. septembra 2008 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 834/2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov glede ekološke pridelave, označevanja in nadzora, Uredbi Komisije (ES) št. 710/2009 z dne 5. avgusta 2009 o spremembi Uredbe (ES) št. 889/2008 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 834/2007 v zvezi z določitvijo podrobnih pravil o ekološkem gojenju živali iz ribogojstva in ekološki pridelavi morskih alg ter Uredbi Sveta (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov.

2.9 Znanstvene raziskave in zbiranje podatkov

EU pogosto uporablja in financira ribiške raziskave, saj so le-te nujno potrebne za preudarne odločitve o ribiški politiki. Tako skupna ribiška politika podpira državne programe za zbiranje podatkov kot tudi Znanstveni, Tehnični in ekonomski odbor za ribištvo in Mednarodni svet za raziskovanje morja, ki EU dajeta znanstvene nasvete in podporo. Znanstveni, Tehnični in ekonomski odbor za ribištvo je bil ustanovljen leta 1993 in svetuje Evropski Komisiji pri upravljanju ribištva. Poroča neposredno Evropski Komisiji, njegovo letno poročilo pa je temelj za predloge kvot, ki jih Komisija podaja Svetu ministrov za ribištvo. Mednarodni svet za raziskovanje morja pa je neodvisno telo, ustanovljeno 1902, za raziskovanje in usklajevanje raziskav morskih ekosistemov v Severnem Atlantiku. Svetuje številnim vladam, regionalnim organizacijam za upravljanje z ribištvom ter EU. Na področju ribištva je pomembna tudi Generalna komisija za ribištvo v Sredozemlju, katere namen je podpirati trajnostno izkoriščanje morskih naravnih virov v Sredozemlju in v povezanih morjih, kar vključuje tudi Jadransko morje.

Poleg tega EU tudi financira raziskovalne projekte skozi okvirne programe. Zadnji, sedmi okvirni program, ki je bil implementiran v 2007, je usmerjen v medsektorske raziskave pri pomorskih znanostih.

2.10 Ekološka funkcija

Uredba o skupni ribiški politiki v prvem odstavku drugega člena določa, da mora skupna ribiška politika uporabiti previdnostni pristop pri sprejemanju ukrepov za varovanje in ohranje živih vodnih virov, za zagotavljanje njihovega trajnostnega izkoriščanja in za zmanjšanje vpliva ribolovnih aktivnosti na morski ekosistem. Poleg tega si prizadeva za postopno izvajanje na ekosistemu temelječega pristopa do upravljanja ribištva.

Skupna ribiška politika je tako pri zasledovanju svojih ciljev zavezana ne le trajnosti in uporabi previdnostnega načela, temveč tudi „ekosistemskemu pristopu“, po katerem mora EU uskladiti izkoriščanje tistega blaga in storitev, ki jih naravni viri zagotavljajo človeški družbi, s spoštovanjem raznovrstnosti in integritete naravnih živih sistemov ter potreb prihodnjih generacij. Ekosistemski pristop je opisan v sporočilu Komisije, objavljenem aprila 2008, in je posledica obveznosti, ki izhaja iz

Konvencije o biotski raznovrstnosti in Johannesburški deklaraciji, po katerih mora EU slediti ekosistemskemu pristopu ne le v evropskih vodah, temveč po vsem svetu.

V središču celostnega ekosistemskega pristopa sta dva pomembna instrumenta: Direktiva 2008/56/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja (v nadaljevanju Direktiva o morski strategiji) in Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatnih tipov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst (v nadaljevanju Direktiva o habitatih). Direktiva o morski strategiji je uradno del okoljskega stebra pomorske politike EU. Obravnava ekosisteme na regionalni ravni in spodbuja države članice, ki imajo skupno morjsko regijo, naj skupaj določijo standarde za „dobro okoljsko stanje“ in načrt za doseg le-teh. „Dobro okoljsko stanje“ je termin, ki zajema ne le ohranjanje biološke raznovrstnosti temveč predstavlja širšo zamisel o ekosistemski celovitosti ter zdravju. Direktiva o habitatih pa ureja posebne habitate in postavlja pravno podlago za vzpostavitev evropske mreže reprezentativnih zaščitenih območij za zagotavljanje varstva občutljivih okolij in življenjskih struktur na kopnem in v morju.

3 Pravna ureditev morskega ribištva v Sloveniji

Direktiva o habitatih pa je stična točka med evropsko in slovensko zakonodajo, saj je bil na podlagi Direktive o habitatih sprejet temeljni zakon, ki ureja morjsko ribištvo v Sloveniji. Zakon o morskem ribištvu -2 (v nadaljevanju ZMR-2) je nadomestil je Zakon o morskem ribištvu - 1, ki ga je Državni zbor sprejel 2002 zaradi bližajočega se pristopa k EU in zavez, ki ga spremljajo. ZMR-1 je vseboval evropske ribiške pravne norme, ki so po vstopu RS v EU začele veljati avtomatsko, zaradi česar je bilo potrebno sprejeti ZMR-2, ki ureja le tista področja nacionalnega morskega ribištva, ki jih ne ureja ribiška zakonodaja EU, a so zaradi posebnosti našega nacionalnega morskega ribištva za RS pomembna. Zakon je torej okvir, ki omogoča, da Vlada RS in ministrstvo, pristojno za ribištvo, s podzakonskimi akti določita oziroma implementirata skupno ribiško politiko, in sicer v obsegu, ki ga določa zakonodaja Skupnosti.

3.1 Zakon o morskem ribištvu - 2

Prvi člen ZMR-2 na splošno opisuje vsebino zakona. Določa, da zakon ureja morjsko ribištvo kot upravljanje ribolovnih virov v morju in omogoča izvajanje skupne ribiške politike na področju ohranjanja, upravljanja in izkoriščanja ribolovnih virov, pogojev dostopa do ribolovnih virov, strukturnih ukrepov, nadzora, tržne ureditve ter mednarodnih odnosov s področja ribištva v skladu s predpisi Evropske skupnosti.

3.1.1 Status in upravljanje rib kot naravnega vira

V uvodnem delu opredeljuje ribe kot naravni vir, ki je pod posebnim varstvom države in dodaja, da so lahko predmet ribolova le ribe, za katere to predpiše vlada. Prav tako določa, da je upravljanje rib v pristojnosti države, za samo upravljanje pa šteje: načrtovanje na področju upravljanja rib, določanje ribolovnih območij za gojitev rib, določanje pravil za trajnostno rabo rib, naloge v zvezi z ohranjanjem

ugodnega stanja rib in doseganja dobrega ekološkega stanja, izdajanje dovoljenj za gospodarski in negospodarski ribolov ter dovolilnic za prostočasni ribolov, gojenje in nabiranje morskih organizmov, vodenje predpisanih evidenc, seznamov in poročanje, določanje mest prve prodaje in iztovora rib, javne službe, financiranje, status za zavarovanje ribičev-fizičnih oseb, nadzor ter druga, z ribištvom povezana vprašanja. Natančnejših določb glede upravljanja rib ZMR-2 ne vsebuje.

3.1.2 Gospodarski ribolov

Najpomembnejša delitev, ki jo zakon uvaža, je delitev na gospodarski in negospodarski ribolov. Namen prvega je pridobitna dejavnost, medtem ko je namen drugega znanstveno in raziskovalno delo ter prostočasni ribolov. ZMR – 2 jasno izpostavi, da je gospodarski ribolov omejen s trajnostno rabo rib, saj se lahko izdaja nova dovoljenja za gospodarski ribolov le, če niso presežene ribolovne možnosti. Zakon tudi določa pogoje, pod katerimi pravna ali fizična oseba dobi dovoljenje za gospodarski ribolov. Dobijo ga lahko le osebe, ki so, med drugim, strokovno usposobljene za opravljanje ribolova, razpolagajo z ribiškimi plovili in se s pisno izjavo zavežejo, da bodo izključno opravljale gospodarski ribolov. V drugem delu poglavja o gospodarskem ribolovu nato ZMR -2 določa, da se dovoljenje za gospodarski ribolov izda za nedoločen čas in ureja pogoje za prenehanje veljavnosti dovoljenja za gospodarski ribolov, pogoje za začasen ali trajen odvzem dovoljenja ter začasno prepoved ali preklic. Prav tako uvaža institut posebnega dovoljenja za gospodarski ribolov. Le-to omogoča ribolov v območjih in primerih, ko gospodarski ribolov ni dovoljen: ko se pojavijo zimske jate ali ob množičnem pojavu rib v območju blizu obale. Nenazadnje pa določa tudi prepovedi in zahteve pri izvajanju gospodarskega ribolova. Te obsegajo prepovedana območja za lovljenje, na primer okoli stoječih mrež in pristanišč, in prepovedane tehnike lovljenja, na primer uporaba strgač v teritorialnem morju, razstreliv, strupov in naprav, ki omogočajo dihanje pod vodo. V tem delu tudi napravi pravno podlago za vodenje evidence za ribiška plovila.

3.1.3 Gojenje in nabiranje morskih organizmov

V tretjem delu ZMR-2 ureja gojenje in nabiranje morskih organizmov. Na tem mestu postavlja pogoje, da lahko nabira školjke vsak, ki ima dovoljenje za gospodarski ribolov, v zvezi z gojenjem školjk pa določa, da območja za gojenje morskih organizmov določi minister v soglasju z ministrom, pristojnim za vode in ohranjanje narave, poleg tega pa predpiše še vsebino registra objektov, namenjenih za gojenje morskih organizmov.

3.1.4 Negospodarski ribolov

Negospodarski ribolov se deli na ribolov za znanstvene, raziskovalne in izobraževalne namene in prostočasni ribolov. Ribolov za znanstvene, raziskovalne in izobraževalne namene se izvaja na podlagi dovoljenja za negospodarski ribolov, ministrstvo pa določi načine, pogoje in čas izvajanja ribolova. Prostočasni ribolov se naprej deli na športni ribolov in rekreacijski ribolov. Prvi se izvaja na podlagi letnega dovoljenja, drugi pa na podlagi dnevne ali tedenske ribolovne dovolilnice, medtem ko za prostočasni ribolov z obale letno dovoljenje za športni ribolov in ribolovna dovolilnica nista potrebna. ZMR-2 postavlja tudi določene omejitve pri negospodarskem ribolovu in postavlja poseben režim za športni ribolov s podvodno puško. Le-ta se mora izvajati v okviru društev za športni ribolov na morju,

ki so člani zveze društev za športni ribolov na morju. Dovoljen pa je samo na podlagi letnega dovoljenja za športni ribolov s podvodno puško na predpisan način in do dovoljene količine dnevnega ulova.

3.1.5 Ostala vsebina

Poleg omenjenih tematik ZMR-2 ureja še nekatera druga področja, ki so pomembna za ribiško panogo. Šesto poglavje zakona ustvarja pravno podlago za dajanje javnih pooblastil za izvajanje nalog v ribištvu. Le-te na primer vključujejo izdajanje ribolovnih dovoljenj in vodenje različnih evidenc. V tem delu ZMR-2 določa tudi pogoje, ki jih mora subjekt izpolnjevati, če želi pridobiti javno pooblastilo. V nadaljevanju zakon vzpostavlja ribolovna rezervata: portoroški ribolovni rezervat, ki obsega notranji del Piranskega zaliva s pripadajočimi solinami in strunjanski ribolovni rezervat, ki obsega morje ob obali ob rtiču Strunjan in notranji del Strunjanskega zaliva s pripadajočo laguno ter solinami. V rezervatih sta gospodarski ter prostočasni ribolov prepovedana, možen pa je izlov zimskih jat cipljev na podlagi posebnega dovoljenja za gospodarski ribolov in prostočasni ribolov iz obale. Na koncu ZMR – 2 ureja še financiranje ukrepov in javne službe v ribištvu, naloge javne službe v ribištvu (Zavod za ribištvo Slovenije), inšpekcijski nadzor, naloge policije, status in zavarovanje ribičev, ki imajo status ribiča fizične osebe in s tem možnost plačevanja znižane stopnje socialnih prispevkov.

3.1.6 Podzakonski predpisi

Na ZMR-2 so vezani številni podzakonski predpisi, ki natančneje opredeljujejo posamezna področja, ki so povezana z ribiškim sektorjem. Le-te obsegajo:

- Pravilnik o evidenci ribolovnih zmogljivosti, ribolovnem naporu, ulovu, vzreji rib, iztovarjanju in ekonomskem položaju ribištva;
- Pravilnik o vsebini, obliki in evidenci dovoljenj za gospodarski ribolov;
- Pravilnik o programu usposabljanja za izvajanje gospodarskega ribolova, potrdilu o opravljenem izpitu in o vodenju evidenc o izdanih potrdilih o opravljenih izpitih;
- Pravilnik o trgovskih imenih rib;
- Uredba o določitvi območja ribolovnega morja Republike Slovenije;
- Pravilnik o določitvi delov morja, kjer je kakovost vode primerna za življenje in rast morskih školjk in morskih polžev;
- Pravilnik o vsebini in načinu vodenja evidence ribičev - fizičnih oseb;
- Uredba o spremljanju ulova in prodaji ribiških proizvodov;
- Pravilnik o prostočasnem ribolovu na morju;
- Pravilnik o podrobnem označevanju ribolovnih orodij in zagotavljanju trajnostne rabe rib;
- Uredba o izvajanju Operativnega programa za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013;
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o podrobnem označevanju ribolovnih orodij in zagotavljanju trajnostne rabe rib;
- Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva.

3.1.7 Druga zakonodaja

Poleg ZMR-2, ki je temeljni zakon na področju morskega ribištva, obstajajo še drugi zakoni, ki posredno urejajo ribištvo. Mogoče jih je razdeliti na tri področja:

- zakonodajo, ki ureja varstvo okolja in narave;
- zakonodajo, ki ureja varstvo voda ter
- zakonodajo, ki ureja varstvo živali;
- zakonodajo, ki ureja področje javnega zdravja in zaščito potrošnikov.

Na področju varstva okolja in narave sta temeljna zakona Zakon o varstvu okolja (v nadaljevanju ZVO-1) in Zakon o ohranjanju narave (v nadaljevanju ZON). Prvi v 2. členu določa, da je namen varstva okolja spodbujanje in usmerjanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. Z vidika ribištva je pomemben 9. člen, ki vzpostavlja odgovornost za odpravo vira in sanacijo škode pri čezmernem obremenjevanju okolja. Čezmerna obremenitev okolja je obremenitev, ki presega mejne vrednosti emisije, standarde kakovosti okolja, pravila ravnanja ali dovoljeno rabo naravne dobrine. Tako je določena oseba lahko odgovorna tudi za prekomerno obremenitev morskega okolja in je odgovorna za škodo, ki jo napravi morskim ekosistemom in posameznim živalskim vrstam. Pomembne so tudi določbe ZVO-1, ki zahtevajo pripravo okoljskih izhodišč, celovite presoje vplivov na okolje in poročilo o okolju pri urejanju prostora, ki je povezano z ribištvom.

ZON pa obravnava ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave. V 12. členu določa, da so rastline in živali pod posebnim varstvom države, nato pa v naslednjem členu dodaja, da žival ali vodna rastlina, ki je odvzeta iz narave za namene in pod pogoji, ki jih določa zakon, postane last tistega, ki jo iz narave odvzame. V 14. členu nato določa, da je rastline ali živali prepovedano namerno, brez opravičljivega razloga ubijati, poškodovati, odvezati iz narave ali vznemirjati. Od tega pravila pa opredeljuje izjemo: dovoljeno je loviti živali lovnih in ribolovnih vrst v skladu s predpisi, ki urejajo lov in ribolov ter odvezati iz narave rastline ali živali za namene, dovoljene z zakonom. Z vidika ribogojstva je pomembno, da zakon načeloma prepoveduje naseljevanje rastlin ali živali tujerodnih vrst. Le izjemoma se lahko dovoli naselitev rastlin ali živali tujerodnih vrst, če se v postopku presoje tveganja za naravo ugotovi, da poseg v naravo ne bo ogrozil naravnega ravnovesja ali sestavin biotske raznovrstnosti. Prav tako zakon zahteva, da mora fizična ali pravna oseba, ki namerava gojiti živali domorodnih ali tujerodnih vrst, pridobiti dovoljenje ministrstva. ZON postavlja tudi zakonsko podlago za ustanovitev rdeče liste ogroženih živalskih vrst, posebnega varstvenega območja-območje Natura 2000 ter širših in ožjih zavarovanih območij, v okviru katerih se lahko prepove ribolov, nabiranje rastlin in živali ter gradnja infrastrukturnih objektov, namenjenih bivanju, lovu, ribolovu, turizmu in športu. Posebna varstvena območja so natančneje opredeljena v Uredbi o območjih Natura 2000, ki določa tudi varstvene cilje na teh območjih ter varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov ter habitatnih tipov in način njihovega varstva. Na podzakonski ravni sta pomembni tudi Uredba o habitatnih tipih in Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah. Prva določa habitatne tipe, ki se prednostno, glede na druge habitatne tipe, prisotne na celotnem območju Republike Slovenije, ohranjajo v ugodnem stanju, ter ureja usmeritve za njihovo ohranjanje. Zavarovati ogrožene prosto živeče živalske vrste pa je namen druge uredbe, zato vsebuje seznam vseh slovenskih prosto živečih živalskih vrst, ki so ogrožene.

Posredno lahko ribištvo obravnava tudi Zakon o vodah (v nadaljevanju ZV-1), ki zajema varstvo voda. Nanaša se na upravljanje z morjem, celinskimi in podzemnimi vodami ter vodnimi in priobalnimi zemljišči. Poleg tega zakon ureja tudi javno dobro in javne službe na področju voda, vodne objekte in naprave ter druga vprašanja, povezana z vodami. Cilj zakona je določen v drugem členu in obsega doseganje dobrega stanja voda in drugih, z vodami povezanih ekosistemov, zagotavljanje varstva pred škodljivim delovanjem voda, ohranjanje in uravnavanje vodnih količin in spodbujanje trajnostne rabe voda, ki omogoča različne vrste rabe voda ob upoštevanju dolgoročnega varstva razpoložljivih vodnih virov in njihove kakovosti. V zvezi z morjem določa, da je dno notranjih morskih voda in teritorialnega morja do zunanje meje obale ter vodno zemljišče morja v lasti države, da sta morje in vodno zemljišče morja naravno morsko javno dobro ter da lokalna skupnost določi status naravnega morskega javnega dobra, tudi na delu priobalnega zemljišča morja.

Zakonodaja, ki ureja varstvo živali, pa posega na področja ribištva predvsem z vidika ravnanja z živalmi. Na tem področju je osrednji Zakon o zaščiti živali (v nadaljevanju ZZZiv), ki v prvem členu določa svojo vsebino. Obravnava odgovornost ljudi za zaščito živali, to je zaščito njihovega življenja, zdravja in dobrega počutja; določa pravila za dobro ravnanje z živalmi; določa, kaj se šteje za mučenje živali in katera ravnanja oziroma posegi na živalih so prepovedani; določa pogoje, ki jih je treba za zaščito živali zagotoviti pri reji živali, prevozu, izvajanju določenih posegov in poskusov na živalih, zakolu in usmrtnosti živali; ureja postopek, pravice in obveznosti v primerih, ko gre za zapuščene živali; določa pogoje za društva, ki na področju zaščite živali delujejo v javnem interesu; določa nagrade in priznanja na področju zaščite živali; ureja nadzorstvo nad izvajanjem tega zakona ter kazenske sankcije za kršitelje določb tega zakona. ZZZiv v 2. členu določa, da velja za vse živali, ki imajo razvita čutila za sprejem zunanjih dražljajev in razvit živčni sistem, da boleče zunanje vplive čutijo. Dosledno se izvaja pri vretenčarjih, pri drugih živalih pa glede na stopnjo njihove občutljivosti v skladu z ustaljenimi izkušnjami ter znanstvenimi spoznanji. V tretjem členu naprej določa, da nihče ne sme brez utemeljenega razloga povzročiti živali trpljenja, bolezní ali smrti.

Na ribištvo se nanaša 15. člen, ki prepoveduje različne načine mučenja živali, konkretno pa prepoveduje trganje rib iz trnkov. Za mučenje živali se po 4. členu šteje vsako ravnanje ali opustitev ravnanja, storjeno naklepno, ki živali povzroči hujšo poškodbo ali dalj časa trajajoče ali ponavljajoče trpljenje, ali škodi njenemu zdravju ali pa nepotrebna ali neprimerna usmrtnost živali. Zakon tudi omejuje načine usmrtnosti živali, zato lahko naklepno mučenje ujetih rib in neprimerna usmrtnost predstavljata mučenje živali. Prav tako je po 17. členu prepovedan prevoz vodnih živali, če ni zagotovljena zadostna količina vode z ustrezno temperaturo in kisikom.

Nenazadnje se na ribiški sektor nanaša tudi zakonodaja, ki ureja zaščito potrošnikov in javnega zdravja. Med pravne akte, ki so za ribištvo relevantni na tem področju lahko štejemo Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (v nadaljevanju ZVMS) in podzakonske predpise, ki so nanj vezani. ZVMS med drugim ureja sledljivost in certificiranje v zvezi z živalmi, živalskimi proizvodi in krmo, veterinarska merila skladnosti, pravila prometa ter uporabe zdravil, veterinarske preglede, veterinarski nadzor in ukrepe uradnega veterinarskega nadzora.

4 Zaključek

Evropske in slovenske pravne norme, ki urejajo morsko ribištvo neposredno ne urejajo, kakšno naj bi bilo razmerje med ribištvom in turizmom. Norme so bolj usmerjene v reševanje ključnih težav, s katerimi se sooča tako svetovna, kot tudi evropska in slovenska ribiški sektor: preobsežnosti ribiške flote in prekomernega izkoriščanja morskih naravnih virov. Posredno pa se te norme nanašajo tudi na ribištvo v povezavi s turizmom, saj omejujejo povečevanje ribolovnega napora, tudi tistega, ki bi utegnil nastati kot posledica razvoja ribiškega turizma. Poleg tega ribištvu podajajo tudi druge omejitve, kot na primer metode ribolova itd.

Vsebinska razmerja med ribištvom in turizmom je še najnatančneje obravnavana v slovenskem NSN in Operativnem programu, ki sta temeljna dokumenta na podlagi katerih bo Slovenija črpala sredstva in Evropskega sklada za ribištvo. NSN gleda na turizem predvsem kot dejavnost, ki lahko pomaga ribiški industriji na poti k prestrukturiranju, tako da poskrbi za diverzifikacijo in nova delovna mesta. Korak naprej pa gre Operativni program, ki predvideva turizem kot komplementarno dejavnost, ki bi ribiško dejavnost lahko naredila bolj dobičkonosno, tudi izven ribiške sezone. Kot ena izmed možnosti se navaja razvoj ribiškega turizma, pri katerem bi se turistom nudila storitev ogleda in/ali soudeležbo pri gospodarskem ribolovu in neposredno kulinarično ponudbo ribiških proizvodov.

5 Literatura in viri

- Uredba Sveta (ES) št. 2371/2002 z dne 20. decembra 2002 o ohranjanju in trajnostnem izkoriščanju ribolovnih virov v okviru skupne ribiške politike. Uradni list EU, št. 358/2002.
- Direktiva 2008/56/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju politike morskega okolja. Uradni list EU, št. 242/2007.
- Uredba Sveta (ES) št. 1224/2009 z dne 20. novembra 2009 o vzpostavitvi nadzornega sistema Skupnosti za zagotavljanje skladnosti s pravili skupne ribiške politike, o spremembi uredb (ES) št. 847/96, (ES) št. 2371/2002, (ES) št. 811/2004, (ES) št. 768/2005, (ES) št. 2115/2005, (ES) št. 2166/2005, (ES) št. 388/2006, (ES) št. 509/2007, (ES) št. 676/2007, (ES) št. 1098/2007, (ES) št. 1300/2008, (ES) št. 1342/2008 in razveljavitvi uredb (EGS) št. 2847/93, (ES) št. 1627/94 in (ES) št. 1966/2006. Uradni list EU št. 242/2007. Uradni list EU, št. 343/2009.
- Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatnih tipov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst. Uradni list EU, št. 206/1992.
- Uredba Sveta (ES) št. 2187/2005 z dne 21. decembra 2005 o ohranjanju ribolovnih virov s tehničnimi ukrepi v Baltskem morju, Beltih in Soundu, spremembah Uredbe (ES) št. 1434/98 in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 88/98. Uradni list EU, št. 349/2005.
- Uredba sveta (ES) št. 1288/2009 z dne 27. novembra 2009 o uvedbi prehodnih tehničnih ukrepov za obdobje od 1. januarja 2010 do 30. junija 2011. Uradni list EU, št. 347/2009.
- Uredba Komisije (EU) št. 686/2010 z dne 28. julija 2010 o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 2187/2005 glede specifikacij okna Bacoma in vlečne mreže T90 pri ribolovu v Baltskem morju, Beltih in Soundu. Uradni list EU, št. 199/2010.
- Uredba Komisije (ES) št. 517/2008 z dne 10. junija 2008 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 850/98 v zvezi z določanjem velikosti mrežnega očesa in ocenjevanjem debeline vrvice ribiških mrež. Uradni list EU, št. 151/2008.

- Uredba Sveta (ES) št. 1005/2008 z dne 29. septembra 2008 o vzpostavitvi sistema Skupnosti za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvrčanje od njega ter za njegovo odpravljanje in o spremembi uredb (EGS) št. 2847/93, (ES) št. 1936/2001 in (ES) št. 601/2005 ter o razveljavitvi uredb (ES) št. 1093/94 in (ES) št. 1447/1999. Uradni list EU, št. 286/2008.
- Uredba Sveta (ES) št. 754/2009 z dne 27. julija 2009 o izključitvi določenih skupin plovil iz ureditve ribolovnega napora, določenega v poglavju III Uredbe (ES) št. 1342/2008. Uradni list EU, št. 214/2009.
- Uredba Sveta (ES) št. 1198/2006 z dne 27. julija 2006 o Evropskem skladu za ribištvo. Uradni list EU, št. 223/2006.
- Uredba Sveta (ES) št. 861/2006 o vzpostavitvi finančnih ukrepov Skupnosti za izvajanje skupne ribiške politike in na področju pomorskega prava. Uradni list EU, št. 294/2006.
- Uredba Sveta (ES) št. 1967/2006 z dne 21. decembra 2006 o ukrepih za upravljanje za trajnostno izkoriščanje ribolovnih virov v Sredozemskem morju, spremembi Uredbe (EGS) št. 2847/93 in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1626/94. Uradni list EU, št. 36/2007.
- Uredba Sveta (ES) št. 199/2008 z dne 25. februarja 2008 o vzpostavitvi okvira Skupnosti za zbiranje, upravljanje in uporabo podatkov v sektorju ribištva in podporo znanstvenemu svetovanju v zvezi s skupno ribiško politiko. Uradni list EU, št. 60/2008.
- Uredba Sveta (ES) št. 104/2000 o skupni ureditvi trga z ribiškimi proizvodi in proizvodi iz ribogojstva. Uradni list EU, št. 17/2000.
- Uredba Komisije (ES) št. 498/2007 z dne 26. marca 2007 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 1198/2006 o Evropskem skladu za ribištvo. Uradni list RS, št. 120/2007.
- Uredba Sveta (ES) št. 768/2005 z dne 26. aprila 2005 o ustanovitvi Agencije Skupnosti za nadzor ribištva in o spremembi Uredbe (ES) št. 2847/93 o oblikovanju nadzornega sistema na področju skupne ribiške politike. Uradni list EU, št. 128/2005.
- Uredba (ES) št. 178/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane. Uradni list EU, št. 31/2002.
- Uredba št. 852/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o higieni živil. Uradni list EU, št. 139/2004.
- Uredba (ES) št. 853/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o posebnih higienskih pravilih za živila živalskega izvora. Uradni list EU, št. 139/2004.
- Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 854/2004 z dne 29. aprila 2004 o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega nadzora proizvodov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi. Uradni list EU, št. 139/2004.
- Zakon o morskem ribištvu. Uradni list RS, št. 115/2006.
- Zakon o varstvu okolja. Uradni list RS, št. 41/2004.
- Zakon o ohranjanju narave. Uradni list RS, št. 56/1999.
- Zakon o vodah. Uradni list RS, št. 67/2002.
- Zakon o zaščiti živali. Uradni list RS, št. 43/2007.
- Zakon o veterinarskih merilih skladnosti. Uradni list RS, št. 93/2005.
- Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah. Uradni list RS, št. 46/2004.
- Uredba o habitatnih tipih. Uradni list RS, št. 112/2003.

- Uredba o posebnih varstvenih območjih. Uradni list RS, št. 49/2004.
- Skupna ribiška politika, Priročnik za uporabnike, Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti 2009.
- Nacionalni strateški načrta za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2007.
- Operativni program za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2008.
- Pravilnik o evidenci ribolovnih zmogljivosti, ribolovnem naporu, ulovu, vzreji rib, iztovarjanju in ekonomskem položaju ribištva; Uradni list RS, št. 28/2004.
- Pravilnik o vsebini, obliki in evidenci dovoljenj za gospodarski ribolov. Uradni list RS, št. 83/2004.
- Pravilnik o programu usposabljanja za izvajanje gospodarskega ribolova, potrdilu o opravljenem izpitu in o vodenju evidenc o izdanih potrdil o opravljenih izpitih. Uradni list RS, št. 44/2005.
- Pravilnik o trgovskih imenih rib. Uradni list RS, št. 46/2005.
- Uredba o določitvi območja ribolovnega morja Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 2/2006.
- Pravilnik o določitvi delov morja, kjer je kakovost vode primerna za življenje in rast morskih školjk in morskih polžev. Uradni list RS, št. 84/2007.
- Pravilnik o vsebini in načinu vodenja evidence ribičev - fizičnih oseb. Uradni list RS, št. 109/2007.
- Uredba o spremljanju ulova in prodaji ribiških proizvodov. Uradni list RS, št. 54/2008.
- Pravilnik o prostočasnem ribolovu na morju. Uradni list RS, št. 64/2008.
- Pravilnik o podrobnem označevanju ribolovnih orodij in zagotavljanju trajnostne rabe rib. Uradni list RS, št. 87/2008.
- Uredba o izvajanju Operativnega programa za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013. Uradni list RS, št. 57/2009.
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o podrobnem označevanju ribolovnih orodij in zagotavljanju trajnostne rabe rib. Uradni list RS, št. 11/2010.
- Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva. Uradni list RS, št. 102/2010.

Saša Planinc, Snežana Levstik in Gorazd Sedmak

ŠTUDIJA

**ORGANIZIRANOST RIBIŠTVA IN TURIZMA TER DELEŽNIKI
TURISTIČNE VALORIZACIJE RIBIŠTVA**

PROJEKT

Proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma

1 Uvod

Študija Organiziranost ribištva, organiziranost turizma ter deležniki turistične valorizacije ribištva je ena izmed uvodnih aktivnosti pri projektu Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma in bo osnova za nadaljnje aktivnosti ter študije. S povezovanjem obeh dejavnosti se namreč lahko doseže ugodne sinergijske učinke, ker ribištvo lahko obogati turistično ponudbo, dodatna turistična ponudba pa lahko pomeni dodaten vir zaslužka ribičev.

Kot je že v projektu definirano, se ribištvo obravnava le z vidika morskega ribištva in akvakulture (na morju marikulture), kar zajema ribolov in široko pojmovano ribogojstvo, ki pomeni gojenje rib in školjk. Pri turizmu se področje vsebinsko ni obravnavalo ožje le za neko specifično podpodročje, ampak se ga je obravnavalo celovito. Se pa je pri turizmu in ribištvu v tistem delu, ki je vezan na regionalno in lokalno raven organiziranosti, obravnavalo le regionalne in lokalne deležnike.

Ker gre pri študiji organiziranosti v največji meri za pregled deležnikov in njihovih relacij in ker to ni zelo pogosto obravnavano v znanstvenih in strokovnih delih, so viri najpogostejše spletne strani deležnikov.

Vsebine pri obeh študijah organiziranosti, torej pri ribištvu in turizmu, se je skušalo narediti čim bolj primerljivi oz. se je obe področji obravnavalo po enakih kriterijih. Tako so vsebine obeh študij strukturirane po enakem sistemu, vsebine znotraj poglavij pa so obravnavane glede na vsebinsko specifično dejavnosti. Ker gre za zelo različni dejavnosti, se je izkazalo, da je organiziranost na podobnih nivojih lahko precej različna.

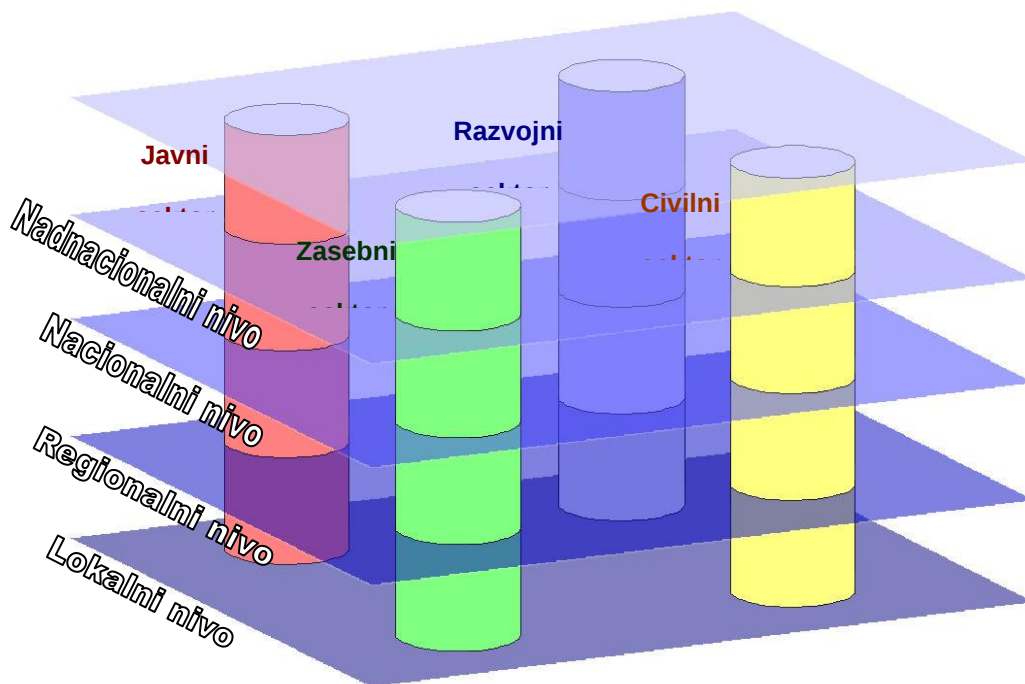
Obe študiji se tako pričneta, seveda vsaka za svoje področje, s pregledom pomembnejših evropskih in svetovnih organizacij, ki igrajo pomembno vlogo pri razvoju dejavnosti in oblikujejo določene usmeritve. Temu sledi pregled organiziranosti na ravni Evropske unije (v nadaljevanju EU) in ločeno na nacionalni ravni. Pri slednjem se je prikazalo pomembnejše zakonske osnove in strateške dokumente, ki so sprejeti v Sloveniji za obe področji. V nadaljevanju je za obe področji prikazano tudi kam se uvrščata po Standardni klasifikaciji dejavnosti (v nadaljevanju SKD).

Vse navedeno je uvod v jedro študije, v katerem se je skušalo čim bolj jasno prikazati model organiziranosti ene in druge dejavnosti v Sloveniji in opisati posamezne deležnike, ki so vključeni v model, kar bo v nadaljevanju projekta osnova za združen model ribištva in turizma. V primeru obeh področij so oblikovani štirje stebri oz. sektorji, ki so oblikovani glede na način delovanja. V model organiziranosti se je poleg tradicionalnih treh sektorjev (javni, zasebni in civilni) vpeljalo še nov razvojni sektor (raziskovalne in izobraževalne ustanove), ker se je želelo izpostaviti pomen teh organizacij. Gre za vsebinsko precej samosvojo skupino deležnikov, ki jih ni najbolj smiselno uvrstiti v druge sektorje, čeprav gre večinoma za organiziranost v okviru javnega sektorja (torej bi lahko govorili o posebni veji le-tega), ki pa se deloma prepleta še z ostalimi dvema. Prepletanje pa tudi sicer ni nič neobičajnega tudi pri tradicionalnih treh sektorjih, saj govorimo o partnerski organiziranosti (npr. javno-zasebno partnerstvo) oz. partnerskem modelu organiziranosti. V modelu organiziranosti

imamo torej javne službe oz. državno upravo (javni sektor), gospodarske subjekte in združenja (zasebni sektor), raziskovalne in izobraževalne ustanove (razvojni sektor) ter civilno družbo oz. nevladne organizacije ter lokalno prebivalstvo (civilni sektor).

Znotraj vsakega sektorja pa gre za različne nivoje oz. ravni delovanja. Tako govorimo o lokalnem nivoju, regionalnem nivoju, nacionalnem nivoju in nadnacionalnem (medregijskem, mednacionalnem, medkontinentalnem, svetovnem,...) nivoju. V model organiziranosti smo vključili vse nivoje do nacionalnega, ker smo nadnacionalne deležnike opisali ločeno, bi pa brez težav model nadgradili tudi z nadnacionalnim nivojem, ki je shematsko prikazan spodaj. V nadaljevanju projekta se bo lahko na spodnji model za obe področji (ribištvo in turizem) pripelo vse deležnike od lokalne do nadnacionalne ravni in jih med seboj ustrezno povežemo ter tako naredimo celovit model združene organiziranosti.

Slika 1: Shematski prikaz modela organiziranosti

V študiji se je v posebne rumene okvirje večinoma vneslo kakšne dodatne konkretne podatke, ki dodatno pojasnjujejo oz. prikazujejo izbrano temo, tako da so se v njih znašli sezname posameznih deležnikov, podrobnejši pregled pravilnikov za posamezno področje in podobno.

2 Organiziranost ribištva

Kot omenjeno, je v študiji organiziranosti ribištva obravnavano le morsko ribištvo in akvakultura (marikultura). Ribištvo sicer splošno zajema tudi sladkovodno ribištvo, ki pokriva sladkovodno ribogojstvo (to se nadalje deli v vzrejo t.i. hladnovodnih in toplovodnih vrst rib) in športni ribolov, ki

je negospodarska vrsta ribištva in je vgrajeno v sistem Ribiških družin, ki upravljajo posamezna ribolovna območja. V študiji smo se omejili na morsko ribištvo, čeprav imamo v obalnem območju tudi dve sladkovodni ribogojnici na reki Rižani in Ribiško družino Koper, s sedežem v Pobegih. Za uvod iz spletne izdaje Slovarja slovenskega knjižnega jezika (v nadaljevanju SSKJ) povzemamo seznam pojmov s korenem "rib", ki se jih bo večinoma tudi uporabilo v besedilu ("Slovar slovenskega knjižnega jezika - Spletna izdaja," 2000).

Povzetek pomembnejših pojmov s korenem "rib":

- **ribar** - prodajalec rib
- **ribariti**, tudi ribiti - loviti ribe
- **ribarjenje** - glagolnik od ribariti
- **ribarnica** - prodajalna rib
- **ribič**, tudi ribolovec - kdor se ukvarja z ribolovom
- **ribičevka** - ribičeva žena
- **ribička** - ženska oblika od ribič
- **ribišče** - predel, področje za ribolov
- **ribištvo**, tudi ribarstvo - športna in gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z lovljenjem in gojitvijo rib
- **ribnica** - ribiška palica
- **ribnik**, tudi ribnjak - večja, umetno narejena kotanja z zajezeno vodo, zlasti za gojenje rib
- **ribnikar** - oskrbnik ribnika
- **ribogojec** - kdor se ukvarja z gojenjem rib; kdor se poklicno ukvarja z oskrbovanjem rib
- **ribogojnica** - obrat za gojenje rib
- **ribogojstvo** - gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z gojenjem rib
- **ribolov**, tudi ribičija - lovljenje rib; športna in gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z lovljenjem in gojitvijo rib
- **ribolovka** - ribiška ladja
- **ribolovnica** - ribolovna dovolilnica
- **riboslovec** - strokovnjak za riboslovje
- **riboslovje** - veda o ribah
- **ribovit** - bogat z ribami

2.1 Pomembnejše evropske in svetovne organizacije

ORGANIZACIJA ZA PREHRANO IN KMETIJSTVO PRI ZDRUŽENIH NARODIH

Na področju ribištva je na svetovni ravni pomembna predvsem ena organizacija, ki ni le ribiška, ima pa temu namenjen oddelek. Gre za Organizacijo za prehrano in kmetijstvo pri Združenih narodih (United Nations Food and Agriculture Organization, v nadaljevanju FAO) in njen Oddelek za ribištvo in akvakulturo (Fisheries and Aquaculture Department).

Poslanstvo FAO oddelka za ribištvo in akvakulturo je pospeševanje in zagotavljanje dolgoročnega trajnostnega razvoja in izkoriščanja svetovnih ribiških virov. Zavedajo se temeljne socialne in ekonomske vloge ribištva, ki omogoča trajnostno preskrbo s hrano in zmanjševanje revščine v ribiških skupnostih ter prispeva k nacionalni in mednarodni trgovini, torej ustvarja nacionalni dohodek. V ta namen je v ribištvu nujno odgovorno upravljanje, kar pomeni preprečevanje prevelikega ulova, spodbujanje trajnostnega ribištva, učinkovito raziskovanje ter usposabljanje ljudi. Oddelek za ribištvo in akvakulturo zato v ta namen članom organizacije zagotavlja vso tehnično pomoč. Oddelek tako spodbuja politike in strategije s ciljem trajnostnega in odgovornega razvoja ribištva, kar dosega preko raznih forumov, z izdelavo pravnih in političnih okvirjev, kodeksov in smernic, znanstvenega svetovanja, pripravljanjem gradiv za usposabljanja in podobno, za kar zbira in analizira podatke, razvija metodologijo in še na številne druge načine spremlja dejavnost. Pri vsem tem sodeluje z nacionalnimi in mednarodnimi institucijami, univerzami ter zasebnim sektorjem in civilno družbo ("Fisheries and Aquaculture Department," 2011).

Znotraj FAO deluje tudi Generalna komisija za ribištvo v Sredozemlju (General Fisheries Commission for the Mediterranean, v nadaljevanju GFCM), ki je sestavljena iz 23 držav članic EU, med katerimi je tudi Slovenija. Cilji GFCM so spodbujanje razvoja, ohranjanja, racionalnega upravljanja in čim bolj učinkovitega izkoriščanja morskih ribiških virov, kot tudi trajnostnega razvoja ribištva v Sredozemlju, Črnem morju in povezanih vodah. Članstvo je odprto tako za obalne sredozemske države, kot tudi za regionalne ekonomske organizacije ter države članice Združenih narodov, katerih plovila lovijo v vodah Sredozemlja. GFCM sodeluje z regionalnimi organizacijami za upravljanje ribištva in ima ključno vlogo pri usklajevanju prizadevanj vlad za učinkovito upravljanje ribištva na regionalni ravni. GFCM je pooblaščen tudi, da sprejema zavezujoča priporočila za ohranjanje in upravljanje ribištva in tako igra ključno vlogo pri upravljanju ribištva v regiji ("About GFCM," 2011). Obenem skuša s svojimi priporočili vplivati tudi na Evropsko komisijo in skupno ribiško politiko, seveda za upravljanje v Sredozemlju.

REGIONALNE ORGANIZACIJE ZA UPRAVLJANJE RIBIŠTVA

Poleg FAO pa so v svetovnem in evropskem merilu na področju ribištva pomembne še številne regionalne organizacije za upravljanje ribištva (Regional Fisheries Management Organisation, tudi Regional Fisheries Organisations, v nadaljevanju RFMO), ki pa so strogo sektorske organizacije, torej specializirane za ribištvo. RFMO so mednarodne organizacije namenjene trajnostnemu upravljanju

ribiških virov v določeni regiji znotraj mednarodnih vod ali upravljanju vrst, ki se izrazito selijo. Lahko so osredotočene le na določene vrste rib (najpogosteje gre za tune), ali pa na celotno morsko življe v določeni regiji ("Regional Fisheries Management Organisation," 2010). V mediteranskem prostoru je pomembna organizacija predvsem Sredozemski svetovadni svet (Regional Advisory Council - Mediterranean, v nadaljevanju RAC-MED), ki deluje kot posvetovalno sektorsko telo in je zadnji izmed nastalih osmih RAC-ov, nastal leta 2009 s sedežem v Rimu, člani izvršilnega odbora pa so tudi slovenski ribiči preko Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije. V nadaljevanju povzemamo še nekaj drugih pomembnejših RFMO, ki jih najdemo kot povezave pri predstavitvi ribištva na spletni strani Evropske komisije ("Regional fisheries management organisations," 2010) in pri Odboru za ribištvo, ki deluje v okviru Evropskega parlamenta ("PECH Ribišstvo - Povezave," 2011).

Pomembnejše regionalne organizacije za upravljanje ribištva:

- **ICCAT** - International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas
- **IOTC** - Indian Ocean Tuna Commission
- **WCPFC** - Western and Central Pacific Fisheries Commission
- **IATTC** - Inter-American Tropical Tuna Commission
- **AIDCP** - Agreement on the International Dolphin Conservation Programme
- **CCSBT** - Commission for the Conservation of Southern Bluefin Tuna
- **NEAFC** - North-East Atlantic Fisheries Commission
- **NAFO** - Northwest Atlantic Fisheries Organization
- **NASCO** - North Atlantic Salmon Conservation Organisation
- **SEAFO** - South-East Atlantic Fisheries Organisation
- **SIOFA** - South Indian Ocean Fisheries Agreement
- **SPRFMO** - South Pacific Regional Fisheries Management Organisation
- **CCAMLR** - Convention on Conservation of Antarctic Marine Living Resources
- **GFCM** - General Fisheries Commission for the Mediterranean
- Convention on the Conservation and Management of Pollock Resources in the Central Bering Sea
- **WECAFC** - Western Central Atlantic Fisheries Commission
- **CECAF** - Fisheries Committee for the Eastern Central Atlantic

2.2 Organiziranost na ravni EU

V EU je več institucij oz. organov, ki posegajo na področje ribištva. To so Evropska komisija, Evropski parlament, Svet EU, Evropska investicijska banka, Evropska agencija za pomorsko varnost in Agencija Skupnosti za nadzor ribištva. V EU je ribištvo povsem ločeno od kmetijstva, kot samostojno področje. Področje ribištva pokriva tudi Eurostat, kot statistični urad EU, vendar ga ne predstavljamo posebej, ker za potrebe ribištva le zbira in diseminira statistične podatke.

EVROPSKA KOMISIJA

V okviru Evropske komisije (European Commission, v nadaljevanju EC), izvršilnega organa EU, ki predlaga in izvaja zakonodajo ter se zavzema za interese celotne Evrope ("Informacije o Evropski komisiji," 2010), delujeta Generalni direktorat za pomorske zadeve in ribištvo ter Mreža za trajnostni razvoj ribiških območij.

Generalni direktorat za pomorske zadeve in ribištvo

Generalni direktorat za pomorske zadeve in ribištvo (Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries, v nadaljevanju DG MARE) je oddelek EC, odgovoren za izvajanje skupne ribiške politike (v nadaljevanju SRP) in celostne pomorske politike. S približno 400 zaposlenimi sodi DG MARE med najmanjše oddelke EC, 6 njegovih direktoratsv pa pokriva ribiška področja od ohranjanja morskih virov, do nadzora, tržnih in strukturnih ukrepov ter mednarodnih odnosov, predvsem kot sklepanje ribiških sporazumov s tretjimi državami ("Generalni direktorat za pomorske zadeve in ribištvo," 2010).

SRP, ki je sprva predstavljala orodja, namenjena ohranjanju tradicionalnih ribolovnih praks in odpravljanju nesoglasij med državami članicami pri ribolovu na skupne ribolovne vire, ima že dolgo zgodovino, v današnjem času pa predstavlja zahteven pravni in znanstveni okvir, z glavnim ciljem trajnostnega upravljanja ribištva ("Generalni direktorat za pomorske zadeve in ribištvo," 2010). Trenutno je v pripravi nova 10-letna reforma, ki naj bi stopila v veljavo v naslednjem proračunskem obdobju EU (2013-2020).

Skupno upravljanje ribištva je nujno, ker se riba seli prek meja in je zanimiva za več ribiških flot, tako da je znotraj SRP več področij ukrepov od opredelitve številnih pravil in predpisov, do zagotavljanja sredstev, nadzora evropske ribiške flote, pogajanj v mednarodnih ribiških organizacijah, pomoči proizvajalcem, predelovalcem in distributerjem, financiranja zbiranja podatkov in raziskav ("Skupna ribiška politika," 2010). SRP določa tudi razvoj evropskega ribogojstva, tako da je bila sprejeta tudi Strategija za trajnostni razvoj evropskega ribogojstva, ki ima tri temeljne naloge in sicer pomagati ribogojstvu, da postane konkurenčnejše, zagotoviti vzdržnost ribogojstva ter izboljšati upravljanje ribogojstva, da bi v celoti izkoristilo svoj potencial ("Strategija za trajnostni razvoj evropskega ribogojstva," 2010).

Znotraj SRP je opredeljen tudi Evropski sklad za ribištvo (v nadaljevanju ESR), ki s financiranjem pomaga ribiški industriji (ribolov, ribogojstvo, predelava in trženje ribiških proizvodov) in obalnim skupnostim pri prilagajanju na spremenjene razmere ter tako zagotavlja, da bo ribiški sektor ekonomsko uspešen in hkrati trajnosten. ESR je vezan na proračun EU, ki se ga sprejema za 7 let. Trenutno smo v obdobju 2007 - 2013. Osnova za črpanje sredstev so strateški načrti in operativni programi, ki jih pripravijo države ("Evropski sklad za ribištvo," 2010). Tudi Slovenija ima izdelana oba dokumenta.

V nacionalnem strateškem načrtu je opredeljeno kako se bo porabilo sredstva ESR in nacionalna sredstva za razvoj nacionalnega ribištva in ribogojstva (razmerje je 75% proti 25%, sredstev pa je skupno nekaj manj kot 29 mio. EUR) ter zagotovilo, da bosta vzdržnejša, tako da je podlaga za pogajanja in sprejetje operativnih programov ("Nacionalni strateški načrti," 2010). V operativnem programu pa so opisani in utemeljeni posamezni ukrepi v okviru ESR, kar je dodatno poprto s finančnim načrtom za posamezna prednostna področja ("Operativni programi," 2010). Iz nabora vseh možnih ukrepov so izbrane ukrepe leta 2006 izbrali oz. določili nacionalna administracija, ribiški sektor in obalne občine. V operativnem programu so posamezni ukrepi ločeni na 4. prednostne osi, kot sledi (*Operativni program za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013*, 2009).

Prednostne osi Operativnega programa:

- **1. prednostna os:** ukrepi za prilagoditev slovenske ribiške flote (trajna ali začasna ukinitve dejavnosti, naložbe v plovila, mali priobalni ribolov, družbeno-gospodarska nadomestila za upravljanje flote)
- **2. prednostna os:** ribogojstvo, celinski ribolov, predelava in trženje rib in ribogojških proizvodov (naložbe v ribogojstvo, vodno-okoljski ukrepi, predelava in trženje, varovanje javnega zdravja in zdravja živali)
- **3. prednostna os:** ukrepi v skupnem interesu (skupni ukrepi, ribiška pristanišča, mesta iztovora in zavetja, razvoj novih trgov in promocijske kampanje)
- **4. prednostna os:** trajnostni razvoj ribiških območij (izbor obalne akcijske skupine in lokalne razvojne strategije ter izvajanje slednje)

Mreža za trajnostni razvoj ribiških območij

Mreža za trajnostni razvoj ribiških območij (European Fisheries Areas Network, v nadaljevanju FARNET) je nastala kot podporna enota EC za pomoč pri izvajanju ukrepov EU za trajnostni razvoj ribiških območij, kar predstavlja 4. prednostno os ESR. Gre za nove ukrepe EU znotraj ERS (vedeni so bili 2007), nastali pa so po vzoru kmetijskih ukrepov in sredstev za trajnostni razvoj podeželja. FARNET omogoča povezovanje med posameznimi ribiškimi območji in nudi podporo in svetovanje lokalnim ribiškimi obalnim akcijskim skupinam (Fisheries Local Action Groups - FLAG, v nadaljevanju ROAS) pri njihovih aktivnostih. ROAS se ustanavljajo v 21-tih državah članicah EU, ustanovljenih pa naj bi jih bilo vsaj 200 ("Dobrodošli na FARNET," 2011). Sprejemanje odločitev o financiranju projektov temelji na lokalni strategiji, ki jo razvije posamezna ROAS glede na lokalne razmere. V Sloveniji ravnokar nastaja Strategija razvoja ribiškega obalnega omočja, ki jo pripravlja ROAS, ki je tudi v formalnem ustanavljanju. FARNET pa spodbuja povezovanje z oblikovanjem učne platforme, ki omogoča združevanje in izmenjavo oz. posredovanje znanja in izkušnj preko medregijskih in nadnacionalnih sodelovanj med strokovnjaki, javnimi uslužbenci in državljani celotne EU ("FARNET - mreža za trajnostni razvoj ribiških območij," 2010).

EVROPSKI PARLAMENT

Evropski parlament je organ, ki predstavlja državljanke in državljane EU, sodeluje pa pri sprejemanju evropske zakonodaje in letnega proračuna EU. Delo je organizirano v obliki specializiranih odborov, eden od teh je tako Odbor za ribištvo, imenovan PECH ("Dobrodošli v Evropskem parlamentu," 2011). Odbor torej kroji ribiško politiko in zakonodajo, ki združuje celo vrsto različnih interesov, končni cilj pa je zagotavljanje dolgoročne trajnosti ribištva (morskega okolja, staležev rib, ribičev, sorodnih industrij in obalnih skupnosti). Odbor za ribištvo je tako pristojen za skupno ribiško politiko, varovanje ribolovnih virov, organizacijo trga z ribjimi izdelki, strukturno politiko na področju ribištva in akvakulture ter mednarodne sporazume na področju ribištva ("Odbor za ribištvo PECH," 2011).

SVET EVROPSKE UNIJE

V okviru Sveta Evropske unije (CONSILIUM) deluje Svet za kmetijstvo in ribištvo (Agriculture and Fisheries Council), ki je med starejšimi in prav tako sodeluje pri sprejemanju evropske zakonodaje in letnega proračuna EU (delo Sveta EU se prepleta z delom Evropskega parlamenta). Združuje ministre držav članic za kmetijstvo in ribištvo ter evropske komisarje za to področje (komisar za ribištvo je bil do nedavnega g. Borg, sedaj pa je ga. Damanaki). Svet obravnava in sprejema zakonodajne akte za področje svojega sektorja, kar vključuje ureditev trgov, organiziranje proizvodnje in vzpostavljanje razpoložljivih virov, izboljšanje horizontalne kmetijske strukture in razvoj podeželja ("CONSILIUM - Kmetijstvo in ribištvo," 2011).

AGENCIJA SKUPNOSTI ZA NADZOR RIBIŠTVA

Agencija Skupnosti za nadzor ribištva (Community Fisheries Control Agency, v nadaljevanju CFCA) je organ EU, ki skrbi za izboljšanje skladnosti predpisov EU in učinkovitost izvrševanja nadzora na področju ribištva. CFCA spodbuja enotno in učinkovito uporabo pravil skupne ribiške politike z organiziranim operativnim sodelovanjem in usklajevanjem med državami članicami EU. Izvaja tudi naloge, pomembne za usklajeno izvajanje skupne ribiške politike, zlasti na področju usposabljanja inšpektorjev ter tehnik in metodologij nadzora ("Agencije Evropske unije - CFCA," 2011).

2.3 Zakonske osnove in strateški dokumenti v Sloveniji

ZAKON O MORSKEM RIBIŠTVU

Najpomembnejši zakon z vidika organiziranosti morskega ribištva je Zakon o morskem ribištvu (v nadaljevanju ZMR-2). ZMR-2 med drugim ločeno obravnava gospodarski in negospodarski ribolov, posebej pa se posveti tudi gojenju in nabiranju morskih organizmov. Negospodarski ribolov se dodatno deli na prostočasni ribolov in ribolov za znanstvene, raziskovalne in izobraževalne namene. Prostočasni ribolov pa se nadalje deli še na ribolov na morju (športni ribolov in rekreacijski ribolov) in ribolov z obale. Zakon definira tudi oba ribolovna rezervata (portoroški in strunjanski), status in zavarovanje ribičev kot fizičnih oseb, financiranje, ukrepe za izvajanje SRP, naloge pristojnih organov

in drugo ("Ukaz o razglasitvi Zakona o morskem ribištvi," 2006). Na ZMR-2 se navezuje še več podrejenih predpisov, ki jih posebej ne opisujemo, ampak le povzemamo njihov seznam ("Zakon o morskem ribištvi," 2006).

Podrejeni predpisi ZMR-2:

- Pravilnik o evidenci ribolovnih zmogljivosti, ribolovnem naporu, ulovu, vzreji rib, iztovarjanju in ekonomskem položaju ribištva
- Pravilnik o vsebini, obliki in evidenci dovoljenj za gospodarski ribolov
- Pravilnik o programu usposabljanja za izvajanje gospodarskega ribolova, potrdilu o opravljenem izpitu in o vodenju evidenc o izdanih potrdil o opravljenih izpitih
- Pravilnik o trgovskih imenih rib
- Uredba o določitvi območja ribolovnega morja Republike Slovenije
- Uredba o financiranju in sofinanciranju razvoja morskega in sladkovodnega ribištva za leto 2006
- Uredba o financiranju in sofinanciranju razvoja morskega in sladkovodnega ribištva za leti 2007 in 2008
- Pravilnik o določitvi delov morja, kjer je kakovost vode primerna za življenje in rast morskih školjk in morskih polžev
- Pravilnik o vsebini in načinu vodenja evidence ribičev - fizičnih oseb
- Uredba o spremembah Uredbe o financiranju in sofinanciranju razvoja morskega in sladkovodnega ribištva za leti 2007 in 2008
- Uredba o spremljanju ulova in prodaji ribiških proizvodov
- Uredba o enkratni pomoči ribičem, ki imajo dovoljenje za gospodarski ribolov in so izvajali gospodarski ribolov v letu 2007
- Pravilnik o prostočasnem ribolovu na morju
- Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva za leto 2008
- Pravilnik o podrobnem označevanju ribolovnih orodij in zagotavljanju trajnostne rabe rib
- Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva za leto 2009
- Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva za leto 2009
- Uredba o izvajanju Operativnega programa za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013
- Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva za leto 2010
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o podrobnem označevanju ribolovnih orodij in zagotavljanju trajnostne rabe rib
- Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva

Kot osnova za črpanje sredstev ERS sta v Sloveniji nastala dva strateška dokumenta, ki sta že bila opisana pri pregledu organiziranosti na ravni EU pod poglavjem EC in njenega DG MARE:

- Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013
- Operativni program za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013

Nastaja že tudi nov Načrt upravljanja z ribištvom (v nadaljevanju NUR), ki je trenutno v fazi osnutka, na katerega je ribiški sektor že podal pripombe (prvi je bil narejen kot posledica zahtev t.i. Mediteranske uredbe - Uredba 1967/2006, nov pa nastaja na pobudo ribičev tako, da bo vključil vse ribolovne tehnike in ne le aktivne, kot to predpisuje Mediteranska Uredba). V tako pripravljeni vsebini bo lahko nov NUR lahko vsaj delno zadostil tudi ZRM-2, kot osnova za pripravo Programa ribištva na nacionalni ravni. Omenimo še, da se na pobudo ribiškega sektorja pripravlja tudi sprememba ZMR-2.

2.4 Dejavnosti po SKD

Za potrebe uradne statistike se v Sloveniji uporablja Standardno klasifikacijo dejavnosti V2 (v nadaljevanju SKD), ki je usklajena z nadnacionalno klasifikacijo NACE. Po SKD se morsko ribištvo uvršča v naslednje kategorije ("Standardna klasifikacija dejavnosti V2," 2008):

Tabela 1: Umestitev ribištva v SKD

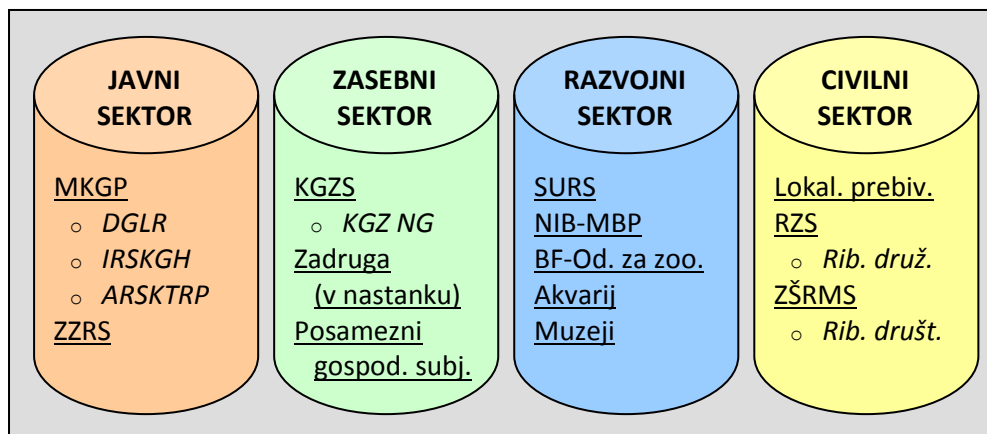
Šifra kategorije	Deskriptor
A	KMETIJSTVO IN LOV, GOZDARSTVO, RIBIŠTVO
A 03	Ribištvo in gojenje vodnih organizmov
A 03.1	Ribištvo
A 03.11	Morsko ribištvo
A 03.110	Morsko ribištvo
A 03.2	Gojenje vodnih organizmov
A 03.21	Gojenje morskih organizmov
A 03.210	Gojenje morskih organizmov
C	PREDELOVALNE DEJAVNOSTI
C 10	Proizvodnja živil
C 10.2	Predelava in konzerviranje rib, rakov in mehkužcev
C 10.20	Predelava in konzerviranje rib, rakov in mehkužcev
C 10.200	Predelava in konzerviranje rib, rakov in mehkužcev
G	TRGOVINA, VZDRŽEVANJE IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL
G 46	Posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili
G 46.3	Trgovina na debelo z živili, pijačami, tobačnimi izdelki
G 46.38	Trgovina na debelo z drugimi živili, tudi z ribami, raki, mehkužci
G 46.380	Trgovina na debelo z drugimi živili, tudi z ribami, raki, mehkužci
G 47	Trgovina na drobno, razen z motornimi vozili
G 47.23	Trgovina na drobno v spec. prodajalnah z ribami, raki, mehkužci
G 47.230	Trgovina na drobno v spec. prodajalnah z ribami, raki, mehkužci

Vir: "Standardna klasifikacija dejavnosti V2," 2008

2.5 Model organiziranosti in deležniki v Sloveniji

Deležnike lahko uvrstimo v štiri stebre oz. sektorje glede na področje delovanja in sicer v javni sektor (državna uprava), zasebni sektor (poslovni subjekti), razvojni sektor (raziskovalne in izobraževalne ustanove) in civilni sektor (nevladne organizacije), kot je prikazano spodaj. V model so zajeti glavni deležniki, ki so kakorkoli povezani z ribištvom. Njihovo delovanje je vezano na različne ravni (nacionalno, regionalno, lokalno) in na različna področja ribištva, kot bo predstavljeno v nadaljevanju.

Slika 2: Model organiziranosti ribištva

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

Republika Slovenija (v nadaljevanju RS) nima posebnega ministrstva za ribištvo, ampak ta sektor pokriva Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju MKGP), ki je upravni organ in skrbi za administracijo, SRP in zakonodajo ter na splošno ureja ribiško problematiko. Na MKGP deluje več organov, ki so povezani z ribištvom.

Direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo

Direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo (v nadaljevanju DGLR) skrbi za zagotavljanje trajnostnega razvoja gozdov, lovstva in ribištva. Kar se ribištva tiče je njegova ključna naloga, da zagotavlja primerne pogoje za delo ribičev in ribogojcev ter spodbuja posodabljanje plovil, ribogojških in predelovalnih obratov tako, da so bolj prilagojeni danim razmeram in da se zagotavlja trajnostni razvoj. DGLR sestavljata dva sektorja: **Sektor za lovstvo in ribištvo** (v nadaljevanju SLR) ter Sektor za gozdarstvo ("Direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo," 2011). V okviru SLR je organizirano morsko gospodarsko, športno in rekreacijsko ribištvo, le ribogojstvo je še nekako umeščeno v živinorejo.

Naloge SLR na področju morskega gospodarskega ribištva so predvsem upravljanje z ribištvom v teritorialnih vodah RS in spremljanje stanja ribištva ter pripravljanje sistemskih rešitev na področju morskega ribištva in akvakulture (zgolj morske). Poleg tega je SLR zadolžen za načrtovanje, upravljanje in izvajanje aktivnosti Nacionalnega strateškega načrta za razvoj ribištva v RS in NUR,

nadzor nad delom ZZRS, vodenje nekaterih evidenc, izdajo dovoljenj, sodeluje pa tudi pri oblikovanju ribiške politike ("Sektor za lovstvo in ribištvo," 2011).

Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano

Znotraj Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano (v nadaljevanju IRSKGH) deluje na področju ribištva **Lovska in ribiška inšpekcija**. Vloga IRSKGH je, da opravlja nadzor nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov ter aktov, med drugim tudi na področju lovstva in ribištva, lahko pa opravlja tudi kontrolo pri izvajanju ukrepov, ki so sicer v pristojnosti Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljevanju ARSKTRP). IRSKGH opravlja inšpekcijski nadzor na 8 območnih enotah in pripadajočih izpostavah ter na 6 vstopnih mestih, torej na mejah z sosednjimi državami ("Inšpektorat za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano," 2011). Morsko ribištvo pokrivata 2 inšpektorja in sicer eden na morju, drugi pa na obali.

Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja

V okviru ARSKTRP deluje **Sektor za razvoj podeželja** in znotraj tega **Oddelek za razvoj podeželja, ribištvo in promocijo**. Njegova naloga je predvsem spremljanje in sodelovanje pri pripravi predpisov, pripravlanje in izvajanje javnih razpisov, sprejemanje zahtevkov in izvajanje postopkov dodeljevanja nepovratnih namenskih sredstev, izdelava poročil in analiz ter drugo ("Oddelek za razvoj podeželja, ribištvo in promocijo," 2011). Na področju ribištva je zadolžen za izvajanje nekaterih ukrepov na osnovi Operativnega programa za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013, saj ARSKTRP izplačuje sredstva iz ESR. ARSKTRP tako izvaja ukrepe na 4-ih prednostnih oseh ("Ukrepi na področju ribištva," 2011).

ZAVOD ZA RIBIŠTVO SLOVENIJE

Zavod za ribištvo Slovenije (v nadaljevanju ZZRS), ki je lociran v Spodnjih Gameljnah ima dva oddelka in sicer **Oddelek za morsko ribištvo** ter **Oddelek za ribogojstvo**. ZZRS opravlja na področju ribištva dejavnosti javne službe, poleg tega pa opravlja tudi tržno dejavnost in raziskave ter strokovne naloge s področja biologije ribištva ("ZZRS - Domov," 2011). Na področju morskega ribištva oz. ribiške biologije raziskuje morske organizme, kar je med drugim osnova za morsko ekologijo (vpliv ribolova na morski ekosistem), pristojen pa je tudi za pripravo mnenj, svetovanje in sodelovanje pri oblikovanju zakonodaje ter pripravo strokovnih osnov zanjo. Delovanje ZZRS predstavlja podporo MKGP ("ZZRS - Morje," 2011). ZZRS ima tudi svojo pisarno na Morski biološki postaji, saj pokrivajo vzorčenje ulova oz. iztovora male plave ribe, v sodelovanju z ostalimi jadranskimi državami pa tudi vzorčenje ulova s pridneno kočo v Jadranu.

KMETIJSKO GOZDARSKA ZBORNICA SLOVENIJE

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (v nadaljevanju KGZS) je, za razliko od prej naštetih deležnikov, gospodarsko združenje, torej združuje številne poslovne subjete, med drugim tudi

registrirane ribiče, ki so od leta 2008 obvezni člani KGZS in je predstavnik njihovih interesov. Pod okriljem KGZS deluje kmetijska svetovalna služba, ki je ena od mnogih njenih dejavnosti, s tem, da je ta tretirana kot javna svetovalna služba, tako da jo financira država oz. MKGP. KGZS je ustanoviteljica 8 regionalnih **Kmetijsko gozdarskih zavodov** (v nadaljevanju KGZ), med temi tudi v Novi Gorici (v nadaljevanju KGZ-NG), ki imajo vsak svoje svetovalne službe (Levstik, 2007).

Leta 2008 je pod KGZ-NG prešla tudi **Pisarna za ohranitev, diverzifikacijo in razvoj morskega ribištva** (v nadaljevanju Pisarna za ribištvo), ki je sicer nastala že leta 2004, kot posledica Interreg projekta Adri.Fish, katerega partner so bile obalne občine (v največji meri ga je podprla občina Izola, z več kot 80% občinskih sredstev), ostali partnerji pa so bili še iz Italije in Hrvaške. Pisarna za ribištvo je bila ustanovljena za ureditev stanja v morskem gospodarskem ribištvu in pomoč vsem ribičem (zastopanje njihovih interesov), prostor pa je podjetje Riba d.o.o. ponudilo na brezplačno uporabo. Od leta 2005 Pisarna za ribištvo izvaja projekt Vzpostavitev temeljev za ohranitev, prestrukturiranje in razvoj gospodarske panoge morskega ribištva na slovenski obali v skladu s SRP (Levstik, 2007). Levstikova znotraj KGZ-NG deluje kot svetovalka - specialistka za ribištvo. V letu 2011 bo delo opravljala le s polovičnim delovnim časom. Čaka se namreč sprememba ZMR-2, ki bo v zakon ponovno vrnila javno službo svetovanja v ribištvu in tako končno sistemsko uredila specialistično svetovanje v ribištvu.

ZADRUGA (v nastajanju)

Zadruga prav tako predstavlja gospodarsko oz. poslovno sodelovanje oz. združevanje. Trenutno je na Obali v nastanku zadruga, v katero se povezujejo ribiči, ki imajo interes skupnega nastopa na trgu. V iniciativi za nastanek zadruge je trenutno povezanih 5 ribičev, ostali pa so še vedno organizirani kot individualci. Pričakuje se, da se bo v prihodnjih letih vanjo vključilo še bistveno več ribičev. Razmere v ribištvu so se začele namreč urejati in spreminjati, tako da je čas tudi za ponovno vzpostavljane poslovnega sodelovanja.

Slovensko morsko ribištvo (v nadaljevanju SMR) je namreč v letih po osamosvojitvi zapadlo v krizo, predvsem na račun zmanjšanja ribolovnega območja in neustreznega odziva ministrstva na novo nastalo situacijo. Ribiči, ki so pred osamosvojitvijo lahko lovili v celem Jadranu, so se po osamosvojitvi morali vrniti v domače vode, kar je pomenilo bistven upad ulova. Na začetku so bili sektorsko zelo povezani in so sodelovali v sindikatu ribiških delavcev ter kasneje v Združenju profesionalnih ribičev, sčasoma pa so se med njimi, zaradi neposluha pristojnih služb za njihove zahteve, začela pojavljati trenja. Obe omenjeni organizaciji sta tako propadli. Leta 2004 je potekel prvi poskus povezovanja 7 ribiških zadrug, od katerih pa nobena ni bila zares poslovno aktivna, v smislu skupnega nastopa na trgu, saj se je v tranzicijskem obdobju vloga zadrug izgubila oz. spreminjala. Razmišljalo se je o zvezi ribiških zadrug, za kar je bil osnovan statut, vendar se je po analizi stanja pokazalo, da je za poslovno povezovanje še prezgodaj, saj je bilo najprej potrebno začeti urejati razmere v sektorju (Levstik, 2007).

Po letu 2004, ko je v Izoli začela delovati Pisarna za ribištvo, so se začele razmere v SMR počasi urejati. Pisarna za ribištvo je namreč leta 2004 pripravila projektno nalogo Predstavitev stanja v

morskem ribištvu, ki je potrdila kritično stanje in Predlog strategije ureditve osnovnih pogojev za delovanje ribiške panoge, kar se je začelo tudi izvajati. Po letu 2004 so se tako ribiči ponovno začeli sektorsko povezovati in sicer najprej kot neformalna podkomisija koordinatorjev posameznih ribolovnih tehnik (s stoječimi mrežami; s pridnenimi vlečnimi mrežami - kočami; z obkrožujočimi mrežami - plavaricami, predvsem za malo plavo ribo, kot sta sardela in sardon; z lebdečimi kočami, prav tako pretežno za malo plavo ribo) ločeno za vsa tri večja obalna mesta (Koper z Ankaranom, Izola in Piran s Strunjanom), pri čemer je njeno delovanje bilo tudi osnova za delo Komisije za ribištvo pri KGZS, sedaj pa so se, kot rečeno, začeli tudi poslovno povezovati v zadrugo. Mimogrede, Pisarna za ribištvo in vodja komisije za ribištvo pri KGZS sta tudi predstavljala slovenske ribiče tudi v združenju sredozemskih profesionalnih ribičev Medisamak, preko katerega se je kontaktiralo komisarja EU za ribištvo, da je poskrbel za dostop slovenskih ribičev do borze z ribiškimi proizvodi v Trstu (do takrat je bil edini možen način prodaja veletrgovcem). Komisija za ribištvo pri KGZS je v tem času (leta 2008) tudi prenehala delovati oz. se je preoblikovala v **delovno skupino predstavnikov vseh polnoaktivnih ribičev** (z namestniki) za vse 4 ribolovne tehnologije in vse tri obalne kraje, kar se je ujemalo tudi z novo uvedenim obveznim članstvom v KGZS (Levstik, 2007). Od ustanovitve RAC-MED, leta 2009, slovenskim ribičem pripada preko KGZS tudi eno mesto v izvršilnem odboru sveta. Ključen moment v urejanju razmer v sektorju se je zgodil po obisku EU Komisarja za ribištvo g. Borga decembra leta 2005, ko je MKGP začelo z urejanjem razmer v pravi smeri ob sodelovanju s sektorjem. Tako stanje traja še danes.

RIBIŠKA OBALNA AKCIJSKA SKUPINA

Kot enega od pomembnih deležnikov omenimo tudi ROAS, ki pa ga je bilo težko uvrstiti v samo en steber modela organiziranosti. Zaradi te težave in ker je dejansko še v nastajanju, v modelu ni vključen.

Ribiči in drugi deležniki se kot ROAS interesno povezujejo v konzorcij, ki nastaja v okviru 4. prednostne osi. Trenutno je v pripravi strategija ROAS s cilji in programi (gre za osnutek, ki bo verjetno do končne različice doživel še spremembe). Na razpisu MKGP izbrana ROAS, s svojo Strategijo, bo nadalje nastopala v vlogi tistega, ki bo sprejemal prijave projektov in razdeljeval sredstva EU iz 4. prednostne osi. V nadaljevanju povzemamo cilje in programe iz strategije, ki je bila razdeljena kot delovno gradivo na delavnici s prikazom dobrih praks iz Danske, ki je bila 17. decembra 2010 izvedena v Izoli v okviru 4. prednostne osi (Bolje & Turk, 2010).

Cilji in programi strategije ROAS:

- **Cilj 1:** Ohranjanje ribištva kot gospodarske panoge
- **Cilj 2:** Dodajanje vrednosti ribiškim proizvodom
- **Cilj 3:** Diverzifikacija ribiške dejavnosti
- **Cilj 4:** Vzpodbujanje ribištva in ribiških proizvodov na območju OAS
- **Cilj 5:** Animiranje turističnega gospodarstva za sodelovanje v projektih trajnostnega razvoja ribištva
- **Cilj 6:** Ohranjanje kulturne dediščine ribištva
- **Cilj 7:** Aktivna vključitev žensk v dopolnilne dejavnosti ribištva
- **Cilj 8:** Ohranjanje naravnega okolja
- **Cilj 9:** Krepitev čezmejnega sodelovanja
- **Cilj 10:** Povezovanje ribičev

POSAMEZNI GOSPODARSKI SUBJEKTI

Med posamezne gospodarske subjekte lahko štejemo predvsem ribiče, ribogojce in školjkarje, pa tudi predelovalce, ribarnice, trgovce, prevoznike in druge, ki jih bomo predstavili v nadaljevanju. Za nekatere prikazujemo njihove sezname, ki so narejeni na osnovi spletne prisotnosti in osebnih izkušenj in morda niso popolni.

Po uradni statistiki naj bi bilo leta 2009 zaposlenih 117 delovno aktivnih oseb (velika večina moških), od tega 53 zaposlenih in 64 samozaposlenih in/ali neposredno plačanih. Polni delovni čas naj bi delalo 92 oseb, s skrajšanim delovnim časom, kot priložnostno delo, pa 25 oseb. Delo ribiča in školjkarja v ribištvi naj bi opravljalo 98 oseb, ostalih 19 pa druga dela ("Morsko ribištvo - delovno aktivne osebe, ribiška plovila in oprema," 2009).

Dejanski podatki so precej drugačni (Levstik, 2007), saj naj bi od približno 140 ribičev na Obali, bilo le približno 60 polno-aktivnih ribičev. Imamo tipično sezonski ribolov s koncentracijo zaslužka na 4 mesece. ZMR-2 omogoča možnost opravljanja dejavnosti kot fizične osebe, večina ribičev pa je registriranih kot samostojni podjetnik.

Ribolovno floto, s katero opravljajo svojo dejavnost, sestavljajo plovila, ki so bila izgrajena v 60., 70. in 80. letih 20. stoletja, tako da je povprečna starost plovil okrog 30 let. Večina plovil je specializiranih in ne večnamenskih ("Načrt upravljanja morskega ribištva v vodah, ki so v pristojnosti RS," 2008). Dolžinska struktura je na strani številnih čolnov krajši od 12 m (številčno predstavljajo več kot 80% ribolovne flote), poleg teh pa je še 20 bark daljših od 12 m in 2 ladji daljši od 30 m, ki sta namenjeni za lebdeče kočarjenje - ladji v paru vlečeta kočjo za sabo pod gladino. Prikazujemo še uradno statistiko Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) z nekoliko drugačnim ločevanjem po dolžini.

Tabela 2: Registrirana ribiška plovila po dolžini za leto 2009

Dolžina plovila	Število	Bruto tonaža	Moč motorja (kW)
Do 11,9 m	163	367	6298
Od 12 do 17,9 m	19	294	3256
Nad 18 m	3	343	1399
Skupaj	185	1004	10953

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, v SURS-ovem SI-Stat podatkovnem portalu ("Registrirana ribiška plovila," 2009)

Če pogledamo še delitev glede na ribolovne tehnike, ugotovimo, da je približno 40 aktivnih ribičev s čolni do 12 m, ki uporabljajo pasivne tehnike (stoječe mreže, parangali, vrše, kogoli), ostali pa uporabljajo aktivne tehnike. Izmed slednjih je 18 do 20 aktivnih ribičev, ki kočarijo, 5 do 6 aktivnih ribičev, ki uporabljajo plivarice, eno podjetje, ki uporablja lebdečo koč, s katero v paru lovita ribe naši edini ribiški ladji (največji plovili), poleg teh pa so še 3 aktivni nabiralci morskih organizmov ("Morsko ribištvo - delovno aktivne osebe, ribiška plovila in oprema 2005," 2006).

Poleg ribičev je na obali še nekaj subjektov, ki se ukvarjajo z akvakulturo (marikulturo). Školjkarji imajo gojišča školjk na Debelem rtiču, v Strunjanu in na Seči, poleg tega pa je v piranskem zalivu tudi zelo uspešna ribogojnica Fonda.si z že uveljavljeno blagovno znamko Piranski brancin. Po uradni statistiki je ribogojnih ploščadi (kletk) 40, školjčišč (polj) pa 93 ("Morsko ribištvo - delovno aktivne osebe, ribiška plovila in oprema 2005," 2006). Z dejavnostjo gojenja školjk se resno ukvarja kakšnih 5 gospodarskih subjektov.

V Sloveniji je bilo leta 2007 v predelovalni industriji zaposlenih 203 delavcev v 8 predelovalnih družbah, od tega 2 družbi z več kot 20 zaposlenimi (Eurostat, Report on the evaluation of data collection related to fish processing industry 2009, Luxembourg, Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti, 2009 v "Skupna ribiška politika v številkah - Osnovni statistični podatki," 2010). Izmed predstavnikov predelovalne industrije in trgovcev z morskimi sadeži na debelo gre izpostaviti predvsem podjetja Delamaris, Riba, Frigomar in Delmar, ki so vsa locirana v Izoli ter Mariva Marikultura iz Portoroža. Poleg teh ribji trg sestavlja tudi edina ribja tržnica, ki je locirana v Kopru (Fish Market Koper) ter številne prodajalne na drobno in ribarnice: Delmarjeve ribarnice v Izoli, Luciji, Piranu, Kopru in Hipermarketu v Kopru, ribarnici Vilim Jerman v Kopru in Izoli, Marribina ribarnica v Izoli, Delamarisova trgovina v Izoli, Dobra ribica iz Pobegov, Zanestrina ribarnica na Markovcu (Koper), Mevimarjeva ribarnica Koper in druge prodajalne. Na Obali je tudi nekaj ribjih kantin (Portorož, Lucija,...) in trgovin z ribiško opremo (Ulov Portorož, Lax Izola, Lovec Koper).

Z ribištvom so tako ali drugače povezani tudi številni ladijski prevozniki, ki organizirajo bodisi redne prevoze, ribolov, panoramske vožnje, ogleda morskega dna, ribje piknike in podobno. Naj naštejemo

nekaj večjih lokalnih prevoznikov oz njihovih ladij: Delfin II, Meduza, Zlatoperka, Splendid, Jež, Reful, Škarpena II, Subaquatic, Portorož, Meja, Laho, Luna, Svetko, Lotos, Mimosa, Resnik in drugi.

RAZISKOVALNE IN IZOBRAŽEVALNE USTANOVE

Z morskim ribištvom se ukvarjajo tudi nekatere raziskovalne in izobraževalne ustanove, vsaka iz svojega vidika. SURS je tisti, ki spremlja uradno statistiko, ki zajema spremljanje števila plovil ribolovne flote in podatke o količini ulova. Pod okriljem Nacionalnega inštituta za biologijo iz Ljubljane (NIB) deluje v Piranu Morska biološka postaja (MBP), ki opravlja predvsem okoljske raziskave morja. Na fakultetni ravni je izobraževanje o akvakulturi in ribištvu omogočeno na Univerzi v Ljubljani na magistrskem študijskem programu 2. bolonjske stopnje (Znanost o živalih) na Oddelku za zootehniko Biotehniške fakultete (BF) v Domžalah (nosilca predmeta sta prof. dr. Jurij Pohar in prof. dr. Simon Horvat). V srednješolske programe ribištvo ni posebej vključeno ima pa Pomorski in tehniški izobraževalni center Portorož (Srednja pomorska šola Portorož) v upravljanju Akvarij v Piranu. Na Srednji pomorski šoli v Portorožu je sicer do leta 1989 potekalo poklicno izobraževanje ribič. Sedanji Pomorski in tehniški izobraževalni center Portorož pa ves čas skuša prodreti s pobudo, da bi se poklicno izobraževanje za ribiče ponovno vneslo v program. Danes morajo vsi, ki želijo opravljati dejavnost morskega gospodarskega ribištva, na MKGP opraviti strokovni izpit v skladu z ZMR-2. Poleg tega je na Obali tudi nekaj muzejev, ki med drugim prikazujejo tudi ribiško dediščino (ribiški oddelek Pomorskega muzeja "Sergej Mašera" Piran in Muzej podvodnih dejavnosti Piran). Nenazadnje ne gre prezreti še Mediteranuma, zavoda za revitalizacijo mediteranske kulture iz Pirana, ki se med drugim ukvarja z ohranjanjem dediščine plovil.

LOKALNA SKUPNOST OZ. PREBIVALSTVO

Lokalna skupnost oz. prebivalstvo ima izrazito pomembno vlogo, saj je ključno za ohranjanje ribiške tradicije in ribiškega načina življenja. To je pomembno predvsem za doseganje sinergijskih učinkov ribištva in turizma, saj turisti ne potujejo in obiskujejo krajev le zaradi naravnih danosti in snovne kulturne dediščine, ampak tudi zaradi spoznavanja drugačnih kultur in žive dediščine. Lokalno prebivalstvo je zato pomembno, da se ustrezno vključi v turistično ponudbo in ribiči s svojimi družinami tu niso izjema, ampak osnovna privlačnost. Lokalno prebivalstvo je ključno tudi za uspešnost organiziranih prireditev, ki jih večinoma organizirajo društva, v katera so nekateri vključeni. Spodaj prikazujemo največje izmed njih.

Ribiške prireditve na Obali:

- **Ribiški praznik Izola** (Center za kulturo, šport in prireditve Izola)
- **Ribiška fešta Piran** (Turistično društvo Tartini Piran)
- **Dnevi oljk, vina in rib Izola** (Center za kulturo, šport in prireditve Izola)
- **Na pomolu je fešta - Ribiška nedelja Koper** (Agencija Easy)
- **Športni ribiški pokali oz. tekmovanja** (ribiške družine, društva in klubi)

RIBIŠKE/RIBOLOVNE ZVEZE, RIBIŠKE DRUŽINE IN DRUŠTVA

Ribiška zveza Slovenije

Ribiška zveza Slovenije (v nadaljevanju RZS) je prva izmed nevladnih organizacij (financiranje iz članarin in prispevkov), sestavljena pa je iz 64 ribiških družin, kar skupno pomeni okoli 13.000 članov. Deluje v javnem interesu z namenom ohranjanja narave, za kar ima poseben status, opredeljen v zakonodaji, tako da tesno sodeluje z MKGP in Ministrstvom za okolje in prostor (v nadaljevanju MOP) ter še nekaterimi drugimi (ZZRS, BF, Veterinarsko fakulteto,...). RZS in njene ribiške družine upravljajo predvsem s sladkovodnim življem in so zelo dejavni na področju športnega (negospodarskega prostočasnega) ribolova, v model pa je RZS vključena zato, ker na Obali deluje Ribiška družina Koper, s sedežem v Pobegih ("Nekateri podatki o Ribiški zvezi Slovenije," 2011).

Zveza za športni ribolov na morju Slovenije

Za morsko ribištvo je najpomembnejša Zveza za športni ribolov na morju Slovenije (v nadaljevanju ZŠRMS), saj ne obstaja druga zveza, ki bi pokrivala to področje, je pa ZŠRMS vezana le na negospodarski prostočasni ribolov. Njena vloga je med drugim izdaja ribolovna dovoljenja in dovolilnice za prostočasni ribolov na morju (potrebno za ribolov s čolna, z obale pa ne; mimogrede, dovoljenja za gospodarski ribolov izdaja minister, pristojen za ribištvo), pa tudi nudenje servisa ribiškim društvom. Združuje namreč 16 ribiških društev s skoraj 1.200 člani. ZŠRMS igra pomembno vlogo pri razvoju rekreativnega ribolova tudi kot pomembne turistične dejavnosti v povezavi z ohranjanjem ribiške tradicije, kar je izpostavljeno v njihovem programu, zato povzemamo omenjeni točki ("ZŠRMS - O nas," 2008).

Povzetek iz programa ZŠRMS:

- **"Promocija ribolovnega turizma** - ZŠRMS mora postati nosilec in spodbujevalec društvom v promociji športnega ribolova na morju oz. ribolovnega turizma v Sloveniji. Jasno moramo v dokumentih opredeliti naša stališča do razvoja te vrste turizma kot doživljajskega turizma in kot zelo pomembnega sestavnega dela turistične ponudbe celotne naše obale. V ta namen bo potrebno pripraviti pogoje sodelovanja s turističnimi akterji ter tudi ustrezno promocijsko gradivo za vse vrste medijev."
- **"Ohranjanje ribiške tradicije in ribiški muzej** - Da bi ohranili ribiške tradicijo ribolova na morju in še posebej športnega ribolova bi veljalo razmišljati o oblikovanju muzejske zbirke, pripravi ustreznega dogovora z ustreznimi resornimi ministrstvi in rešiti vprašanje statusa ter lokacije muzeja, ki ne bi bil samo namenjen ohranitvi tradicij temveč tudi širši turistični ponudbi."

Ribiška društva

Na Obali deluje kar nekaj društev povezanih z morskim ribištvom, ki imajo pomembno vlogo ne le za ribištvo, ampak tudi za turizem, saj pripravljajo številne prireditve. Prikazujemo njihov seznam.

Ribiška društva na Obali:

- Ribiško in potapljaško društvo Piran
- Ribiško društvo Oradela Piran
- Pomorsko društvo Ankaran
- Športno potapljaško in ribiško društvo PLK Koper (Potapljači Luke Koper)
- Ribiško društvo Solinar Strunjan
- Morskošportni ribolovni klub Menola Izola
- Društvo tramontana prijatelji morja Izola
- Ribiško čolnarsko društvo Porporella Koper
- Ribiško društvo Skuša Lucija

Za zaključek pregleda organiziranosti ribištva želimo prikazati le še nekatere javne službe na morju, ki sicer ne predstavljajo organiziranosti ribištva (z izjemo IRSKGH), so pa posredno zelo povezane z njim in skrbijo predvsem za varnost na morju (prirejeno po "Koordinacija služb na morju," 2010). Seznamu smo dodali še upravitelje večjih pristanišč.

Koordinacija služb na morju:

- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano
- Ministrstvo za promet, Uprava RS za pomorstvo Koper, Sektor za pomorski promet (Kapitanija)
- Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje
- Ministrstvo za finance, Carinski urad Koper
- Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje ter SV Poveljstvo sil
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava Koper
- Ministrstvo za zunanje zadeve, Direktorat za evropske zadeve in politično bilateralno
- Upravitelji večjih pristanišč (ribiških): Javno podjetje Okolje Piran, Komunala Koper in Izola

3 Organiziranost turizma

Študija organiziranosti turizma zajema vse ravni od nadnacionalne, do nacionalne, regionalne in lokalne, pri slednji pa se omeji na obalne občine (Koper, Izola in Piran), v katerih je poleg turizma prisotno tudi ribištvo, projekt pa želi raziskati prav sinergijske učinke med njima. Na regionalnem nivoju zaenkrat še ni prisotne ustrezne organiziranosti, je pa vseeno vključena v model organiziranosti, ker jo turistična strokovna literatura vselej omenja in ima pomembno vlogo pri razvoju dejavnosti.

Za uvod iz spletne izdaje SSKJ znova povzemamo seznam pojmov, tokrat s korenom "tur" ("Slovar slovenskega knjižnega jezika - Spletna izdaja," 2000).

Povzetek pomembnejših pojmov s korenom "tur":

- **tura** - navadno daljša, napornejša pot, potovanje z določenim ciljem
- **turist** - kdor potuje, začasno spremeni kraj bivanja zaradi oddiha, razvedrila
- **turistika** - dejavnost turistov
- **turistka**, tudi turistinja - ženska oblika od turist
- **turizem** - pojav, da kdo potuje, začasno spremeni kraj bivanja zaradi oddiha, razvedrila; gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z zadovoljevanjem potreb turistov, nudenjem uslug turistom

3.1 Pomembnejše evropske in svetovne organizacije

SVETOVNA TURISTIČNA ORGANIZACIJA

Vodilna organizacija na področju turizma na svetovni ravni je Svetovna turistična organizacija, ki je agencija Združenih narodov (United Nations World Tourism Organization, v nadaljevanju WTO). Njeno osnovno poslanstvo je pospeševanje mednarodnega sodelovanja, implementacija etike v turizmu, raziskovanje turizma, zbiranje in diseminacija turističnih podatkov, promocija vseh oblik turizma ter na splošno razvoj turizma po svetu, še posebej v državah v razvoju. WTO služi kot forum za razpravljanje o turistični politiki in vir turističnega znanja ("About UNWTO," 2011).

SVETOVNI SVET ZA POTOVANJA IN TURIZEM

Svetovni svet za potovanja in turizem (World Travel and Tourism Council, v nadaljevanju WTTC) je organizacija, ki združuje vodilna podjetja iz potovalne in turistične industrije. Poslanstvo WTTC je dvig zavesti, da sta potovalna in turistična industrija eni največjih na svetu, saj zaposlujeta nad 200

milijonov ljudi in ustvarjata okrog 10% BDP ("About WTTC," 2011), prizadeva si za trajnostni razvoj, poudarja ekonomski in družbeni pomen, spodbuja zaposlovanje in drugo. WTTC deluje tudi kot forum za glavne akterje na področju potovalne in turistične industrije, torej ima pomembno povezovalno vlogo ("World Travel and Tourism Council," 2011).

ORGANIZACIJA ZA GOSPODARSKO SODELOVANJE IN RAZVOJ

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Cooperation and development, v nadaljevanju OECD) ima za poslanstvo spodbujanje politike, ki bo izboljšala gospodarsko in družbeno blaginjo ljudi po vsem svetu. OECD je forum, v katerem lahko vlade sodelujejo in izmenjujejo izkušnje ter iščejo rešitve za skupne probleme ("About OECD," 2011). Znotraj OECD deluje Odbor za turizem (Tourism Committee), ki je del Centra za podjetništvo, mala in srednja podjetja ter lokalni razvoj (Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development). Odbor za turizem deluje kot forum za izmenjavo informacij in spremljanje politik ter strukturnih sprememb, ki vplivajo na razvoj mednarodnega turizma in promovira trajnostno gospodarsko rast turizma ("Tourism Committee," 2011).

MEDNARODNO ZDRUŽENJE ZA HOTELIRSTVO IN RESTAVRACIJE

Mednarodno združenje za hotelirstvo in restavracije (International Hotel & Restaurant Association, v nadaljevanju IH&RA) je edina neprofitna organizacija globalnega podjetništva, ki zastopa gostinska podjetja po vsem svetu. IH&RA spremlja in lobira za vse mednarodne agencije s področja gostinstva, katere združujejo okrog 300.000 hotelov in 8 milijonov restavracij ter zaposlujejo 60 milijonov ljudi ("About IH&RA," 2011).

EVROPSKA POTOVALNA KOMISIJA

Evropska potovalna komisija (European Travel Commission, v nadaljevanju ETC) ima za nalogo trženje in promocijo turizma v Evropi in njenih državah in spodbuja izmenjavo turističnih informacij. ETC je prav tako neprofitna organizacija, sestavljajo pa jo nacionalne turistične organizacije (v nadaljevanju NTO) 36-tih evropskih držav. Gre torej za nadnacionalno turistično organizacijo, ki je geografsko vezana na Evropo. Predvsem preko interneta jo promovira kot turistično destinacijo na svetovnem trgu ("Welcome to the ETC," 2011). ETC ni del EC ali kakšnega drugega organa EU.

Poleg navedenih je še več, tudi prevoznih (letalskih), organizacij, ki jih prikazujemo spodaj (???http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/links/index_en.htm ???).

Evropske in mednarodne organizacije:

- ACI - Airports Council International
- AER - Assembly of European Regions
- AEA - Association of European Airlines
- BEUC - Bureau Européen des Unions de Consommateurs
- BITS - Bureau International du Tourisme Social
- CECTA - Central European Countries Travel Association
- ATLAS - European Association for Tourism and Leisure Education
- EFCT - European Federation of Conference Towns
- ARTITS - European Federation of Artists' Colonies
- EFFAT - European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Unions
- ETLC - European Trade Union Liaison Committee on Tourism
- ENAT - European Network for Accessible tourism
- ERA - European Regions Airline Association
- ETAG - European Travel & Tourism Action Group
- ETOA - European Tour Operators Association
- ITTFA - European Tourism Trade Fairs Association
- EUFED - EU Federation of Youth Hostel Association
- EURADA - European Association of Development Agencies

Evropske in mednarodne organizacije:

- Eurochambres
- EuroCommerce
- EUROGITES
- EP - EUROPARKS
- ECHOR - European Castle Hotels and Restaurants
- EUTO - EU Tourist Officers
- EAPME - European Association of Craft SMEs
- European Cities Tourism
- HOTREC - Hotels, Restaurants & Cafes in Europe
- IAAPA - International Association Amusement Parks & Attractions
- IACA - International Air Carrier Association
- IATA - International Air Transport Association
- IATAN - International Airlines Travel Agents Network
- IATM - International Association of Tour Managers
- ICC - International Chambers of Commerce
- ICCL - International Council of Cruise Lines
- ICOMOS - International Council of Monuments and Sites
- IFITT - International Federation for IT and Travel & Tourism
- ILO - International Labour Organization - Hotels, Catering and Tourism Sector
- IRU - International Road Transport Union
- ITF - International Transport Workers' Federation
- IUF - International Union of Food, Agricultural, Hotel, Restaurants, Catering, Tobacco and Allied Workers
- CABI - Leisure tourism
- OTE - Organisation for Timesharing in Europe
- ECTAA - Travel Agents and Tour Operators in Europe
- UNI - Union Network International
- UNI EUROPA - Union Network International
- WATA - World Association of Travel Agencies Association

3.2 Organiziranost na ravni EU

V EU je več institucij oz. organov, ki posegajo na področje turizma, vendar je turizem, za razliko od ribištva, bolj prepuščen samemu sebi. Organi, ki so zadolženi za turizem so Evropska komisija, Evropski parlament in Svet EU, katerih vloge smo predstavili že pri ribištvu in tu opisov ne

ponavljamo, ampak prikazujemo le specifične vsebine za turizem. Področje turizma pokriva tudi Eurostat, kot statistični urad EU, vendar ga tudi tu ne predstavljamo posebej, ker za potrebe turizma le zbira in diseminira statistične podatke. Posebej omenimo le, da Eurostat, skupaj z WTO in OECD, sodeluje tudi pri turističnih satelitskih računih (Tourism Satellite Accounts - TSA), ki so pomembni za oceno pomena turizma za narodno gospodarstvo.

EVROPSKA KOMISIJA

Evropski turizem ni v neposredni pristojnosti EU, temveč je stvar posameznih držav članic. Sodelovanje med EC in državami članicami se izvaja preko t.i. komitologije. Za področje usklajevanja evropske turistične politike je odgovorna **Svetovalna komisija za turizem** (Tourism advisory committee, v nadaljevanju TAC). TAC sestavljajo predstavniki držav članic in predstavniki najvidnejših evropskih gospodarskih interesnih združenj s področja turizma (nastanitveni in prehrambeni gostinski sektor, organizatorji potovanj,...). Izmed generalnih direktorats je za sektor turizem zadolžen **Generalni direktorat za podjetništvo in industrijo** (Directorate General Enterprise and Industry) ("Mednarodno sodelovanje," 2011).

EC ima torej posredno vlogo pri povečanju prepoznavnosti evropskega turizma na način, da zagotavlja socialno, kulturno in okoljsko trajnost turizma. V ta namen EC izvaja pripravljalni ukrep Evropske destinacije odličnosti (European Destinations of Excellence - EDEN). Poleg tega EC izpostavlja bogastvo in raznolikost evropskega turizma v okviru svojega programa Calypso, ki si s spodbujanjem socialnega turizma prizadeva za pospeševanje turističnih izmenjav v Evropi, z namenom krepitve evropskega turizma in sodelovanja med akterji na področju turizma, pa je predlagala tudi operativni okvir z organizacijo številnih dogodkov ("Cooperation in tourism," 2010). Pod domeno EC sodi tudi prestrukturiranje ribiškega sektorja, kot je bilo že omenjeno pri organiziranosti ribištva, saj ima ERS za prednostno nalogo trajnostni razvoj ribiških območij, tako da je tu stična točka obeh dejavnosti (ribištva in turizma). Ena od možnih področij, na katero lahko ribiči preusmerijo svoje dejavnosti, je namreč ekološki turizem, saj ERS podpira tudi prekvalifikacijo v poklice, ki morski ribolov povezujejo s turizmom ("European policies for tourism," 2010)

EVROPSKI PARLAMENT

V okviru Evropskega parlamenta pokriva področje turizma Odbor za promet in turizem, imenovan TRAN (posredno pa tudi v okviru Odbora regij in Ekonomsko-socialnega odbora) ("Mednarodno sodelovanje," 2011). Odbor kroji turistično politiko in zakonodajo. Odbor je tako odgovoren za standardizacijo turističnih storitev, politiko priseljevanja v povezavi s turizmom, drobitev turistične politike EU, trajnostni razvoj turizma ipd. ("Odbor za promet in turizem TRAN," 2011).

SVET EVROPSKE UNIJE

Odločitve znotraj Sveta EU, ki so vezane na področje evropskega turizma sprejema Svet za konkurenčnost. Slovenski minister pristojen za turizem tako v okviru Sveta EU soodloča o strateških usmeritvah, politikah, ukrepih in zakonodaji, ki so povezani (tudi) s storitvami, kamor se uvršča turizem. Soodloča tudi o zadevah, ki se zaradi statusa evropskega turizma, ki je v pristojnosti posameznih članic, posredno navezujejo na razvoj evropskega turizma ("Mednarodno sodelovanje," 2011).

3.3 Zakonske osnove in strateški dokumenti v Sloveniji

ZAKON O GOSTINSTVU

Posebnega zakona prav o turizmu v Sloveniji nimamo, tako da je prvi zakon s področja turizma Zakon o gostinstvu (uradno prečiščeno besedilo, v nadaljevanju ZGos-UPB2). ZGos-UPB2 definira gostinsko dejavnost kot pripravo in strežbo jedi in pijač ter nastanitev gostov. ZGos-UPB2 nadalje definira še gostinske obrate, pogoje za opravljanje gostinske dejavnosti, pravila za opravljanje gostinske dejavnosti pri sobodajalcih in na kmetijah ter drugo ("Zakon o gostinstvu - uradno prečiščeno besedilo," 2007). Na ZGos-UPB2 se navezuje še več podrejenih predpisov, ki jih posebej ne opisujemo, ampak le povzemamo njihov seznam ("Gospodarske dejavnosti - Gostinstvo in turizem," 2011).

Podrejeni predpisi ZGos-UPB2:

- Pravilnik o merilih za določitev obratovalnega časa gostinskih obratov in kmetij, na katerih se opravlja gostinska dejavnost
- Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o minimalnem obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti
- Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov

ZAKON O SPODBUJANJU RAZVOJA TURIZMA

Drugi zakon s področja organiziranosti turizma pa je Zakon o spodbujanju razvoja turizma (v nadaljevanju ZSRT). Glavni cilj ZSRT je vzpostavitev spodbudnega okolja za učinkovitejši in uspešnejši razvoj slovenskega turizma. ZSRT določa načrtovanje, organiziranje in izvajanje politike spodbujanja razvoja turizma na nacionalni ravni in ravni turističnega območja in določa turistično takso ter druga sredstva za izvajanje politike spodbujanja razvoja turizma. Določa tudi pogoje za organiziranje in prodajo turističnih aranžmajev, turističnega vodenja in spremljanja ter turističnih športnih storitev kot pridobitne dejavnosti ("Ukaz o razglasitvi zakona o spodbujanju razvoja turizma," 2004). Tudi na

ZSRT se navezuje več podrejenih predpisov, ki jih posebej ne opisujemo, ampak le povzemamo njihov seznam ("Zakon o spodbujanju razvoja turizma," 2004).

Podrejeni predpisi ZSRT:

- Pravilnik o načinu in postopku pridobitve licence za opravljanje dejavnosti organiziranja in prodaje turističnih aranžmajev ter o vsebini in načinu vodenja registra izdanih licenc
- Pravilnik o postopku za pridobitev statusa pravne osebe, ki deluje v javnem interesu na področju spodbujanja turizma
- Uredba o razvojnih spodbudah za turizem
- Pravilnik o podeljevanju javnega pooblastila na področju turizma

STRATEŠKI DOKUMENTI

Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2011

Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2011 (v nadaljevanju RNUST) je strateški dokument na področju turizma. V RNUST je opredeljena vizija, cilji, temeljna in poslovne strategije, predstavljena pa je tudi nadgradnja modela organiziranosti slovenskega turizma s poudarkom na turistični destinaciji in razvojni funkciji. Podane so tudi temeljne usmeritve za oblikovanje turistične ponudbe in politike s predvidenimi ukrepi in aktivnostmi za doseganje ciljev (glavni je krepitev modela destinacijskega managementa). RNUST vključuje 8 politik, ki so vezane na razvoj turističnih destinacij, človeških virov, raziskovalnega dela, poslovnega okolja in investicij ter trženje in promocijo, trajnostni in regionalni razvoj, zagotavljanje kakovosti ter uvajanje informacijske tehnologije in komunikacij. Vsaka politika, kot rečeno, vsebuje ukrepe, ti pa imajo določene tudi nosilce in sodelujoče subjekte ("RNUST," 2006).

Turistična politika za leto 2010 z usmeritvami za leto 2011

V turistični politiki so na osnovi ocene obsega slovenskega turizma v letu 2009 opredeljeni kratkoročni cilji, ukrepi in aktivnosti turistične politike za spodbujanje razvoja turizma, določeno pa je tudi financiranje turistične politike. Za uresničitev temeljnega strateškega cilja so določene ključne programske prioritete in načrtovane aktivnosti po posameznih politikah ("Turistična politika 2010 - 2011," 2010).

Strategije razvoja turizma v obalni regiji

Za obalno regijo so bile izdelane tudi nekatere strategije razvoja, ki jih ne opisujemo posebej:

- Južna Primorska ("Regionalna strategija trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske 2006-2012," 2006)
- Občina Piran ("Strategija razvoja turizma v občini Piran 2009 - 2015," 2009)
- Občina Izola ("Strategija razvoja turizma v občini Izola 2009-2015," 2009)

3.4 Dejavnosti po SKD

Pri prikazu smo zaradi boljše preglednosti ohranili le podkategorije, koder se je krovna kategorija delila na več podkategorij. Izločili smo tudi podkategorije, v katerih na Obali ni nobenega poslovnega subjekta. Po SKD se turizem na Obali uvršča v naslednje kategorije ("Standardna klasifikacija dejavnosti V2," 2008):

Tabela 3: Umestitev turizma v SKD

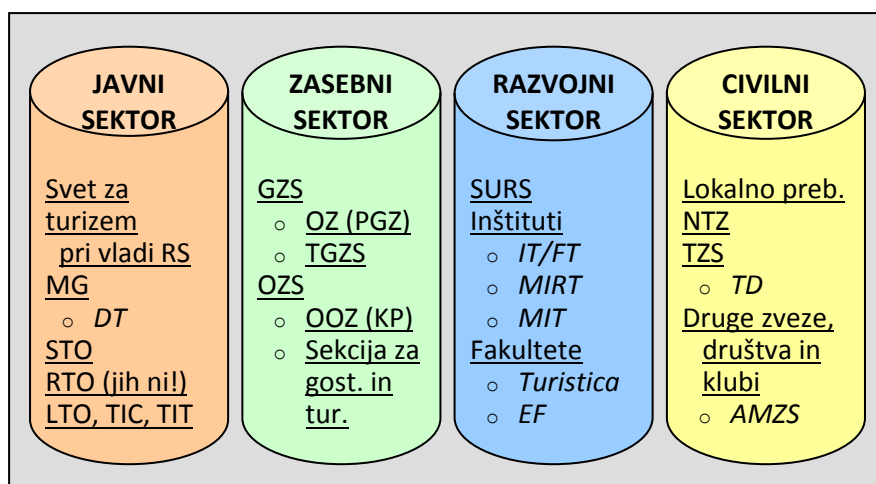
Šifra kategorije	Deskriptor
I 55.1	Dejavnost hotelov in podobnih nastanitvenih obratov
I 55.202	Turistične kmetije s sobami
I 55.203	Oddajanje zasebnih sob gostom
I 55.204	Planinski domovi in mladinska prenočišča
I 55.209	Druge nastanitve za krajši čas
I 55.3	Dejavnost avtokampov, taborov
I 55.9	Dejavnost dijaških in študentskih domov ter druge nastanitve
I 56.101	Restavracije in gostilne
I 56.102	Okrepčevalnice in podobni obrati
I 56.103	Slaščičarne in kavarne
I 56.104	Začasni gostinski obrati
I 56.105	Turistične kmetije brez sob
I 56.2	Priložnostna priprava in dostava jedi ter druga oskrba z jedmi
I 56.29	Druga oskrba z jedmi
I 56.3	Strežba pijač
N 79.11	Dejavnost potovalnih agencij
N 79.12	Dejavnost organizatorjev potovanj
N 79.9	Rezervacije in druge s potovanji povezane dejavnosti
N 82.3	Organiziranje razstav, sejmov, srečanj
R 92.001	Dejavnost igralnic
R 92.002	Priglasila iger na srečo, razen v igralnicah
R 93.21	Dejavnost zabaviščnih parkov
R 93.291	Dejavnost marin

Vir: "Standardna klasifikacija dejavnosti V2," 2008

3.5 Model organiziranosti in deležniki v Sloveniji

Deležnike smo znova uvrstili v štiri stebre oz. sektorje glede na področje delovanja (javni, zasebni, razvojni in civilni sektor), kot je prikazano spodaj. V model so zajeti glavni deležniki, ki so kakorkoli povezani s turizmom. Njihovo delovanje je vezano na različne ravni (nacionalno, regionalno, lokalno) in na različna področja turizma, kot bo predstavljeno v nadaljevanju.

Slika 3: Model organiziranosti turizma

SVET ZA TURIZEM PRI VLADI RS

Svet za turizem pri Vladi RS je strokovno posvetovalno telo, ki za potrebe turizma usklajuje delo ministrstev in ga vodi minister za gospodarstvo, njegovi člani pa so predstavniki javnih služb, gospodarstva in civilne družbe (Zorko, 1999).

MINISTRSTVO ZA GOSPODARSTVO

Slovenija nima posebnega ministrstva za TURIZEM, ampak ta sektor pokriva Ministrstvo za gospodarstvo (v nadaljevanju MG), ki skrbi za administracijo, turistično politiko, strateške usmeritve turizma in zakonodajo ter na splošno ureja turistično problematiko. Na MG deluje Direktorat za turizem (v nadaljevanju DT), poleg tega pa lahko za podaljšek ministrstva (preko DT) štejemo tudi javni gospodarski zavod Slovenska turistična organizacija (v nadaljevanju STO).

Direktorat za turizem

DT skrbi za zagotavljanje sistemskih pogojev za razvoj turizma, spremlja uspešnost turizma, pripravlja zakonodajo in strateške dokumente s področja turizma ter letne turistične politike, preko STO pa skrbi tudi za promocijo in trženje slovenskega turizma ("RNUST," 2006). DT sestavljata dva sektorja: **Sektor za razvoj in promocijo turizma** ter **Sektor za investicijsko politiko in razvoj poslovnega okolja**.

Delovna področja Sektorja za razvoj in promocijo turizma so priprava strateških razvojnih dokumentov in usmeritev ter njihovo usklajevanje z vsemi deležniki in spremljanje na vseh ravneh, priprava letnih turističnih politik, usmerjanje in nadzor promocije na domačem in tujih trgih, mednarodno in medresorsko sodelovanje in usklajevanje, priprava in koordiniranje raziskovalnih in razvojnih nalog ter analiz s področja turizma in njegove promocije in podobno ("Direktorat za turizem," 2011).

Delovna področja Sektorja za investicijsko politiko in razvoj poslovnega okolja pa so priprava zakonodaje in strateških razvojnih dokumentov, strokovna pomoč in sodelovanje z upravnimi enotami, vodenje upravnih postopkov, sodelovanje pri razvoju ugodnega poslovnega okolja za razvoj turizma, medresorskem usklajevanju in pripravi proračuna ter zaključnega računa, sodelovanje pri izvajanju kohezijske politike, spodbujanje investicij v turistično infrastrukturo ter priprava in koordiniranje izdelave analiz s področja investicijske politike in razvoja poslovnega okolja ("Direktorat za turizem," 2011).

SLOVENSKA TURISTIČNA ORGANIZACIJA

Slovenska turistična organizacija je nacionalna turistična organizacija (v nadaljevanju NTO) zadolžena za načrtovanje in izvajanje promocije države kot turistične destinacije. Poleg tega skrbi za razvoj novih produktov in turistično informacijsko infrastrukturo ter izvaja številne, predvsem tržne raziskave ("Slovenska Turistična Organizacija - STO," 2011). Znotraj NTO naj bi delovale tudi regionalne turistične (destinacijske) organizacije (RTO, tudi RDO) oz. organizacije za destinacijski management (Destination management organization - DMO), vendar jih zaenkrat še nimamo. Njihova osnovna funkcija bi bila distribucija turistične ponudbe na turistične trge, vendar bo treba nanje še počakati ("Strategija razvoja turizma v občini Piran 2009 - 2015," 2009). V tem času je ta naloga razdeljena med STO in lokalne turistične organizacije (v nadaljevanju LTO, tudi Destination management center - DMC) oz. njihove turistično informacijske centre (v nadaljevanju TIC) in podobne organizacije (v primeru piranske občine Turistično združenje Portorož).

LOKALNE TURISTIČNE ORGANIZACIJE IN TURISTIČNO INFORMACIJSKI CENTRI

LTO-ji povezujejo deležnike na lokalni ravni in sicer občinsko strukturo, društvene organizacije, gospodarstvo in druge, običajno pa so oblikovane kot zavodi za turizem na občinski ravni. Njihova vloga je pospeševanje turizma na lokalni ravni, tako da pogosto sodelujejo tudi pri organizaciji dogodkov, upravljanju s turistično infrastrukturo in podobno ("Strategija razvoja turizma v občini Piran 2009 - 2015," 2009). V njihovem okviru običajno delujejo tudi TIC-i. Na Obali so TIC-i v naslednjih krajih: Koper, Izola, Piran, Portorož, Ankaran in Hrastovlje.

TURISTIČNO INFORMACIJSKA TOČKA SLOVENSKA ISTRA

Kot enega od pomembnih vidikov organiziranosti turizma v Slovenski Istri omenimo tudi Turistično informacijske točke (v nadaljevanju TIT). TIT Slovenska Istra je projekt, ki ga delno financira EU. V nadaljevanju prikazujemo seznam vseh TIT na Obali.

Turistično informacijske točke:

- Cetore (Kmetija Medljan)
- Črni Kal (Gostilna Žerjul)
- Dekani (Restavracija in vinoteka Brič)
- Dragonja (Kmetija Mahnič)
- Gračišče (Gostilna in pizzerija Ražman)
- Korte (Gostilna Korte)
- Krkavče (Hiša Vrešje - Živi muzej Krkavče)
- Lopar (Krajevno etnološka in domoznanska zbirka "Hiša od Bardinca")
- Manžan (Domačija Butul Manžan)
- Marezige (Gostilna Karjola)
- Nova Vas (Gostilna Na burji)
- Padna (Gostilna Istranova)
- Podgorje (Gostilna pod Slavnikom)
- Sečovelje (Aerodrom Portorož; Hiša s tradicijo - Casa del Sal; Krajinski park Sečoveljske soline)
- Sv. Peter (Tonina hiša)
- Šmarje (Garni Mimoza)
- Truške (Turistične sobe in apartma Kozlovič, Okrepčevalnica Truške)
- Zazid (Hostel Xaxid)

OBČINE

Občine imajo pogosto Strokovne svete za turizem, tj. posvetovalne organe za razvoja in izvajanja turistične politike na občinski ravni. Sestavljeni so iz deležnikov iz vseh sektorjev ("Strategija razvoja turizma v občini Piran 2009 - 2015," 2009).

GOSPODARSKA ZBORNICA SLOVENIJE

Gospodarska zbornica Slovenije (v nadaljevanju GZS) je gospodarsko združenje in predstavlja gospodarske subjekte oz. podjetja. Zanje izvaja svetovanje in servis, sicer pa je njena naloga tudi uresničevanje ekonomske politike. Pod okriljem GZS delujejo številne območne zbornice (OZ; na Obali je to **Primorska gospodarska zbornica** - PGZ), panožna združenja (za turizem je to **Turistično**

gostinska zbornica Slovenije, v nadaljevanju TGZS), odbori, komisije in sekcije. TGZS združuje turistična podjetja od nastanitvenega in prehrabnega gostinstva, do marin, igralnic, kopališč, potovalnih agencij, organizatorjev kongresov,... Njene osnovne naloge so zastopanje interesov članov, servis, sodelovanje pri oblikovanju zakonodaje, izvajanje izobraževanj, organizacija Gostinsko-turističnega zbora Slovenije (GTZ) in drugo. TGZS ima za posamezna področja številne odbore, komisije in sekcije ("Turistično gostinska zbornica Slovenije," 2009).

OBRTNO-PODJETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije (v nadaljevanju OZS) deluje podobno kot GZS, predstavlja pa obrtnike in podjetnike, torej manjše gospodarske subjekte (s.p.). Prav tako ima več sekcij, med njimi tudi **Sekcijo za gostinstvo in turizem**, ki skrbi za zastopanje interesov članov, njihovo izobraževanje in spoštovanje dobrih poslovnih običajev, nudi pa tudi strokovno pomoč in sodeluje pri oblikovanju zakonodaje ("Sekcija za gostinstvo in turizem," 2010).

GOSPODARSKA INTERESNA ZDRUŽENJA, GROZDI IN SKUPNOSTI

Gospodarska interesna združenja (v nadaljevanju GIZ) so interesna združenja gospodarskih subjektov na določeni lokaciji (npr. Turistično združenje Portorož) ali znotraj določene panoge (kot je prikazano spodaj). V GIZ-e se povezujejo turistični poslovni subjekti istovrstne turistične ponudbe z namenom izboljšanja poslovnih rezultatov. Njihova naloga je spodbujanje razvoja turizma, izvajajo pa tudi skupno promocijo in raziskave ("RNUST," 2006).

Panožna Gospodarska interesna združenja:

- Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč
- Združenje Mali hoteli Slovenije
- Združenje turističnih agencij Slovenije
- Združenje igralnic
- Združenje turističnih kmetij Slovenije
- Združenje turističnih vodnikov Slovenije
- Združenje vzdrževalcev golf igrišč Slovenije
- Združenje slovenskih žičničarjev

POSAMEZNI GOSPODARSKI SUBJEKTI

Med posamezne gospodarske subjekte lahko štejemo predvsem prenočitvene in prehrabne gostinske obrate in druge turistične (wellness, potovalne agencije, organizatorji potovanj) in s turizmom povezane ponudnike (avtobusni prevozniki, taksi službe, kultura, zabavišča, šport, domača obrt, trgovine s spominki, prehrano, obleko,...).

V nadaljevanju prikazujemo sezname nekaterih od njih za Slovensko Istro (zaradi preštevilnosti so izpuščeni predvsem prehrabeni in manjši prenočitveni gostinski obrati, poleg teh pa še agencije in prodajalne vina ter oljčnega olja). Vir informacij so bili spletni portali občin (www.piran.si, www.portoroz.si, www.izola.si, www.koper.si) in nekatere druge spletne strani, ki jih ne navajamo posebej.

Posamezni gospodarski subjekti s področja turizma:

- **Večja hotelska podjetja:** Hoteli Bernardin d.d., Istrabenz Turizem d.d., Terme Krka d.o.o., Hoteli Piran d.d., Terme Čatež d. d.
- **Hoteli s petimi zvezdicami superior:** Kempinski Palace Portorož
- **Hoteli s petimi zvezdicami:** Grand hotel Bernardin, Grand hotel Portorož, Grand hotel Metropol
- **Hoteli s štirimi zvezdicami:** Hotel Histron, Hotel Slovenija, Hotel Riviera, Hotel Apollo, Hotel Neptun, Hotel Mirna, Hotel Marko, Hotel Svoboda Strunjan, Hotel Salinera Strunjan, Casino Hotel Carnevale Wellness & Spa, Adria hoteli, Garni hotel Pristan, San Simon Hotel Resort
- **Hoteli s tremi zvezdicami:** Hotel Vile Park Bernardin, Hotel Piran, Hotel Roža, Hotel Tartini, Hotel Lucija, Hotel Barbara, Hotel Fiesa, Hotel Barbara Fiesa, Hotel Oleander Strunjan, Hotel Laguna Strunjan, Hotel Vile Strunjan, Hotel - Restavracija Tomi, Hotel Oltra, Hotel Koper, Hotel Vodišek, Hotel Bio, Aquapark Hotel Žusterna, Hotel Marina, Hotel Belvedere, ZDUS Hotel Delfin, Garni Hotel Keltika
- **Hoteli z dvema zvezdicama:** Hotel Bor (Zdravilišče Debeli rtič)
- **Mladinski hoteli:** Hostel Val Piran, Hostel Panorama Portorož, Hostli Alibi Piran, Hostel Stara šola Korte, Hostel Korotan, Hostel Piran, Dijaški dom Koper, Hostel Xaxid, Dijaški dom Izola
- **Kampi:** Kamp Lucija, Kamp Strunjan, Kamp Fiesa, Avtokamp Adria Ankarana, Camping Vovk - Osp, Avtokamp Belvedere, Avtokamp Jadranka
- **Turistične kmetije:** Turistična kmetija Kerin, Casa del Sal, Olje in turizem Spilugola, Klet Klobas, Kmetija odprtih vrat Vlado, Turistična kmetija Lukač, Osmica in turistična kmetija Jakomin, Vinska klet in kmetija Santomas - Ludvik Nazarij Glavina, Izletniška kmetija - osmica Krmac, Turistična kmetija Bordon, Turistična kmetija Škrgat, Kmečka gostilna Kortina pri Matičku, Osmica Štok, Kmetija Medljan, Izletniška kmetija Baredi
- **Wellness in spa centri:** Terme & Wellness LifeClass Portorož, Paradise Spa Wellness Histron, Aqua Relax, Talaso Strunjan, Beauty SPA Moretti, Center Syra Rose Spa, Kozmetični salon Maja Kolnik Švara s.p., Kozmetični salon Lan Art, Ayurvedski studio Manipura, Salon Diva, Diamant - tajska masaža, Salon tradicionalne tajske masaže, Sončni studio, Wellness & Spa Casinò Hotel Carnevale, Wellness Justinopolis, Adria Wellness center
- **Kongresni centri:** Kongresni center Bernardin, Kongresni center Portus, LifeClass Hotels & Spa, Metropol Business center, Avditorij Portorož, Kongresni center Kempinski Palace

Za vse 3 obalne občine (Koper, Izola in Piran) pogledajmo še podatke Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJPEŠ). Najprej po SKD pogledajmo število poslovnih subjektov za leto 2009 ("FI-PO - Finančni podatki," 2011). Z dejavnostjo hotelov in podobnih obratov (I 55.1) jih je malo nad 30, pri čemer je velika večina registriranih kot gospodarske družbe in sicer največ v Piranu (skoraj polovica) in najmanj v Izoli. Od ostalih poslovnih subjektov z nastanitveno dejavnostjo (I 55 brez I 55.1) jih je največ z dejavnostjo zasebnega sobodajalstva (predvsem v Piranski občini), registrirani pa so kot samostojni podjetniki.

Bistveno več je poslovnih subjektov s prehrabeno dejavnostjo (I 56), skupno preko 400. Od tega jih je več kot polovica z dejavnostjo restavracij in druge strežbe jedi (I 56.1) in dobra četrtina z dejavnostjo strežbe pijač. Ti poslovni subjekti so večinoma registrirani kot samostojni podjetniki (slabe tri četrtine), ki jih je največ v Kopru in najmanj v Izoli. Podobno razmerje po občinah je tudi pri gospodarskih družbah, ki jih je sicer le dobra četrtina.

Poslovnih subjektov z dejavnostjo potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti je skupno malo pod 50, največ v Piranu in najmanj v Izoli, registrirani pa so deloma kot gospodarske družbe, deloma pa kot samostojni podjetniki (potovalne agencije so večinoma gospodarske družbe).

Od ostalih dejavnosti gre v Piranu in Kopru izpostaviti po 5 samostojnih podjetnikov z dejavnostjo organiziranja razstav, sejmov in srečanj ter za obe omenjeni občini tudi 5 igralnic, registriranih kot gospodarske družbe. Tako so registrirani tudi poslovni subjekti z dejavnostjo marin, ki jih je v vseh obalnih občinah skupno 6, največ v Izoli.

Iz podatkov o številu zaposlenih dobimo povsem drug vidik, saj se izkaže, da je njihovo število v nesorazmerju s številom poslovnih subjektov. Izkaže se, da so veliki delodajalci oz. poslovni subjekti z izrazito velikim številom zaposlenih predvsem igralnice (v povprečju 80 zaposlenih na poslovni subjekt), sledijo pa jim hoteli in podobni obrati (v povprečju malo pod 50 zaposlenih na poslovni subjekt) ter marine (v povprečju 20 zaposlenih na poslovni subjekt). Vsi ostali poslovni subjekti pa zaposlujejo v povprečju manj kot 5 oseb na poslovni subjekt, je pa res, da je njihovo število veliko (predvsem prehrabnih obratov), kar bistveno vpliva na absolutno število zaposlenih. Delež zaposlenih v nastanitveni dejavnosti je tako 47%, v prehrabnih obratih 35%, v igralnicah 13%, v marinah 4%, v potovalni dejavnosti pa 2% od vseh zaposlenih v turistični dejavnosti na območju Slovenske Istre.

Vpogled v ponudbo Slovenske Istre nam nudijo tudi uradni podatki SURS-a (SI-STAT podatkovni portal), ki redno spremlja število objektov, sob in ležišč po vrstah krajev ("Prenočitvene zmogljivosti po občinah in vrstah nastanitvenih objektov," 2011).

Iz vidika nastanitvenih zmogljivosti je po podatkih za leto 2009 najbolj razvita občina Piran, ki ima več kot polovico vseh zmogljivosti. Skupno število sob v vseh obalnih občinah je malo pod 10.000, ležišč v njih pa je malo nad 25.000. Od vseh ležišč jih je v hotelih in podobnih objektih 40%, v kampih 16%,

ostala pa so v ostalih nastanitvenih objektih ("Prenočitvene zmogljivosti, prihodi in prenočitve turistov po skupinah nastanitvenih objektov - občine," 2011).

V Slovenski Istri je tudi kar precej dobro razvite športne in druge turistične infrastrukture, kar je pomembno z vidika dopolnilnih turističnih dejavnosti in ponudnikov. Jurinčič (2009) ocenjuje, da je površina vseh športnih igrišč okrog 65.000 m², dvoran za šport in rekreacijo 940 m², zunanjih in pokritih bazenov, ki jih je nekaj manj kot 20 (na Debelem Rtiču, v Ankaranu, Žusterni, Izoli, Strunjanu, Bernardinu, Portorožu in Krkavčah.), pa okrog 18.000 m² (nekaj več kot polovico od tega od zunanjih bazenov). Mimogrede, večjih urejenih kopališč oz. plaž je na Obali okrog 10 (glavna portoroška plaža, plaža Meduza Exclusive, plaža Hotelov Bernardin, plaža Krke Strunjan, Mesečev zaliv in Bele skale, Simonov zaliv in druge v Izoli). Športna igrišča se nahajajo na Debelem Rtiču, v Ankaranu, Izoli, Strunjanu, Pacugu, Portorožu in Krkavčah in so namenjena predvsem odbojki, nogometu, plezanju, tenisu, golfu ter kegljanju, dvorane pa so na Debelem Rtiču, v Ankaranu, Strunjanu in Portorožu, služijo pa tudi za fizioterapijo, masaže in podobno.

RAZISKOVALNE IN IZOBRAŽEVALNE USTANOVE

S turizmom se ukvarjajo tudi nekatere raziskovalne in izobraževalne ustanove, vsaka iz svojega vidika. SURS je bil omenjen že pri ribištvu, poleg njega pa turizem raziskujejo še nekateri inštituti (Institut za turizem Ekonomske fakultete - IT/EF, Mediteranski inštitut za raziskave v turizmu UP FTŠ Turistice - MIRT, NTZ-jev Mednarodni inštitut za turizem - MIT) in fakultete (UP FTŠ Portorož - Turistica, Ekonomska fakulteta). Slednje so sicer dejavne tudi na področju izobraževanja, na katerem delujejo tudi nekatere visoke, višje in srednje šole. Na Obali so tudi številne kulturne ustanove (knjižnice, gledališča, prireditveni center Avditorij Portorož, galerije), muzeji (po en večji z več zbirkami in enotami v Kopru in Piranu ter več manjših - Izola, Piran, Krkavče,...) in akvarij (Piran), ki so bili nekateri navedeni že pri organiziranosti ribištva.

LOKALNA SKUPNOST OZ. PREBIVALSTVO

Lokalna skupnost oz. prebivalstvo je bilo opisano že pri ribištvu, zato na tem mestu prikazujemo le seznam turističnih prireditev, saj se lokalno prebivalstvo pogosto vključuje v organizacijo prireditev.

Turistične prireditve na Obali:

Božično-novoletni sejmi, navtični sejem Internautica v portoroški in salon navtike v izolski marini, Primorski sejem, Primorski poletni festival, Mediteran festival, Piranski glasbeni večeri, Glasbeno poletje na Obali in praznovanje Sv. Jurija ter Sv. Nazarija, Od vinarja do oljkarja, Praznik Refoška, Sladka Istra, Festival zlate oljčne vejice, Šparga fest, Gastronomski zakladi Istre, Homo na plac, Predstavitev krajevnih skupnosti in TD v MOK, Ribiški praznik, Dnevi oljk, vina in rib, Solinarski praznik, Tartini festival, Praznik kakija, Melodije morja in sonca, Pomorski krst, Ex-Tempore, Zlati bobni,...

DRUŠTVENA DEJAVNOST

Nacionalno turistično združenje

Nacionalno turistično združenje (v nadaljevanju NTZ) je nekakšen hibrid med gospodarskim in civilnim sektorjem, ki sicer deluje kot nevladna in neprofitna organizacija. Združenje pa vodilne gospodarstvenike, znanstvenike, pedagoge, raziskovalce in druge individualce, razne izobraževalne ustanove in združenja, kot kolektivne člane, poleg tega pa kot partnerje tudi vodilne gospodarske družbe (Zorko, 1999). Poslanstvo NTZ je pospeševanje razvoja vrhunskega in konkurenčnega turizma. Prizadeva si tudi za uvajanje mednarodnih standardov, organizira posvetovanja in druga izobraževanja, raziskuje v okviru lastnega inštituta, poleg vsega tega pa je aktivno tudi na področju publiciranja ("Nacionalno Turistično Združenje," 2011).

Turistična zveza Slovenije

Turistična zveza Slovenije (v nadaljevanju TZS) je prav tako nevladna organizacija, ki pa zastopa predvsem interes civilne družbe. Sestavlja jo več 100 turističnih društev in podmladkov ter več 10 turističnih zvez. V občini Koper tako deluje Istrska turistična zveza ("Turistična zveza Slovenije," 2011). Njeno poslanstvo je ozaveščanje prebivalstva o pomenu turizma, vzpodbujanje prijaznosti in gostoljubja, varovanje okolja, spodbujanje in organizacija prireditvev, pospeševanje in spodbujanje razvoja turizma, sodelovanje pri oblikovanju zakonodaje in turistične politike in še mnogo drugega (Cvikl & Brezovec, 2006).

Turistična in druga društva ter zveze in klubi

Turistična društva (TD) in ostale oblike društvenih organizacij (zveze, klubi) prav tako bazirajo na prostovoljnem povezovanju. Njihova vloga je predvsem zagotavljanje dobrega informiranja in počutja turistov v kraju, spodbujanje turizma in rekreacije, skrb za urejenost okolja, bogatenje turistične ponudbe in popestritev dogajanja s številnimi prireditvami. Društva spodbujajo tudi pozitiven odnos lokalnega prebivalstva do turizma in lahko zelo dobro povezujejo domače prebivalstvo z gospodarskim sektorjem in ostalimi deležniki ("Strategija razvoja turizma v občini Piran 2009 - 2015," 2009). Na Obali deluje kar nekaj turističnih društev. Prikazujemo njihov seznam.

Turistična (in s turizmom kombinirana) društva na Obali:

TD Ankaran, TD Dekani, TD Fiesa - Pacug, TD Gažon, TD Glem, TD Hrvatini, TD Izola, TD Koper, TD Koštabona, TD Lucija, TD Marezige, TD Osp, TD Piran, TD Pomjan, TD Popetre, TD Porton Zazid, TD Portorož, TD Sečovlje, TD Slavnik Podgorje, TD Solinar, Strunjan, TD Škurša, TD Šmarje pri Kopru, TD Šparžin, TD Taperin Sečovlje, TD Tartini Piran, TD Trsek, TD Truške, TD Vanganel, TD Žusterna, Turistično in kulturno društvo "Pod Gradom" Črni Kal, Turistično in kulturno društvo Hrastovlje, Turistično in športno društvo Montinjan, Turistično kulturno društvo Limonca.net, Turistično športno in kulturno društvo Obala, Turistično, razvojno športno in kulturno društvo Movraž, Turistično, športno in kulturno društvo "Sveti Miklavž" Gračišče, Društvo študentov turizma, Društvo za spodbujanje turističnega, kulturnega, športnega in sonaravnega življenja na podeželju "Kraški rob" Črni Kal, Društvo za šport, kulturo in turizem "Skala" Kubeč, Društvo za turizem, šport, kulturo in razvoj Rakitovca, Istrska turistična zveza, Kulturno turistično društvo Kosir Boršt, Kulturno, športno, turistično, izobraževalno društvo Predloka "Ravne", Kulturno, turistično in športno društvo "Pod steno" Črnotiče, Športno turistično društvo Bošamarin, Športno turistično društvo Rižana, Športno, kulturno in turistično društvo Šalara

Poleg TD je tudi nekaj drugih društev in zvez, ki v imenu nimajo turizma, so pa ključna za turistično ponudbo Obale (hortikulturna, planinska, kulturna, športna, potrošniška in avto-moto društva). Prikazujemo le nekaj izmed njih.

Nekatera druga društva na Obali:

Avto-moto zveza Slovenije, Center za kulturo, šport in prireditve Izola, Društvo krajevno - etnološke in domoznanske zbirke "Hiša od Brdinca" Lopar, Društvo ljubiteljev kulturne in naravne dediščine "Anbot", Društvo prijateljev zakladov Sv. Jurij, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Koper, Društvo za šport kulturo in razvoj Loparja, Društvo za trajnostni razvoj Istre, Društvo za vsestranski razvoj vasi Potok, Društvo za vsestranski razvoj vasi Smokvica "Figaruola", Folklorno društvo Val Piran, Konjeniško športno društvo Pomjan, Kulturno in turistično društvo "Čikole čakole", Kulturno umetniško društvo Mediteran festival, Planinska zveza Slovenije, Vinol - Društvo vinogradnikov in pridelovalcev oljčnega olja, Zveza kulturnih društev Karol Pahor Piran

3.6 Deležniki turistične valorizacije ribištva

Pri deležnikih turistične valorizacije ribištva gre za tiste deležnike, ki delujejo v turizmu in imajo možnost skozi svojo dejavnost valorizirati ribištvo ter za tiste deležnike, ki delujejo v ribištvu in imajo možnost k svoji dejavnosti priključiti še turistično. Gre torej predvsem za zasebni in civilni sektor ter deloma razvojni. Valorizacija je možna v obliki številnih prireditev, organiziranega "turističnega" ribolova in podobno, kot je spodaj navedeno ob posameznih deležnikih, pri čemer se je razmišljalo

širše o vseh z morjem povezanih aktivnostih. Prikazanih je le nekaj možnosti, več pa bo obdelano v študiji trženjskih potencialov.

Tabela 4: Deležniki in možne oblike turistične valorizacije ribištva

Deležniki	Možna turistična valorizacija ribištva
Ribiči	• prodaja ulova iz plovil • ribarjenje z ribičem • demonstracija ribolova in druge prireditve
Ribiške skupnosti (posamezniki, družine)	• pletenje in čiščenje mrež • kosilo pri ribiču • ribiške "fešte" in druge prireditve
Ribogojci	• ogled kletk in hranjenje rib • potapljanje ob kletkah • kulinarčne prireditve
Školjkarji	• ogled školjkišč • potapljanje ob školjkiščih • kulinarčne prireditve
Ribje tržnice	• ribje dražbe (npr. za večje primerke) • ribiči predstavljajo ulov • demonstracija priprave morskih specialitet
Ribarnice	• morski kulinarčnih spominki in eko kotiček • kuponi za zveste kupce (za vstopnice, kot popust,...) • ribič svetuje (recepti za pripravo morskih jedi)
Deležniki	Možna turistična valorizacija ribištva
Akvarij	• ogled akvarija • spoznavni dan z akvaristom • skupno vračanje živali v morje
Morska biološka postaja	• naravoslovni morski dnevi • ozaveščanje o pomenu biotske raznovrstnosti • pod morskim mikroskopom (ogled malega življa)
Društva (ribiška, turistična, kulturna, športna,...)	• ribiške prireditve in tekmovanja (npr. naj riba) • oživljanje ribiške dediščine • očistimo obalo in morsko dno
Trgovci (z ribiško opremo, spominki, tipičnimi pridelki,...)	• morski kulinarčnih spominki • posredovanje pri prodaji ribiških prireditev • posredovanje informacij o ribjih vodnikih
Ladijski prevozniki	• ribiški pikniki • ogledi ribogojnic in školjkišč • "turistično" ribarjenje
STO (tudi RTO, če bi obstajale)	• sodelovanje pri organizaciji ribiških prireditev • promocija ribiške dediščine v publikacijah in na spletu • promocijski ribiški video posnetek
TIC-i in TIT-i	• nudenje informacij o ribiških prireditvah • usmerjanje k ribičem • posredovanje informacij o ribjih vodnikih
Muzeji (morski in drugi)	• prikaz ribiške dediščine • demonstracija potapljanja s staro opremo • muzejska ribiška barka

Kulturne ustanove (galerije, knjižnice, gledališča, Avditorij,...)	• ribji ex-tempore in podobni natečaji • ribje pravljice za najmlajše • sodelovanje pri organizaciji ribiških prireditev
Wellness in spa centri	• ribji piling (čiščenje odmrle kože) • kuponi za zveste kupce (za npr. vstopnice v akvarij,...) • kombinirana kulinarično sprostitevna ponudba
Kongresni centri	• ribiški team building • sodelovanje pri organizaciji ribiških prireditev • vključevanje morske kulinarike in tematskih večerov
Deležniki	Možna turistična valorizacija ribištva
Prenočitveni obrati	• vključevanje morske kulinarike in tematskih večerov • kuponi za zveste kupce (za npr. vstopnice v akvarij,...) • izposoja ribiške opreme
Prehrambeni obrati	• demonstracija priprave morskih specialitet • morski kulinaričnih spominki • kuponi za zveste kupce (za npr. vstopnice v akvarij,...)
Potovalne agencije in organizatorji potovanja	• morski itinerarji • ribiški rent-a-boat • nudenje informacij o ribiških prireditvah in vodnikih
Avtobusni in drugi prevozniki	• kuponi za zveste kupce (za npr. vstopnice v akvarij,...) • sodelovanje pri ribjih izletih in itinerarjih • organiziran prevoz ulova na dom
Športna in druga turist. infrastruktura (plaže, zabavišča,...)	• ribiške igre (tekmovanja) • ribiške prireditve • podvodne aktivnosti in izposoja opreme

3.7 SWOT analiza

Med študijo organiziranosti so se poleg SWOT organiziranosti pokazale že tudi nekatere druge. Ker bi jih bilo škoda izpustiti, spodaj prikazujemo združeno SWOT analizo za organiziranost ribištva in turizma ter širše vplive te organiziranosti.

Tabela 5: SWOT analiza

PREDNOSTI	SLABOSTI
• veliko organizacij • partnerski model • pokritost večine ravni • urejanje zakonodaje • pridobivanje namenskih sredstev EU • ohranjanje ribiške dediščine • v okviru 3. prednostne osi se ureja ribiška pristanišča (Koper, Izola, Piran in Strunjan) in školjarske baze (Strunjan) ter ribogojško školjarske baze pri Seči • legaliziracija prodaje rib na vse obstoječe načine (iz plovil, na tržnicah, pri veletrgovcih, na borzi, v ribarnicah) • dobra povezanost večjih turističnih deležnikov • geografska lega in ugodna klima • bližina emitivnih trgov • bogata kulturna dediščina in naravne vrednote • pestri dogodki in prireditve • edinstveni elementi ponudbe (soline)	• slabša horizontalna povezanost in usklajenost, mestoma tudi vertikalna in med samimi predstavniki (ribiči) - za obe panogi • nasprotujoči interesi in konkurenca v ribištvi (konflikt gospodarskega in negospodarskega ribištva ter ribogojcev z ribiči; konflikti med ribiči - mrežarji/kočarji) • financiranje Pisanje za ribištvo ni sistemsko urejeno • ne najboljše urejen status ribičev • tretiranje ribičev kot sekundarnih ponudnikov na tržaški veletržnici • prodaja na črno s strani popoldanskih ribičev • turistično gospodarstvo premalo vključeno v valorizacijo ribištva • slaba regionalna organiziranost turizma (RTO) in povezovanje občin • civilni sektor ima majhen vpliv na turistično politiko • sezonskost povpraševanja • neizkoriščenost možnosti podeželja • prometna ureditev in bližina meje • neustrezna gostinska ponudba

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• dodatno mreženje • ustanovitev veletržnice za kmetijske in ribiške proizvode v Ljubljani, vred z maloprodajo • trajnostna izraba virov • dodatne ribiške prireditve • valorizacija ribištva skozi turizem (novi proizvodi) • prijava projektov za sredstva EU preko ROAS • nacionalna kampanja za višanje potrošnje rib in prepoznavnosti ribiškega sektorja • črpanje sredstev EU za raziskave, znanost in izobraževanje • nastajanje zadruga • promocija ribiškega sektorja • preoblikovanje GIZ v RTO • optimizacija turistične infrastrukture (sprehajališča,...) • izobraževanje kadrov na vseh nivojih • obiskovalci z višjo kupno močjo	• propadanje škverov • pretiran izlov • širitev drugih dejavnosti na zasičeni obali • staranje ribiške flote (reforma 2002 je v ERS ukinila možnost obnove starih ribiških bark) • slab rezultat arbitraže za mejo s Hrvaško • vstop Hrvaških ribičev na trg EU • problematično financiranje društev • agresivnejši nastop sosednjih ribiških/turističnih držav (boljša tržna komunikacija) • izguba identitete prostora • pomanjkanje ustreznega kadra, zaradi zmanjšanega vpisa v gostinske šole • onesnaževanje morja • praznenje mest na račun nakupa vikendov

Vsebine so deloma povzete po nekaterih obstoječih virih (Guduraš, 2010), tudi strateških dokumentih ("Strategija razvoja turizma v občini Piran 2009 - 2015," 2009), in osebni komunikaciji.

4 Priporočila za valorizacijo ribištva skozi turizem

1. Obe dejavnosti je potrebno povezati na horizontalni, pa tudi vertikalni ravni in poskrbeti za medsebojno poznavanje (interesno in gospodarsko združevanje - konzorcij)
2. Na osnovi turistične valorizacije ribištva je potrebno nadaljevati z oblikovanjem ribiško-turističnih proizvodov s konkretnimi vsebinami
3. Okrepiti je potrebno zavest po ohranjanju ribiške dediščine in tudi na sploh na vse nivoje izobraževanja vpeljati "lokalne" vsebine (kar imamo pred nosom izginja, ker preslabo vrednotimo)
4. Oblikovati je potrebno predloge za črpanje EU sredstev preko ROAS
5. ROAS mora nadaljevati z udeleževanjem strategije
6. Okrepiti je potrebno promocijo ribištva in morskih sadežev kot zdrave prehrane
7. Ribičem je potrebno pomagati pri prestrukturiranju in diverzifikaciji njihove ponudbe za potrebe turistične valorizacije njihove dejavnosti

8. Z ribiči je smiselno iti v pripravo vzorčnega primera sodelovanja in potem s pomočjo primera dobre prakse navdušiti še ostale
9. Poskrbeti je potrebno za trajnostni razvoj, kar je pomembno z vidika obeh dejavnosti
10. Dokončno je potrebno oblikovati združen model organiziranosti ribištva in turizma kot partnerski model 4x4 (4 sektorji x 4 nivoji) z vsemi pomembnejšimi povezavami

5 Sklep

Organiziranost ribištva in turizma se je skušalo zastaviti čim širše, da se dodobra spozna vse deležnike, njihova poslanstva in vloge v partnerskem modelu. Tako bo pri oblikovanju združenega modela lažje povezati posamezne deležnike med sabo in ugotoviti kje so neizkoriščene priložnosti. Morda bi bilo še bolj za izkoristiti možnosti sodelovanja v regiji, ne le znotraj nacionalnih, ampak tudi nadnacionalnih okvirjev. Slovenska Istra ni izolirana ribiško-turistična destinacija, ampak je del širše regije. Že samo povezovanje z najožjim sosedstvom privede do geografsko zaključene in prepoznavne destinacije Istra, ki ima ne le ribiško identiteto in turistično bogato zgodovino, ampak tudi prepoznavno naselbinsko, arhitekturno, kulinarčno, trgovsko in še kakšno identiteto. Prav tako mora postati ribištvo del nacionalne identitete, kar pomeni, da je potrebno ribištvo predstaviti celotni Sloveniji in potem kot tako širši turistični javnosti.

Sklepne ugotovitve:

1. Organiziranost obeh dejavnosti je relativno dobra, potrebne pa so še dopolnitve (RTO, zadruge,...)
2. Dodatno je potrebno okrepiti sodelovanje vseh deležnikov, predvsem tam, kjer ni naravne potrebe po združevanju, bi pa sinergijski učinki bili pozitivni
3. Ponuja se kar nekaj možnosti turistične valorizacije ribištva, ki jih je potrebno nadalje razviti

6 Literatura in viri

- About GFCM. (2011). *FAO*. Retrieved January 9, 2011, from <http://www.gfcm.org/gfcm/about>
- About IH&RA. (2011). *IH&RA*. Retrieved January 11, 2011, from <http://www.ih-ra.com/about-us/>
- About OECD. (2011). *OECD*. Retrieved January 11, 2011, from http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36734103_1_1_1_1_1,00.html
- About UNWTO. (2011). *UNWTO*. Retrieved January 11, 2011, from <http://unwto.org/en/about/unwto>
- About WTTC. (2011). *WTTC*. Retrieved January 11, 2011, from http://www.wttc.org/eng/About_WTTC/
- Agencije Evropske unije - CFCA. (2011). *Portal Evropske unije*. Retrieved January 9, 2011, from http://europa.eu/agencies/community_agencies/cfca/index_sl.htm
- Bolje, A., & Turk, S. (2010, December 17). *Cilji in programi (delovno gradivo)*. Izola.
- CONSILIUM - Kmetijstvo in ribištvo. (2011). *Svet Evropske unije*. Retrieved January 9, 2011, from <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=414&lang=sl>

- Cooperation in tourism. (2010, oktober 31). *Evropska komisija*. Retrieved January 11, 2011, from http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/cooperation/cooperation/index_en.htm
- Cvikel, H., & Brezovec, T. (2006). *Uvod v turizem*. Portorož: Turistica, Visoka šola za turizem.
- Direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo. (2011). *MKGP*. Retrieved January 10, 2011, from http://www.mkgp.gov.si/si/o_ministrstvu/direktorati/direktorat_z_gozdarstvo_lovstvo_in_ribistvo/
- Direktorat za turizem. (2011). *MG*. Retrieved January 11, 2011, from http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/turizem/
- Dobrodošli na FARNET. (2011). *FARNET*. Retrieved January 9, 2011, from <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/sl/node>
- Dobrodošli v Evropskem parlamentu. (2011). *Evropski parlament*. Retrieved January 9, 2011, from <http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=146&language=sl>
- European policies for tourism. (2010, avgust 31). *Evropska komisija*. Retrieved January 11, 2011, from http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/promoting-eu-tourism/tourism-related-policies/index_en.htm
- Evropski sklad za ribištvo. (2010, oktober 31). *Evropska komisija*. Retrieved January 9, 2011, from http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/eff/index_sl.htm
- FARNET - mreža za trajnostni razvoj ribiških območij. (2010, oktober 31). *Evropska komisija*. Retrieved January 9, 2011, from http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/eff/farnet/index_sl.htm
- FI-PO - Finančni podatki. (2011). *AJPES*. Retrieved January 12, 2011, from <http://www.ajpes.si/fipo/dejavnosti.asp>
- Fisheries and Aquaculture Department. (2011). *FAO*. Retrieved January 9, 2011, from <http://www.fao.org/fishery/about>
- Generalni direktorat za pomorske zadeve in ribištvo. (2010, December 9). *Evropska komisija*. Retrieved January 9, 2011, from http://ec.europa.eu/dgs/maritimeaffairs_fisheries/index_sl.htm
- Gospodarske dejavnosti - Gostinstvo in turizem. (2011, January 11). *Register predpisov Slovenije*. Retrieved January 11, 2011, from http://zakonodaja.gov.si/rpsi/kazala_podrocje/kazalo_8_7_0_0.html
- Guduraš, D. (2010). *Analiza organiziranosti slovenskega turizma* (Diplomsko delo). Ljubljana. Retrieved from <http://www.cek.ef.uni-lj.si/UPES/guduras544.pdf>
- Informacije o Evropski komisiji. (2010, December 14). *Evropska komisija*. Retrieved January 9, 2011, from http://ec.europa.eu/about/index_sl.htm
- Inšpektorat za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano. (2011). *MKGP*. Retrieved January 10, 2011, from <http://www.mkgp.gov.si/index.php?id=2214>
- Jurinčič, I. (2009). *Nosilna zmogljivost Slovenske Istre za turizem* (1. ed.). Portorož; Ljubljana: Fakulteta za turistične študije - Turistica; Javna agencija za knjigo RS.
- Koordinacija služb na morju. (2010, September 6). *Primorske novice*. Retrieved January 11, 2011, from <http://www.primorske.si/Razno/Varno-na-morje/Koordinacija-sluzb-na-morju.aspx>
- Levstik, S. (2007). Ribištvo. *KGZ-NG*. Retrieved January 10, 2011, from <http://www.kvz-ng.si/panoge/ribistvo>
- Mednarodno sodelovanje. (2011). *MG*. Retrieved January 11, 2011, from http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/turizem/mednarodno_sodelovanje
- Morsko ribištvo - delovno aktivne osebe, ribiška plovila in oprema. (2009). *SURS*. Retrieved January 10, 2011, from http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3143
- Morsko ribištvo - delovno aktivne osebe, ribiška plovila in oprema 2005. (2006, April 20). *Statistične informacije - SURS*. Retrieved January 11, 2011, from <http://www.stat.si/doc/statinf/15-si-135-0601.pdf>
- Nacionalni strateški načrti. (2010, oktober 31). *Evropska komisija*. Retrieved January 9, 2011, from http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/eff/national_plans/index_sl.htm
- Nacionalno Turistično Združenje. (2011). *NTZ*. Retrieved January 12, 2011, from

- <http://www.ntz-nta.si/>
- Načrt upravljanja morskega ribištva v vodah, ki so v pristojnosti RS. (2008). *MKGP*. Retrieved January 11, 2011, from http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/saSSo/2008_Sektor_za_lovstvo_in_ribistvo/NUR__april.pdf
  - Nekateri podatki o Ribiški zvezi Slovenije. (2011). *RZS*. Retrieved January 10, 2011, from http://www.ribiska-zveza.si/rzs/index.php?option=com_content&task=view&id=386&Itemid=1
  - Odbor za promet in turizem TRAN. (2011). *Evropski parlament*. Retrieved January 11, 2011, from <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=SL&body=TRAN>
  - Odbor za ribištvo PECH. (2011). *Evropski parlament*. Retrieved January 9, 2011, from <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/presCom.do?language=SL&body=PECH>
  - Oddelek za razvoj podeželja, ribištvo in promocijo. (2011). *ARSKTRP*. Retrieved January 10, 2011, from http://www.arsktrp.gov.si/si/o_agenciji/organiziranost/sektor_za_razvoj_podezelja/oddelek_za_razvoj_podezelja_ribistvo_in_promocijo/
  - *Operativni program za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013*. (2009). . Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
  - Operativni programi. (2010, December 17). *Evropska komisija*. Retrieved January 9, 2011, from http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/eff/op/index_sl.htm
  - PECH Ribištvo - Povezave. (2011). *Evropski parlament*. Retrieved January 9, 2011, from <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/usefulLinksCom.do;jsessionid=0AE19D78834B8C595B276140708814D8.node2?language=SL&body=PECH>
  - Prenočitvene zmogljivosti po občinah in vrstah nastanitvenih objektov. (2011). *SI-Stat podatkovni portal (SURs)*. Retrieved January 12, 2011, from http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2118101S&ti=Preno%8itvene+zmogljivosti+po+ob%8inah+in+vrstah+nastanitvenih+objektov%2C+Slovenija%2C++letni+podatki+do+2009+%28Stara+metodologija%29&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/90_nastanitv_arhiv/01_21181_nastanitev_obcine_stara/&lang=2
  - Prenočitvene zmogljivosti, prihodi in prenočitve turistov po skupinah nastanitvenih objektov - občine. (2011). *SI-Stat podatkovni portal (SURs)*. Retrieved January 12, 2011, from http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164504S&ti=Preno%8itvene+zmogljivosti%2C+prihodi+in+preno%8itve+turistov+po+skupinah+nastanitvenih+objektov%2C+ob%8ine%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2
  - Regional Fisheries Management Organisation. (2010, September 9). *Wikipedia, the free encyclopedia*. Retrieved January 9, 2011, from http://en.wikipedia.org/wiki/Regional_Fisheries_Management_Organisation
  - Regional fisheries management organisations. (2010, oktober 31). *Evropska komisija*. Retrieved January 9, 2011, from http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/rfmo/index_en.htm
  - Regionalna strategija trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske 2006-2012. (2006). *RRC Koper*. Retrieved January 11, 2011, from <http://www.rrc-kp.si/files/Razvojna%20strategija%20turizma-kon%C4%8Dno%20poro%C4%8Dilo.pdf>
  - Registrirana ribiška plovila. (2009). *SI-Stat podatkovni portal (SURs)*. Retrieved January 10, 2011, from http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1519105S&ti=Registrirana+ribi%9Aka+plovila%2C+po+dol%9Eini%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Okolje/15_kmetijstvo_ribistvo/08_15191_ribistvo/&lang=2
  - RNUST. (2006). *MG, Direktorat za turizem*. Retrieved January 11, 2011, from http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/turizem/Microsoft_Word_-

- _RNUST_2007-2011-popravki_10.7.2006-za_na_splet-1.pdf
- Sekcija za gostinstvo in turizem. (2010, December 20). *OZS*. Retrieved January 12, 2011, from <http://www.ozs.si/prispevek.asp?IDpm=2946>
  - Sektor za lovstvo in ribištvo. (2011). *MKGP*. Retrieved January 10, 2011, from http://www.mkgp.gov.si/si/o_ministrstvu/direktorati/direktorat_za_gozdarstvo_lovstvo_in_ribistvo/sektor_za_lovstvo_in_ribistvo
  - Skupna ribiška politika. (2010, oktober 31). *Evropska komisija*. Retrieved January 9, 2011, from http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_sl.htm
  - Skupna ribiška politika v številkah - Osnovni statistični podatki. (2010). *Evropska komisija - Pomorske zadeve in ribištvo*. Retrieved January 10, 2011, from http://ec.europa.eu/fisheries/documentation/publications/pcp_sl.pdf
  - Slovar slovenskega knjižnega jezika - Spletna izdaja. (2000). *ISJ ZRC SAZU*. Retrieved January 9, 2011, from <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>
  - Slovenska Turistična Organizacija - STO. (2011). *STO*. Retrieved January 12, 2011, from http://www.slovenia.info/?ps_sto=0&lng=1
  - Standardna klasifikacija dejavnosti V2. (2008). *SURS*. Retrieved January 9, 2011, from <http://www.stat.si/klasje/tabela.aspx?cvn=4978>
  - Strategija razvoja turizma v občini Izola 2009-2015. (2009). *Občina Izola*. Retrieved January 11, 2011, from <http://www.izola.si/index.php?page=static&item=590>
  - Strategija razvoja turizma v občini Piran 2009 - 2015. (2009). *Turistično združenje Portorož*. Retrieved January 11, 2011, from http://www.portoroz.si/filelib/strategija/piran_-_integralni_dokument-konni.pdf
  - Strategija za trajnostni razvoj evropskega ribogojstva. (2010, December 7). *Evropska komisija*. Retrieved January 9, 2011, from http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/aquaculture/strategy/index_sl.htm
  - Tourism Committee. (2011). *OECD*. Retrieved January 11, 2011, from http://www.oecd.org/departement/0,3355,en_2649_34389_1_1_1_1_1,00.html
  - Turistična politika 2010 - 2011. (2010). *MG*. Retrieved January 11, 2011, from http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/razpisi/JN/DT/Turisticna_politika_10-11.pdf
  - Turistična zveza Slovenije. (2011). *TZS*. Retrieved January 12, 2011, from <http://www.turisticna-zveza.si/osebna-izkaznica.php>
  - Turistično gostinska zbornica Slovenije. (2009, March 24). *GZS*. Retrieved January 12, 2011, from http://www.gzs.si/slo/panoge/turisticno_gostinska_zbornica_slovenije
  - Ukaz o razglasitvi Zakona o morskem ribištvi. (2006, November 6). *Uradni list Republike Slovenije*. Retrieved January 9, 2011, from <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006115&stevilka=4904>
  - Ukaz o razglasitvi zakona o spodbujanju razvoja turizma. (2004, January 15). *Uradni list Republike Slovenije*. Retrieved January 11, 2011, from <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20042&stevilka=73>
  - Ukrepi na področju ribištva. (2011). *ARSKTRP*. Retrieved January 10, 2011, from http://www.arsktrp.gov.si/si/storitve_ukrepi/ukrepi_na_podrocju_ribistva
  - Welcome to the ETC. (2011). *ETC*. Retrieved January 11, 2011, from <http://www.etc-corporate.org/>
  - World Travel and Tourism Council. (2011, January 5). *Wikipedia, the free encyclopedia*. Retrieved January 11, 2011, from http://en.wikipedia.org/wiki/World_Travel_and_Tourism_Council
  - Zakon o gostinstvu - uradno prečiščeno besedilo. (2007, oktober 12). *Uradni list Republike Slovenije*. Retrieved January 11, 2011, from <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200793&stevilka=4602>
  - Zakon o morskem ribištvi. (2006, November 10). *Register predpisov Slovenije*. Retrieved

- January 9, 2011, from http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r07/predpis_ZAKO4367.html
- Zakon o spodbujanju razvoja turizma. (2004, January 15). *Register predpisov Slovenije*. Retrieved January 11, 2011, from http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r07/predpis_ZAKO1577.html
  - Zorko, D. (1999). *Uvod v turizem*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
  - ZŠRMS - O nas. (2008, September 5). *ZŠRMS*. Retrieved January 10, 2011, from <http://zsrmslo.org/si/home/onas.html>
  - ZZRS - Domov. (2011). *ZZRS*. Retrieved January 10, 2011, from <http://www.zzrs.si/>
  - ZZRS - Morje. (2011). *ZZRS*. Retrieved January 10, 2011, from <http://www.zzrs.si/index.php/Table/Morje/>

7 Seznam uporabljenih kratic

- AMZS - Avto-moto zveza Slovenije
- ARSKTRP - Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja
- BDP - bruto domači proizvod
- BF - Biotehniška fakulteta
- CFCA - Community Fisheries Control Agency - Agencija Skupnosti za nadzor ribištva
- DG MARE - Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries - Generalni direktorat za pomorske zadeve in ribištvo
- DGLR - Direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo
- DMC - Destination management center - Center za destinacijski management
- DMO - Destination marketing (management) organization - Organizacije za destinacijski management
- DT - Direktorat za turizem
- EC - European Commission - Evropska komisija
- EDEN - European Destinations of Excellence - Evropske destinacije odličnosti
- EF - Ekonomska fakulteta
- ERC - ekološko ribolovna cona
- ESR - Evropski sklad za ribištvo
- ETC - European Travel Commission
- ETC - European Travel Commission - Evropska potovalna komisija
- EU - Evropska unija
- FAO - Food and Agriculture Organization - Organizacija za prehrano in kmetijstvo
- FARNET - European Fisheries Areas Network - Mreža za trajnostni razvoj ribiških območij
- FLAG - Fisheries Local Action Groups (glej ROAS)
- GFCM - General Fisheries Commission for the Mediterranean - Generalna komisija za ribištvo v Sredozemlju
- GIZ - Gospodarsko interesno združenje
- GZS - Gospodarska zbornica Slovenije

- HoReCa/Ta - Hotels and similar establishments, Restaurants, Cafes and bars and Travel Agencies
- IH&RA - International Hotel & Restaurant Association - Mednarodno združenje za hotelirstvo in restavracije
- IRSKGH - Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano
- IT - Institut za turizem EF
- KGZ-NG - Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica
- KGZS - Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
- KUD - Kulturno umetniško društvo
- LTO - Lokalna turistična organizacija
- MBP - Morska biološka postaja
- MG - Ministrstvo za gospodarstvo
- MIRT - Mediteranski inštitut za raziskave v turizmu UP FTŠ Turistice
- MIT - Mednarodni inštitut za turizem pri NTZ
- MKGP - Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- MOP - Ministrstvo za okolje in prostor
- NIB - Nacionalni inštitut za Biologijo
- NSNRRRS - Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji
- NTO - Nacionalna turistična organizacija
- NTZ - Nacionalno turistično združenje
- Od. za zoo. - Oddelek za zoologijo
- OECD - Organisation for Economic Cooperation and development - Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
- OOO - Območna obrtna zbornica
- OPRRRS - Operativni program za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji
- OZ - Območna zbornica
- OZS - Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije
- PGZ - Primorska gospodarska zbornica
- PLK - Potapljači Luke Koper
- PZS - Planinska zveza Slovenije
- RD - Ribiška družina, tudi društvo
- RDO - regionalna destinacijska organizacija
- RFMO - Regional Fisheries Management Organisation - Regionalne organizacije za upravljanje ribištva
- RNUST - Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma
- ROAS - Lokalna ribiška obalna akcijska skupina
- ROAS - Ribiška obalna akcijska skupina
- RS - Republika Slovenija

- RTO - regionalna turistična organizacija
- RZS - Ribiška zveza Slovenije
- SKD - slovenska klasifikacija dejavnosti
- SLR - Sektor za lovstvo in ribištvo
- SMR - Slovensko morsko ribištvo
- SRP - Skupna ribiška politika
- STO - Slovenska turistična organizacija
- SURS - Statistični urad Republike Slovenije
- ŠD - Športno društvo
- TAC - Tourism advisory committee - Svetovalna komisija za turizem
- TD - Turistično društvo
- TGZS - Turistično gostinska zbornica Slovenije
- TIC - Turistično informacijski center
- TIT - Turistično informacijska točka
- TSA - Tourism Satellite Accounts - Turistični satelitski računi
- TZS - Turistična zveza Slovenije
- UN - United Nations - Združeni narodi
- WTO - World Tourism Organization - Svetovna turistična organizacija
- WTTC - World Travel and Tourism Council - Svetovni svet za potovanja in turizem
- ZGos-UPB2 - Zakon o gostinstvu (uradno prečiščeno besedilo)
- ZMR-2 - Zakon o morskem ribištvu
- ZSRT - Zakon o spodbujanju razvoja turizma
- ZSRT - Zakon o spodbujanju razvoja turizma
- ZŠRMS - Zveza za športni ribolov na morju Slovenije
- ZZRS - Zavod za ribištvo Slovenije

8 Slovarček izrazov in prevodov

- Akvakultura - gojenje rib, školjk in drugih vodnih organizmov
- Civilni sektor - nevladne organizacije, lokalno prebivalstvo, civilna družba
- Destinacija (destination) - geografsko in vsebinsko zaključeno območje, cilj potovanja turista
- Gospodarski sektor - gospodarski subjekti in njihova združenja
- HoReCa/Ta (Hotels and similar establishments, Restaurants, Cafes and bars and Travel Agencies) - sektor turizma kot dejavnosti, ki zajema nastanitveno in prehrabeno gostinstvo ter turistično posredništvo (organizatorji potovanj in potovalne agencije)
- Javni sektor - javne službe, državna uprava
- Marikultura - akvakultura, ki se izvaja v morju
- Organizator potovanj (tour operator) - sestavljalet potovalnih programov

- Razvojni sektor - raziskovalne in izobraževalne ustanove
- Ribar - prodajalec rib
- Ribariti, tudi ribiti - loviti ribe
- Ribarjenje - glagolnik od ribariti
- Ribič, tudi ribolovec in ribička - kdor se ukvarja z ribolovom
- Ribičevka - ribičeva žena
- Ribišče - predel, področje za ribolov
- Ribiški turizem - specifična oblika turistične valorizacije ribištva
- Ribištvo, tudi ribarstvo - športna in gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z lovljenjem in gojitvijo rib
- Ribogojec - kdor se ukvarja z gojenjem rib; kdor se poklicno ukvarja z oskrbovanjem rib
- Ribogojnica - obrat za gojenje rib
- Ribogojstvo - gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z gojenjem rib
- Ribolov, tudi ribičija - lovljenje rib; športna in gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z lovljenjem in gojitvijo rib
- Ribolovna flota - ladjeve ribičev
- Ribolovni viri - prostoživeči in gojeni morski živelj (ribe, raki, mehkužci)
- Riboslovje - veda o ribah
- Turist, turistka, tudi turistinja - kdor potuje, začasno spremeni kraj bivanja zaradi oddiha, razvedrila
- Turizem - pojav, da kdo potuje, začasno spremeni kraj bivanja zaradi oddiha, razvedrila; gospodarska dejavnost, ki se ukvarja z zadovoljevanjem potreb turistov, nudenjem uslug turistom

Opomba: slovarček je oblikovan in delno prirejen na osnovi večih virov, tudi uvodne študije in SSKJ.

Ljubica Knežević Cvelbar in Snežana Levstik

ŠTUDIJA

**PRIMERI DOBRIH PRAKS VALORIZACIJE RIBIŠTVA SKOZI
TURIZEM**

PROJEKT

Proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma

14. januar 2011

1 Projekti 4 prednostne osi

Strokovna literatura zelo malo pozornosti posveča povezovanju ribištva in turizma. Obstaja le peščica strokovnih člankov, ki povezujejo obe panogi. Cheong (2003) ribiški turizem definira kot vrsto ruralnega turizma, za katerega je značilno, da je majhnega obsega, tradicionalen in geografsko izoliran. Sinergija povezovanja ribištva in turizma izhaja iz dejstva, da s turizmom lahko valoriziramo naravne, kulturne in družbene vire ribištva. Ribištvo se na ta način lahko vključi v gospodarske tokove in se poveča njegova prepoznavnost med turisti in lokalnim prebivalstvom.

Na ravni Evropske Unije se u okviru projektov 4 prednostne osi Evropskega Ribiškega Sklada (European Fisheries Fund (v nadaljevanju EFF) veliko vlaga v trajnostni razvoj ribištva. Gre za novo področje možnega financiranja iz EFF, ki je bilo v ribištvo uvedeno v novem proračunskem obdobju 2007-2013 po vzoru na razvoj podeželja v kmetijstvu (Program Leader). Namen 4 osi možnih ukrepov v EU ribištvo ima za glavni cilj razvoj obalnih območij izhajajoč iz ribištva v povezovanju z ostalimi dejavnostmi (turizem, gospodarstvo, ohranjanje tradicije ipd.). Te dejavnosti naj bi ribiškemu sektorju omogočile nadgradnjo osnovne ribiške dejavnosti z ostalimi dejavnostmi ali tudi preusmeritev v druge dejavnosti tako, da se ribolovni napor ne povečuje, ribiči pa imajo možnost dosegati dohodek iz teh dejavnosti.

Ribištvo EU je namreč predvsem zadnjih 10 let v hudi krizi. Razlogi zanjo so raznoliki. Naštajmo le nekatere najbolj pereče:

- nenehna rast stroškov izvajanja same dejavnosti zaradi rastočih stroškov goriva, ki predstavlja v sami dejavnosti od 40-60% vseh stroškov;
- prihodki ribičev od prodaje lastnega ulova so nesorazmerno nizki napram cenam, ki jih za ribiške proizvode plačuje potrošnik (posredniki, predelovalna industrija in trgovina si odrežejo levji delež končne cene);
- splošna recesija in s tem upad potrošnje rib pri potrošnikih (op.:za Slovenijo je dodatno značilna izjemno nizka potrošnja rib na prebivalca. Prav zaradi tega sta v teku/pripravi 2 nacionalni kampanji zvišanje potrošnje rib in prepoznavnost ribiškega sektorja) ter
- zmanjševanje ribolovnega navora v okviru Skupne ribiške politike EU (SRP), ker se, kot posledica razmaha ribiške dejavnosti in njene silne industrializacije v EU in globalno po letu 1970, v zadnjih 20 letih ugotavlja, da je ribolov mnogih ribolovnih vrst presežen in že resno ogroža obnovitvene sposobnosti le-teh.

Ukrepi 4. osi financirani iz EFF torej nudijo možnost izboljšanja kakovosti življenja lokalnih prebivalcev, ki se ukvarjajo z ribištvom, posebej v regijah v katerih je opazen upad ribiške dejavnosti.

Pri analizi primerov dobrih praks valorizacije ribištva skozi turizem smo se tako osredotočili na projekte, financirane s strani 4 prednosti osi EFF. Zanimivo je, da največ razpoložljivih informacij o dobrih praksah povezovanja ribištva in turizma prihaja iz Danske in Finske. Razlog zakaj pri pripravi projektov 4. osi prednjačijo severno evropske države verjetno leži v tem, da so tam ribištva najbolj »razvita«/industrializirana in so začeli krizo v ribištvo občutiti med prvimi ter so posledično že pred uvedbo 4. osi ukrepov v EFF začeli izhajajoč iz potreb in prakse z izvajanjem takšnih projektov.

Tabela 1: Povezovanje ribištva in turizma (PROJEKTI 4 OSI): Primeri dobrih praks Danske

NASLOV PROJEKTA	DRŽAVA	OPIS PROJEKTA	VREDNOST PROJEKTA
Obalni tematski park	Danska	Notranji tematski park, ki se navezuje na naravne pojave povezane z obalo in morjem (veter, voda ipd.) ter predstavitev življenja v morski vodi in aktivnosti povezanih z ribištvom.	40.000 EUR
Akcije za sezonalizacijo turizma	Danska	Adaptacija ribiških plovil z namenom izvajanja rekreacijskega ribolova tudi v zimski sezoni (gretje na plovilih, pokriti prostori ipd.)	20.000 EUR
Prenova in širitev "hotdog carts"	Danska	Hotdog carts so tradicionalni prostori na Danskem namenjeni srečanju in druženju ribičev z domačini in turisti.	5.000 EUR
Integracija kmetijstva in izobraževanja	Danska	Rekonstrukcija stare ribiške kmetije, ki bi predelovala organsko hrano s centrom za demonstracijo (rib,vode in kmetijskih izdelkov) za šole ali družine. Obiskovalci bi lahko videli kako so ribe ulovljene ali pripravljene, izobrazili se o različnih vrstah rib ter imeli priložnost, da sami ulovijo, pripravijo in pojejo svojo ribo. Organizirane so tudi aktivnosti, ki se fokusirajo na naravne in kulturne znamenitosti regije.	60.000 EUR
Podpora ohranjanju atraktivnih plaž skozi celo leto	Danska	Cilj projekta je ohranjanje atraktivnosti plaž. V okviru projekta je načrtovana postavitev turističnih tabel, ki podajajo informacije o živalskih vrstah in lokalni kulturi. Namen pa je povečanje zavedanja in razumevanja turistov in prebivalcev.	40.000 EUR
"Marine square"	Danska	Postavitev akvarija na prostem, v katerem so predstavljene ribe iz regije, v pristanišču. Namen projekta je narediti okolje, ki kaže svojo skrb do ribištva, ki v ribištvu prepozna potencial ter ki je prijazno do turistov.	10.000 EUR
Rekonstrukcija stare ribiške ladje v turistično atrakcijo	Danska	Ribiška ladje je ena od redkih na Danskem in predstavlja tudi kulturno zgodovinsko atrakcijo in je zelo dober primer povezovanja ribištva, zgodovine in turizma.	30.000 EUR
Rekonstrukcija tradicionalne ribiške hiše	Danska	Stara ribiška hiša je pomemben del lokalne pristaniške arhitekture. Predstavlja tudi kulturno zgodovinsko vrednost. Poleg turistične valorizacije, lahko predstavlja tudi prostor za srečanje lokalnih prebivalcev in shrambo za ribiče.	25.000 EUR
Rekonstrukcija prostora za reševalce iz vode	Danska	Projekt je specifičen, ker prostor že obstaja in je potreben rekonstrukcije.	20.000 EUR
Rekonstrukcija transportne železnice in železniške postaje	Danska	Rekonstrukcija železnice, ki je pomembna povezava med skladiščem in pristaniščem.	160.000 EUR
Odkritja pod vodo – podvodna pot okoli pristanišča	Danska	Konstrukcija podvodne poti ima namen promocijo naravnega podvodnega okolja turistom in prebivalcem. Podvodna pot je trajnostna rešitev saj poleg turističnih in izobraževalnih namenov, projekt vključuje oblikovanje grebena, ki je pomemben za preživetje rib in manjših prebivalcev morja.	100.000 EUR

Viri: The European Fisheries Areas Network (2010) in Hedegaard (2010).

Na podlagi podatkov »The European Fisheries Areas Network (FARENET)« in Hedegaard (2010) (delavnica v Izoli, 17.12.2010) smo v tabeli 1, ki sledi povzeli projekte dobre prakse povezovanja ribištva in turizma in valorizacije naravnih, kulturnih in družbenih virov ribištva skozi turizem na Danskem. Predstavljeni projektu so predvsem inovativni in na zanimiv način nakazujejo na možnosti povezovanja ribištva in turizma. Poudarek projektov je tudi na izboljšanju zavedanja lokalnega prebivalstva o pomenu ribištva in njegovem vplivu na okolje. Velik poudarek je tudi na dvigovanju kakovosti življenja lokalnih prebivalcev.

Poleg dobrih praks iz Danske smo zasledili tudi nekaj projektov financiranih na Finskem. Projekti so večinoma osredotočeni na izobraževanje lokalnega prebivalstva in povečanje zavedanja o pomenu ribištva za lokalno skupnost.

Tabela 2: Povezovanje ribištva in turizma (PROJEKTI 4 OSI): Primeri dobrih praks Finske

NASLOV PROJEKTA	DRŽAVA	OPIS PROJEKTA	VREDNOST PROJEKTA
Kot riba v vodi	Finska	Projekt ima namen izobraževanje mladih o ribištvu in okolju. V okviru projekta se izvajajo ekskurzije in obiski dijakov lokalnim ribičem.	16.000 EUR
Od profesionalnega ribištva do arhipelago turizma	Finska	Študija izvedljivosti, ki ima namen oblikovanje modela, ki omogoča profesionalnim ribičem identifikacijo priložnosti zaslužka od arhipelago turizma.	30.000 EUR
Predstavitev rib kot pomembnega in znanega produkta prebivalcem regije Raahe	Finska	Združenje ribičev organizira dvodnevni dogodek i ribiškem pristanišču. Obiskovalci imajo priložnost naučiti se o različnih zvrsteh rib, različnih jedi iz rib, kot tudi o tehnikah čiščenja in rezanja rib.	2.000 EUR
Gurmanski Baltic	Finska	Združenje ribičev organizira tekmovanje v najboljšem kulinarinem dosežku iz rib v okviru poletnega festivala.	5.000 EUR

Viri: The European Fisheries Areas Network (2010).

2 Ostali primeri dobre prakse

Poleg projektov financiranih s strani 4 prednostne osi smo zasledili še nekaj primerov dobrih praks povezovanja turizma in ribištva. Projektu so bili izvedeni v Nemčiji, Franciji, Italiji, Španiji, Grčiji in na Nizozemskem. Projekti so predvsem izobraževalne ali raziskovalne narave. Številni projekti se nanašajo na iskanje sinergij in povezovanju ribištva in turizma ter definiranju produktov, ki imajo potencial razvoja. Nekaj projektov se osredotoča na valorizacijo kulinarike, kot pomembnega dela turistične ponudbe destinacije. Poudarek je na povezovanju in sodelovanju ter vključevanju lokalnega prebivalstva v razvoj ribištva in turizma.

Tabela 3: Povezovanje turizma in ribištva: Ostali primeri dobrih praks v Evropi

NASLOV PROJEKTA	DRŽAVA	OPIS PROJEKTA	VREDNOST PROJEKTA
Ribji teden (rečne ribe ampak se lahko implicira na morske)	Nemčija	Namen projekta je ustanovitev mreže partnerjev, razvoj trženjske strategije in standardov kakovosti, izobraževanja za partnerje, razvoj dogodkov in oblikovanje internetne strani.	250.00 EUR
Ribič iz Guilvinec - Lechiagat	Francija	Spodbujanje razvoj turizma skozi ribištvo v tradicionalnem ribiškem pristanišču Douarnenez. Oblikovana je tematska pot v kateri so predstavljene zgodbe o življenju 3 ribiča iz 19 stoletja.	/
Haliotika – Mesto ribičev	Francija	Namen projekta je promocija ribičev in njihovo vključevanje v turistične aktivnosti skozi delavnice, dogodke, organizirane ture ipd. Kot primer lahko navedemo organiziranje delavnic kuhanja in poskušanja rib ter izobraževanja lokalnega prebivalstva in turistov o temu kako prepoznati razlike med določenimi vrstami rib.	/
Ribiška gostilna in infrastruktura v Tortolli Lagoon	Italija	V tem projektu so se ribiči povezali in ustanovili gostilno v kateri se prodaja domača ulovljena riba in ostali morski sadeži. Sama gostilna je urejena u slogu ribiške kočice in ponuja edinstveno doživetje obiskovalcem.	150.000 EUR
Čudoviti Wieringen	Nizozemska	Namen projekta je oživetje zgodovinskega mesta. V okviru turističnih atrakcij je vključen tudi projekt »Sveža ribja tržnica«, ki je odprta vsake sobote. Na tržnici ribiči prodajajo svoj ulov in ponujajo tudi kuhane jedi iz rib. Na tržnici se je možno tudi dogovoriti za organiziran rekreacijski ribolov ali turistično turo z ribiško barko oziroma ladjo. Na ta način se ribiči bolj vključujejo v lokalno okolje in tudi lahko pridobijo dodatna sredstva.	170.000 EUR
Obalna pot Severnega morja	Obalna regija severnega morja	Projekt ima za namen oblikovati skupno turistično pot v dolžini 5.100 km, ki vključuje 23 regij in 7 držav. Med turističnimi atrakcijama je vključeno tudi ribištvo (kulturno zgodovinska in družbena atrakcija).	7,2 mio
SAGITAL	Španija	Namen projekta je poiskati sinergije med ribištvom in turizmom ter aktivno vključevanja ribiških produktov v turistične produkte.	/
Ribiški turizem v Grčiji	Grčija	Namen projekta je oblikovanje strategije za vključevanja ribištva v turizem in prenos dobrih praks iz drugih držav.	700.000 EUR
Ribiški turizem v Cipru	Cipru	Namen projekta je oblikovanja priročnika za razvoj ribiškega turizma.	/
PESCALIS	Francija	Naravni in ribiški center PESCALIS, združuje ribiški in zeleni turizem. V centru so zgrajene namestitvene kapacitete in organizirane številne aktivnosti za turiste.	7,4 mio
Ribiški turizem v Italiji	Italija	Obsežna internetna stran (http://www.ittiturismo.it/) na kateri so objavljene možnosti povezovanja ribištva in turizma. Internetna stran predstavlja bazo za oblikovanje potencialnih mrež.	

Viri: The European Fisheries Areas Network (2010).

3 Implikacije za Slovenijo

V nadaljevanju smo za izbrane primere dobre prakse poskusili oceniti pomembnost in izvedljivost v Sloveniji. Kot je znano je iz 4 prednostne osi, za celotno programsko obdobje 2007-2013, za projekte Obalne akcijske skupine in izvajanje lokalne razvojne strategije namenjenih 2.885.372 evrov javnih sredstev (od tega je 75 % sredstev Evropskega sklada za ribištvo in 25 % sredstev Slovenije) (Breznik, 2010).

V okviru interdisciplinarne skupine strokovnjakov smo poskusili oceniti pomembnost in izvedljivost posameznega primera dobre prakse v Sloveniji. Pomembnost projektov je ocenjena na lestvici od 1 do 3 (1-nepomembni; 3-zelo pomembni). Izvedljivost smo tudi ocenili na lestvici od 1 – neizvedljiv do 3-zelo izvedljiv projekt. Rezultati so predstavljeni v tabeli 4, ki sledi. Projekte smo razdelili v dve skupini: a) projekte z visokim razvojnim potencialom in b) projekte z nizkim razvojnim potencialom. Najprej smo analizirali projekte 4 osi in kot je razvidno iz tabele smo prepoznali 8 projektov, ki bi imeli potencial razvoja v Sloveniji.

Tabela 4: Pomembnost in izvedljivost primerov dobre prakse (projekti 4 osi) v Sloveniji

NASLOV PROJEKTA	POMEMBNOST za slovensko ribištvo	IZVEDLJIVOST projekta v Sloveniji
PROJEKTI Z VISOKIM POTENCIJALOM		
Akcije za sezonalizacijo turizma	3	3
Podpora ohranjanju atraktivnih plaž skozi celo leto	3	3
“Marine square”	3	3
Rekonstrukcija stare ribiške ladje v turistično atrakcijo	3	3
Kot riba v vodi	3	3
Od profesionalnega ribištva do turizma	3	3
Predstavitev rib kot pomembnega in znanega produkta prebivalcem regije Raahe	3	3
Gurmanski Baltic	3	3
PROJEKTI Z NIZKIM POTENCIJALOM		
Integracija kmetijstva in izobraževanja	3	1
Rekonstrukcija tradicionalne ribiške hiše	3	1
Obalni tematski park	2	1
Prenova in širitev “hotdog carts” v pristaniščih	1	1
Rekonstrukcija stadiona za reševalce iz vode	1	1
Rekonstrukcija transportne železnice in železniške postaje	1	1
Odkritja pod vodo – podvodna pot okoli pristanišča	1	1

Vir: Lastno delo.

V nadaljevanju so podane ocene za ostale primere dobre prakse (projekte, ki niso financirani iz 4 prednostne osi). Kot lahko vidimo iz tabele 5 prepoznali smo 9 projektov, ki imajo visok potencial razvoja.

Tabela 5: Pomembnost in izvedljivost primerov dobre prakse (ostali projekti) v Sloveniji

NASLOV PROJEKTA	POMEMBNOST za slovensko ribištvo	IZVEDLJIVOST projekta v Sloveniji
PROJEKTI Z VISOKIM POTENCIJALOM		
Ribji teden (rečne ribe ampak se lahko implicira na morske)	3	3
Ribič iz Guilvinec - Lechiagat	3	3
Haliotika – Mesto ribičev	3	3
Čudoviti Wieringen	3	3
Obalna pot Severnega morja	3	3
SAGITAL	3	3
Ribiški turizem	3	3
Ribiški turizem v Italiji	3	3
Ribiška gostilna in infrastruktura v Tortolli Lagoon	3	2
PROJEKTI Z NIZKIM POTENCIJALOM		
Ribiški turizem v Cipru	1	1
PESCALIS	1	1

Vir: Lastno delo.

4 Stanje povezovanja ribištva z drugimi dejavnostmi v samostojni Sloveniji

V zadnjih 20 letih so se v praksi že izvajali posamični primeri dobrih praks povezovanja oz. nadgradnje ribištva z drugimi dejavnostmi, ki pa so izhajali iz lastnih iniciativ ribičev brez povezav z ostalimi akterji in na podlagi lastnih vloženih sredstev.

Kot tradicionalno ribiška občina je v projektih dobrih praks vedno prednjačila Občina Izola oz. izolski ribiči. Tako je današnji Izolski ribiški praznik prvotno nastal prav z angažmajem samih ribičev, ki so svoj ulov ponudili tako lokalnim prebivalcem kot obiskovalcem in turistom. Ker je bil dogodek izjemno uspešen in je sčasoma presegel sposobnosti ribičev, da pokrijejo celotne potrebe vse večjega števila obiskovalcev praznika iz lastnega ulova na eni strani in ker so možnost za zaslužek zaznali tako gostinci kot Občina sama, se je Praznik sčasoma pretvoril v "javno rajanje", ki danes deluje brez ribičev in je popolnoma zgubil svoj osnovni čar. Sodelovanje ribičev samih je zamrlo predvsem zaradi neobstoječe zakonske osnove, ki bi ribičem omogočala legalno pripravo lastnega ulova. V zadnjem letu se kaže pripravljenost vseh treh obalnih občin, da na novo postavijo sodelovanje z ribiči v pripravi njihovega ulova in avtentične ponudbe obiskovalcem, saj so občine prepoznale, da gre za ponudbo, ki je ne morejo nadomestiti druge dejavnosti. Obenem pa se je tudi Občina Izola zavedla, da je lahko razvoj ribiškega turizma njena specifična prednost izhajajoča iz tradicije.

V Občini Izola obstaja med drugimi tudi ideja, da se uredi Ribiški muzej.

Prav tako je v Občini Izola na začetku zelo uspešno delovala t.i. Ribiška osmica, kjer so ribiči povezani v Zadrugo ponujali pripravljen svoj ulov. Bila je pravi hit. Po dveh letih delovanja ribiči 6 mesečnega

angažmaja sami niso več zmogli izvajati poleg svoje redne dejavnosti in so našli zunanega vodjo Osmice, ki pa ni potrdil izkazanega zaupanja (začelo se je pripravljati vse več rib iz veleprodaje, dohodek je upadel). Nato je upravljanje z Osmico prevzela Komunala Izola, ki je Osmico oddala v najem. Zaradi nenehnega nasprotovanja ostalih gostincev in končno zaradi formalno neustrezne dokumentacije pa je v naslednjih dveh letih Osmica prenehala delovati.

Ob tradicionalnem izlovu cipljev v portoroškem ribolovnem rezervatu so ribiči nekajkrat uspešno spontano organizirali t.i. Praznik cipljev. Ker je sam izlov z leti zaradi neustreznega upravljanja z rezervatom zgubil na svojem pomenu in ker so se ribiči zaradi neustreznega upravljanja z ribištvom s strani države (op.: do leta 2006) vse bolj posvečali reševanju lastne eksistence in so s tem izgubili povezovalno moč, je tudi pripravljenost za organizacijo takega dogodka zamrla. Velik problem je povzročalo tudi dejstvo, da so ob uspešnih izlovih cipljev veletrgovci na veliko uvozili ciplje od drugod in jih prodajali po celi Sloveniji pod imenom Portoroški cipelj (uvoženi ciplji niso bili primerljive kvalitete s sveže ujetimi), obenem pa je zaradi velike ponudbe na trgu padla cena cipljem. V letošnji zimski sezoni 2010/11 je končno prišlo do interesa po obuditvi tega praznika ob sodelovanju KS Portorož ampak za enkrat izlova cipljev še ni bilo. (op.: tudi tu se pričakuje sprememba v ZMR, ki naj bi omogočila ustreznejša izvajanje izlova cipljev).

Tudi posamezni ribiči so prepoznali, da je jim nadgradnja osnovne dejavnosti s turizmom lahko omogoči predvsem v poletni turistični sezoni dodaten zaslužek. Tako danes redno v Izoli (3), v Piranu (1) in v Kopru (1) ribiški subjekti opravljajo t.i. prevoz potnikov, kjer skupinam do 50 oseb na izletih z ribiško barko (ki v tem času ne opravlja svoje dejavnosti ribištva) ponudijo ribiške proizvode, ki pa večinoma niso lastnega izvora. Nudijo tudi izobraževalne izlete za šole. Predvsem v juniju, juliju in septembru so takšni izleti praktično razprodani. Problem obstaja v tem, da v Zakonu o morskem ribištvu opravljanje dopolnilne dejavnosti t.i. „pravega“ ribiškega turizma ni opredeljen (op.: v načrtu je sprememba ZMR, kjer naj bi se to področje uredilo), tako da morajo to dejavnost opravljati kot prevoz potnikov oz. kot gostinski obrati.

Obenem se v ribiških pristaniščih Koper, Izola in Piran občasno dogajajo t.i. „Ribiške fešte“, kjer ribiči ob različnih prilikah ali pa spontano pripravijo svoj ulov (npr.: otvoritev novega Akvarija v Piranu, Sejem Kmetijstva slovenske Istre 2010, ko je bila glavna tema ribištvo, 15.avgusta v Kopru zadnji dve leti poteka t.i. Ribiški vikend na pomolu,...). Ti dogodki so vedno izjemno sprejeti in prepoznani kot prava avtentična turistična ponudba za prebivalce, obiskovalce in turiste.

Potrebno je izpostaviti tudi, da je v preteklosti bil Portorož tudi prizorišče povezovanja ribištva in turizma v obliki turistične ponudbe na ribiški ladji. Namreč po 2. Svetovni vojni je podjetje Riba imelo barko namenjeno turizmu (Oblak, 2011). Poleg tega, že nekaj časa obstaja iniciativa izgradnje ribiškega muzeja v Portorož, ki bi vrnil in na novo lahko povezal ribištvo in turizem v najbolj turističnem kraju na obali (Terčon, 2011).

Vsekakor se z uvedbo 4. os EFF odpira možnost, da se vse te dobre prakse razvijejo/obudijo v dobro pripravljene in organizirane dejavnosti, ki bodo tudi zakonsko ustrezno urejene ob pomoči EFF sredstev. To priložnost nameravajo ribiči tokrat resno izkoristiti saj ustanavljajo Ribiško Obalno Akcijsko skupino (dalje ROAS), ki že pripravlja Strategijo razvoja obalnega območja vezano na ribištvo. S Strategijo (katere pripravo sofinancirajo vse tri obalne občine) se bodo prijavili na razpis pristojnega ministrstva. Če bodo izbrani za izvajalca Strategije, pa bodo imeli možnost z EFF sredstvi izvajati raznovrstne projekte (v samem osnutku Strategije ROAS so že navedeni številni potencialni projekti)

z različnimi partnerji (op.: obveza EFF je namreč, da so projekti tripartitni- ribištvo: gospodarstvo: javni sektor), ki jim bodo omogočili dodaten zaslužek in povezavo ribiške osnovne dejavnosti z raznoraznimi drugimi dejavnostmi in seveda kot ene od ključnih tudi turizmom.

5 Literatura in viri

- Cheong S. M., (2003). Privatizing tendencies: fishing communities and tourism in Korea. Marine Policy 27, 23–29.
- European Fisheries Areas Network – FARNET. (2010). Good practices. Prodobljeno: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/category/content-categories/tools/good-practices>, 05.01.2011.
- Hedegaard, L. (2010). Building up and managing of local partnership. Delavnica - predstavitev dobrih praks na področju ribištva, 17.12.2010, Izola.
- B., Breznik (2010). Trajnostni razvoj ribiških območij 4. prednostna os. Priložnost in izziv za razvoj obalnega področja. Delavnica - predstavitev dobrih praks na področju ribištva, 17.12.2010, Izola.
- Terčo, N. (2011). Ribiški muzej od ideje!... do realizacije?. Ribiška tradicija v Slovenski Istri, Fakulteta za turistične študije Portorož – Turistica, Marc 2011.
- Oblak, V. (2011). Ribištvo nekoč in danes. Ribiška tradicija v Slovenski Istri, Fakulteta za turistične študije Portorož – Turistica, Marc 2011.

**Jure Pohar, Ljubica Knežević Cvelbar, Snežana Levstik,
Gorazd Sedmak in Saša Planinc**

ŠTUDIJA
TRŽENJSKI POTENCIALI RIBIŠTVA ZA TURIZEM

PROJEKT
Proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma

14. januar 2011

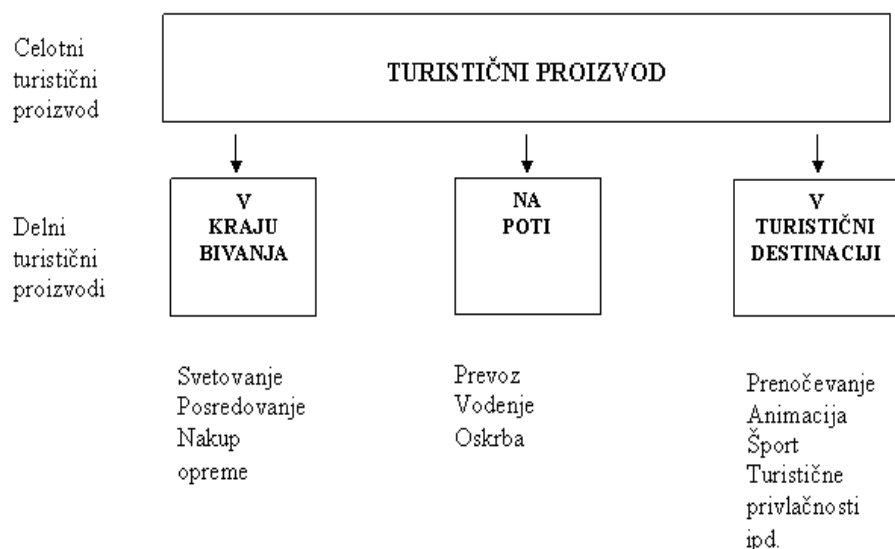
1 Uvod

Namen tega poglavja je opredelitev produktov, ki lahko nastanejo kot rezultat skupnih sinergij ribištva in turizma. Pri tem smo upoštevali specifičnosti turističnih in ribiških produktov. Proces oblikovanja in definiranja turističnih produktov, ki imajo potencial razvoja, na podlagi virov in infrastrukturi ribištva je potekal v okviru skupinske debate avtorjev tega teksta. Material, ki ga predstavljamo v nadaljevanju, je nastal na podlagi individualnega dela, temelječega na kompetenci in ekspertizi vsakega izmed članov skupine in skupinskega dela v okviru dveh sestankov, ki sta bila izvedena v obliki »viharjenja«. Skupina se je pri svojem delu naslonila na obstoječo literaturo s področja turizma in ribištva, kot tudi na tekst, ki opredeljuje vsebinski okvir projekta *Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma* (Mihalič, 2010) in na opredelitve osnovnega pravnega akta, ki ureja morsko ribištvo, to je *Zakon o morskem ribištvu – ZMR-2*. (Ur.l. RS, št. 115/2006).

2 Identifikacija proizvodov

V teoriji in praksi obstaja zelo širok spekter definicij turističnega produkta. Številni turistični raziskovalci so poskusili opredeliti in definirati ta kompleksen pojem, zato v literaturi obstajajo številne definicije in pristopi k razlagi turističnega produkta. Če začnemo s pregledom domače literature, lahko zasledimo, da Mihalič (2003) turistični produkt definira z vidika turista ali kot **integralni turistični produkt**, to je celotno doživetje od trenutka ko turist zapusti svoj dom do trenutka, ko se vrne nazaj, z vidika proizvajalca ali kot **delni turistični proizvod** npr. hotela, turistični produkt predstavlja celotno doživetje, ki ga ima gost od prvega stika s hotelom do odhoda in z vidika organizatorja potovanja ali kot **pavšalni turistični proizvod**, ki predstavlja celotno doživetje, ki ga ima turist v zvezi z vsemi storitvami, ki so bile povezane s pavšalnim proizvodom. Prikaz delnega in integralnega turističnega produkta je podan v sliki 1, ki sledi.

Slika 1: Integralni in delni turistični produkt

Vir: Mihalič, 1999.

Tkalčič (2002) podobno definira turistični produkt, kot sestavek več delnih produktov (proizvodov), ki so povezani v celoto in predstavljajo integralni (sestavljen, celovit) turistični proizvod. Šober (1997) opozarja na pomembne značilnosti turističnih produktov, ki se ogledajo v tem da jih ni mogoče izdelati na zalogo in jih ni mogoče postaviti v izložbo, da bi si jih kupec ogledal. Turistični produkt nastaja sproti. Druga lastnost turističnega produkta je ta, da ko je enkrat končan izgine – ga ni več (Šober, 1997). Torej v turizmu ne moremo uporabiti izraz »produkt«, ki se nanaša na materializiran rezultat dela, ki ima določeno obliko, težo in fizikalne lastnosti. Takih produktov je v turističnem gospodarstvu malo, saj prevladujejo storitve, ki so tudi produkti dela, vendar nimajo materialnega videza. Položaj se še bolj zaplete, če prištejemo sem še naravne in kulturne dobrine, ki tudi sestavljajo turistični produkt (Mihalič, Planina, 2002 str. 159).

Če se ozremo na tujo literaturo večina definicij povezujejo turistični produkt z celotnim doživetjem turista od trenutka, ko zapusti kraj stalnega bivališča, do trenutka ko se vrne vanj (Smith, 1994; Hu in Ritchie, 1993, Cohen, 1979; Bitner, 1990 itd.) Gunn (1993) definira turistični produkt kot izkušnjo popotnika na poti in v sami destinaciji, ki je kompleksna in izhaja iz procesov, kjer turisti na njihovih potovanjih oziroma obiskih uporabljajo potovalne storitve, ki jih nudijo različna turistična podjetja na destinaciji (informacije, transport, namestitve ipd.). Murphy in drugi (2000) pa v svoji definicije gredo korak naprej in turistični produkt, ki ga definirajo kot doživete ali izkušnjo, razširjajo z vplivom širšega okolja (politično, kulturno, družbeno, naravno, tehnološko in ekonomsko okolje). Destinacijski produkt je torej celovita izkušnja, ki jo ima turist s potrošnjo različnih turističnih storitev in z okoljem kot prikazuje spodnja slika 2.

Slika 2: Turističen proizvod

Vir: Murphy in drugi, 2000.

Dober povzetek obstoječe literature in akademske razprave o pojmu turističnega produkta, je podal tudi Bieger (2000, str. 33-35), ki kot posebnosti turističnega produkta, po katerih se razlikuje od ostalih storitvenih in materialnih produktov, navaja naslednje:

- sestavljenost iz številnih delnih proizvodov, ki jih proizvajajo različni, med seboj neodvisni ponudniki,
- množica delnih turističnih proizvodov daje turistu možnost oblikovanja svojega lastnega, unikatnega turističnega proizvoda, prilagojenega njegovim željam in potrebam,
- pretežno storitveni značaj turističnega proizvoda, zaradi česar je zelo pomembna kvaliteta komuniciranja turističnih ponudnikov, ki prihajajo v neposreden stik s turisti,
- vezanost na turistični kraj, saj ga turist lahko potroši le v turističnem kraju,
- nezmožnost skladiščenja,
- vezanost na naravne, kulturne in socialne privlačnosti kraja, ki predstavljajo pomemben del turistične ponudbe in jih ni mogoče proizvesti,
- nematerializirana oblika turističnega proizvoda, ki mu daje značaj abstraktnosti,
- vezanost turističnega proizvoda na splošno infrastrukturo kraja, ki predstavlja del turistične ponudbe,
- sestavljenost turističnega proizvoda ne le iz delnih proizvodov oziroma storitev, ki jih proizvajajo zasebni turistični ponudniki, temveč tudi iz številnih javnih storitev (npr. informacije za goste, sprehajalne poti).

Definicija produktov v ribištvu je še bolj kompleksna. Zato smo se pri identifikaciji »produktov oziroma **naravnih virov ribištva**«, ki bi lahko predstavljali potencial za razvoj turističnih produktov, izhajali iz določil Zakona o Morskem Ribištvu (ZMR-2), ki navaja kaj so ribolovni viri in določa aktivnosti, ki se izvajajo v zvezi s temi viri. ZMR-2 navaja:

- Ribolovni viri so prostoživeči morski organizmi: ribe, raki, mehkužci ter druge vodne živali in rastline
- Ribolovne aktivnosti so gospodarski ribolov, gojenje in nabiranje morskih organizmov in negospodarski ribolov.

Poleg navedenih naravnih virov, ribištva, na katerih lahko gradimo turistične produkte ne smemo pozabiti na zelo pomembne **kulturno družbene** vire povezane z ribištvom, kamor sodijo **ribiška kultura in dediščina** (vključno s današnjo in preteklo: kulturo jedi, tehniko lova in gojenja, običaji...). Iz definicije turističnega produkta je razvidno, da so poleg turističnih atrakcij (naravnih, kulturnih in družbenih) zelo pomembna sestavina turističnega produkta tudi vsa infrastruktura, ki je v ribištvu povezana z objekti upravljanja in aktivnostmi upravljanja (vključno s floto, ribiškimi pristanišči, gojišči, predelovalnimi obrati, akvariji, ...).

Glede na navedeno smo turistične produkte, ki temeljijo naravnih, kulturnih in družbenih virih ribištva ter na ribiški infrastrukturi, z vidika angažiranosti in udeležbe turistov pri samem izvajanju turističnega produkta turista razdelili v tri skupine (Slika 3).

Slika 3: Opredelitev turističnih produktov povezanih s ribištvom glede na raven angažiranosti turistov

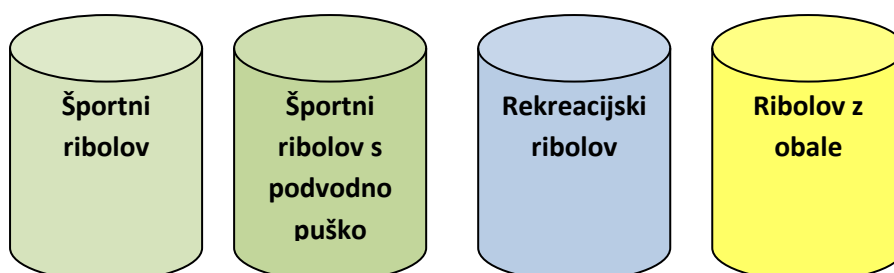
Vir: Lastno delo, 2010.

V prvi skupini so produkti, ki so povezani z aktivnostmi, ki jih turisti v največji meri izvajajo sami (ob večji ali manjši podpori »ribiško-turističnih« delavcev (svetovalcev, animatorjev, vodičev, ekspertov). Produkti v drugi skupini so povezani z aktivnostmi pri katerih turisti sodelujejo kot »pomočniki«, vendar je »prispevek« k celotnemu procesu relativno majhen, saj glavni del opravijo »ribiči-profesionalci«. V tretjem stebru so produkti, v katerih turisti sodelujejo samo kot opazovalci.

2.1 Identifikacija proizvodov izvajalne narave.

V skupini turističnih proizvodov, ki zahtevajo visoko raven aktivnosti s strani turista, smo prepoznali štiri skupine proizvodov. Vse temeljijo na ribolovu in so opredeljeni glede na aktivnosti, ki jih ZMR-2 opredeljuje kot oblike pristočnega ribolova (Slika 4).

Slika 4: Turistični proizvodi izvajalne narave

Vir: Lastno delo

Športni ribolov in športni ribolov s podvodno puško, lahko opredelimo kot nišna turistična produkta, saj jih izvaja le omejeno število akterjev, ki so v večini prebivalci obalne regije. Za izvajanje teh aktivnosti je potrebno članstvo v Društvu, ki je včlanjeno v Zvezo za športni ribolov na morju Slovenije. V Sloveniji je trenutno 16 društev, od tega jih je kar 9 z obalnega področja. Ocene kažejo,

da je skupno število članov navedenih društev približno 1.500, kar kaže na omejen potencial razvoja teh dveh produktov v prihodnje.

Po drugi strani značilno večji razvojni potencial ima rekreacijski ribolov. Znotraj aktivnosti rekreacijskega ribolova pa bi bilo mogoče oblikovati različne proizvode, specifične za posamezne ciljne skupine. Pri tem bi lahko uporabili določene dobre prakse poznane iz sladkovodnega ribolova. Pri oblikovanju proizvodov bi lahko rekreacijski ribolov predstavljal osnovno aktivnost ali pa »dopolnilno« aktivnost, ki jo dodamo izletništvu, zabavi, gostinski ponudbi izvajano na plovilu. V primeru, da rekreacijski ribolov predstavlja osnovno aktivnost turistov, bi ga bilo mogoče izvajati predvsem na individualni bazi ali v zelo majhnih skupinah in v manjših plovilih. Kot vodiči ali svetovalci bi lahko delovali ribiči, ki bi to dejavnost opravljali kot dopolnilo h gospodarskemu ribolovu in v ta namen uporabljali tudi plovila, ki jih zdaj uporabljajo za gospodarski ribolov. Temu bi bilo potrebno prilagoditi sedanjo zakonodajo, ki omejuje uporabo polovil v turistične namene. Pomembno je tudi motivirati ribiče in jim približati priložnosti, ki jih nudi razvoj turističnega produkta rekreacijskega ribolova. Zelo priporočljivo bi bilo pripraviti program usposabljanja ribičev za delo v turizmu.

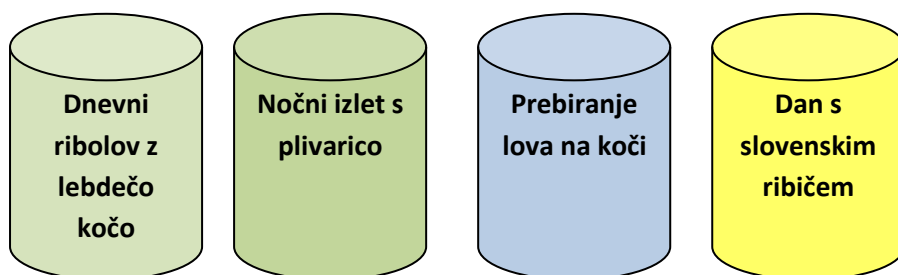
Glede na strukturo turistov na slovenski obali, kjer večino predstavljajo počitniški gosti, se lahko razvije tudi turistični produkt rekreacijskega ribolova namenjen večjim skupinam, ki želijo pridobiti ribiško izkušnjo. Prilagojena bi bila turistom, ki nimajo veliko izkušenj na področju ribištva. Za oblikovanje takšnih proizvodov na obali je na voljo med 5 in 10 plovil, ki že opravljajo dejavnosti prevoza turistov in nudenja »plavajoče« gostinske ponudbe. Doda se jim lahko tudi ponudba rekreativnega ribolova. Ribiče bi tudi v tem primeru bilo potrebno dodatno »turistično« izobraziti, da bi lahko sami prevzeli vlogo svetovalcev, animatorjev, vodičev, ekspertov in bi turistu lahko približali avtohtono ribiško doživetje

Ribolov z obale ima omejen razvojni potencial, ker je zelo težko oblikovati proizvode, ki bi jih bilo mogoče valorizirati skozi turizem, zaradi kompleksnosti vsebine. Ugotavljamo, da tudi ni primernih mest na Slovenski obali, kjer bi bilo mogoče izvajati ribolov z obale.

2.2 Identifikacija proizvodov sodelovalne narave.

Naslednjo skupino turističnih proizvodov, v katerih bi turisti pasivno sodelovali smo poimenovali turistični produkti sodelovalne narave. Pri tem so ribiči izvajalci, turisti pa se v aktivnosti, ki jih izvajajo ribiči vključijo le v manjši meri in/ali le v določeni fazi aktivnosti. Aktivnosti, ki jih izvajajo ribiči sodijo v področje, ki ga ZMR-2 opredeljuje kot gospodarski ribolov. Pri gospodarskem ribolovu se v Sloveniji uporabljajo različne tehnike. Tehnike je mogoče razdeliti v pasivne in aktivne tehnike. V pasivne tehnike sodi lov s stoječimi mrežami, parangali, vršami in kogoli. Te tehnike izvaja približno 40 plovil, ki so manjša od 12m. Med aktivne tehnike sodi lov s talnimi kočami (okrog 20 plovil), lebdečimi kočami (1 par plovil) in plivaricami (okrog 5 plovil). Količinsko večino ulova (80%) predstavlja ulov t.i. male plave ribe (sardele, sardoni..), ki ga izvaja lebdeča koča in plivarice. Glede na tehnike ribolova in obstoječa plovila ribičev na slovenski obali, smo turistične produkte sodelovalne narave razvrstili v štiri skupine navedene v sliki 5.

Slika 5: Turistični proizvodi sodelovalne narave

Vir: Lastno delo, 2010.

Dnevni ribolov z lebdečo kočo, nočni izlet s plivarico in prebiranje lova na koči so turistični produkti, ki bi bili namenjeni večjim skupinam turistov in bi bili oblikovani kot poldnevni izleti. Turistom bi omogočali delno ribiško doživetje, ki bi bilo tudi izobraževalne narave saj bi turistom približalo najbolj pogoste tehnike ribolova, ki jih uporabljajo slovenski ribiči. Podobno kot v primeru turističnih proizvodov izvajalne narave, bi bilo potrebno dodatno turistično izobraževanje ribičev.

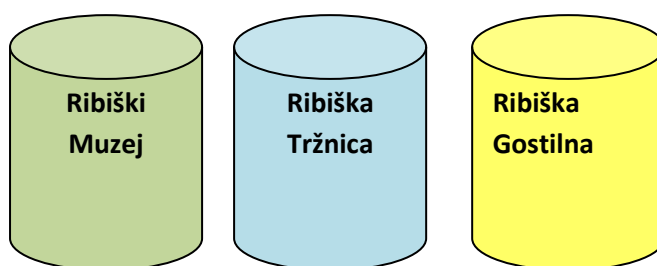
Proizvod »dan s slovenskim ribičem« pa se nekoliko razlikuje od ostalih, saj je naravnan dokaj individualno in ga je potrebno prilagoditi željam uporabnikov (costumized service). Ta turistični produkt bi turistom omogočal edinstveno ribiško doživetje, ki bi poleg naravnih vključevalo tudi elemente kulturne in družbene dediščine, in bi na ta način turistom omogočal, da od blizu spoznajo življenje ribičev. Težavo, ki bi se znala pokazati pri teh proizvodih, vidi delovna skupina v tem, da bodo izvajalci »prestopili« iz »proizvodnega« v »storitveni« sektor in se bodo morali za to, da bodo izdelki uspešni, prilagoditi zahtevam tega sektorja. Vsakemu od omenjenih izdelkov bi bilo mogoče v manjši ali večji meri dodati tudi izobraževalne vsebine vezane na ribe in ribolov.

Pomembno je omeniti tudi določene omejitve, ki se nanašajo na izvajanje turističnih proizvodov sodelovalne narave. Navedeni turistični produkti so v veliki meri odvisni od zunanjih pogojev, predvsem vremena. Poleg tega zahtevajo veliko stopnjo logistične koordinacije (npr. dovoz in odvoz turistov do koče). Ne na zadnje za oblikovanje proizvodov omenjenih v tem poglavju bo potrebno prilagoditi tudi obstoječo zakonodajo.

2.3 Identifikacija proizvodov opazovalne narave

Zadnji sklop, turističnih proizvodov opazovalne narave, lahko razdelimo v tri skupine, predstavljene v sliki 6.

Slika 6: Turistični proizvodi sodelovalne narave

Vir: Lastno delo, 2010.

Na Obali že obstajajo določene točke zanimive za turiste, ki so posredno ali neposredno povezane z ribištvom. Pri tem mislimo na Solinarski muzej, Pomorski muzej, Potapljaški muzej in Akvarij, sem pa lahko uvrstimo tudi nastajajoči Ribiški muzej v Križu. Prepričani smo, da bi bilo mogoče s kombinacijo obiskov in dodatnih aktivnosti, ki bi jih nudile posamezne točke, oblikovati celovite proizvode kot so npr. Slovenska obalna muzejska pot ali Pot soli in rib. Ne smemo pozabiti tudi na iniciativo izgradnje ribiškega muzeja, ki na obali obstaja že več kot eno desetletje. Ideja ima zelo veliko podpornikov in zagotovo predstavlja potencialen turistični produkt opazovalne narave. V razmislek je predlog, da bi se v okviru ribiškega muzeja priključil objekt »Ribiška hiša«, ki bi turistom nudil skupne prostore za druženje, omogočal prikazovanje ribiškega življenja, običajev, veščin in bi bil osrednji element ohranjanja kulturno-družbenih virov povezanih z ribištvom.

Naslednji turistični produkt opazovalne narave, ki ima visok potencial razvoja so Ribiške tržnice, ki bi vključevale aktivnosti: prodaje rib, ogleda pristanišča, priprave rib, prikaza običajev in dejavnosti povezanih z ribištvom, izdelave in priprave »ribiških« spominkov ipd. K omenjenim je možno dodati še npr. ogled morskih ribogojnic (plavajočih kletk, školjčič) in ob vsakem izmed teh ribiških je mogoče vključevati tudi nove izdelke, zanimive za določene segmente turistov.

Izdelke povezane s kulturo jedi, težko opredelimo kot turistične proizvode, ker aktivnosti turistov po naravi niso opazovalne, po drugi strani pa je turistična ponudba ribiške kulinarike v veliki meri »odtujena« od ribištva. Da bomo izkoristili ribištvo kot potencial za turizem tudi na področju kulinarike, se nam zdi pomembno oblikovati avtohtono ribiško kulinarično ponudbo. V ta namen bi bilo potrebno, da ribiči organizirajo in sami vodijo t.i. Ribiško gostilno in/ali Ribiško obalo (oba naslova sta delovna - drugi je prostor na prostem, lokacija ni nujno obala). Oba sta mišljena kot mesti, ki nudita turistom izključno ribiško kulinarično ponudbo, ki ponuja tudi izkušnjo opazovanja priprave avtohtone ribiške hrane. Infrastrukturo takšnih objektov, bi lahko uporabili tudi za nadgradnjo izdelkov, omenjenih v poglavju, kjer opisujemo izdelke »sodelovalne« narave, saj bi se lahko npr. Dan s slovenskim ribičem zaključil s pripravo ulova v Ribiški gostilni ali na Ribiški obali.

3 Priporočila

Glede na razpoložljive ribiške vire in infrastrukturo in možnosti ustvarjanja sinergij s turizmom smo skupne produkte ribištva in turizma razdelili v 3 skupina:

1. Produkti izvajalne narave
2. Produkti sodelovalne narave in
3. Produkti opazovalne narave.

V okviru vsake skupine smo definirali produkte, ki imajo potencial razvoja na slovenski obali. Skupaj smo prepoznali 11 produktov in smo definirali potencial njihovega razvoja na slovenski obali v tabeli, ki sledi.

Tabela 1: Prepoznani ribiško turistični produkti na slovenski obali

Produkt	Visok potencial razvoja	Nižji potencial razvoja
Športni ribolov		X
Športni ribolov s puško		X
Rekreacijski ribolov	X	
Ribolov z obale		X
Dnevni ribolov z lebdečo kočo		X
Nočni izlet s plivarico		X
Prebiranje lova na koči		X
Dan s slovenskim ribičem	X	
Ribiški muzej	X	
Ribiška tržnica	X	
Ribiška gostilna	X	

Vir: Lastno delo, 2010.

Kot je razvidno iz tabele je delovna skupina kot ribiško turistične produkte, ki imajo visok potencial razvoja na slovenski obali prepoznala: rekreacijski ribolov, dan s slovenskim ribičem, ribiški muzej, ribiško tržnico in ribiško gostilno.

4 Literatura in viri

- Bieger, T. (2000). Management von Destinationen und Tourismusorganisationen, 4. Auflage, München, Oldenbourg, str. 395
- Bitner, M. J. (1990). Evaluating service encounters: The effects of physical surroundings and employee responses. *Journal of Marketing*, 54, 69-82.
- Cohen, E. (1979). A phenomenology of tourist experiences. *Sociology*, 13(2), 179-201.
- Gunn C. A. (1993). V Khan Mahmood A., Olsen Michael, Var Turgut: VNR's encyclopedia of hospitality and tourism. New York : Van Nostrand Reinhold, 1993. str. 757.
- Hu, Y., & Ritchie, J. R. B. (1993). Measuring destination attractiveness. A contextual approach. *Journal of Travel Research*, 32, 25-34.
- Mihalič T. (1999). Turistična podjetja – poslovanje in ekonomika turističnih agencij in gostinskih podjetij. Ljubljana : Ekonomska fakulteta.
- Mihalič T. (2003) Poslovanje turističnih podjetij, Ekonomska fakulteta.
- Mihalič T., in Planina, J. (2002). Ekonomika turizma, Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
- Murphy P., Pritchard M. P., Smith B. (2000). The destination product and its impact on traveller perceptions. *Tourism Management*, 21, 43-52.
- Smith, S. L. J. (1994). The tourism product. *Annals of Tourism Research*, 21(3), 582- 595.
- Tkalčič M., (2002). Naravna in kulturna dediščina – sestavine turistične politike. V Uršič Sonja, Poniž Nina. Zbornik referatov in razprav: Naravne vrednote, kulturna dediščina – vrednote turističnega razvoja. Ljubljana : Državni svet Republike Slovenije, 33-36.
- Šober Milenko (1997). Trženje v turizmu. V Širše, J. in Novak, M. (ur). *Accademia turistica*, Ljubljana : Nacionalno turistično združenje, 1997, 4, 136-137
- Zakon morskem ribištvu – ZMR-2. (Ur.l. RS, št. 115/2006).

Janez Bogataj

ŠTUDIJA

**KULTURNA DEDIŠČINA MORSKEGA RIBIŠTVA IN TURISTIČNI
POTENCIALI**

PROJEKT

Proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma

14. januar 2011

1 Uvod

»Za naše morje je ribičev preveč«

Izjava ribiča Zlatka Novogradca v National Geographic Slovenija, april 2007

Kulturna dediščina morskega ribištva v slovenskem morju oz. ob slovenski obali Jadranskega morja je za potrebe njene aplikacije v turistično ponudbo ter oblikovanje novih turističnih proizvodov razmeroma skromno raziskana. Posamezna pričevanja niso strnjeno predstavljena, tako kot je to značilno za slovensko ribištvo v Tržaškem zalivu, nekdanjo značilno gospodarsko panogo slovenskega prebivalstva, ki še danes pomeni eno njihovih temeljnih zgodovinskih identifikacij. Z njo je povezano tudi nastajanje **Ribiškega muzeja tržaškega Primorja** (Museo della pesca del litorale triestino) v Križu (S. Croce) pri Trstu. Tudi če primerjamo faktografske opise in poznejše raziskave sladkovodnega in morskega ribištva, ugotovimo, da je prvo veliko bolje zastopano oz. obdelano. Za morsko ribištvo v Tržaškem zalivu (kar pa neposredno ne more koristiti predmetnim izhodiščem pričujoče študije) predstavlja temeljno delo **Bruna Volpija Lisjaka**, Slovensko pomorsko ribištvo skozi stoletja od Trsta do Timave (Trst 1995). Avtor je sicer pisec številčnih prispevkov s področja ribištva v Tržaškem zalivu. O ribištvu na tem delu Jadrana so pisali tudi **Rado Lenček**, **Zorko Jelinčič** idr. Za ribištvo ob slovenski obali je nekaj študij, ki prinašajo spoznanja npr. življenju ribičev v Izoli (**Janez Kramar**, Izola, mesto ribičev in delavcev, Izola 1987), esejiščno navajajo zgodovinski razvoj ribištva (**Slavko Gaberc**, Ribiške štorije in baldorije 1-11, Delo 17.-29.2.1996), strokovno navajajo temelje zgodovinskega razvoja (**Ema Umek**, Ribištvo in ribolov, v: Gospodarske in družbena zgodovina Slovencev I, Ljubljana 1970) ali z vidika socialno - antropoloških teoretizacij podajajo ekonomske, ekološke in simbolno-ideološke vidike ribiškega življenja na severnoistrski obali (**Nataša Rogelja**, Ribiči pripovedujejo, Koper 2007). Kulturna dediščina morskega ribištva v slovenskem morju ni tematsko muzeološko predstavljena tako, kot je to načrtovano v Križu pri Trstu, torej kot samostojna zbirka ali muzej, zato pa se s to tematiko ukvarjata tako **Pomorski muzej v Piranu** in **Pokrajinski muzej v Kopru**.

2 Kulturna dediščina morskega ribištva

To kulturno dediščino predstavljajo gospodarske in družbene dejavnosti, od ribolova, prodaje in uporabe, tudi predelave rib, do ribiških združenj. Pojem sestavljajo tudi vsa dela in opravila, orodja, naprave in pripomočki. Pomembno sestavino predstavlja nesnovna kulturna dediščina morskega ribištva (v zakonodaji za enkrat še nepravilno prevedena in imenovana »živa kulturna dediščina«), ki jo predstavljajo znanja in vedenja o morju, življenju v njem, tudi znanja, povezana z ribolovnimi načini, tehnikami, izdelovanjem ribolovnih orodij, naprav idr. Posamezne sestavine se, skladno z mednarodno skrbjo za to področje dediščine, lahko vpišejo v register nesnovne oz. »žive« dediščine, kar bi bilo tudi za področje kulturne dediščine morskega ribištva vredno temeljitega strokovnega razmisleka.

Kulturna dediščina morskega ribištva v tem delu Jadranskega morja pokaže, da je bil ribolov slovenskega prebivalstva razvit predvsem ob obali med Trstom in Timavo, kjer je dosegel vrhunec na

začetku 20. Stoletja (Križ, Nabrežina), ko je sestavljalo njegovo ladjevje približno 400 plovil. Značilna vrsta ribolova je bil **tunolov**.

Na današnji slovenski obali je bilo stoletja vodilno ribiško mesto **Izola**.

V istrskim mestih (Koper, Izola, Piran) je bilo ribištvo dejavnost pretežno italijanskih ribičev. To se odraža v ribiški terminologiji, tudi v tehnikah ribolova, vrsti in poimenovanju plovil. Značilna vrsta ribolova je bil **lov na ciplje**, imenovan tudi lov na *ševole* (it. *cefalo*=cipelj). Lov je bil izrazito množičnega značaja in je potekal med januarjem in marcem. Prvi pisni viri o lovu na cilje so že iz 13.stoletja. Tako kot za vse vrste rib sta imela ribolovno pravico plemstvo in Cerkev, pozneje pa ribiške zadruga in ribiška podjetja. Cipljev je bilo veliko v Piranskem in Koprskem zalivu, jate so se zbiral pred glavnim pomolom v Portorožu, pred skladiščem soli v Seči, pred izlivom Dragonje in pred Sečoveljskimi solinami. Ciplje so lovili s posebnimi mrežami *trátami* (it. *trarre* = povleči), ki so bile dolge do 1300 metrov. Mrežo sta razpenjali ladji, pomagali so tudi ribiči v manjših čolnih. Polno mrežo cipljev so potegnili k bregu, kjer so ribičem pomagali tudi delavci iz solin. Ulov cipljev ni bilo le delovno opravilo ampak tudi »ritual« in lokalni praznik.

2.1 Zgodovinski razvoj morskega ribištva

Pogled v **zgodovinski razvoj** morskega ribištva pokaže, da je bila ribolovna pravica vsaj do 9. stoletja popolnoma prosta. Z uvajanjem fevdalizma v Istri in s priključitvijo frankovski državi pa so si pravico do ribolova začela prisvajati cerkvena in posvetna gospoda. Prebivalci Istre naj bi se tako že l. 804 pritožili na rižanskem placitu proti škofom, ki so jim prepovedali loviti ribe. Od 10. stoletja je vladar podeljeval ribolovne pravice cerkveni in posvetni gospodi. Ribolovna pravica je bila v lasti zemljiških gospodov le za skrajni severni del Tržaškega zaliva. Ribolovno področje ob istrski obali je bilo v upravi primorskih mest od Milj do Pulja. Kljub beneški oblasti, so mestne skupnosti Kopra, Izole in Pirana tudi v fevdalni dobi ohranile pravico in dohodek od ribolova. Pravice do ribolova in trgovanje z ribami so urejali normativni viri, od mestnih statutov do predpisov beneških oblastnikov in v 18. stoletju predpisov predsednikov tržaškega gubernija. Ribolov so najpogosteje oddajali v zakup na dražbah, zakupnik pa je za izvajanje ribolova najemal ribiče. Na območju Pirana so zakupniki lahko lovili od konca septembra do začetka drstitve v marcu, potem pa je bil ribolov na voljo vsem, seveda tudi z omejitvami glede uporabe mrež. Zakupniki so med seboj izbirali *mare*, t.j. nadzornike ribolova, ki so za svoje delo dobivali plačilo v ribah. Od maja do avgusta so ribolovna območja v morju pred Piranom označevali s 100 koli, kar je pomenilo delitev lovišč. V Piranu so vodili tudi register ribolovnih območij.

Beneška republika je propadla 1797 in po prihodu Francozov je bila uvedena svoboda ribolova. Vendar so z letom 1913 spet Avstrijci uvedli prvotno stanje. V 30. letih 20. stoletja je bil ribolov v svobodni domeni lokalnega prebivalstva, vendar le 1 miljo od obale. V tridesetih letih 19. stoletja je morje postalo svobodno s posebnim predpisom, le 1 miljo od obale je bil ribolov namenjen obalnemu prebivalstvu, ki je ribarilo v občinskih mejah. Leta 1848 so odpravili prednostne ribolovne pravice. Luške in pomorske kapitanije so od druge polovice 19. stoletja objavljale začetke ribolova iker in mladice. Leta 1884 je bil objavljen zakon o morskem ribolovu, ki je podrobneje določil tudi ribolov rib z dna morja, rakov in školjk. To je seveda povezano s prehranskimi spremembami oz. povpraševanjem na trgu. Tudi italijanska vlada je l.1918 izdala enoten ribolovni zakon. Urejal je

ribolovno pravico in trgovino z ribami. Leta 1954 so bila mesta Koper, Izola in Piran priključena k Jugoslaviji in že od 1950 je veljal nov Splošni zakon o morskem ribolovu, ki ga je dopolnil leta 1965 Temeljni zakon o morskem ribištvu. Na podlagi slednjega je Slovenija sprejela l. 1967 svoj zakon in ga leta 1976 nadomestila z novim.

V celotnem zgodovinskem razvoju so veljale razne omejitve ribolova, ki so se v glavnem

nanašale na lovne pripomočke in čas ulova. Tako so že leta 1835 prepovedali uporabo

strupenih rastlin pri ulovu, od druge polovice 19. stoletja tudi uporabo razstreliva. Od 1884 je bil prepovedan ulov mladice orad, od 1900 so omejili ulov morskih rakov. Leta 1897 so določili tudi najmanjšo mero za ulovljene posamezne vrste rib, med njimi za sardele, jegulje, morske liste, skuše, lokarde, zobatce. Vse to dokazuje primerno in zgodnjo skrb za trajnostni razvoj življenja v tem delu Jadranskega morja.

Za razvoj ribištva je bilo pomembno tudi **povezovanje in združevanje ribičev**. Leta 1888 so v Trstu ustanovili Avstrijsko ribolovno in ribogojno društvo, ki naj bi skrbelo za izboljšanje položaja ribičev. Društvo je delovalo od Devina do Dalmacije. Poleg tega je pomorska oblast v Trstu pospeševala tudi ustanavljanje ribiških zadrug. Leta 1908 je bila ustanovljena zadruga slovenskih ribičev v Križu pri Trstu. V Piranu so ribiči ustanovili zadrugo 1933 in so imeli pravico do ulova cipljev v Piranskem zalivu. Zadrugi sta delovali tudi v Izoli in Kopru.

Člani piranske zadruge so bili lahko vsi ribiči, tudi tisti, ki niso imeli ribiških čolnov. Po drugi svetovni vojni so l. 1949 ustanovili še drugo zadrugo, obe pa sta se 1955 pridružili novemu državnemu podjetju Ribič. Močneje se je razvil tudi industrijski ribolov na temeljih iz konca 19. stoletja, ko je v Izoli že delovalo več tovarn za predelavo rib. Več manjših podjetij se je v sedemdesetih letih 20. stoletja združilo v kombinat konzervne industrije Delamaris, ki je posodobil floto in načine ribolova ter začel loviti ribe tudi na odprtem morju. Spremenila se je tudi narodnostna sestava ribičev, saj so italijanski emigrirali v Italijo, priseljevati pa so se začeli ribiči iz Dalmacije.

Za izobraževanje novih ribičev so ustanovili l. 1951 v Piranu **ribiško šolo**, ki je imela tudi svojo lastno šolsko ribiško ladjo Soča. Večina dijakov se je zaposlovala v ribolovnih podjetjih v Izoli in Piranu. Šola je prenehala delovati l. 1986.

Po letu 1991 se je število ribičev začelo zmanjševati, z njimi pa tudi ulov. Danes je registriranih 50 manjših ribiških podjetij (pretežno s.p.) od teh jih je največ v Kopru (14), sledijo Izola (13), Piran (12), Portorož (6), Ankaran (2) in po eno v Škofijah, Dekanih in Črnem Kalu.

V preteklosti so se ribiči bolj ali manj ukvarjali še s **kmetijstvom**. To pomeni, da jim ribištvo ni bila glavna gospodarska panoga. Ulovljene ribe so jim bile pomembno dopolnilo v prehrani in vsekakor tudi pomemben vir prodaje in zaslužka. Z vidika **delitve dela** je zanimivo, da so lovili samo moški, ženske pa so nosile ribe na prodaj v okoliške istrske in kraške vasi, nekatere peš vse do Postojne.

2.2 Plovila

Za ribolov so uporabljali **ribiške čolne in ladje**. Vrsto plovil so slovenski ribiči prevzeli po Benečanih. To se odraža tudi v terminologiji. Seveda so med plovili tudi izvirne posebnosti, kakršno predstavljajo

arhaični drevak *čupa*, leseni monoksil, ki se je do konca druge svetovne vojne ohranil slovenskim ribičem na Tržaškem. Z ribiškimi čolni, po večini z ravnim dnom in brez kobilice (npr. *batana*, *ščifa*) so lovili ribe v okviru t.i. individualnega ribolova, sicer pa so lovili z nekoliko večjimi ribiškimi ladjami. Med njimi je predstavljala slovensko posebnost *tonera* za tunolov. Poleg te so v 19. stoletju uporabljali še čolne in ladje z jadri ali jadrnice, kot so bili *bragoc*, *batana* in *top*. *Tonera* je bila izvirno (avtohtono) slovensko ribiško plovilo, ki je ustrezalo tunolovu ob slovenski obali. Omogočala je prevoz dolgih in težkih mrež ter neovirano delo šestih ribičev. Imela je manjši ugrez ter idealno razmerje med dolžino in širino, kar ji je omogočalo tudi večjo hitrost. Večino so jih izdelovali v piranskem *škveru*, t.j. ladjedelnici za manjša plovila in sicer pri Bernardinu. Uporabljali so jih tudi slovenski tržaški ribiči v Križu vse do leta 1954. *Bragoc* je bila prav tako lesena ribiška ladja z dvema jamboroma, ki izvira iz 16. stoletja iz beneške Chioggie. To je bila največja ribiška in tovorna ladja na slovenskem morju, ki je omogočala ribolov tudi na odprtem morju. *Batana* (tudi *betjéu*, *betéu*) je bil ribiški čoln na vesla, z jadrom, primeren za obrežni ribolov. Plovilo je bilo zelo priljubljeno zaradi gospodarnosti, izdelovali pa so ga lahko tudi ribiči sami ob pomoči tesarja. Med manjša plovila sodi še *ščifa*, ki je imela podobno kot *batana* ravno dno, bila je brez palube in jadra, veslalo pa se je s pomočjo prečnega droga, na katerega sta se naslonili vesli. Uporabljali so jo predvsem revnejši ribiči za obalni ribolov. Tudi *top* ali *topo* je bil ribiški čoln na vesla in z jadrom, ki je bil zaradi vsestranske uporabnosti in prilagodljivosti razširjen po vsem severnem Jadranu.

2.3 Ribiška orodja in priprave

Med **ribiškimi orodji in pripravami** so uporabljali vrvice s trnki (posebna vrsta z več trnki se imenuje *parangal*) in *vrše*, t.j. koše iz protja ali vrvi, s katerimi so lovili manjše ribe, rake in sipe. Najbolj splošno orodje oz. ribolovna priprava ribičev so bile ribiške mreže. Prvotno so bile lanene ali konopljene, od konca 19. stoletja tudi bombažne. Ob slovenski obali so uporabljali razne vrste mrež do druge polovice 20. stoletja in sicer po velikosti, namenu in terminologiji. K mrežam je sodilo tudi njihovo vzdrževanje, barvanje, pletenje in krpanje ali *koncánje*. Za ribolov na ribe selivke ali t.i. plave ribe so uporabljali tri tipe mrež: *stoječe mreže*, *trate* ali *potegavke (režaje)* in *plavarice*. Slednje so uvedli v drugi polovici 19. stoletja. Med stoječimi mrežami jih je bilo več vrst za različne vrste rib. S *pašareлами* so lovili pasare, sipe in morske pse. V dolžino so merile 15 in v širino 1 meter. Veliko daljša je bila mreža *poštca* (dolžina 85,5 metrov, širina 11,5 metrov), s katero so lovili kalamare, korberje in orade. Za lov jerajev so uporabljali *jerajenco*, ki je bila dolga 23 in široka 2 metra. Med stoječimi mrežami so uporabljali še *sardinaro*, *sardelaro* ali *vajgo*, *bukvaro*, *poponico*, *buskavico* in mrežo za lov jegulj. Seveda so ribiči ob slovenski obali poznali še celo vrsto drugih ribiških pripomočkov in naprav (npr. *kogol*, *fošina* idr.), ki danes predstavljajo le še opredmetenje zgodovinskega spomina.

Poleg cipljev je bil zelo značilen lov na tune. Lovili so jih vse do sredine 20. stoletja v avgustu in septembru z mrežami *tunolovkami*. Te so nastavili v obliki črke L, da so jati rib zaprle pot. Gibanje jate rib so opazovali na visokih lestvah *tonerah* opazovalci ali *kolnarji* in sporočali informacije o gibanju ribičem. Stalne ribe ali ribe neselivke pa so lovili z mrežo, ki se je imenovala *koča* in so jo vlekli s čolnom ali ladjo. Lov s to mrežo ali *kočarjenje* je neprimeren, saj povzroča veliko škodo na morskem dnu. Iz morja so pobirali tudi rake in školjke. Slednje so tudi gojili in sicer tako, da so v morsko dno

zabili rogovilaste hrastiče ali druga na morsko vodo odpornejša drevesa. Seveda je poznana tudi manj škodljiva različica kočarjenja in sicer t.i. lebdeča koča.

2.4 Značilen ulov in prehrana

Najbolj **značilne ribe**, ki so jih lovili, so bile sardele, sardoni ali *guati*, škombri ali skuše, brancini, orade, agone ali *jeráje*, mormoni, listi, ciplji, tune, polenovke, morske plošče ali *pásere*, sipe, jegulje, kočice ali *kaparocle*, folpi idr. Veliko vrst rib je postopoma izginjalo, kar je še vedno ena od značilnosti ob slovenski obali.

Ribe so imele izjemen pomen za **prehrano** vseh slojev prebivalstva v mestih in tudi v vaseh. Uživali so sveže, pečene, dušene in kuhane, za daljše shranjevanje so jih konzervirali v soli, nekoliko manj v dimu ali na zraku. Zelo pogosto so jih pripravljali v omakah ali *točih*. Nekatere ribe so bile skoraj obvezna jed za posamezne praznike. Tako so ob vseh svetih(1.11.) ocvrli agone ali *jeráje* in jih namočili v vino. Podobne so bile tudi razne druge marinade ali *na šavór*, za kar so bile primernejše manjše ribe. Uporaba oljčnega olja ocvrtih rib za pripravo solate odraža gmotno stanje v revnejših družinah. Obvezna ribja jed na božični večer je bilka polenovka ali *štokviž* in sicer v omaki ali solati, tudi ocvrt ali prepražen z jajci. V mestih se je uveljavila v 19. stoletju polenovka s krompirjem, ki je bila značilna božična in postna jed. Zelo razširjen je bil polenovkin *bakala* in sicer *in bianco* (*na belo*) in *na rdeče* s paradižnikom. Seveda polenovk niso lovili ob slovenski obali ampak so prihajale posušene po trgovskih poteh iz severnih morij.

Med Slovenci na Tržaškem so še danes znameniti *fanciji z dušo*, to so na olju ocvrte miške s kosom sardele ali sardona, ki so značilna praznična jed na martinovo in v pustnem času. Izjemnega pomena za prehrano je bila tudi tuna. Tunino meso so najpogosteje konzervirali v oljčnem olju. Posebni poslastici sta bila na čebuli ocvrta srce in jetra. Tunina čreva so posušili na soncu in jih v zimskem času pripravljali kot vampe. V vsakdanji prehrani so prevladovala manjše ribe. Z njimi so pripravljali najrazličnejše ribje juhe in enolončnice. Priljubljene jedi so bile tudi ribje rižote, polnjeni kalamari, škampi *na šugo* (*buzaro*), razne školjke (*pedoči*, *mušole*, ostrige) na žaru, v juhah in omakah. Ribe niso imele pomena za vsakdanjo in praznično prehrano prebivalcev obalnih mest in vasi ampak tudi za celotno Istro, Kras, Brda in Vipavsko dolino, Kraški rob, Brkine, del Soške doline in Notranjskega.

3 SWOT analiza

PREDNOSTI	SLABOSTI
- Bogata kulturna dediščina morskega ribištva z nekaterimi izvirnimi podrobnostmi. - Pozitivne idejne in organizacijske izkušnje z nekaterimi prireditvami, temelječimi na kulturni dediščini, v Piranu (Solinarski praznik) in Kopru (Sladka Istra). - Blagovna znamka »Piranski brancin, Fonda«. - Ribarnica z ribjo okrepčevalnico v Portorožu(!) - Kakovostno delovanje društva »Anbot« v Piranu, ki pripravlja prireditve. - Ladjarska zbirka v Portorožu, za katero skrbi Pomorski muzej »Sergej Mašera« iz Pirana.	- Slaba zastopanost rib in nerazpoznavnost gostinske ponudbe. - Nerazpoznavnost. - Slaba vključenost kulturne dediščine morskega ribištva v vsakdanje življenje, turistične programe in proizvode. - Slaba predstavitev kulturne dediščine morskega ribištva v javnih, zunanjih prostorih in v ustreznih ustanovah. - Povprečne turistične prireditve s skromno ribjo ponudbo. - Slaba zasnova Ribiškega praznika v Izoli. - Pomanjkanje specializiranih in atraktivnih turističnih prireditev, ki temeljijo na elementih kulturne dediščine morskega ribištva.
PRILOŽNOSTI	GROŽNJE
- Možnosti za organizacijo kakovostne prireditve (-ev), temelječe na kulturni dediščini morskega ribištva. - Možnosti za vpis določenih vsebin kulturne dediščine morskega ribištva v register nesnovne kulturne dediščine. - Pričakovanje in izvedba ribolova na ciplje. - Sistematična ohranitev in prikaz starih plovil na enem mestu. - Postavitev nekaterih novih blagovnih znamk, temelječih na kulturni dediščini morskega ribištva. - Povezava s prizadevanji za prikaz ribiške dediščine med Slovenci na Tržaškem (Križ).	- Vedno manj rib in ribičev. - Vprašane onesnaženosti morja in obale, neurejenost oz. t.i. mikro zanemarjenost, zlasti tudi pričevanj, ki so povezana s kulturno dediščino morskega ribištva.

4 Predlogi

- Izdelati predloge s področja morskega ribištva za vpis v register nesnovne kulturne dediščine.
- Prizadevati si za ustvarjanje novih blagovnih znamk na področju prehrane, gostinstva in turizma, ki bodo imele izhodišče ali temelje tudi v kulturni dediščini morskega ribištva.
- Povečati število gostinskih lokalov ali vzpostaviti verigo lokalov z razpoznavno kulinarično ribjo idr. morsko ponudbo.

- Razmisliti vsaj o eni vsestransko konceptualno in izvedbeno kakovostni turistični prireditvi, temelječi na kulturni dediščini morskega ribištva. Kot možnost se ponuja popolna prenova »Ribiškega praznika« v Izoli.
- Če je Izola najbolj ribiško mesto na slovenski morski obali (?), bi se morala temu ustrezno vsebinsko »profilirati«, kar pomeni tudi temeljitejšo vključitev kulturne dediščine morskega ribištva v sodobno življenje.
- Poskrbeti je treba za zaščito, ureditev in sodoben ter strokovno priporavljen javni prikaz vseh starih ribiških plovil na enem mestu, seveda v sozvočju s prikazom kulturne dediščine morskega ribištva v celoti.
- Razmisliti o predstavitvi ribičeve hiše za turistične namene. Seveda pri tem ne mislimo le na muzeološko predstavitev neke ribiške stavbe in življenja v njej iz določene preteklosti ampak predvsem na hišo konkretnega sodobnega ribiča, ki še vedno lovi ribe, v njegovi hiši pa vodi njegova žena (ali eden od otrok) lokal (ribičevo krčmo) z ribškimi jedmi. Podobna oblika ekonomske »simbioze« je poznana npr. pri koprskem ribiču Silvanu Radinu, ki lovi ribe skupaj z njegovim sinom, žena pa vodi ribarnico na Markovcu nad Koprom (podatek iz National Geographic Slovenija, april 2007).
- Vsakoletno pričakovanje cipljev in njihov morebitni ulov naj postane ena od turističnih posebnosti. Pričakovanje cipljev (tudi če jih ne bo!) naj bo nekaj podobnega kot opazovanje ptic v Sečoveljskih solinah.

5 Literatura in viri

- Gaberc Slavko, Ribiške štorije in baldorije 1-11, Delo 17.- 29.2.1996.
- Jelinčič Zorko, Razvoj slovenskega ribištva ob tržaški obali, Trst 1967.
- Kramar Janez, Izola, mesto ribičev in delavcev, Izola 1987.
- Lenček Rado, Ob Jadranu, Trst 1947.
- Lisjak Volpi Bruno, Slovensko pomorsko ribištvo skozi stoletja od Trsta do Timave, trst 1995.
- Rogelja Nataša, Ribiči pripovedujejo, Koper 2007.
- Umek Ema, Ribištvo in ribolov. Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev, Zgodovina agrarnih panog, I. agrarno gospodarstvo, Ljubljana 1970.

**PROUČEVANJE SINERGIJSKIH
UČINKOV RIBIŠTVA IN TURIZMA**

DRUGI DEL

KVALITATIVNA RAZISKAVA

KAZALO

Tanja Mihalič

MOŽNOSTI POVEZOVANJA RIBIŠTVA IN TURIZMA NA SLOVENSKI OBALI

Priloga

TRANSKRIPTI INTERVJUJEV

- Mihalič, T. & Knežević Cvelbar, L. (2012). Intervju z g. Janezom Jagrom. Portorož, 16. januar.
- Mihalič, T. & Knežević Cvelbar, L. (2012). Intervju z g. Jadranom Furlaničem in mag. Patricijo Gržinič. Portorož, 16. januar.
- Levstik, S. (2012). Intervju z g. Rokom Domnikom. Izola, 24. februar.
- Levstik, S. (2012). Intervju z g. Sandijem Radolovičem. Izola, 24. februar.
- Pohar, J. (2012). Intervju z. g. Druscovichem. Piran, 24. februar.
- Sedmak, G. (2012). Intervju z. ga. Ireno Fonda. Portorož, 02. februar.
- Planinc, S. (2012). Intervju z. g. Danilom Markočičem in g. Jožem Černeličem. Izola, 24. januar.
- Planinc, S. (2012). Intervju z. g. Dušanom Mrdakovičem. Portorož, 24. januar.

Tanja Mihalič

MOŽNOSTI POVEZOVANJA RIBIŠTVA IN TURIZMA NA SLOVENSKI OBALI

1. Uvod

Namen teksta je proučiti možnosti diverzifikacije ribištva v slovenskem prostoru z namenom, da se zgotovi trajnostni razvoj dejavnosti in primerne poslovne priložnosti, ki omogočajo kakovost preživetja in kakovost življenja v ribiškem sektorju. Izdelana je bila kvalitativna raziskava, s katero so raziskovalci skušali odgovoriti na vprašanja: Katere so obstoječe oblike povezovanja ribištva in turizma? Katere bi bile možne oblike? Kdo so nosilci povezovanja ribištva in turizma in kakšni so na področju diverzifikacije ribištva skozi turizem izgledi za prihodnost? Odgovore na vprašanja smo zbrali s strukturiranim globinskim intervjujem v katerem so kot informanti sodelovali ključni deležniki ribištva in turizma na slovenski obali. Informacije smo uporabili za raziskovanje navedenih raziskovalnih vprašanj ter jih sproti preverjali z opazovanjem na terenu.

2. Metodologija

Uporabljena metodologija temelji na konstruktivistični paradigmi. V kontekstu različnih deležnikov oziroma informatorjev je svet viden v različnih perspektivah in obstajajo multiple realnosti. Strukturiran globinski intervju je raziskovalna metoda, ki raziskovalcu omogoča, da zajame različne perspektive. Tako informanti pomagajo raziskovalcu, da sestavi realnost na osnovi njihovih izjav in odgovori na strukturirana raziskovalna vprašanja. Kot navaja Saunders et. al (2007, str. 315), nudi uporaba delno strukturiranih intervjujev raziskovalcem možnost, da v primeru nejasnih odgovorov zastavijo respondentom dodatna vprašanja, s pomočjo katerih se lažje analizira zadevano tematiko.

Z namenom odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja, smo ustrezno prilagodili strukturo vprašalnika. Obsegal je štiri sklope, ki se nanašajo na obstoječe stanje, možne oblike povezovanja, možne nosilce povezovanja ter vizijo prihodnosti na področju sinergij med ribištvom in turizmom (Tabela 1).

Tabela 1: Tematski sklopi in vprašanja za izvedbo strukturiranega intervjuja o povezovanju turizma in ribištva na slovenski obali

Tematski sklopi raziskave	Strukturirani intervju - podlage
Obstoječe povezovanja ribištva in turizma	• Ali bi lahko na kratko našli turistične proizvode, ki temeljijo na naravnih in kulturnih virih ribištva na slovenski obali? • Katere izmed navedenih turističnih proizvodov tržite svojim gostom? Ali lahko navedete kateri segmenti gostov so zainteresirani za posamezni turistični proizvod (kvalitativni opis segmenta: država porekla, starost, način potovanja, preference, poraba, ipd.)? • Ali so obstoječi turistični proizvodi, ki temeljijo na kulturnih in naravnih danosti ribištva, konkurenčni?
Možne oblike povezovanja ribištva in turizma	• Glede na vaše izkušnje in na trenutno turistično povpraševanje, katere turistične proizvode bi lahko razvili na podlagi naravnih in kulturnih virov ribištva na slovenski obali? • Ali poznate kakšen primer dobre prakse povezovanja naravnih in kulturnih virov ribištva s turizmom (oblikovanje turističnega proizvoda) v tujini (Italiji, na Hrvaškem, ipd.)? Prosimo, da jih na kratko opišete ter ocenite ali je smiselna in možna njihova implementacija v Sloveniji? • Prosimo vas, da ocenite za katere segmente gostov bi predlagani turistični proizvodi bili ustrezni?
Identifikacija nosilcev povezovanja ribištva in turizma	• Kdo bi po vašem mnenju mogel sodelovati pri oblikovanju tovrstnih turističnih proizvodov (kdo bi mogli biti nosilci)? • Ali lahko ocenite, kakšno je trenutno sodelovanje in komunikacija med ponudniki ribištva in turizma na slovenski obali? • Kje so po vaši oceni priložnosti za povezovanje? Kdo so akterji, ki bi se mogli povezovati in oblikovati turistične proizvode, ki bi temeljili na danostih ribištva?
Načrti za prihodnost	• Kaj lahko naredimo v prihodnje, da trenutno stanje izboljšamo? Kakšni so strateški načrti bodočega razvoja turizma in ribištva in kako se lahko sinergije izkoriščajo v prihodnje?

Za potrebe pričujoče študije je uporabno Freemanovo (1984, str. 46) razumevanje deležnika, ki ga opredeljuje kot »katerokoli skupino ali osebo, ki lahko vpliva ali pa je deležna vpliva, za doseganje ciljev gospodarskega interesa«. To definicijo, ki izvira iz teorije organizacije in managementa, Sheehan & Ritchie (2005) preslikata tudi na področje turizma in v tem kontekstu opredeljujeta deležnika kot katerokoli interesno skupino, ki vpliva ali pa je deležna vpliva v območju, kjer se izvaja turistična dejavnost.

Pri identifikaciji deležnikov povezovanja ribištva in turizma na slovenski obali, smo poleg zgoraj navedenih teoretičnih opredelitev, uporabili tudi zemljevid deležnikov turizma (Sautter & Leisen (1999)). Po Sautterju in Leisenu bi v procesu razvijanja novih ribiško – turističnih vsebin morali računati na sodelovanje oziroma upoštevati interese tako na strani ponudbe (države, lokalne skupnosti, zasebnega sektorja ter interesnih združenj in lokalne skupnosti), kot tudi na strani povpraševanja (interes turistov). Ker turistov v primarni raziskavi nismo zajeli, smo se oprli na že obstoječe raziskave o turistih in turističnem povpraševanju. Te kažejo na pomen avtentičnosti v turistični ponudbi in s tem na potencial ribiških vsebin.

Na strani ponudbe pa smo v raziskavi identificirali vrsto deležnikov, ki so relevantni za proučevanje možnosti združevanja ribištva in turizma. Potencialne deležnike smo uporabili za informante v kvalitativni raziskavi. Tabela 2 prikazuje porazdelitev informantov glede na sektor in komercialnost dejavnosti. Med informanti sta bili dve osebi ženskega spola in osem oseb moškega spola.

Tabela 2: Informanti po sektorju

Sektor	Informant
Ribištvo	I1: predstavnik ribičev I2: predstavnik ribiških prevoznikov I3: predstavnik ribogojstva I4: predstavnik ribiškega društva
Turizem	I5: predstavnik hotelirstva I6: predstavnik turistične agencije I7: predstavnik turističnega združenja I8: predstavnik turističnega združenja I9: predstavnik turističnega združenja
Lokalna skupnost	I10: predstavnik lokalne skupnosti

Intervjuje smo izvedli v prvem in drugem mesecu leta 2012. Opazovanje terena je potekalo v letih 2011 in 2012. Respondente smo kontaktirani preko telefona oz. elektronske pošte, in tako določili tudi čas intervjuja. Intervjuji so bili izvedeni na različnih lokacijah na slovenski obali. Podlago za razgovor so predstavlja vnaprej pripravljena vprašanja (Tabela 2), pri čemer je bila njihova konkretna izvedba prilagojena situaciji in toku pogovora. Rezultati izvedenih intervjujev so bili v prvi fazi zapisani v obliki transkripta. Druga faza je zahtevala analizo dobljenih rezultatov, kjer smo združevali izjave na podlagi opredeljenih tematskih sklopov. Konstrukt realnosti na osnovi proučevanih sklopov je predstavljen v nadaljevanju.

3. Obstoječe povezovanje ribištva in turizma

Zagotovo bi za primer obmorske turistične destinacije, kot je slovenska Obala pričakovali, da bodo interjuvanci našeli vrsto obstoječih ribiško obarvanih turističnih proizvodov in aktivnosti. Ravno nasprotno pričakovanjem, pa je sta informanta iz turističnega sektorja opredelila dejansko stanje takole:

»O nekem turističnem produktu, ki vključuje ribištvo na slovenski obali in da je ta splošno dostopen turistu bi težko govoril. Po mojem znanju nimam podatka, da bi kakšen tak produkt obstajal" (I5). »Na slovenski obali je trenutno ... še zelo malo narejeno na področju ribištva. (I3).

Edini, ki je izpostavil konkreten produkt, je bil predstavnik turističnega združenja. Informant (I7) je menil, da... "če povzamem vse skupaj, gre pri turističnih proizvodih predvsem za gastronomijo.« Iz

nadaljevanja razgovora je bilo razvidno, da se ribiške specialitete, predvsem v povezavi z blagovno znamko Piranski brancin uporabljajo kot promocijsko sredstvo za predstavitve slovenskega turizma v tujini. Piranski brancin pa je sicer kot ala-cart jed naprodaj v nekaterih obalnih gostinskih lokalih ter tudi v notranjosti Slovenije in postaja eden prepoznavnejših kulinaričnih proizvodov.

Intervjuvanci so posebej opozorili na akvarij, ki sicer sodi med izobraževanje, a ima turistični potencial (I3). Vzporedno pa obstajajo tudi, po mnenju enega izmed informantov (I5) tako imenovane "fluidne oblike" ali "ad hoc" oblike povezovanja, ki se nanašajo na občasne izlete, "... ko se gre s kakšnimi ribiči na ribičijo", nekatere občasne vsebine, ko turistično gospodarstvo bolj za VIP goste vključi dogovorjen ribolov, ogled ribogojnice ali kulinarično izkušnjo. Po podatkih I8 obstaja sicer možnost, da se gost dogovori za ribolov s pravimi ribiči, vendar se proizvod ne trži pogosto. Po besedah informatorja iz hotelirstva (I5) ponudba za skupine gostov, ki želijo izkusiti lovljenje rib s pravimi ribiči sicer obstaja, "... a v zadnjih letih te ponudbe ni izkoristil nihče." Razen ogledov ribogojnice, ki so v porastu pa so ostale oblike v upadanju. Med relativno nestalne oblike bi lahko šteli tudi obstoječe ribiške "fešte" na obali. Predvsem je lov cipljev izkoriščen bolj v medijske (promocijske) namene, manj pa kot turistični proizvod. Problem je predvsem v nepredvidljivosti časa ulova in v sezonski kratkočasni prisotnosti večjega števila cipljev ter posledično pri pretvarjanju v turistični proizvod.

Na vprašanje ali obstajajo turistični proizvodi, ki vključujejo elemente ribištva in turizma, so torej odgovori prvenstveno kazali v smer enega ponudnika, to je na ribogojnico in blagovno znamko Piranski brancin. V ribogojnici poleg direktne prodaje na debelo in drobno, nudijo tudi možnost ogleda ribogojnice po dogovoru. Obiskovalcem, ki prihajajo pretežno iz Slovenije in tudi Italije in Avstrije, predstavijo piranskega brancina kot tudi ribištvo, kar nadgradijo s kulinarično ponudbo. Moč je reči, da je to edini pravi turistični proizvod, ki zajema tako elemente ribištva kot tudi turizma. Žal pa so resursi podjetja za nudenje tega proizvoda na turističnem trgu v večjem obsegu preskromni in omejeni in zato tudi ta proizvod širšim turističnim množicam v resnici (še) ni dostopen.

Ostali odgovori so nakazali, da proizvod, ki bi bil na voljo neprestano, in obsegal tako ribištvo in turizem, na obali praktično ne obstaja. Najbližje temu so »ad hoc« proizvodi, kot so denimo teden cipljev, dnevi pedočev, ribiška fešta v Izoli, itd. Vsi te proizvodi imajo izredno veliko sezonsko komponento, kar pomeni, da se na trgu pojavijo, ko se pojavi glavni input te ponudbe, torej ribe. Ko le-teh ni več na trgu, se ponudba ustavi, zato govorimo o t. i. »ad hoc« proizvodih. Podoben proizvod je bil tudi ogled kita, ki je priplaval v Piranski zaliv leta 2009. Ribiško društvo je v letu 2011 organiziralo poletno šolo, ki je otrokom približala ribolov in ribištvo. Povpraševanje po poletni šoli je bilo veliko in razmišljajo, da bi jo ponovili (I4).

Nekateri ribiči v poletnih mesecih zaradi slabšega ulova dopolnijo svojo dejavnost s prevozi turistov po slovenski obali (I2). Takšne panoramske prevoze nudijo tudi v povezavi z lovom in piknikom. Tudi tukaj kljub združevanju obeh dejavnosti, torej ribištva in turizma, še vedno govorimo o »ad hoc« proizvodu, ki se ne ponuja tekom celotnega leta, ampak je odvisen od povpraševanja na eni strani, in naravnih danosti na drugi. Tudi zakonodajna ureditev opravljanja te dejavnosti še ni dorečena in ponudniki pogosto izgubijo motivacijo, ker se srečajo s standardi s področja nujenja gostinskih storitev, ki jih težko zagotovijo. Tudi gostinska ponudba, ki se nudi na nekaterih barkah je pretežno neregulirana, občasna in nestalna, odvisna od ulova, vremena in tudi volje ponudnikov, da storitve ponudijo. Izjema so ladje, predelane v zasidrane gostinske lokale v Kopru, ki pa z ribiško tradicijo na slovenski Obali nimajo dosti skupnega. Takšen primer je na primer angleški vlačilec, ki je predelen v gostinski obrat na vodi. Tudi nekatera podjetja, ki ponujajo izlete z ladjico, hrano in ogled morskega dna, nimajo z ribiči in ribištvom nobene povezave.

Zaradi relativne neobstoynosti številnih ribiških turističnih proizvodov, je bilo informacije o njihovi konkurenčnosti težko zbrati. Ker pa je rib v naravi vedno manj in se ribiči vračajo v pristanišča z nepolnimi mrežami, je ponudba rib na krožniku tudi zanje vedno bolj privlačna možnost. Tako se dodatno ovrednoti ulov, hkrati pa se valorizira tudi vrednost ribiškega poklica. Grosistično se npr. klapavice prodajajo po 0,5 evra, na krožniku pa po 6 evrov. Pri ribah je "razmerje tako veliko, da je skoraj nemerljivo" (I3). V kilogramu rib so približno tri porcije, ki se na krožniku v boljšem lokalu lahko prodajo tudi po do 15 evrov, torej do 45 evrov za kilogram (I3). Ribič, ki ulov prodaja v svoji kantini, večino dohodkov (80 odstotkov) realizira na račun izpeljane dejavnosti (I1). Ribič, ki je svojo dejavnost nadgradil z prevozištvom je s tem svoje prihodke povečal za dva-krat in danes z ribištvom zasluži le eno tretjino prihodkov. (I2).

4. Možne oblike povezovanja ribištva in turizma

Naslednji sklop vprašanj je zadeval analizo možnih oblik povezovanja ribištva in turizma na slovenski obali. Predhodno objavljena študija primerov v svetu je pokazala, da poleg ribje kulinarike in prevozištva z ribiškimi ladjami obstaja cela vrsta inovativnih proizvodov in projektov, ki valorizirajo ribiško dediščino in ribiške vsebine v povezavi z turizmom. Omenili smo že, da je s pomočjo ribištva moč izboljšati turistično ponudbo in privlačnost na različne načine kot so na primer ribiški muzeji, ladje – muzeji, ribiške vasi, trgovine z ribiškimi izdelki, turistični ogledi popravila plovil in ribolovnega orodja, prikazovanje tehnik ribolova, kulinarika v povezavi z ribištvom, produkti v povezavi z ribiško floto, ribiška doživetja za obiskovalce ipd. Povezovanje ribištva in turizma je možna na osnovi podjetniške iniciative posameznikov, ki ponujajo tudi turistično zanimive ribiške obravane produkte. Hkrati pa je možno tudi kompleksnejše projektno povezovanje, kjer se v okviru projekta ustvari komercialni prostor za vrsto posameznih podjetniških iniciativ. Na primer, ribič prevoznik sodi v prvo skupino, prenove ribiških prostorov, ladij, muzeji, akvariji v skupino širših projektov v okolju.

Takšni projekti so namenjeni tudi lokalnim prebivalcem, ker dvigujejo njihovo kakovost življenja in povečujejo zavest in somozavest lokalnega okolja o pomenu ribištva. Ribištvo se na ta način lahko bolj vključi v gospodarske tokove in se poveča njegova prepoznavnost med turisti in med lokalnim prebivalstvom. Evropska Unija v okviru projektov 4 prednostne osi Evropskega Ribiškega Sklada (European Fisheries Fund) spodbuja trajnostni razvoj ribištva. Program ima za končen cilj izboljšanje kakovosti življenja lokalnih prebivalcev posebej v regijah v katerih je opazen upad ribiške dejavnosti in pomaga financirati različne ribiško obarvane projekte. Nekatere od teh projektov kot primere dobrih praks prikazujemo v spodnji tabeli 3.

Tabela 3 Povezovanje ribištva in turizma (PROJEKTI 4 OSI): Primeri dobrih praks

Obalni tematski park	Notranji tematski park, ki se navezuje na naravne pojave povezane z obalo in morjem (veter, voda ipd.) ter predstavitev življenja v morski vodi in aktivnosti povezanih z ribištvom.
Akcije za desezonalizacijo turizma	Adaptacija ribiških plovil z namenom izvajanja rekreacijskega ribolova tudi v zimski sezoni (gretje na plovilih, pokriti prostori ipd.)
Prenova in oživitev "hotdog carts" v pristaniščih	Hotdog carts so tradicionalni prostori na Danskem, namenjeni srečanju in druženju ribičev z domačini in turisti.
Rekonstrukcija ribiške kmetije	Rekonstrukcija stare ribiške kmetije in aktivnosti (lov rib, priprava rib, izobraževanje o vrstah rib, nudenje ribjih jedi, aktivno vključevanje v pripravo jedi, predstavitev kulturne in naravne značilnosti regije).
Plaža celo leto	Cilj projekta je ohranjanje privlačnosti plaž skozi celo leto. Postavijo se učne poti oziroma turistične table z informacijami o živalskih vrstah in lokalni kulturi. Namen je izobraževanje turistov in prebivalcev.
"Marine square"	Postavitev akvarija v pristanišču, kjer se predstavijo ribe iz regije.
Rekonstrukcija stare ribiške ladje	Ribiška ladje se prenove in postane turistična privlačnost. Poveže se ribištvo, zgodovina in turizem.
Rekonstrukcija tradicionalne ribiške hiše	Stara ribiška hiša je pomemben del lokalne pristaniške arhitekture. Predstavlja tudi kulturno zgodovinsko vrednost. Poleg turistične valorizacije, lahko predstavlja tudi prostor za srečanje lokalnih prebivalcev in shrambo za ribiče.
Rekonstrukcija transportne železnice in železniške postaje	Rekonstrukcija železnice, ki je pomembna povezava med skladiščem in pristaniščem.
Odkritja pod vodo – podvodna pot okoli pristanišča	Konstrukcija podvodne poti ima namen odpreti naravno podvodno okolje turistom in prebivalcem. Podvodna pot je trajnostna rešitev saj poleg turističnih in izobraževalnih namenov, projekt vključuje tudi oblikovanje grebena, ki je pomemben za preživetje rib in manjših prebivalcev morja.
Kot riba v vodi	Dijaki obišejo lokalne ribiče v okviru šolske ekskurzije.
Prireditve v pristanišču	Združenje ribičev organizira dvodnevni dogodek v ribiškem pristanišču. Obiskovalci imajo spoznajo različne vrste rib, različne ribje jedi, tehnike čiščenja in rezanja rib.
Gurmanski Baltic	Združenje ribičev organizira tekmovanje v najboljšem kulinaričnem dosežku iz rib v okviru poletnega festivala.

Na primeru slovenske Obale informatorji niso posedovali konkretnih idej za nove oblike turistične ponudbe, ki bi obsegala elemente ribištva oz. ribiške dediščine. Izjema je bil predstavnik lokalne skupnosti I10, ki je predstavil razvito idejo za organizacijo ribiškega dogodka (npr. teden pedočev), ki bi ga tržili in oglaševali. Ko bi se sezona pedočev pričela, bi školjke ponujali gostom, v zato pripravljenih objektih. Sicer pa je bilo opaziti izredno malo idej za oblikovanje ponudbe turističnih proizvodov, ki bi obsegali tudi elemente ribištva. Naklonjenost za tako ponudbo je velika, a pravih podjetniških ali komercialnih idej za trajne produkte nismo zaznali.

5. Identifikacija nosilcev povezovanja ribištva in turizma

Iz samega namena proučevanja sinergij med ribištvom in turizmom, z namenom izboljšati položaj ribištva, izhaja, da bi motivacija za nove ribiško obarvane proizvode morala priti iz ribiškega sektorja. Turistični komercialni sektor je zainteresiran za vsakršne atraktivne dodatne proizvode, ki so lahko tudi ribiški. Na splošno pa oblikovanje ali pospeševanje ribiških vsebin trenutno ni na listi prioritet turističnega sektorja:

"...nimamo virov, da bi bili nosilci razvoja tega produkta, z veseljem bomo pa sprejeli in vključili ta produkt v našo ponudbo. Potrebujemo nosilca, ki bo projekt ustvaril.«
(I5)

Informant iz zasebnega sektorja je izrazil visok interes, da bi takšne proizvode vključili, če bi obstajali in bi bila zagotovljena njihova standardna kakovost. Informant z izkušnjami s področja turističnega posredovanja (I6) je iz preteklih izkušenj opisal številne probleme, ko so razvijali ribarjenje z ribiči in izlete z ribiči, a naleteli na zakonske, varnostne, higienske ovire in zato preprosto prenehali tržiti takšne proizvode.

Vendarl smo zaznali jasno izražen interes, da se takšni proizvodi oblikujejo. Četudi je prevladovalo mnenje, da bi moral biti zasebni interes gonilna sila, so tako predstavniki zasebnega kot tudi javnega sektorja močno naklonjeni oblikovanju gospodarsko-interesnega združenja, ki bi povezovalo vse ključne deležnike ribiškega turizma in bi skrbelo za oblikovanje, promocijo in razvoj proizvodov ribiškega turizma. Pot razvoja bi bila lahko podobna kot pot razvoja kolesarskega proizvoda, kot navaja informant iz hotelirstva:

"Za lažjo predstavo pa lahko samo omenim kolesarstvo, saj bi bila podobna zgodba tudi z ribištvom. Namreč lani smo razvili kolesarski produkt, za katerega smo mi ...(opomba: hotelsko podjetje)... dali pobudo na turistično združenje s katerim smo tudi potem šli skupaj na sejme..." (I5).

Pri uvajanju ribiških proizvodov bi prav gotovo potrebovali sodelovanje javnega sektorja, da bi podjetnikom olajšali prodor na trg in zmanjšali stroške prilagajanja zakonodaji na področju izvajanja nove dejavnosti.

6. Načrti za prihodnost in ovire

Analiza vizije prihodnjega povezovanja ribištva in turizma na slovenski obali je razkrila voljo po razvijanju in trženju ribiških vsebin znotraj interesnega turističnega združenja. V turističnem združenju se zelo zavedajo pomena avtentičnih značilnosti, vključno ribiških za turizem na Obali. Vendar v obstoječih razmerah računajo predvsem na promocijsko vrednost ribiških vsebin:

»Naši načrti vključujejo predvsem promocijo in v zvezi s tem bomo imeli promocijske dogodke... Ne glede ali bo do produkta prišlo ali ne, bomo mi zagotovo nekaj delali (opomba: sodelovali z ribogojnico in ribiči v promocijske namene)" (I7)

Zasebni turistični sektor je za nove ribiške proizvode zainteresiran, vendar pri tem ne načrtuje aktivne vloge. V projekte se bodo vključili, ko bodo komercialno dozoreli:

»Mi rabimo vsak proizvod, ki pritegne dodatne goste v to destinacijo, tako da takšen proizvod z veseljem pozdravljam in zagotavljam, da bi ga pomagali tržiti po naših kanalih. Ampak žal pa nismo v takšni situaciji, da bi lahko sami razvijali takšen produkt. Lahko sodelujemo, ne moremo pa biti nosilci razvoja tega produkta.«(I5)

Ribiči imajo voljo, da bi dopolnili svojo osnovno dejavnost ribolova z drugimi dejavnostmi. V to jih silijo razmere, manj pa v tem sami vidijo dejansko poslovno priložnost:

»Akvatorij je omejen, cena rib pada, cena gorivu raste, preveč ribičev je na morju in potrebno je zmanjšati ribolovni napor, EU to tudi zahteva, dopolnitev osnovne dejavnosti ribolova z drugimi dejavnostmi je edina možnost. Ribiči bi se lotili dodatnega dela, a ne vedo kaj in kako..." (I2)

Iz razgovorov je razvidno, da je problem "kaj" lažje rešljiv. Obstajajo ideje od peke rib na ribjih "feštah", na pomolih, v lokalih in na barkah do kompleksnejših aktivnih ribiških počitnic, ko bi ribič sprejel goste na svojo barko in z njimi podoživljal od ribolova do čiščenja rib, zgodb, peke rib na barki ali na obali itd. Informant (I1) meni, da je povpraševanje po takšnih proizvodih veliko, vendar obstajajo zakonske ovire pri zagotavljanju zahtevanih standardov, da bi se združilo izpolnjevanje

pogojev tako za ribolov kot tudi za "turistični" del dejavnosti v enem. Zakonodajne težave je omenjalo več informantov, vendar je očitno, da so se v preteklosti reševale od primera do primera in zato sistematičnih rešitev nismo zaznali. Zagotovo pa bo to področje potrebno sistematično in sistemsko urediti in potencialnim interesentom za opravljanje teh dejavnosti pomagati.

7. Razprava

V primeru razvoja ribiškega turizma je na podlagi izvedenih intervjujev moč povzeti, da med deležniki ne obstaja zadosten vzajemni kooperativni in podjetniški odnos, ki je potreben za pričetek intenzivnega povezovanja turizma in ribištva. To je eden izmed razlogov, da se ribiške vsebine relativno malo ali občasno in premalo organizirano vključujejo v podobo in komercialno ponudbo Obale. Predstavniki ribičev, turističnih združenj, turističnih agencij, hotelov in občine so nakazali, da je za oživitev ribiškega turizma potrebno sprva povezati vse deležnike. Pri tem dejanski interes za aktivno sodelovanje lahko razdelimo v dve skupini.

Prva skupina so tisti turistični podjetniki, ki čakajo, če se bo ribiški turistični proizvod razvil in ga bodo v ponudbo vključili. V trenutnih razmerah pa se niso pripravljene angažirati, da bi se takšen proizvod razvil. Hotelirji so usmerjeni pretežno v svojo osnovno dejavnost, želijo pa ugoditi zahtevam in željam svojih gostov in če slednji izkažejo interes po storitvah ribiškega turizma, v sodelovanju z izvajalci storitev, pripravijo ponudbo. Torej interes na strani hotelirjev tudi obstaja. Domnevamo tudi, da bi v primeru, če bi se ustvarila zadostna kritična masa interesa in pojavile prepričljive poslovne podjetniške ideje, bili pripravljene aktivneje sodelovati. Na to nakazuje tudi dejstvo, da je sodelovanje s podjetniško najbolj profiliranim ribiškim partnerjem – ribogojnico bistveno intenzivnejše kot sodelovanje z drugimi potencialnimi akterji ribiškega turizma in v porastu.

Prav tako obstaja interes na strani turističnih agencij, ki so po naravi svoje dejavnosti zainteresirane za posredovanje in prodajo ribiških proizvodov. Takšne proizvode so v preteklosti že posredovali in oblikovali, a so zamrli zaradi zakonodajnih in praktičnih problemov, katerih reševanja se ni nihče resneje lotil. Prav tako so v primeru podjetniškega premika na strani ribiške ponudbe pripravljene sodelovati.

Imajo pa turistična združenja in društva ter lokalna skupnost jasneje izraženo voljo, ne pa tovrstnih projektov. Infrastrukturni projekti, kot npr. prenova pristanišč, ki sicer so v teku pa nimajo vsebin, ki bi jih povezale z ribiči in slednjim odprle prostor za dodatno komercialno dejavnost.

Druga skupina so tisti akterji razvoja turizma, ki so odgovorni za oblikovanje destinacijskega produkta in za trženje destinacije in v razvijanju novih produktov vidijo tudi svojo priložnost. Ti bi se bili pripravljene aktivno vključiti tudi v oblikovanje novih proizvodov, vendar v okviru nekega projekta, ki bi za to zagotovil sredstva. Nihče od anketiranih ni izrazil dvoma v smiselnost turističnega proizvoda, ki bi se navezoval na ribiške vsebine ali ribiče. Po besedah večine respondentov je oblikovanje gospodarskega interesnega združenja potrebna rešitev in prvi korak, za oživitev ribiškega turizma.

Rezultati intervjujev so nakazali, da nekateri ribiči že kombinirajo prihodke iz naslova ribištva s prihodki, ki jih realizirajo na turističnem trgu, zlasti na področju prevoznništva in nudenja rib s pomočjo ribiških piknikov, kantin ali ribiških prireditev. Izkazalo se je, da slednji dosegajo večje

prihodke iz naslova turizma kot pa iz naslova ribištva, zato imajo resen poslovni interes za razvoj še novih produktov. Tisti deležniki, ki so že krepko posegli na področje turističnega trga, so kljub morebiti družinski usmerjenosti svoje dejavnosti nakazali interes po dodatnem povezovanju, s pomočjo katerega bi seveda razširili dejavnost in trg.

Torej interes po razvoju ribiškega turizma obstaja, vendar so zaradi različnih nosilcev in njihove različne komercialne in podjetniške pozicije sinergije slabe. Zato ne prihaja do razvoja proizvodov ribiškega turizma kot bi za obmorsko destinacijo pričakovali. V komercialni zgodbi je zagotovo močnejša stran turizem, ki od ribiških partnerjev pričakuje profesionalizem in podjetništvo. Zato bi na strani ribičev veljalo oceniti njihov podjetniški potencial. Premajhna naravnost v podjetništvo, pomanjkanje znanja, informacij ter ustreznih veščin, strah pred predpisi in njihovo nepoznavanje je lahko pomemben zaviralni dejavnik. Podobni poizkusi prestrukturiranja v turizem na primeru tradicionalnih dejavnosti kot npr. iz premogovništva ali železarske industrije so pokazali, da prehod iz fizične v storitveno dejavnost za delovno silo ni enostaven in da takšna delovna sila težko sprejme zakonitosti in zahteve storitvene dejavnosti. To je lahko dodatni zaviralni dejavnik.

Domnevamo tudi, da se na osnovi preteklih izkušenj predvideva, da so ovire za komercialno pripravo produktov (pre)visoke, interesi pa razdrobljeni. Te ovire se nanašajo predvsem na preprečevanje morebitnih nesreč in zagotavljanje varnosti, zagotavljanje higienskih standardov in enake kakovosti proizvodov, zagotavljanje standardov za opravljanje določene dejavnosti, bodisi prevoznitva ali ladijske kantine ali peke rib na območju pomola. Dodatno je ovira za komercializacijo tudi relativno nizka zmogljivost slovenskega ribiškega sektorja, saj ima sektor po zadnjih podatkih samo xx oseb v tej dejavnosti.

Na področju interesa ribičev za razvoj ribiškega turizma kaže navesti, da je morebiti ta interes nezadostno določen z vidika "kaj in kako" bi posamezniki diverzificirali dejavnost. Pričakovali bi bolj jasno izražene podjetniške ideje, ki bi bile zadosti močne, da bi se bilo vredno soočiti in spopasti z ovirami pri njihovem uresničevanju. Pomanjkanje kapitala in percepcija rigorozne in ribiškem turizmu nenaklonjene zakonodaje sta tista dejavnika, ki zavirata podjetniški interes ribičev po razvoju ribiškega turizma. Jasnih odgovorov, ki bi nakazali kaj na področju zakonodaje nepremagljivo zavira ribiški turizem ni bilo moč slišati. Informanti pa so navedli vrsto ribiških dogodkov, ki so naleteli na številne administrativne ovire, ki jih občasno uspejo tudi premagati. Morebiti gre zgolj za nepoglabljeno in nesistematično spopadanje z administrativnimi zahtevami za razvoj nove dejavnosti, ki je posledica tega, da niso primerno organizirani ali imajo pomanjkljive in nezadostne informacije in znanje. Temu bi lahko pripomogle tudi občine, ki bi z dodatnimi olajšavami (npr. privezi) in podjetniškim svetovanjem, izdajo dovoljenj lahko okrepile interes ribičev za ribiški turizem.

V celoti pa smo najmanj zaznali neko obsežnejšo projektno vizijo povezovanja ribištva in turizma v smislu projektov, ki so jih na Danskem ali Finskem razvili v okviru četrte osi. Gre za projekte, ki ohranjajo ribištvo in povezujejo ribiško tradicijo in ribiče z lokalnim prebivalstvom in obiskovalci ter hkrati ustvarjajo možnost za dodatne zasluge. S tega vidika je zgolj razmišljanje, kako in s čim naj posamezni ribiči na slovenski Obali sami izboljšajo svoj gospodarski in socialni položaj relevantno, vendar preozko. Za izboljšanje "ribiške" identitete in prepričljivosti obalnega turističnega proizvoda bo potrebno razmišljati širše in poglobljeno z vidika zagotavljanja trajnostnega razvoja ribištva, turizma in celotne destinacije. S tega vidika so relevantni projekti, ki bodo koristili tako ribištvu in ribičem, kot turizmu in obiskovalcem ter tudi lokalni skupnosti v najširšem pomenu.

PRILOGA

1.1 Mihalič T., Knežević Cvelbar, L.: Intervju z g. Janezom Jagrom

Intervjuvar: **prof. dr. Tanja Mihalič in doc.dr. Ljubica Knežević Cvelbar**

Intervjuvanec: **g. Janez Jager, izvršni direktor za trženje in prodajo, Istrabenz Turizem**

Kraj in datum izvedbe intervjuja: **Portorož, 16.01.2012**

T.M.: »Imamo projekt povezovanja ribištva in turizma, ki financira ministrstvo pristojno za ribištvo, ne ministrstvo pristojno za turizem. V intervjujih zdaj iščemo ideje kako bi to povezovali, skušamo indetificirati kakšno je stanje na tem področje in vire kam bi lahko šli. Mi smo domačo nalogo na projektu opravili, saj smo poiskali dobre prakse v tujini, in približno vemo kaj bi se lahko dogajalo, konkretno nas pa zanima Portorož. Zanima nas torej slovenska obala«.

T.M.: »Kateri so turistični proizvodi, ki temeljijo na ribištvu na slovenski obali. Lahko kakšne primere turističnih proizvodov, ki so na trgu, ki imajo ceno in so dostopni turistu pa tisti, ki obstajajo v nekem dogovoru, vendar so še vedno v neki fluidni obliki?«

J.J.: »O nekem turističnem produktu, ki vključuje ribištvo na slovenski obali in da je ta splošno dostopna turistu bi težko govoril. Po mojem znanju nimam podatka, da bi kakšen tak produkt obstajal. Seveda so pa tu fluidne oblike, ki vključujejo določene elemente ribištva. In sicer ali gre za kakšne programe, da se gre s kakšnimi ribiči na ribičijo ampak tega v zadnjih letih ni bilo organiziranega. Potem kar smo ponujali je bilo tudi to, kar se je izvajalo z lokalnim društvom Mogenas, ki je društvo za spremljanje morskega oživilja. Pred tremi leti, torej leta 2008, so bili vođeni ogledi kita v Piranskem zalivu. Kar se tiče promocije, se dela pretežno v času cipljev, tako da je ta stvar nekoliko bolj na očeh javnosti, ni pa iz tega izvedenega nobenega turističnega produkta. Tovrstni pravi turistični produkt, ki je nekoliko ekološko obarvan je ribiška fešta v Izoli. Gre za večer, ko se ribiči predstavijo s svojo kulinarčno ponudbo. Imamo pa tudi zelo dobrega ponudnika, ki pa mislim, da ne sodi v ribištvo je pa Irena Fonda-ribogojnica, kar sodi pod domeno ministrstva za kmetijstvo, zato naj bi bilo ločeno od ribištva.«

T.M.: »Osnovni namen projekta je sicer bil, da tem ribičem, ki tukaj obstajajo ponuditi še druge možnosti, da si izboljšajo življenjski standard ampak nikakor pa ne izključujemo tudi ribogojnice, dediščine Delamarisa, karkoli. Ali lahko poveste kaj več o tem produktu Irena Fonda, se pravi o fish pikniku ampak z vidika hotela?«

J.J.: »Mi vodimo naše posebne skupine, katerim v sodelovanju z Ireno Fondo predstavimo ribogojnico in potem jih odpeljemo še na fish piknik, katerega ona sama priredi na svojem posestvu.«

LKC: »Se pravi kot hotel ste vzpostavili povezavo z Ireno Fondo in tako ustvarili nek produkt katerega sedaj ponujate?«

J.J.: »Nekaj takšnega, raznorazne skupine peljemo tja in tako ustvarimo nek dnevni dogodek, na katerem ta gospa, ki ima izjemen talen govora oziroma prezentacije poveda razne zanimivosti in ponudi ribo ki je izjemne kvalitete.«

T.M.: »Koliko je tega na leto, kako se za ceno dogovarjate? To zdaj sprašujem iz vidika produkta?«

J.J.: »Načeloma je to sponzorsko. Zaradi tega, ker je tudi njen interes promovirat piranski brancin in na ta način, da bi dobili nove kupce, po drugi strani pa smo mi odjemalci in ta brancin ponujamo v naši restavraciji.«

T.M.: »Kako je vključen piranski brancin v vaši ponudbi?«

J.J.: »Piranski brancin je vključen v našem meniju kot piranski brancin v soli. Poleg piranskega brancina se promovira piranska sol kot zaokrožena celota in tako piranski brancin postaja brand«.

T.M.: »Zanima me še ali je to vaša »kremšnita«?«

J.J.: »Ne. Naša »kremšnita« v tem trenutku ni sol ampak so naše tortice.«

T.M.: »Katera je to tortica?«

J.J.: »Zadnji naš uspeh je zmagovalka sladke istre in se imenuje »lepa ko ulje««.

T.M.: »Tudi sama sem bila na Sladki Istri, pa jo žal nisem opazila... Zanimivo, domov sem šla s kremšniti in pa z gibanicami. Najbolj prodajan proizvod na Sladki Istri pa so bile presenetljivo baklave, ki so jih prodali polnih 60 pladnjev v prvi uri odprtja, ki pa je bilo med 8 in 9 uro zjutraj«.

J.J.: »To je možno, da so jih razprodali a po količino smo zmagali daleč pred vsemi, kajti prodavali smo miške oz. fritule z rozinami.«

T.M.: »Če jaz vtipkam piranski brancin v iskalnike, a lahko pričakujem podobne rezultate, kot recimo za iskano besedo kremna rezina? Kajti iskalniki mi bodo takoj vrgli razne vtise (trip advisor) od vseh, ki so dejansko obiskali Bled in probali slavno »kremšnito««.

J.J.: »Piranski brancin bi moralo najti na trip advisorju, je pa predvsem bolj znan v tujini kot pri nas«.

T.M.: »Kako ga imenujete v angleščini?«

J.J.: »V bistvu je prevod črpan iz italijanščine in se glasi »brancino di pirano««.

T.M.: »V kakšnih količinah ga pa nabavljate in kdo je vaš največji odjemalec? Okvirno, ne v številkah.«

J.J.: »Točne številke žal ne vem, lahko pa povem, da ga nabavljamo kar velike količine. Njen (od Irene Fonda) največji odjemalec je hotel Kempinski, kar je posledica dobrih navez z gospodom Kurtom, ki je šef kuhinje v prej omenjenem hotelu.«

T.M.: »Kaj mi lahko poveste o lovljenju rib? Ali imate to v ponudbi oz. če se s tem sami ukvarjate?«

J.J.: »Ne, rib ne lovimo sami in se s tem ne ukvarjamo. Imamo pa ponudbo za naše goste oz. manjše skupine, ki želijo podoživeti to izkušnjo lovljenja rib s pravimi ribiči, a v zadnjih letih te ponudbe ni izkoristil nihče.«

L.K.C.: »Torej individualna oseba lahko pride do vaše recepcije in izbere to ponudbo?«

J.J.: »Žal ta izkušnja ni predvidena za individualne osebe in je ni v naši ponudbi. V primeru, da večja organizirana skupina gostov (kongresi) izrazi željo po takšni ponudbi, se pa nato povežemo z zunanjimi izvajalci in probamo zadevo urediti.«

L.K.C.: »Ali niso vaši gostje predvsem individualne osebe?«

J.J.: »Niti ne, kajti smo med petimi največjimi kongresnimi centri, tako da je od 5 do 10% naših gostov iz raznoraznih kongresov.«

T.M.: »Katere izmed produktov o katerih sva govorila tržite svojim gostom, razen brancina?«

J.J.: »Tržimo prej omenjeno »ribičijo«, a samo za organizirane skupine. Za individualne osebe žal ne zaposlujemo ribičev, ker imamo trenutno druge prioritete.«

T.M.: »Kaj pa kakšni slovenski večeri s harmoniko v hotelu? Mogoče kaj v povezavi s ribiško dediščino?«

J.J.: »Kar se tiče same povezave s ribiško dediščino, lahko povem, da imamo vsak ponedeljek slovenski večer, ob teh večerih pa nas s harmoniko zabava Denis Novak, ki je v tem inštrumentu tudi svetovni prvak. Na teh slovenskih večerih nudimo vedno pestro izbiro kulinarike, za primer lahko omenim recimo »klapavice« in podobno kulinariko. Omenil bi še šavrinske godce, ki pa predstavljajo rahlo drugačno istrsko kulturo, se pravi z vidika oseb, ki niso imeli direktne povezave z morjem, a so vseeno del tega prostora, mogoče celo bolj kot samo morje, vsaj kar se tiče tradicionalne popolne slovenske kulture.«

T.M.: »Kaj pa sama ribiška kultura v hotelu?«

J.J.: »Sama ribiška kultura se v hotelu ne promovira dodatno.«

L.K.C.: Mogoče kakšen dodaten produkt, ki ga trenutno nimate v ponudbi, a v njem vidite nek potencial za vaše goste in ki bi povezoval ribištvo in turizem? Je kakšna možnost, da bi vpeljali kaj novega v ponudbo?«

J.J.: »Glede na to, da je v Evropi 25 milijonov športnih ribičev, v Ameriki celo 45 milijonov in dejstvo, da se med našimi gosti najde nekaj ribičev, ki bi bili za to zainteresirani, vedno obstaja neka možnost za kakšno novo ponudbo. A kot sem prej omenil, trenutno imamo druge prioritete in ker je ta dejavnost v naši regiji slabo pokrita z zunanjimi izvajalci, je to težko vključiti v ponudbo. Seveda, če bi se to spremenilo, bi to vsekakor vključili v naš program.«

T.M.: »Ali je res, da na TICu, posamezniku, ki ga zanima ribištvo, nudijo vse informacije povezane s to dejavnostjo (sposoja palic, dejanska pomoč ribičev,...)? Ali se tega zavedate?«

J.J.: »Ja seveda. Tudi pri nas se prilagodimo marsikateri želji naših ekskluzivnih gostov, ne samo glede ribištva, tudi nakupovanje z privatnim letalom, privatne jahte za obiske Benetk ali Brijunov, najmanj je

celo prošelj povezanih z ribištvom. Ampak to so vse zelo individualne želje in tem se skušamo prilagoditi. Trenutno debatiramo o problemu, da ni ničesar, kar bi bilo za večjo množico in upamo, da bomo našli kakšno rešitev.

Kar se tiče individualnih želj, se seveda prilagajamo našim gostom, še posebej tistim, ki imajo nekoliko večjo kupno moč in si lahko kakšne posebne želje tudi privoščijo. Zdaj, če se najde kakšen gost, ki nima tako velike kupne moči, a si še vedno želi kakšno posebno ribiško izkušnjo, se potrudimo in pokličemo kakšnega lokalnega ribiča, če bi slučajno vzel koga poleg. S takšnimi potezami tudi tvegamo, kajti če nimaš koga, ki je usposobljen za komunikacijo s turisti, tvegaš, da bo gost nezadovoljen in da to doživetje ne bo izpolnilo njegovih pričakovanj.

Naše VIP goste peljemo na posebno večerjo ali kosilo na barko »Podlanica«, kjer lahko izkusijo neko posebno doživetje kulinarike«.

L.K.C.: »Imate kakšno drug predlog oz. alternativo za tiste ribiče, ki iščejo neko drugo priložnost zaradi upada prihodkov v tej panogi? Ribiči so ribiči in sami nekako ne znajo najti pravo zadevo in tukaj zato nastane »gap« in bi rabili nekakšno pomoč. Kje bi lahko bil kakšen most? Recimo vaš predlog športnih ribičev, seveda ob pravilnih predpostavkah.«

J.J.: »Za primer si lahko vzamemo Švedsko, kam prihajajo športni ribiči na njihove losose in za povprečni ulov enega lososa porabijo 500 funtov. Celotna zadeva se pa izvaja na eni reki. Zdaj, potrebno je vedeti kakšna količina rib je na voljo pri nas in pa seveda kakšen je turistični interes. Dejstvo je, da imamo 1.5 milijona prenočitev letno, a še vedno je potrebno raziskati koliko je naš zaliv dejansko zanimiv. Morsko športno ribištvo se zaradi eko trenda usmerja iz bark (ki porabljajo nafto in onesnažujejo okolje) na obalo. Sam ne poznam veliko lokalnih ribičev, ki bi lovili iz obale in tukaj spet nastane potreba po nekakšnem strokovnjaku, ki bi preučil te naravne danosti. Če bi seveda bili vsi pogoji izpolnjeni, bi lahko nadaljevali s raznimi tekmovanju v svetovnem merilu, kjer se nagradni skladi višajo in so vse bolj podobni ekstremnim številkam v drugih športih (tenis). Dejstvo je, da je športni ribolov res velik biznis, kjer se obračajo impresivne številke.«

T.M.: »Kaj nam lahko poveste o tunah v Piranskem zalivu?«

J.J.: »Ne kaj dosti, kajti najboljše tune so nižje proti Rabu in okoli Lošinja. V Piranskem zalivu vemo, da so delfini in pa da je v zadnjih 50 letih enkrat priplaval kit in da je to dosti smrdelo okrog in zato naj bi se ostale ribe umaknile (takrat ni bilo cipljev). Vemo tudi, da se ciplji pojavijo enkrat letno. Cipelj je modra riba, ki ni ravno najvišje kvalitete ampak gre za množični ribiški pojav, ki pa se tržno ne ovrednoti s strani turizma in gostinstva.«

T.M.: »Kako do produkta s ciplji?«

J.J.: »Zelo preprosto. Enostavno bi se morali povezati gostinci in turistično gospodarstvo in se recimo naredi »Teden cipljev«. Potem pa se naredijo raznorazni dogodki vezani na to tematiko. Potenciali so, ni pa tega nekega povezovanja. Lahko bi rekli, da manjka te podjetniške logike. To prelaganje na hotele v smislu, da bodo hoteli delali vse je vsekakor napačno. Mi smo v osnovi hotelirji in se ukvarjamo z našo osnovno dejavnostjo, ki je vsaj pri nas nekoliko razširjena na wellness in zdravstvo in so to naši tako imenovani korbiznisi in pa korprodukti. Za horizontalno integracijo še z ribištvom pa lahko samo rečem, da trenutno nimamo nekih prioritet niti virov, da bi to razvijali.«

T.M.: »Glede na vaše izkušnje in trenutno turistično povpraševanje katere turistične proizvode bi bil interes povpraševanja na osnovi ribištva in ali jih sploh potrebujete?«

J.J.: »Mi rabimo vsak proizvod, ki pritegne dodatne goste v to destinacijo tako da takšen proizvod z veseljem pozdravljam in zagotavljam, da bi ga pomagali tržiti po naših kanalih. Ampak žal pa nismo v takšni situaciji, da bi lahko sami razvijali takšen produkt. Lahko sodelujemo, ne moremo pa biti nosilci razvoja tega produkta.«

T.M.: »Kdo bi pa po vašem mnenju mogli biti nosilci takšnega proizvoda in oblikovati takšen turistični proizvod? Prej ste omenili privatni sektor.«

J.J.: »Ja, vsekakor zasebni sektor je tisti, s tem da bi javni sektor oziroma država ali pa lokalna oblast bi morala ustvariti neko infrastrukturo, da bi bila ta zadeva vzpodbudna za mlade podjetnike oziroma osebe s podjetniškim interesom, ki bi tako lažje povezal vse niti in na koncu ustvari tudi produkt. Vsaj dokler produkt ne zaživi v polnem sijaju, da je pač z nekimi ugodnostmi in olajšavami stimuliran. Za to je potreben javni sektor.«

T.M.: »Če pogledate na splošno ali lahko rečete, da je povpraševanje v Portorožu veliko (s strani gostov)?«

J.J.: »Naši gostje so razporejeni po celotni Evropi. So v naši bližini. Če pogledamo v radiju 500 km od nas je kar 25 mio ljudi z višjo kupno močjo, tako da verjamem da od teh obstaja tudi takšen segment katerega se lahko tudi mi dotaknemo.«

T.M.: »Če se lahko samo popravim; s tem vprašanjem sem se bolj oslanjala na trenutne hotelske goste, ki jih ima Portorož.«

J.J.: »Težko bi ocenjevali, koliko je športnih ribičev med našimi gosti. Te informacije trenutno nimam. Za lažjo predstavbo pa lahko samo omenim kolesarstvo, saj bi bila podobna zgodba tudi z ribištvom. Namreč lani smo razvili kolesarski produkt, za katerega smo mi dali pobudo na turistično združenje s katerim smo tudi potem šli skupaj na sejem Bič v Bolonijo, ki je največji kolesarski sejem v Italiji, letos pa naj bi šli skupaj z Bernardinom, ki je tudi turistično združenje, kot celotna destinacija.«

L.K.C.: »Če samo povzamem pot razvoja produkta: privatni sektor da iniciativo gospodarskem interesnem združenju Portorož, kjer se tudi naredi produkt in kasneje iz sklada, ki ga imajo se potem oblikuje tudi trženje tega produkta. Podobna zgodba s kolesarstvom bi bila tudi z ribištvom.«

J.J.: »Ja, lahko bi rekli da je gospodarsko interesno združenje neka skupna točka vseh nas, ki želimo ustvariti boljšo prihodnost.«

T.M.: »Zakaj pa ne date kakšne iniciative za kakšne proizvode?«

J.J.: »Zdaj, ko smo začeli s tem projektom, bomo vsekakor delali še naprej na novih idejah. Mi v bistvu že razvijamo z Ireno Fondo, tako da lahko rečem, da so določeni že novi dogodki, ki bodo s časom realizirani. Eden od takšnih bolj posebnih dogodkov, katerega načrtujemo in ki je bil lani narejen prvič v hotelih LifeClass na naši prestižni plaži, je Full moon party, kar smo delali z italijanskimi partnerji. Na tem dogodku se je ribištvo tudi promoviralo ampak žal ne to lokalno. Namreč ponujeni so bili najboljši lososi sveta, potem najboljši kaviar,...Dogodek je bil plačljiv in sicer vstopnina je bila 150 evrov na

osebo., zbralo pa se je okvirno 250 ljudi. Tudi za letos imamo podobne načrte, le da ta dogodek naredimo bolj z lokalno vsebino. Te zadeve se razvijajo predvsem zato, ker vidimo da obstaja interes in povpraševanje, ter da lahko od tega poleg promocijskega učinka sproti tudi nekaj zaslužimo.«

T.M.: »Zanima me pa kam grejo vsi ti silni ciplji, ki jih nalovijo?«

J.J.: »Dobro vprašanje. Iskreno ne vem, da je ta ulov res tako velik, da bi lahko te ciplje izvažali ali karkoli drugega. Čisto odvisno od sezone.«

L.K.C.: »Ali vi lokalno dobavljate ribe v vaše hotele?«

J.J.: »To je pa zdaj čisto odvisno od tipa ribe. Za primer, brancina ponujamo od Irene Fonda, ki ima višjo vrednost od ulovljenega brancina. Namreč obstaja logika, da je ulovljen brancin drugačen od gojenega brancina. Od Fonde brancin je definitivno boljši od recimo grškega, že zaradi tega, ker grški rabi nek transport, medtem ko je gojen brancin svež. Divje brancine pa imamo tudi iz Hrvaške, ker je pri nas ponudba zelo nekonstantna. Naročamo glede na povpraševanje, ker imet divjo ribo na zalogi ni ravno najbolje. S tega vidika je brancin Fonda definitivno boljši, saj govorimo o takojšnji dostavi.«

T.M.: »Ali promovirate oziroma ali vaša politika hotela narekuje, da jeste meso iz bližine?«

J.J.: »Politika hotela nam narekuje, da vključujemo čim več the lokalnih proizvodov. Vsak gost, ki pride v naše hotele, dobi na postelji brošuro na kateri je čokolada s solnim cvetom in pojasnilo kaj je solni cvet, sol, soline, obrazloženi pa so tudi osnovni elementi mediteranske kulinarike iz lokalnega okolja. Ni pa da imamo zdaj posebj označeno, katere jedi so sestavljene iz sestavin lokalnega okolja in katere iz drugega. To je zadeva, ki je še v razvoju.«

T.M.: »Ali lahko ocenite kakšno je trenutno sodelovanje in komunikacija med ponudniki ribištva in turizma na slovenski obali. Kdo so protagonisti, kdo so kontraši in kdo indiferentni?«

J.J.: »Zelo odvisno. Če začnem z Ireno Fonda, ki je predstavnica ribištva lahko ocenim, da gre za zelo dobro sodelovanje. Sodelujemo na promociji, na sejmi, na workshopih, ki jih organiziramo v tujini, kakor tudi pri sami izvedbi dogodkov. Z drugimi ponudniki ribištva pa žal nimamo nekih kontaktov. Mora obstajati nek obojestranski interes in tam kjer ga ni, potem ni tega sodelovanja.«

T.M.: »V vaših strateških načrtih, katerihkoli do katerih imate dostop, kako se vidi ribištvo oziroma ali je to en turistični proizvod v povezavi z ribištvom, ki ga Portorož potrebuje v skladu s temi trendi proti avtentičnosti?«

J.J.: »V naših internih strateških dokumentih in sicer v tistih do katerih imam jaz dostop, ne moremo reči, da je ribištvo specifično omenjeno. So pa produkti, izvedeni produkti iz ribištva, znotraj tega. Se pravi razvoj kulinarike, ki temelji na sestavinah iz lokalnega okolja, kamor nedvomno sodi ribištvo. Naša usmeritev je razvoj prave mediteranske kulinarike, ki je pojem zdrave prehrane. Tako da ribištvo oziroma ribe so sestavni del te ponudbe.«

T.M.: »Se pravi kulinarika. Kaj pa kakšni drugi proizvodi? Ali mislite, da bi to moral bit nosilni proizvod Portoroža?«

J.J.: »Gledano iz tradicije razvoja samega Portoroža in Pirana, bi težko govorili da bi bilo ribištvo nosilna gospodarska dejavnost. To so bile od nekaj soline. In te soline so naredile tudi Piran, kot eno

izmed bogatejših mest v času Beneške republike. Te Piranske soline so še vedno ponos temu kraju, do neke mere že izkoriščene, del pa še vedno predstavlja nek potencial. Ribištvo pa je lahko spremljevalna dejavnost, ki obogati ta produkt te destinacije.«

T.M.: »Kot hotel ste dobro povezani s to zgodbo o soli, s čimer se lahko tudi dobro tržite. Ni pa nobene zgodbe o ribah, ki bi za vas bila komercialno oziroma promocijsko atraktivna, razen Fonde, za katero ne vemo še koliko je turistična.«

J.J.: »Zgodbe se ustvarjajo. Zdaj pri Fondi imamo zgodbo s cipljih, vendar imamo neko nadaljevanje zgodbe, ki pa ni izkoriščeno. No takšna zanimiva zgodba povezana z ribah, bi lahko bila tudi zgodba z kitom, ki se pa na žalost ne vrača. Ostalih zgodb pa ni razvitih.«

T.M.: »Kaj pa te zgodbe z originalnim čolnom čupom, ki naj bi v tem prostoru nastala, zdaj pa naj bi jo imeli samo v muzeju? In kako gledate na ribiški muzej?«

J.J.: »Še bolj kot čupa obstaja še ena vrsta čolna (za katero se na žalost ne morem trenutno spomniti imena), ki se je tradicionalno dve leti nazaj začela ponovno uveljavljat in vsako leto je avgusta procesija (na dan, ko je Ferragosta), na kateri grejo ladjedelci in izdelovalci čolnov, skupaj z županom in celotno procesijo, preko Pirana in splovijo to tradicionalno plovilo, katerega izdelajo vsako leto na novo. To je zdaj na novo obujena tradicija.«

T.M.: »Obstajajo mogoče kakšne ideje, da bi se v prihodnosti Portorož obogatel za kakšen zabavišni park z različnimi vsebinami?«

J.J.: »Če mislite na park z etnološko vsebino, se pravi z avtentičnimi elementi, mislim da ne.«

T.M.: »In še zadnje vprašanje. Ko smo delali z vidika turizma podlage za strategijo in ko smo ene stvari analizirali, smo ugotovili, da v zadnjem 6-letnem strateškem razdobju se na področju ??organizacije v Sloveniji, pravzaprav ni nič zgodilo. Po letu 90, ko je bil prestrukturiran proizvod tudi v Portorožu so bile spremembe. Zdaj v zadnjem dolgem razdobju pa zopet vse skupaj stagnira. Kaj rabi Portorož za prihodnost, v tej luči v kateri se trenutno pogovarjamo? Ali vidite kakšno možnost, da se bo proizvod zopet obnovil?«

J.J.: »Idej je vedno dosti. Stvar pa je edino v sredstvih, virih, ki lahko v največji meri pripomorejo k uresničitvi. Imamo svoje predloge in svoje usmeritve, ki so bile predstavljene v ožjem krogu lastnikov, ampak stvar je takšna, da ideja sama ni dovolj in da poleg ideje potrebuješ tudi sredstva, da jo lahko potem uresničiš. V tem trenutku na žalost finančni položaj v Portorožu ni na nivoju, da bi lahko te ideje realizirali. Razen, če ne pridejo kakšni novi investitorji.«

T.M.: »Kaj bi pa bila takšna prebojna ideja, ki bi jo Portorož hotel realizirati, če bi imel neomejeno količino sredstev?«

J.J.: »Največjo dodano vrednost vidimo v medical wellness in termalnem produktu, ker imamo sonce, termomineralno vodo (42 tisoč let staro morje), ki ima izjemne blagodejne učinke na zdravje. V tej sezoni, ko ljudje ne razmišljajo, da bi šli na morje ampak razmišljajo o Egiptu in podobnih preko oceanskih destinacijah ali preko morskih destinacijah, je ta alternativa nekemu termalnemu produktu in to je smučarskemu produktu, izjemno dobra. Ta investicija bi lahko potem bila konkurenčna termalnemu produktu druge v Evropi.«

L.K.C.: »Če zaokrožimo-interes je, ampak za dobro sodelovanje se mora pokazati tudi z druge strani. Če že vidite iniciativo s privatnega sektorja, dober produkt katerega bodo oni razvili, boste vi kot hotelirji to sprejeli. Na strani hotelirjev pa ni oziroma ni njihova naloga niti ni trenutno kapacitet, finančnih in človeških, da bi razvijali ta produkt.«

J.J.: »Mi nimamo virov, da bi bili nosilci razvoja tega produkta, z veseljem bomo pa sprejeli in vključili ta produkt v našo ponudbo. Potrebujemo nosilca, ki bo projekt ustvaril.«

1.1.1 Vir

- Mihalič, T. & Knežević Cvelbar, L. (2012). Intervju z g. Janezom Jagrom. Portorož, 16. januar.

1.2 Mihalič T., Knežević Cvelbar, L.: Intervju z g. Jadranom Furlaničem in mag. Patricijo Gržinič

Intervjuvar: **prof. dr. Tanja Mihalič in doc.dr. Ljubica Knežević Cvelbar**

Intervjuvanec: **g. Jadran Furlanič, direktor, in mag. Patricija Gržinič, Turistično združenje Portorož**

Kraj in datum izvedbe intervjuja: **Portorož, 16.01.2012**

Namen tega razgovora je raziskati možnosti za povezovanje dejavnosti ribištva in turizma z vidika trajnostnega razvoja. Končni cilj je narediti predlog razvoja turističnih proizvodov, vezanih na dejavnost in vire dejavnosti ribištva (npr. področje plovila, področje ribolov, področje jedi, področje drugi proizvodi) ter predlagati mere za implementacijo turistične valorizacije ribištva skozi turizem.

L.K.C.: »Proučevanje sinergijskih učinkov ribištva in turizma je edini projekt v lanskem letu, ki je bil financiran iz javnih sredstev. S pomočjo Janeza Jagerja, ki je tudi poslal vaš kontakt, ste se tudi sami vključili v akcijsko ribiško skupino, tako da upam, da bo to sodelovanje potekalo tudi naprej in da bo tudi turizem po tej poti iskal sinergije s ribištvom. V okviru tega razgovora pa smo za vas pripravili nekaj vprašanj.«

L.K.C.: »Ali bi lahko na kratko našli turistične proizvode, ki temeljijo na naravnih in kulturnih virih ribištva na slovenski obali? Ali že kaj obstaja ali že kaj tržite v okviru turizma, ki se navezuje na ribištvo?«

P.Č.: »Mi sodelujemo predvsem v okviru kulinarike (kulinarični produkt) in sicer so to predstavitve tako doma kot v tujini. Če omenim smo imeli lani takšne predstavitve predvsem v tujini, kjer smo v tem sklopu predstavitve predstavljali predvsem istrsko kulinariko, drugi del predstavitve pa je sestavljal delček ribištva, ki mu rečemo ribogojstvo. In sicer tukaj ciljamo na naš Piranski brancin, ki je naša temeljna blagovna znamka s katero se predstavljamo predvsem v Italiji, Nemčiji, Avstriji. Takšne predstavitve planiramo tudi za to leto, se pravi leto 2012. Če povzamem vse skupaj, gre pri turističnih proizvodih predvsem za gastronomijo.«

J.F.: »Če se lahko samo vključim bi dodal še en segment, ki se je takrat ločil od ribištva. Tukaj mislim na prevoznike. Ne vem pa če se to tudi upošteva, namreč v Izoli obstaja še nekaj ribičev, ki še vedno delajo eno in drugo in sicer pozimi lovijo, poleti pa z isto ladjo vozijo izlete. To je zdaj kar je te sinergije, ki se kaže skozi ribištvo in turizem.«

P.Č.: »Ker že tukaj govorimo o turističnih produktih bi samo še izpostavila, da trenutno nimamo še produkta, ki bi ga lahko hkrati vključevali tudi v kulturni produkt. Kar pomeni, da na tem segmentu nimamo še same predstavitve ali muzeja ribištva.«

J.F.: »Čisti turistični del je čisto opuščen. Če se za trenutek dotaknemo malo zgodovine, bi dodal, da je ta del bil oživljen v Portorožu in sicer nekje v letih 1980 in 1985. Potem je upadel in čez čas se o tem več ni govorilo.«

T.M.: »Če naredimo hitro rekapitulacijo zadeve: Kar se tiče obstoječih proizvodov je ta blagovna znamka piranski brancin.«

J.F.: »Tu ni samo brancin (Irena Fonda) ampak so tudi školjke. In sicer pod školjkarje lahko zopet omenim Fondo in pa še tri proizvajalce iz Izole, od katerih imena se na žalost ne morem spomniti.«

T.M.: »Koliko pa je ta piranski brancin tudi turističen? Ali bi lahko postal blejska kremšnita?«

J.F.: »Tukaj nas je Hrvaška glede enotnosti in kompaktnosti ministrstev močno prehitela. Namreč to celovito sodelovanje Hrvaške je pognalo en velik rezultat. Kulinarika in turizem sta izredno povezana z ostalimi panogami. In če tukaj ni enega sodelovanja na najvišjem vrhu, to predstavlja razne težave in probleme na vseh področjih, ne samo turizmu. Ali bi lahko nastal »kremšnita«? Glede da smo na morju imamo ogromno artiklov, ki bi lahko postale »kremšnite« (v mediteranskem delu imamo namreč ogromno kremšnit, ki bi lahko postale nekaj oziroma ogromno sinonimov za kremšnite). Podjetje Fonda, pa je bila tista, ki je šla najdlje v tem komercialnem delu oziroma v marketinškem delu, zato je bila tudi prva s katero smo šli ven izven mej. To blagovno znamko smo torej spremljali na avstrijskem in italijanskem področju, kjer smo se predstavljali kot avtohtona sorta. Tukaj mislimo seveda zopet na avtohtono kulinariko. Kulinarika je namreč ena izmed najbolj avtohtonih stvari na katero se lahko oslanjamo in nas turisti najhitreje razumejo. Lahko nas začutijo brez velikih razlag, knjig, brošur,...Tako tam predstavimo poleg brancina in ostalih artiklov, lokalne dišave in na splošno vse osnove za mediteransko kuhinjo. Imamo tudi ogromno izletov z različnimi strukturnimi skupinami (glede na starost, izobrazbo, namen) in sicer od novinarjev, študentskih skupin, partnerjev in poslovnežev. Na tisoče ljudi letno hoče videti nekaj pristnega. Trenutno bi potrebovali še najmanj štiri pet Fond na tem področju med Koprom in mejo kjer bi jim potem lahko ponudili to pravo pristnost. Kulinarika je zelo važen del tega. Kako prikazati to našo kulturo, kaj imamo pristnega? Vrednota, ki je povezana z ribištvo je, da imamo peka, proizvajalca teh raznih dišav in na splošno vsega, kar je lokalnega, kar smo že stotine let nazaj ustvarjali. To je edino kar je oprijemljivo in s čimer lahko tem mogotcem turizma zares konkuriramo. Tako gremo s to skromnostjo in naravnimi proizvodi naprej. Prepozno smo začeli ampak upam, da nam konec koncev uspe.«

T.M.: »Če gremo nazaj k brancinu in na splošno k ribištvo. Kaj od tega sploh tržite, oziroma kaj so produkti? Kaj sploh je na trgu?«

J.F.: »Na trgu je samo tisto kar sem vam rekel v prvi točki. Na žalost smo na samem začetku. Da bi pa lahko vse skupaj začeli, potrebujemo razne programe in pomoč. Naše razmišljanje temelji na tem, da moramo najti nekoga, ki se s tem ukvarja, nekoga ki bi podprl to idejo o ribištvo.«

T.M.: »Kaj pa to, ko peljete razne skupine ljudi na ogled Fonde? Ali to ne štejete pod proizvod, ki ga tržite?«

J.F.: »Mi tega v bistvu ne tržimo, ker Fonda nima pogojev za trženje. To naredimo bolj ali manj volontersko. Turiste, katere peljemo na izlet, jim predstavimo ribogojnico in potem v enem recimo, da „primernem“ prostoru naredimo za njih roštilj. Kar je seveda popolnoma neprimerno, saj smo moderna in razvita država, nakar se pa spuščamo tako nizko. Na žalost nimamo drugega. Gostilne v ozadju pa niso primerne za to, kar mi mislimo da je potrebno.«

L.K.C.: »Če prav razumem, produktov ki temeljijo prav na ribištvo trenutno ni?«

J.F.: »Zaokroženih produktov ni. Mogoče bi edino lahko izpostavili »sejem v Kopru« in »sejem v Izoli«. Poudaril bi pa še, da je Izola v tem definitivno veliko bolj razvita, kot Portorož.«

T.M.: »Ali lahko navedete, kateri segmenti gostov so zainteresirani za posamezni turistični proizvod (kvalitativen opis segmenta: država porekla, starost, način potovanja, preference, poraba ipd.)?«

J.F.: »Cenovni razredi so zelo različni. Eno je, ko pride študijska grupa, kot je na primer zadnjič prišla ena iz Kanade, kjer gre za mlade ljudi, zelo sproščene, spijo po tleh,... Nekaj povsem drugega pa so novinarji, ki opazujejo, se pravi hočejo videt in sicer najrajši vidijo kaj narobe, hočejo razumet, hočejo bit kritični. Na koncu so pa še kupci, tisti ki tržijo to.«

J.F.: »Na splošno, da začnemo z ribištvom in turizmom je najpomembnejše vzpostaviti produkt. Se pravi postaviti ta produkt na papir, tržiti ta produkt,... Za dober začetek, pa bi potrebovali še par takšnih podjetij kot je Fonda. V veliko pomoč bi nam tudi prišlo, če bi bila Fonda že zdaj pripravljena, tako da bi imela na primer na morju kakšen primeren prostor za na primer deset ljudi ali pa nekje na obali in takrat bi lahko že govorili o nekem proizvodu, s katerim bi se lahko tudi predstavljali. Fonda bi tako lahko skupino ljudi peljala na izlet, kjer bi si lahko ogledali brancine, nekaj bi pojedli, dobili par opazk, kako se obnašati na plaži in tako bi imeli že na razpolago poldnevni izlet za svoj produkt. Takšni poldnevni izleti že obstajajo in sicer Postojnska jama, Škocjanske jame, Lipica,...«

T.M.: »Kdo po vašem mnenju bi to maral narediti?«

J.F.: »Po mojem so to ljudje, ki so se šolali za to, ljudje ki delajo v turizmu, ki bi morali sestaviti primerne programe. Za izvajanje pa so tu potem agencije, hoteli,... Za konec pa ne smemo potem pozabiti na promocijo le tega.«

T.M.: »Če se zdaj vrnemo nazaj na primer podjetja Fonda, me zanima, kdo trenutno trži ogled tega podjetja?«

J.F.: »Ta ogled Fonde trenutno ne trži noben, Fonda se trži sama in mi ji hkrati pomagamo po svojih močeh. Se pravi to je samo naša dobra volja. Kakšnemu drugemu direktorju bi se to mogoče videlo brez pomena, saj lahko popelje turiste tudi kam drugam in sicer na kakšno pokušino vin ali pa na ogled oljk, medtem ko bo pozabil na ta morski del. Enostavno nimamo nobenega pravega vodila.

Lani smo prišli do vrtnice Portorož. Portorož, ki v prevodu iz italijanskega imena Portorose pomeni Pristanišče rož ali pravilneje Pristanišče vrtnic, je tako dobilo vrtnico z imenom Portorož. Namen posebne vrtnice, ki je tudi blagovna znamka portoroškega turizma je, da z njo obudimo spomine na zlate čase portoroškega turizma in da gostom ponudimo nekaj novega. Potem druga omembe vredna stvar je en krasen kraj, ki se imenuje Forma Viva. Gre za mednarodni kiparski simpozij. Ta zbirka monumentalne kamnite plastike v Portorožu šteje preko 130 skulptur in to turisti zelo redko ali pa celo nikoli ne obišejo. Namreč nobeno občino to ne briga kako bi lahko spromovirala lepote tega kraja. Nam se je pa porodila ideja da bi temu že samemu po sebi zanimivemu kraju, dodali še nekaj novega. In sicer gor imamo že vse avtohtone vrste oljk, kar je dodaten plus. Tudi ogromno praznega terena imamo, zato rabimo samo še en krasen vrt mediteranskih kultur kot so na primer timijan, rožmarin, origano,... In tako lahko v ponudbo dodamo še en krasen rozarij.«

L.K.C.: »Če povzamemo vse skupaj, smo prišli do zaključka, da produktov še ni ampak naj bi se oblikovali.«

J.F.: »Vse do zaključka pripravljenih programov mora delati stroka. Pod stroko mislim od turisticke naprej pa na splošno vse, ki so vezani na turizem, še najbolj pa ciljamo tu na podjetja in razne ustanove, ki morajo najprej imenovati produkte in potem tudi narediti te produkte. Tako kot to delamo mi, oziroma kot ga je naredila kolegica Patricija. In sicer naredila je produkt „RDA-Regijska destinacijska organizacija“, katera povezuje sinergije med Krasom in nami. Ali pa če omenim še podoben projekt „365 Dni Riviere“ ki išče sinergije med Opatijo in Portorožem. Mi smo tisti, ki se izmislimo produkte in jih potem tudi pripravimo“.

T.M.: »Ali lahko poskusimo opredeliti produkt skozi ceno? Cena je namreč zelo dober indikator o kakšnem produktu govorimo. Se pravi prvo vprašanje je koliko stane ogled Fonde?«

J.F.: »Manj kot zastoj.« (smeh)

T.M.: »Se pravi, cena se odraža samo čez tisto hrano, ki jo plačate. Kdo pa je lastnik te hrane, piknika? Se pravi, kdo pripravi to hrano?«

J.F.: »Isto podjetje, se pravi Fonda.«

T.M.: »Ali lahko nam s tega vidika poveste ali obstaja karkoli drugega vezanega na ribe, na školjke, na ribolov, na ribe, na potapljanje in kar ima ceno tukaj v Portorožu in je hkrati turistično gospodarstvo zainteresirano za to sinergijo?«

J.F.: »Tukaj bi lahko izpostavili nekaj trnkarjenja.«

T.M.: »Kako pa je to organizirano?«

J.F.: »V bistvu se organizirajo sami. Obstaja pa še ena kombinacija in sicer kombinacija ulova in pojedine. In sicer, človeka, ki izvaja to dejavnost poznam tudi poimensko. Govorim o Roku Dobniku, ki ima v Piranu organiziran omenjeni izlet z ulovom in pojedino. To se te male iskric, ki so trenutno prižgane. Vendar žal takšen produkt ni prepoznaven za turiste.«

P.Č.: »Kot pravim smo na samem začetku, katerega tvorijo te iniciative kot je vaša, kot so te obalne akcijske skupine. Potrebna so pa še ministrstva in medsebojna uskladitev vrha, saj če pogledamo konec koncev je tu potrebna tudi neka finančna pomoč, ki bi pomagala vse skupaj uresničiti.«

T.M.: »Kako pa ocenjujete dobro voljo na strani turističnega gospodarstva, da se v Portorožu nekaj tudi premakne? Se pravi ali sploh je resničen interes, da bi želeli to imet in kako ocenjujete to dobro voljo na strani ribičev?«

J.F.: »Dobra volja je sigurno prisotna! Logika je, da nam kot ponudnikom turizma vsak produkt pride prav. Ne samo ribištvo. Ribištvo je že eminenca. Še manjše stvari nam pridejo prav. Že sama trgovina v Portorožu, ki prodaja spominke nam v primeru povečanja prodaje prinaša zadovoljstvo. Se pravi kot smo že ugotovili je eminenca tega turizma ribištvo, ki je totalno zapuščeno in tej eminenki katerikoli proizvod, ki bi se rodil bi bil dobrodošel. Kar se pa tiče dobre volje ribičev, pa lahko samo povem, če bo on nekaj imel od tega, bo zagotovo hitro pristopil. Tako, da po mojem mnenju dobre volje z njihove strani ne primanjkuje. Samo še enkrat bi poudaril, da se bo naše pravo bogastvo zares videlo, ko v okviru turizma ne bomo rabili predstavljati naših hotelov ampak, ko bomo lahko poleg hotelov pokazali naše ostalo avtohtono bogastvo/proizvode. Takrat bomo zares bogati.«

T.M.: »Ali lahko še mogoče malo elaborirate na temo prevozi-ribiški prevozi?«

J.F.: »Ni sezone brez tega. Prevozi so zelo redni, stalni. Je pa res, da bi lahko veliko več o tem povedali kapetani teh ladij. Tukaj bi še omenil, da se letos prvič po 15 letih zopet vračamo na RDA. Takšen dogodek pozitivno vpliva na slovenski turizem, kajti omenjene avtobusne grupe, tvorijo največje uporabnike teh preprostih produktov, ki jih nudimo. Če bi šli samo na dva produkta, bi jaz tukaj izpostavil tega luksuznega, malo boljšega (saj gostje iz Kempinskega verjetno ne bodo šli na izlete z ladjico) in tistega bolj standardnega. Eno je, ko ti naročiš ladjo in greš loviti ribe (od 5-7 ljudi), kar je primerno za družino, partnerje,...in za kar plačaš tudi primerno ceno (tukaj ciljamo na goste Kempinskega). Drugo je pa, ko greš na izlet z izletnikom slovenske obale. Se pravi organiziran izlet za skupino ljudi (do enega avtobusa, 50 ljudi), po čemer je tudi kar povpraševanja. Naš letošnji cilj je (kljub temu, da smo kar zadovoljni s povpraševanjem po tovrstnem produktu), da ga še bolj oživimo in spravimo do popolnosti.«

T.M.: »Ali lahko opišete pot ponujenega izleta?«

J.F.: »Turisti se vkrcajo na pomolu v Portorožu. Najkrajši izlet je do Fiese, v katerem je pojedina (riba) lahko vključena ali ne, po želji. Malice se razlikujejo glede na ceno. Potem imate na izbiro do Izole, najdaljši izlet pa traja skoraj štiri ure, v katerem se potuje do Ankarana in nazaj, kar pomeni kompletna slovenska obala z hrano. Na izbiro imate tudi izlet, ki vključuje ogled morskega dna. Ta ladjica gre potem samo do Pirana, v tistem zalivu do Strunjana.«

T.M.: »Ali to delajo ribiči?«

J.F.: »Ne. To so zasebne firme, ki to delajo in niso bili nikdar ribiči.«

T.M.: »V promocijskem filmu o Portorožu ste se povezali z ribiči, kar je bilo zelo všečno in je dalo neko pristnost, morsko pristnost? Še posebno, ko ribiči plešejo.«

J.F.: »V filmček smo vključili ribiča in potapljača, saj to sta dva poklica, ki sta nujna za tak tip filma. Ribiča smo prikazali kot ga radi vidijo tujci, bolj debelega, kosmatega starejšega možakarja, oblečenega v črtasto majico, ki ponosno in z veseljem opravlja svoje delo. Potapljaštvo pa je zelo resna stvar zato smo potapljače oblekli v originalno opremo za potapljanje ampak so bili kljub temu v videu prikazani na smešen način.«

L.K.C.: »Kako pa to sodelovanje? Ali je možno, da pride naprej do nekega novega sodelovanja ali pa do nekih novih produktov v okviru te ribiške akcijske skupine?«

J.F.: »Tudi, jaz sem ravno v upravnem odboru te akcijske skupine, zato da jim lahko povem, da jih lahko peljem na pravo pot, tako da se ne bi ponovila pretekla zgodba, ko smo že enkrat zavozili. Kajti imeli smo krasne prilike s Top Linom in s Top Tourom tukaj v Portorožu ampak takrat smo živeli v nekem blagostanju in ni bilo tolikšne potrebe po tem, zdaj pa obstaja neka nuja, katero bi lahko zagotovo povezali s skupnim znanjem in tako ustvarili boljšo prihodnost našega turizma. Tako, da bo to sodelovanje med vsemi temi organizacijami in ribiči, ki se bodo vključevali skozi projekte, zagotovo vzpostavljeno.«

L.K.C.: »Ali ta produkt ribiča vidite kot nišni produkt za Portorož?«

J.F.: »Definitivno kot nosilni. Mi smo imeli nosilni produkt Casino. Ampak jaz osebno sem imel negativno mišljenje o tem Casinoju. Res, da Casino zaposluje določeno število ljudi ampak na tak način, kot se trenutno predstavlja v svetu nam kvari ugled. Zato smo mi tukaj, da izboljšamo celotno situacijo. Tako je tudi z ribištvom. Če pogledamo trenutno stanje ribištva lahko opazimo, da se nimamo s čim pohvaliti. Ampak ribištvo, kot bi lahko prišlo s produktih je pa sigurno nosilni produkt. Kot prvo je to kulinarčni produkt in pa tudi zgodovinski produkt. Vsekakor bi si zaslužili muzej v Izoli, v Portorožu, zaslužimo si pa tudi nek novi proizvod, ki bi ga lahko imeli na tem področju.«

T.M.: »Če vse skupaj strnemo-nosilni produkt v Portorožu bi moral bit ribištvo?«

J.F.: »Tako je, moral bi biti in ga kot takega lahko tudi vidimo.«

T.M.: »Zdaj pa, kdo so tisti zagovorniki, ki bi se angažirali tukaj za to idejo?«

J.F.: »Nosilec teh proizvodov je sigurno organizacija kot smo mi, katere oblikujejo vse te proizvode in katere plasirajo te proizvode med prvo uporabniki torej med hotelirji med agencijo. In jaz mislim, da hotelirji in vsi podobni nosilci bi morali pristati. Zakaj? Če samo omenim enega od trenutnega direktorja velikih sistemov LifeClass, ki je bil tudi idejni organizator takratnega ribištva v turizmu gospod Antolovič Marino. Tako, da tukaj ne vidim nobenih problemov in trenutno celo ne vidim, kdo bi nasprotoval temu, razen seveda kakšne druge panoge, ki so podobne in da nimajo iste podpore (kot na primer oljkarji, vinarji,...). Ne vidim nikogar, ki bi oponiral temu. Koliko poznam ljudi in koliko se pogovarjam opazim, da obstaja ta želja in interes, da se Portorož poleg tega blišča ki ga ima, predstavi tudi z osnovo tega ribištva torej z osnovo naše kulture. To bo zdaj kot nekakšna tehcnica med bliščem, wellnessom, poleg tega bo pa še nekaj avtohtonega.«

L.K.C.: »Pa se vam zdi, da je ta blišč nekako v nasprotju s to pristnostjo ali bi lahko to nekako združili skupaj?«

J.F.: »Ni proizvoda, ki se ne bi dal tukaj krit, sploh pa na morju.«

L.K.C.: »Zakaj do sedaj tega ni bilo?«

J.F.: »Ker se stroka s tem ni nikoli ukvarjala. Vedno je od nekoga prišla kakšna ideja ampak čez par dni je bila že pozabljena in tako je vse skupaj padlo v vodo. Brez denarja, brez prave podloge in podpore se stvari enostavno niso in ne morejo uresničiti. Jaz poznam par ljudi, ki so pomorstvo poznali odlično ampak povezat in vzpostaviti kontakt s stroko niso znali. Niso bili večči drugega dela. Ampak vseeno lahko rečemo, da smo od takrat napredovali. Nastalo je ribogojstvo in školjkarstvo ravno iz znanja teh ljudi ampak noben od teh pa ni bil toliko širok, da bi vzpostavil povezavo s stroko ni videl neke povezave, tisti ki pa so videli povezavo in so iz tega hoteli nekaj ustvariti, pa so bili premajhni.«

T.M.: »Če postavim eno tezo, kako jo boste komentirali-Blišč hotelskega turizma v Portorožu, je malce zaslepil, da zaradi tega nismo videli potrebe po takšnih bolj avtohtonih stvareh kot je ribištvo? Trenutno zdaj govorim o hotelskih sobah ne o tistih doživetij.«

J.F.: »Portorož ima še vedno svoj blišč, na katerega sem tudi sam ponosen. Je pa blišč, ki počasi zgublja lesk, se krči. Tukaj vsi že leta in leta tolčemo po hotelirjih ampak prepuščamo njim, da rastejo v tem kar delajo in moramo priznati, da so edini, ki so v Portorožu pokazali svojo profesionalnost. Oni so tisti, ki so usposobili hotele, pokazali, da znajo delati v petih kategorijah in da znajo delati tudi

projekte. Še zdaj smo sinonim v severni Italiji za urejenost hotelov. Zato zelo pravično omenjam ta blišč Portoroža. Manjka nam pa ravno to kar smo prepustili delu hotelirjem in ker so hotelirji kot ena privatna tvorba, ki skrbi za svoj kapital, nam manjka ta drugi del državnih.»

T.M.: »Zakaj omenjate tukaj samo javni sektor? Kaj pa privatni sektor, drobno gospodarstvo?«

P.Č.: »Javni sektor absolutno ne pozna turistične dejavnosti, to lahko zagotovo trdim. Portorož je tudi v Sloveniji če gledamo organizacijsko prvi, ki združuje javnost, zasebni sektor kot našo organizacijo in mi se vračamo danes nazaj s težnjami nekega urada, neke administrativne enote. Torej obstaja splošno nepoznavanje o tem kaj pomeni Gospodarsko interesno združenje. Mi del naše turistične takse namenjamo namesto razvoju, občini. Občina nam daje samo 40% od turistične takse. Tako, da se problem nahaja vsekakor v javnem sektorju.

Če ni v javnem sektorju poznavanja, dobre volje, (v tem primeru glede ribištva obstaja ta interes in volja), če ni te podjetniške žilice tudi tam kjer mora biti, kar tudi v javnem sektorju mora biti, potem to ne gre.»

J.F.: »Če ni zasebnega sektorja, se ne moremo premakniti naprej. Javni sektor je pa ravno tako pomemben, ker je tisti, ki daje neko vzpodbudo (ali z infrastrukturo ali s čim drugim,...).«

T.M.: »Kaj je za vas največji turistični projekt v Portorožu, za katerega bi potrebovali denar? A mi znate povedati?«

J.F.: »Trenutno o Portorožu razmišljamo širše, tako da bi radi združili obalo in Kras.«

T.M.: »Kaj vam lahko zdaj investiramo v Portorožu?«

J.F.: »Kot prvo bi bilo treba urediti obalo - to je javni sektor, ki bi lahko rešil osnovni pogoj. Če se ribič v Piranu ne bo imel kam vezat in če nima osnovnih pogojev se brez pomensko izmišljujemo neke projekte. Če omenim samo en primer, ki je tudi del pomorstva. V Portorožu že 10 let govorimo o dnevnem privezu na katerega pride Italijan, Avstrijec ali kdorkoli, se priveže, gre na kosilo za katerega porabi 100 evrov, za privez 10 in potem gre naprej. Pri nas je pa takšna trenutna situacija, da imamo en sam pomol, kjer je vse nabito od prevoznikov in od koder se nihče ne upa iti ven, da ne bi izgubil mesta. Tako da je več kot nujno potrebno urediti infrastrukturo, kar je delo javnega sektorja. On mora biti tisti ki raste s potrebami.«

T.M.: »Veliko ste omenjali načrte in vašo vlogo pri tem strateškem načrtovanju. Vprašanje bi bilo - trenutni strateški načrti v Portorožu, kako preučujejo ribiče in če jih sploh preučujejo?«

P.Č.: »Naši načrti vključujejo predvsem promocijo in v zvezi s tem bomo imeli promocijske dogodke. Smo predvsem organizirani za promocijo.«

T.M.: »Kaj pa če produktov ne bo?«

J.F.: »Ne glede ali bo do produkta prišlo ali ne, bomo mi zagotovo nekaj delali. Tako je bilo tudi do sedaj. Ravno tako smo šli na izlet, ali z novinarji na barko na kosila, prav tako sem šel k Fondi eno 10-krat in ravno tako sem šel loviti ribe. Tržno komuniciranje pa je in bo ostala tista naša osnovna funkcija.«

T.M.(REKAPITULACIJA): »Se pravi vi ste ustanovljeni za promocijo in delate promocijo. To da bi delali tudi razvoj proizvodov in raziskave, še ni bilo pri vas vključeno v vašo shemo?«

J.F.: »Ne. Glede na stroko, ki jo imamo v lastni hiši mislim, da bi lahko šli tudi v kaj takšnega, se pravi v razvoj nečesa. Saj smo prvi generatorji nečesa in ena izmed naših nalog je tudi razvoj produktov.«

T.M.: »Kdo so vaši ustanovitelji?«

P.Č.: »Imamo 17 članov združenja. Od tega je občina Piran in vse neposredno in posredno vključene agencije.«

T.M.: »Kaj pa civilni sektor?«

P.Č.: »Od civilnega sektorja se sedaj povezujemo samo glede na posamični projekt, ki ga izvajamo. Ni pa več vključen v naše združenje, ker ne obstaja več.«

T.M.: »Ali se financirate s članarinami?«

P.Č.: »S članarinami se financiramo skozi najmanjši del tega. Gre v bistvu bolj za sofinanciranje. To je zares edinstveni primer, kjer gospodarstvo sofinancira res minimalen del. Tisti, ki bi moral biti prvi za promocijo te ideje in dajat največ denarja, daje najmanj. Neka sredstva smo pridobili skozi sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj, zdaj tudi IFA sredstva.«

L.K.C.: »Za konec še obnovimo vse skupaj – če bi se Turistično združenje Portorož (za primer nosilnega produkta ribištva), skupaj z upravnim odborom in ostalimi organi upravljanja, tudi z zasebnim sektorjem združili, bi to bilo resno partnerstvo.«

P.Č.: »Da, in mi bi zagotovo bili najboljša promocija te ideje. Saj se s tem ukvarjamo in imamo izredno veliko voljo za takšen projekt.«

1.2.1 Vir

- Mihalič, T. & Knežević Cvelbar, L. (2012). Intervju z g. Jadranom Furlaničem in mag. Patricijo Gržinič. Portorož, 16. januar.

1.3 Levstik, S.: Intervju z g. Rokom Domnikom

Intervjuvar: **Snežana Levstik**

Intervjuvanec: **g. Rok Domnik, Ladja Podlanica**

Kraj in datum izvedbe intervjuja: **Izola, 24.02.2012**

L.: »Zaradi česa ste svojo osnovno ribiško dejavnost »nadgradili«?

R.D.: »Ravno obratno, v bistvu sem prvo začel s turistično dejavnostjo: prevozom potnikov itd. in potem sem imel idejo včasih je v Piranu obstajala Korala, ki je bila v bistvu ena taka zasnova in je bila najlepša barka, ki je obstajala, je bila 25 m stara bracera in na nje je bilo ravno to kar želimo mi zdaj delat. No oni so imeli bolj poudarek na drugih stvareh ampak od tam je bila ideja. In ker je v bistvu zelo težko dobit dovolj ribe tudi samo zase, bi rekel nizko cenjene ribe, nizko cenjene... e bi rekel... enostavne ribe, ki iz njih lahko marsikaj narediš...so se potem tudi sami odločili, da bi tudi ribištvo imeli, tako da tudi sami sebi lovimo ribo in nismo odvisni od drugih. Kadar smo bili odvisni od drugih je vedno prišlo do zapletov. Zaradi tega smo potem vzeli tudi ribiško dejavnost in se učimo.«

L.: »Kakšna je bila vaša osnovna ideja? Če bi se še enkrat odločali ali bi se še enkrat odločili za ali ne ali bi kaj spremenili?«

R.D.: »V bistvu moja ideja je samo tisto kar se lovi v našem morju nudit gostom. Nobene stvari katera je gojena, saj gojene stvari so boljše za večje restavracije. Ribič ne more toliko ujeti, da bi pokrili potrebe, vsaj ne v določenih obdobjih. Mene pa to ne zanima, saj nisem industrija, sem majhen lokalček in hočeš gostom dat to kar je tukaj bilo včasih, ako bi rekel.... od nekdaj že obstajalo.... Hrana...recepti, čisto enostavne hrane. Tukaj so imeli v teh mestih ribiči ali pa kdorkoli. Tega danes, ni zato se mi s tem ubadamo. Nimamo nič gojenega, samo to kar je ujeta in nič drugega.«

L.: »Ali mislite svojo idejo dopolnit/nadgraditi ali je to tako kot ste si zamislili?«

R.D.: »V bistvu naj bi bilo to to kar smo si mi želeli. S tem, da bomo določene stvari malo nadgradili ampak ne s tem, da bomo mi strašno popestrili ponudbo, barka je majhna, kuhinja je majhna, ne moreš si privoščiti, da boš ti neke filozofije delal. (lahko predstavi koliko veliko, za koliko ljudi?) Tle je do 50 ljudi, s tem pa poše za 50 ljudi in da če pride 50 ljudi naenkrat ala kart je boleče. A da se sfolgat tudi to. Zdej gremo recimo to da določene stare recepte poudarimo, stvari ki so že skoraj pozabljene, ki se jih skoraj ne da več dobit. Recimo solato od garuž, neridole z s pašto...ne vem...take stvari ki jih nikjer več ne dobiš. Skoraj izumira. In to v bistvu nekomu, sploh pa stalni stranki, ki stalno obiskuje ta lokal jim to v bistvu lahko ponudiš. Jim daš za probat.

Koliko časa deluješ? Barka kot barka je pet let že. Tudi kot kantina je tudi že vseh pet let, samo da zadnje dve leti delamo ful na poudarku na kantini. Zaradi tega bomo zdaj tudi opustili piknike in panoramske vožnje. Bomo samo v pristanišču in zaradi tega smo dali tudi več poudarka na take stvari. Tam kjer dostikrat kiksali. Maš recimo preveč ribe in ne veš kaj bi z njo naredil. Zakaj nebi naredil savorja recimo, makar s šparsi, makar z listi, in take stvari.. (op. da se ne meče kvalitetno hrano stran): tako, da.«

L.: »Ste pri realizaciji naleteli na kakšne ovire? Ali menite, da bi bilo možno poenostaviti postopke za ureditev dejavnosti in kako?«

R.D.: »Raealizacija? Največji problem je mogoče, saj ni to to da je tega zdaj krivo konkretno v Piranu recimo občina ali okolje al so...verjetno niso niti pričakovali, da bo nekaj takega v pristanišču obstajalo. Tu je treba tudi mogoče kakšne odloke tudi spremenit, da lahko v pristanišču obstaja ena takšna osmica. Ker če bi mi šli po nekih regolah, ki obstajajo...npr. prideš z eno barko...z idejo....zaprosiš... ta barka ni predloga za pristanišče ampak je problem vez ampak to ni navaden privez za enega k bi reku, ki ima nekaj privatnega ali nekdo ki rabi privez ali bi kupil privez...ali vzel najem.. To je v bistvu turistična ponudba,(op. dejavnost, ki popestri turistično) ponudbo samega mesta... To bi morali drugače gledat...zdaj mogoče se bo na temu kaj obrnilo, upajmo da bo ...bo kar bo. Zdaj nimamo.... mogoče še malo...pa bo mogoče rešeno do konca okoli tega.«

L.: »Kakšen je odziv gostov? Ali je povpraševanje v skladu s pričakovanji (boljše/slabše)? Ali je povpraševanje večje od ponudbe?«

R.D.: »Odziv? Je kot sem pričakoval. Je povpraševanje takšno kot smo si želeli. V bistvu še boljše kot smo pričakovali. Smo zelo zadovoljni, s tem, da imamo večinoma stalne stranke, ki se po malo povečujejo in ne delamo niti reklame je čisto v redu (ni potrebno? Korak po korak? Od ušes do ušes). Ja. Tudi mi se z njimi razvijamo. Upoštevamo tudi njihove želje. Vidimo kje delamo kakšne napake. Če bi začeli enkrat na veliko, ne vem kaj bi delali. Ker nismo mi profesionalni kuharji itd..«

L.: »Kakšna je struktura gostov?«

R.D.: »Struktura gostov? Ni sploh, kako bi rekel...večinoma so naši..Slovenci...imamo tudi nekaj Italijanov... Avstrijci so precej...saj pravim mi ne delamo nobene reklame, so ti gosti, ki jim je nekdo povedal in so hoteli priti pogledat..in za enkrat recimo 80% teh se vrne nazaj...ali pa kdo pripelje koga itd.« (op: lepo priporočilo)

L.: »Ali nam lahko zaupate kakšno je razmerje med prihodki od ribiške in od turistične dejavnosti pri vas?«

R.D.: »Razmerje med prihodki? Pri tebi je verjetno specifika ker nisi ribič sam po sebi? Ne, ne...če bi tudi imel kak ribič na isti način bi rekel te ribe, tiste ki jih ne moreš niti prodat...poleti kdo bo kupil od tebe ciplje dobesedno..ali pa škarpocha...a to to potem tlele, ko znaš gostu predstaviti kaj je ta riba in tudi kakšno podariš, da vidiš da se ti vrača...boljše, da ti njih učiš jest to našo ribo in s tem ugotavljajo tudi sami, da je naša riba odlična in s tem tudi...v bistvu je težko opredeliti...jaz od ribištva nimam velike barke za ribištvo, ne morem jaz zdaj z mrežami toliko narediti, tudi časa nimam...jaz v bistvu gledam da pokrijem...čez sezono da pokrijem moje potrebe, čez zimo...jesen, pozno jesen in zimo potem imam večji dobiček od ribištva kot od kantine. To se malo...Na celoletni bazi pa bi rekel nekako 80:20 od kantine in od ribištva.«

L.: »Ali bi želeli oz. potrebovali povezavo s turističnimi organizacijami/hoteli za trženje/promocijo vaše ponudbe? Če ja ali ste že navezali stike? V kakšno partnerstvo ste pripravljeni iti (finančno)? Kakšen je odziv?«

R.D.: »Povezava s turističnimi organizacijami? Reklamo? Ne niti ne. Smo premajhni za to. Karkoli bi želeli hoteli..no tudi tko... sodelujemo tudi včasih z enim iz Kempinskega ki ima marketing, pripelje v bistvu specifične goste, ki hočejo imeti tako, malo drugače, hočejo nekaj specialnega (op.ta pravo...) In dostikrat pride in pomeni, če mi jih vozi, potem so zadovoljni s tem....«

L.: »Ali mislite, da bi potrebovali pomoč lokalne skupnosti za promocijo vaše dejavnosti? Ali koga drugega (kdo bi to lahko bil)?«

R.D.: »Pomoč lokalne skupnosti? Bi jo rabil? No ja, tudi zdaj Občina nam gre na roko, Občina. Okolje. Trenutno ko nimamo rešeno tega problema recimo s privezom, grejo nam na roko. Drugače bomo tako ali tako, tudi pogovarjamo se o sodelovanju, recimo zdaj, ko bo solinarski praznik, da bomo kako sodelovali in da bi kake stvari skušali tudi obuditi recimo ko so malo večji izlovi določene vrste ribe, da bi dobesedno skoraj za majhne denarje...za promocijo te ribe..recimo na pomolu naredili kako peko..(op. ne samo na tvoji barki?) ne ne tisto posebej, na pomolu, roštiljada...se postavi mize, nanos imamo samo mole (dan tega!) dan tega, dan oradel ali sardele...karkoli...(sedaj ko bo urejeno ribiško pristanišče, je čas primeren?) saj zaradi tega.« (Naklonjenost je Občine).

L.: »Ali vidite še kakšne druge možnosti nadgradnje ribiške dejavnosti v povezavi s turizmom ali čim drugim?«

R.D.: »Druge dejavnosti? Ja jaz pravim tako, že od zmeraj je bila tudi moja...dobro jaz nimam takšne barke ampak...od nekdanje je bila moja ideja...kot si verjetno tudi kateri od ribičev želi, da bi bil lahko tudi navtični turizem...ni to agroturizem...ne vem kako se temu reče....v bistvu, če bi lahko vzeli na barko...ne vem...3-4-5 ljudi kateri bi aktivno sodelovali v izlovu..takrat ne pobiraš vseh mrež imaš recimo kar je možno...prezentiraš...oni vidijo kaj je možno...od kje riba pride, kako se to očisti in kako se skladišči in nato iztovori na koncu...in potem imajo recimo kje kakšno, nekje v ribji kantini kot je Bujol ali pa Fritolin, da se z njimi zmenijo da se tam poje ali pa kaka taka kantinica kot sem jaz ali pa pri njih, če imajo take barke kot so Delfin ali pa Sandi, da lahko na licu mesta tudi spečejo kar so ujeli. Mislim, da turisti to zelo, zelo pogrešajo...Dosti sprašujejo. To so aktivne počitnice in bi laufalo in čez zimo in čez poletje...in to za enkrat nimamo rešeno verjetno zakonsko ali imaš ribištvo ali pa imaš turizem in to bi morali imeti enkrat tudi možnost eno in tudi drugo v eni barki vkomponirano ne samo, da imaš eno barko posebej za loviti in eno barko posebej za jest. Ne...tudi vkomponirano. Itak se ve kakšne so zahteve HASAPA itd, vsi lahko to izpolnjujejo in če celo poletje lahko pečejo za turiste in čez zimo lahko lovijo, to pomeni, da izpolnjujejo ene in druge pogoje...samo še združiti je treba.«

L.: »Ali menite oz. veste, da so tudi ribiči kolegi zainteresirani za dopolnitev svoje osnovne dejavnosti ribolova z drugimi dejavnostmi?«

R.D.: »Interes ostalih? Definitivno so. Že tukaj v samem pristanišču, te mali ribiči, ki niso se nikoli ukvarjali do sedaj s turizmom...imajo željo kot Dušan Kmetec, mogoče še kdo drugi..ne vem...Zlatko ali pa ne vem kdo...imajo to željo, da bi se s tem ukvarjali samo kot pravim problem je v tem je treba enkrat premostiti to tudi zakonsko. Imajo pa veliko željo. Tudi so dodelali verjetno tudi v Izoli.«

1.3.1 Vir

- Levstik, S. (2012). Intervju z g. Rokom Domnikom. Izola, 24. februar.

1.4 Levstik, S.: Intervju z g. Sandijem Radolovičem

Intervjuvar: **Snežana Levstik**

Intervjuvanec: **g. Sandi Radolovič, ribič in prevoznik potnikov**

Kraj in datum izvedbe intervjuja: **Izola, 24.02.2012**

L.: »Zaradi česa ste svojo osnovno ribiško dejavnost »nadgradili«?

S.R.: »Po osamosvojitvi RS, ko so vsi začeli delat v nacionalnem morju, so koče (op. pridnene povlečne mreže), lahko delale le 6 mesecev na leto in so se zato odločili (op. ribiška družina oče in dva brata, danes delata oba brata), da se v poletni sezoni, ko je tudi sicer ulov slab, ukvarjajo s turizmom-prevozom potnikov.«

L.: »Kakšna je bila vaša osnovna ideja? Če bi se še enkrat odločali ali bi se še enkrat odločili za ali ne ali bi kaj spremenili?«

S.R.: »Opravljaajo panoramske vožnje in piknike s kopanjem za skupine okoli 50 oseb maksimalno. 20 let delajo v bistvu enako, danes bi dopolnili edino še z možnostjo vodnih športov, tako, da bi dodatno imeli gliser z igrali za razvedritev, ko se gosti kopajo. Ponujajo (v glavnini) ribje jedi. (op. plovilo vsako sezono prilagodijo za dejavnost-umik ribolovnega orodja in namestitev klopi in miz).«

L.: »Ali mislite svojo idejo dopolnit/nadgraditi ali je to tako kot ste si zamislili?«

S.R.: »Imajo željo/idejo, da bi imeli eno plovilo, ki bi primerno opremljeno, vse leto izvajalo turistično dejavnost, z ribiškim plovilom pa bi izključno izvajali ribolov.«

L.: »Ste pri realizaciji naleteli na kakšne ovire? Ali menite, da bi bilo možno poenostaviti postopke za ureditev dejavnosti in kako?«

S.R.: »Ni bilo kakšnih posebnih problemov.«

L.: »Kaj bi svetovali drugim? Bi jim priporočali dopolnitev ribiške dejavnosti? Na kaj bi jih opozorili?«

S.R.: »Absolutno priporoča, saj je nujno zmanjšati ribolovni napor, poleti je ulov slab in kakršnakoli dopolnilna oz. druga dejavnost pomeni dodaten zaslužek.«

L.: »Kakšen je odziv gostov? Ali je povpraševanje v skladu s pričakovanji (boljše/slabše)? Ali je povpraševanje večje od ponudbe?«

S.R.: »Do krize so delali dobro, brez posebnega oglaševanja v agencijah in hotelih, zadnji dve leti pa se je situacija spremenila.«

L.: »Kakšna je struktura gostov?«

S.R.: »Zelo raznolika, od sindikalnih izletov, društev (športniki, invalidi, upokoјenci...), športni klubi, poroke, rojstni dnevi, prijatelji tudi building teami (delo in nato sprostitve)....«

L.: »Ali nam lahko zaupate kakšno je razmerje med prihodki od ribiške in od turistične dejavnosti pri vas?«

S.R.: »Nekje 2/3 od turizma in 1/3 od ribištva.«

L.: »Ali bi želeli oz. potrebovali povezavo s turističnimi organizacijami/hoteli za trženje/promocijo vaše ponudbe? Če ja ali ste že navezali stike? V kakšno partnerstvo ste pripravljeni iti (finančno)? Kakšen je odziv?«

S.R.: »Sedaj je potreba po tem povezovanju. Normalno je, da je nekje 10-15% strošek agencije, enako bi lahko bilo s hoteli. To morajo ojačati. Večkrat so sicer poskušali s hoteli, a je bil odziv slab. Razen dolgoletne povezave s hoteli Krka v Strunjanu so sicer vezani skoraj izključno na Izolo, saj so v Piranu/Portorožu drugi, ki to delajo tam.«

L.: »Če ne: zakaj ne oz. kje vidite ovire?«

S.R.: –

L.: »Ali mislite, da bi potrebovali pomoč lokalne skupnosti za promocijo vaše dejavnosti? Ali koga drugega (kdo bi to lahko bil)?«

S.R.: »Vsaka povezava je dobrodošla. TIC Izola jih seveda pozna in priporoča in jih pokličejo. Bi pa lahko bilo dosti bolje. Pričakuje, da bi s strani Občine imeli/zaslužili priznanje, da obstajajo in prepričan, da delajo promocijo tudi Izoli, saj gostje pred in po izletu gredo na ogled Izole, na kavo... Tega odnosa pa žal ni. Recimo tudi priveznina za barko bi lahko bila tretirana drugače kot za individualen namen.«

L.: »Ali vidite še kakšne druge možnosti nadgradnje ribiške dejavnosti v povezavi s turizmom ali čim drugim?«

S.R.: »Manjka predvsem (tudi sami bi to koristili) pravi »pesca turizem«: da z manjšo barko, cca. 6 m, vzameš sabo gosta-e in gredo s teboj položiti ali dvigati mreže- verjetno je bolj zanimivo dviganje. Tako, da vidijo kako se dela. In nato nekje na obali, morda v prostorih društva ali kako drugače možnost, da se ulov pripravi in gosta pogosti. Za to pa ni zakonskih osnov, interes pa je. Pa tudi za večje barke, da bi osnovnošolci, ki pri biologiji obravnavajo morske organizme imeli morda celo obvezen dan v naravi, ko dejansko vidijo o čem so se učili. Eno je da zvedo, da ima sipa lovke, je sluzasta..., drugo pa ko to dejansko vidijo. Zapomni si. Samo imajo zelo dobre izkušnje. Seveda bi tudi tu morale biti stvari urejene, poskrbljeno za varnost...«

L.: »Če ne (jih jaz par naštejem, da morebiti sprožim ideje...)«

S.R.: –

L.: »Ali menite oz. veste, da so tudi ribiči kolegi zainteresirani za dopolnitev svoje osnovne dejavnosti ribolova z drugimi dejavnostmi?«

S.R.: »Akvarij je omejen, cena rib pada, cena gorivu raste, preveč ribičev je na morju in je treba zmanjšati ribolovni napor, cela EU tudi to dela, to se mu zdi edina možnost. Meni, da bi morali organizirano promovirati druge dejavnosti ribičem, veliko je takšnih, ki bi se lotili dodatnega dela, a ne vejo kaj. Če bi se na tem resno delalo, bi se jim ob primerih lahko porodila prava ideja za njih.«

L.: »Ali morda veste za kakšne ideje, ki se od vaše razlikujejo pa se vam zdijo zanimive in uresničljive?«

S.R.: »Ker smo delali na Strategiji OAS, so vse ideje, ki smo jih imeli, zapisane tam in se nima smisla ponavljat.«

1.4.1 Vir

- Levstik, S. (2012). Intervju z g. Sandijem Radolovičem. Izola, 24. februar.

1.5 Pohar, J.: Intervju z g. Druscovichem

Intervjuvar: **Jure Ohar**

Intervjuvanec: **g. Druscovich, predsednik ribiškega društva Oradela**

Kraj in datum izvedbe intervjuja: **Piran, 24.02.2012**

P.: «Koliko je članov športnih ribiških društev?»

D.: «Okrog 1000. To so tisti, ki kupijo letno ribolovno karto: od teh jih je približno 40%, ki se udeležijo različnih tekmovanj – od društvenih, državnih, pa do mednarodnih. Zveza potem pošilja tekmovalce na svetovna tekmovanja, mi kot klubi imamo možnost, da pošljemo ekipo na dve evropski tekmovanji. Ostalih, ki kupujejo dnevne karte pa je po moji oceni okrog 2000. Ti ki kupijo enodnevno so večinoma turisti. Od teh, ki imajo letno pa so različni; veliko jih je tudi s celine, saj imajo tudi tam društva. Po mojem je razmerje med nami »obalnimi« in »celinci« pol/pol. So pa celinci tisti, ki so več na morju. (opomba izpraševalca – več lovijo)

Po spolu so večinoma moški, je tudi nekaj žensk, po starosti so pa zelo različni; naša najstarejša Helena Blagatinšek je iz društva Aero Celje, je blizu 80 let in še vedno hodi tudi na državno prvenstvo in lani je zelo dobro lovila.

Tisti, ki imajo letne karte imajo večinoma čolne.»

P.: «Kje je prednost biti član društva?»

D.: «Lahko kupiš karto, lahko loviš celo leto, s tem, da vodiš evidenco, moraš po zakonu napisati, kaj si lovil, kdaj si šel ven, koliko časa si lovil, lahko sodeluješ – tekmovalci – so registrirani in hodijo na tekmovanja.»

P.: «V kolikšni meri bi bili športni ribiči, teh tisoč, pa predvsem ti na obali, pripravljeni biti neke vrste turistični delavci, animatorji za ribolov, v kolikšni meri bi bili pripravljeni koga vzeti s seboj na ribolov?»

D.: «Mi smo, govorim o Oradeli, smo zmeraj veseli vsakega novega člana, predvsem tekmovalcev. Vsako leto je članov zmeraj več.»

P.: «Ampak mislim na to, če je nekdo 14 dni v hotelu, žena leži na plaži, njemu je dolgčas, bi bili takšnega pripravljeni vzeti s seboj?»

D.: «Ja, ja, bi bili, to je vse stvar dogovora. Enega dva vedno zmerom vzameš, ker mi nimamo velikih čolnov. Se zmenimo z gostinci, tukaj imamo našo barko Podlanico, gre rad na roko in spečemo. Je pa seveda tudi stvar turista, mora biti interesent in se informirati kako in kaj. Ta stvar ni organizirana, če pa je turist zainteresiran, vedno lahko najde koga, ki ga vzame s seboj.»

P.: «Koga raje vzamete s seboj? Stare-mlade, tujce –domače?»

D.: «Ne igra vloge. Mi dosti delamo tudi z otroci. Mi imamo poletno šolo ribolova, sedmi in osmi mesec vsak četrtek, sem imel skoraj 200 otrok: so bili iz Rusije, Anglije, Španije, Argentine, Afrike, ki so bili slučajno, so videli in so prišli. Eni bolj s talentom, eni malo manj.»

P.: «Bi se dalo to stvar bolj organizirati, da bi bil nek punkt?»

D.: «Ja, ja bi se dalo. Govorim sicer za Oradelo, ampak mislim, da delajo povsod enako. Mi smo lani organizirali to šolo in je zelo dobro uspelo. So me že spraševali, če bomo imeli to tudi letos.»

P.: «Ampak to, da bi bilo to bolj organizirano, tako da bi bilo recimo v hotelu tabla, kjer bi recimo pisalo, če koga zanima....»

D.: «Ja, ja, lani sem se pogovarjal s turističnim, da jim naredim neke plakate, pa je bilo zmeraj tako bom, bom, tako da jim nisem naredil, letos pa bodo imeli turistični te informacije.»

P.: «Fantje s Turistike so se pogovarjali o tej problematiki s turističnimi delavci, saj naj bi turistični delavci na tem področju dali iniciativo. Vsa stvar je malo bolj ciljana na gospodarske ribiče. Ampak pomembno je, da ta ki pride sem...»

D.: «Za turista je vsekakor zanimiv športni ribolov. Za določene, ki pa želijo kaj več, bi pa ... saj se mi zdi, da Delamaris naredi vsako leto neko srečanje, da pride nekaj gostov gor in gredo na sardele, oziroma kar ta trenutek lovijo na mrežo, samo tukaj si ti kot turist že malo na poto. Pri športnem pa ni, ti povem kako se da, kako je z vabo, ti pokažem ribo, ti povem ime, kje so ribe in tako naprej.»

P.: «A obstajajo kakšne ovire, so kje težave, če bi človek to hotel narediti malo bolj organizirano?»

D.: «Ne, ne, obstajajo, vendar pa tega ne bi mogel narediti več v okviru društva, bolj privat.»

P.: «Kaj pa na nivoju predpisov? Ni problem?»

D.: «Ni problem. Imam ga pravico vzeti v čoln, kupi karto in še posebej bi se lahko odprla kakšna obrt, v tem smislu, bi bilo treba iti pogledat. Eden je to v Izoli imel, pa je bilo takrat nekaj problemov ravno zaradi teh predpisov, ampak mislim, da zdaj to ni več problem.»

P.: «Kdo bi bil zainteresiran za takšen ribolov, tisti, ki so v penziji...?»

D.: «Ja, ja, tisti, ki so v penziji, pa tisti, ki so že športni ribiči. Ti greš enkrat na dopust in če imaš priložnost vzeti palico v roke, veš da jo boš vzel. Kakšen bi šel za probat, kakšen za hec, kakšen za novo dogodivščino, predvsem pa tisti, ki se že bavijo s športnim ribolovom.»

P.: «Mislim kdo bi jih bil pripravljen od teh, ki so na obali vzeti turista v čoln, najbrž tisti, ki ima malo več časa.....?»

D.: «Ja seveda tisti, ki ima malo več časa, ali pa tisti, ki bi se v to usmeril ali pa da bi imel to, pa da bi se mu še nekaj plačalo.»

P.: «Koliko pa bi se pričakovala neka nagrada?»

D.: «Ne bi vedel, saj se lahko zaračuna, koliko je en ura, pa dovoljenje, pa malo stroški, zdaj ti govorim na pamet, mogoče za enega z dovoljenjem pa stroški, če daš palico, kakšnih 50-60 evrov za pet 6 ur ribolova, 10 evrov na uro, če računaš, da ti zlomi palico. To je stvar dogovora in seveda kaj ti nudiš.»

P.: «Kaj bi se še dalo naredit, da bi s skozi športni ribolov ta ribolov valorizira, izkoristil skozi turizem. Imaš še kakšne ideje, s kom se še da naredit športno ribištvo, da bi privabil turiste?»

D.: «Na višem nivoju, bi bila vsa društva aktivnejša in tudi pobuda zveze, da bi se za to angažirali. Tu ne vidim omejitve. Važno je, da bi kdo dal idejo in dal to na mizo, zdaj se pa lotimo tudi tega.»

P.: «Pa ne vidiš problema, da tisti, ki gobe nabirajo ne pokažejo radi svojih placov. Ne vidiš ti tukaj problemov?»

D.: «Dobro tukaj je predpisano koliko lahko ujameš. Toliko, da ti povem. Jaz če ujamem veliko ribo, jo nosim en mesec po Piranu, da vidijo, kaj sem ulovil...»(nepomembno o velikih ulovih)

P.: «Misliš, da ne bi bilo na nek način ljubosumja?»

D.: «To bolj velja za gospodarske ribiče, to skrivajo bolj zaradi tega, da drugi ribič, ne ve, kje je drugi ribič postavil mrežo, da on ne postavi tam.»

P.: «Kakšna je relacija med športnimi in gospodarskimi ribiči?»

D.: «Mi sodelujemo. Profesionalni ribiči, nam dajo rakce za vabe, se z njim zmenimo, nam jih dajo, spravijo, očistijo.»

P.: «Skratka oni niso ljubosumni?»

D.: «Ne, ne, bolj se špikamo med sabo. Mi boljše lovimo, vi slabše. Interesantno ne, ko se lovi dobro na trnek, se slabo v mreže in obratno.»

P.: «Kaj misliš ali bi bili gospodarski ribiči pripravljeni kaj takšnega početi?»

D.: «Kar se tiče športnega mislim, da s kakšnim bi se dalo. Rok (lastnik čolna: opomba izpraševalca) s Podlanice je tudi že kakšnega peljal malo za hec, malo za res. Kot sem ti že pravil, za kaj takšnega moraš imeti pa pogoje za kaj takega, ker dobesedno ti si napoti na čolnu. So mreže, je mokro, moraš biti oblečen...»

P.: «Imaš še kakšno idejo v tej zvezi? Gre skratka za to, ali bi na neki način lahko imeli gospodarski ribiči nek dodaten vir dohodka?»

D.: «Ne vem ali nisem slišal po televiziji, da eden, ki ima eno, ne sme imeti drugo. Vsekakor se da, mora pa biti nekje nekdo bolj zagrizen, da bi to začel. Je bil eden, ki je to začel, ampak je opustil. Boš peljal dva, boš zaslužil 100 evrov, boš peljal dvakrat trikrat štirikrat na mesec, poleti kaj več. Medtem, ko je za *big game* čisto nekaj drugega. Tam je velik denar. Pelješ enega, ti je dovolj za cel mesec. Pri nas za to ni pogojev. Hrvaška je že. Imam prijatelja v Umagu, se matra ampak moraš imeti še nekaj zraven. Najbolj idealno bi bilo, če bi imel apartmaje, dva, tri in to zraven.»

P.: «Saj bi se športni ribiči lahko dejansko povezali s turističnimi...»

D.: «Ti pravim, bomo dali to, če kdo hoče peljemo, kot ti pa pravim, da bi pa služil, se preživiljal s tem, mislim, da ni takšnega povpraševanje. Čeprav bi bilo za videti, lahko da se tudi motim, lahko bi da se dalo. To, da se dogovorimo, kupimo vabo se peljemo ven, se pa da.»

P.: «Pogovarjamo se, da bi imeli ribiško vas, pa praznik, pa fešte, ...»

D.: «Mi smo imeli pred leti. Oradela je imela prva ribiško fešto za prvi maj. Potem so pričeli novi predpisi, nismo imeli pripravljalnice. Nismo imeli pogojev.»

P.: «To je bilo za hobi. Tega bi se morali lotiti profesionalci, turistični...»

D.: «Nekaj se dogovarjajo, da bo solinarski praznik, je lepo. Je treba zbrati ljudi, morajo člani delati brezplačno. Ali da občina pomaga. Smo pred leti dobro delali z občino. Županja je leta 2000 rekla, da bi dala 2000 porcij gratis za Pirančane. Zdaj ni več tega.»

1.5.1 Vir

- Pohar, J. (2012). Intervju z. g. Druscovichem. Piran, 24. februar.

1.6 Sedmak, G.: Intervju z ga. Ireno Fonda

Intervjuvar: **Gorazd Sedmak**

Intervjuvanec: **ga. Irena Fonda, Ribogojnica Fonda**

Kraj in datum izvedbe intervjuja: **Portorož, 02.02.2012**

G.S.: »Ali bi lahko na hitro našli turistične proizvode oziroma nekatere primere, ki temeljijo na naravnih in kulturnih virih ribištva na slovenski obali?«

I.F.: »Na slovenski obali je trenutno, kar se mene tiče še zelo malo narejeno na področju ribištva. Glavna stvar, ki bi jo nekako jaz dala skupaj v ribištvo kljub temu, da nekako paše tudi med izobraževanje je akvarij. Se mi zdi ena izmed takih lepih atrakcij, ki vsekakor tudi daje v bistvu nekako priložnost ljudem spoznati mogoče malo boljše ta sektor. Drugače je v bistvu zelo malo, res prav ribiškega, kar nekaj ljudi se sicer trudi. Mogoče je tista stvar, kjer se ribiška plovila, kjer se v bistvu ribiška plovila diverzificirajo bi se jih v poletnih časih uporabljalo za izvajanje turističnih piknikov. To pomeni kar nekaj takih plovil, ena izmed tistih, s katerimi jaz sodelujem je Jež, ki v bistvu zelo prijetno, ker fantje, ki v bistvu obvladajo mal se hecajo mal tako res prilagodijo plovilo, čez ta poletni čas, ker se jim gre mogoče boljše zaslužek in takrat je manj ulova, enostavno ni, tako da wi- win situation. V zadnjem času se pa tudi mi pojavljamo kot ponudba, kjer zgleda kar velik interes, kar pomeni ogledi ribogojnice, školjčičišča tako s strani šol, kot tudi stran čist turističnih, kot neka turistična destinacija.«

G.S.: »Katere od proizvodov, bi lahko vi tržili svojim gostov oziroma kateri segmenti gostov bi bili zainteresirani za posamezne turistične proizvode ali ki pa so že za interesitran?«

I.F.: »Ja tisto kar mi tržimo ne dejansko, pri nas so prav ogledi, zdaj kateri, tako kot sem rekla ne od šol do nekaterih recimo turistov, ki so bolj mogoče se nekako bolj zanimajo za kulinariko, zato ker mi smo pač naredili tudi veliko na tem področju. Nismo čisto klasično ribištvo, seveda pa tudi tisti turisti, ki imajo malo bolj incentive turizem, kjer v resnici prihajajo, da imajo bolj aktivne, malo bolj spoznavne počitnice oziroma pač izlete, kjer lahko izvejo kaj novega, so v lepi naravi in nekaj dobrega pojejo. To je vedno z ribištvom nekako povezano, podobno velja tudi za te obiske z barkami, ogleda po slovenski obali, kjer ribiči lahko tudi potržijo svoje proizvode, svoje izdelke, kar pomeni sardele ne, ki jih ujamejo, jih potem na ta način lahko prodajo tudi recimo ta barka v Podanca, v Piranu, kjer je kot mala gostilnica narejena na plovilu, ribiškem. Dejansko te stvari se da tržiti, to pa mislim, da je kar za precej široko množico. To zato ker ribiški proizvodi so zanimivi za večino turistov, ki pridejo na našo obalo.«

G.S.: »Ampak recimo tako, če bi vseeno poskušali opredeliti, iz katerih držav so to Slovenci ali?«

I.F.: »Ne trenutno, dobro kar se nas tiče imamo veliko Slovencev, potem so Italijani in Avstrijci zelo močno. Smo imeli pa tudi ne vem Kitajski, Amerika, Avstralija malo mešano, ampak je število zelo omejeno za enkrat, mi smo tudi v resnici čisto na začetkih, tako da se more tudi to gledati ampak še vedno je velika večina verjetno Slovenija, Italija, Avstrija tako precej močno.

S tem da za druge je Slovenija verjetno kar močna enota bomo rekli in seveda Italija, to je bolj za ponudnike teh bolj gostinskih storitev, ki tudi tržijo potem izdelke, pač ribiške proizvode.«

G.S.: »Pa to je zaradi jezika misliš ta preferenca?«

I.F.: »Ne so to strategije, jest mislim da so strategije naše čisto naša turistična politika je taka ne, je močno nekako zdaj forsiramo te, nemško govoreče države vsaj iz tistega kar sem jaz videla ker je Italija malo v upadu, kljub temu da so to naši najbolj številčni turistični gostje je še vedno ne vem, vem da tudi iz bivših držav iz Jugoslavije je kar nekaj gostov recimo STO se pač usmerja v te smeri, bolj ko gremo daleč bolj je Slovenija majhna in mogoče še ne dovolj prepoznavna vsaj to je čisto moje stališče.«

G.S.: »Kaj pa predvsem tako glede starostnih skupin poleg šolarjev, ki vemo da so pač mladi.«

I.F.: »Ja starejši, to mislim starejši pač starejši tisti, ki si lahko malo več privoščijo, recimo jaz zdaj to govorim za nas. To so gostje, ki so mogoče malo bolj premožni in leta od 45 do 65 recimo, nek srednji sloj. Je pa tako, da recimo mislim da te ostale ponudbe je pa kar čez vse kar gre nad 30, kjer si lahko pač sam privoščiš nekaj za kupit za jest.«

G.S.: »Kako je s konkurenčnostjo teh proizvodov, ki temeljijo na ribištvu so to dobičkonosni proizvodi oziroma če primerjamo ribištvo kot osnovno dejavnost pa to kar se prodaja turistom, kakšno je razmerje?«

I.F.: »Razmerje je toliko veliko, da sploh, skoraj nemerljivo. Dejansko je tako, rib je vedno manj v naravi, ribiči imajo vedno bolj nekako revne ulove, prihajajo z barkami nazaj z relativno ne polnimi mrežami bomo rekli in enostavno so to možnosti, s katerimi v resnici lahko valoriziraš svoj ulov. To pomeni, da prodaš po višji vrednosti poleg tega pa mogoče ljudem nekako pokažeš tudi na vrednost tega poklica in dela, kar se tiče pa nas mi smo pa izven vsaj za enkrat izven teh okvirov normalnih, mi delamo tu nekaj takega, kar v resnici ni na veliko krajih v svetu narejeno jaz take ribogojnice, ki jo imamo mi ne pozna sploh primera. Zaradi tega imamo precej prednost ker smo nekako vseč novinarjem, to pomeni, da imamo zelo lepo medijsko pokritost in zaradi tega imamo tudi zelo dobre goste, ki so pripravljeni tudi plačati to stvar. Mi se ne tržimo na tak masovni turizem, ampak res dejansko tistim, ki so zainteresirani, ki znajo to stvar ceniti, ne zaradi tega, ker si ne bi želeli, mogoče narediti tega malo širše ampak problem je ker enostavno nismo sposobni za enkrat še tega narediti smo pač omejeni in številčno, prostorsko, finančno, tako da je to to.«

G.S.: »Če bi poskušala oceniti, kakšna je razlika v ceni enega brancina, ki konča v ribarnici ali pa enega, ki konča na krožniku?«

I.F.: »To je pač zdaj razlika v tem ko rečeš, lahko se delajo taki kot kmečki turizmi z ribištvom, to sicer v Sloveniji za enkrat še ni ampak, so pa v tujini, kjer isti izdelek, ki ga oni prodajo, recimo klapavice, prodajo po 0,5€ na kilogram grosistično, na krožnik, pa recimo porcija pride ne vem 6€. To je mala številka, če pa gremo takoj ko imamo malo bolj nobel lokal rečemo ne, so pa lahko tudi do petnajst € porcija, saj je isto, mislim. V eni kili so tri porcije če tako pogledamo, so te številke zelo velike. Samo seveda se ti pa povečajo stroški, imaš določeno število. Pač več stvari moraš narediti dodatnih.«

G.S.: »Glede na izkušnje kakšno je trenutno turistično povpraševanje na slovenski obali in katere proizvode bi lahko še razvili na podlagi teh kulturnih in naravnih ribiških virov?«

I.F.: »Mi se precej trudimo, zdaj prav v lanskem letu smo nekako začeli s tem in zdaj nadaljujemo, jaz mislim da je še velika možnost prav v teh neko organizacij in teh raznih piknikov in ogledov, pri nas

je v bistvu v povezavi tudi z našim krajinskim parkom. To je lepa kombinacija z ribogojnico, školjčiči in tem kar imamo tudi mi za ponuditi, ker naše izdelke dejansko tudi možno tam pojesti. Tako da tukaj je veliko okno, je pa seveda možnost narediti kakšne muzeje, narediti razne izobraževalne brošure, knjige take stvari, ki potem mogoče tudi turiste pritegnejo, narediti kakšen zelo dober film, to pomeni, da naredimo dokumentarec, ki na lep način pokaže, kot jih mi gledamo na National geographic ali pa na Animal planet, kjer te pritegne ta stvar, in narediš ne vem, je treba pač najti par tistih, Lonley planet, Travel chanel in teh ljudi nekako poizkusiti zainteresirati da tudi mogoče čisto eno tako specifično stvar, ki potem dolgoročno gledano sigurno vpliva vsaj po moje no.«

G.S.: »Pa je trenutno povpraševanje, ki obstaja tukaj zainteresirano za tovrstne zadeve?«

I.F.: »Če bi jaz imela en prostor, kjer bi lahko imela degustacijo na svojem, tam blizu sebe bi bil po moje čisto vsak dan zaseden poleti, pa ga nimam. Zato potem zdaj delamo prevale naprej in nazaj, zato da bi. Ampak dejansko je toliko nimamo zelo veliko povpraševanja. Mi smo v resnici malo posebni zaradi blagovne znamke ne. Ampak jaz mislim da dejansko, tudi fantje, ker jaz velikokrat ko pridejo k nam na ogled velikokrat povežem z temi ljudmi ki imajo barke ribiške ne, ker meni je zelo pomembno da čim več sodelujemo. Dejansko imajo tudi oni zelo zelo zasedene urnike, kar pomeni da če bi, seveda vsi bi hoteli priti v soboto to je to ne, ampak med tednom pa je relativno manj ne, ampak recimo te dnevi, seveda odvisno tudi od vremena, ker smo mi v naravi. Ampak jaz mislim da bi se dalo še marsikaj narediti.«

G.S.: »Poznaš kakšne dobre primere, prakse s temi vsebinami na hrvaškem, v Italiji, ki bi jih lahko pri nas tudi implementirali?«

I.F.: »Recimo meni je zelo všeč Villaggio del pescatore, tukaj so bližji sosede, bomo rekli v Italiji, kjer imajo v resnici narejene prav take kmečke turizme na takih kolih, take čisto preproste bi rekel kolibe, hiše, lepo lično narejene, ampak so preproste in notri dejansko oni so neko združenje ena zadruha ribogojcev to pomeni oni so večinoma školjkarji in delajo vse te preproste stvari od sardel, školjk in tam dobiš res vino, vodo, kruh in to in konec. In nimajo drugega, imajo ves čas polno, tako da, mislim meni je tam všeč, ker tudi ljudje pridejo nekaj takega, kjer prideš na preprosto stvar, da si malo v naravi, da se imaš lepo. Drugače je takih primerov, kar veliko mislim jaz zdaj za hrvaško, da bi bil prav en tak specifičen primer, ga ni, so pa recimo toliko znane, ne vem ko se reče kamenica ko greš proti Stonu dol ali pa tukaj pri nas kjer se reče v livskem kanalu, kjer cela, cel turizem temelji tudi na tem, ker so znani po tem da imajo toliko dobre ostrige, recimo ne. To so izdelki, ki jih lahko vlečejo, dejansko vlečejo, naredijo neke vrste promocijo za določeno lokalno območje, tako da to sigurno.«

G.S.: »Ampak to se uporablja pretežno proizvodne kaj pa kulturna dediščina ribištva, ribogojstva?«

I.F.: »Jaz mislim, da je kulturna dediščina, če je lepo in lično to narejeno, ker problem pri ribištvi je, da zelo velikokrat zgleda to, vse nekaj razcapano, razmetano, tiste mreže vsepovsod in dejansko vsi rečejo, te ribiči so taki kot so, v resnici tudi smo taki. Ampak, ko so stvari lepo urejene, ko je vse v kamnu, vse v mrežah narejeno, zloženo, od kdaj ribištvo obstaja, kako, da se naredi mogoče tudi kakšna razstava. Recimo, da se naredi, nek v muzeju določeno prav samo na to temo mogoče malo bolj razširjeno, jaz mislim da je to zanimivo ne, je pa res da potem se mogoče to drugačni segmenti gostov, da ti ni ista ciljna skupina.«

G.S.: »Da se vrneva na tisti dejanski primer, tam so v glavnem Italijani obiskovalci ali turisti?«

I.F.: »Ne Italijani, večinoma domačini.«

G.S.: »Torej je bolj oblikovano za lokalno prebivalstvo?«

I.F.: »Ja. Tako to je dejansko osmica, ampak funkcionira, lepo funkcionira. To ni neka razvrednotena stvar dodaja vrednost.«

G.S.: »Mi tukaj iščemo predvsem ta element, ki bi turiste v ...«

I.F.: »Jaz tako moram reči, pri nas, nas treba gledat to je treba naredit, pa ne zdaj da bi jaz hotela reči, da smo ni tako posebni jaz tudi nimam pojma v turizmu, jaz se še učim. Ampak dejansko, mi smo naredili nekaj takega, s katerim smo povabili tuje turiste, zdaj trenutno imamo tudi podporo že, precej lepo s strani turističnega združenja v Portorožu, STO, zato ker so videli da je nekaj takega kar lahko pokažejo, ker oni tudi rabijo, nekaj na čemer se lahko naslonijo in dejansko na ta način dobimo toliko tujih turistov, ker jaz si ne delam nobenih reklam nikoli jih nisem, ljudje mene pokličejo. Tako da dejansko to je tisto, ti moraš imeti neko posebno stvar, ne bit enak vsem ostalim. Ampak moraš nekaj takega naredit, ki ni vsakodnevno, to je veliko dela in specifičnega dela, ni tako da bi, mislim jaz tako rečem, če bi imela jaz več izkušenj ali pa znanja bi mogoče bila še toliko boljše. Enostavno se tudi učiš ne, se učiš na vsaki napaki jaz imam zdaj sicer eno idejo, ki je fenomenalna ampak nimam denarja za to idejo in ta ideja bo delala 100%, 100 na uro. Ampak enostavno nimam denarja in zdaj sicer prihajajo, ta možnost da bomo mogoče projekte speljali tudi s tem denarjem za promocijo in tam nameravam tudi kandidirat za to, zato ker se mi zdi da je to lahko ena stvar, ki bo zelo zelo lepa ne, ampak take stvari moramo delati, moramo biti posebni, ne moramo biti čisto vsi enaki vsem, ker mi imamo se moramo zavedati, malo obalo mi imamo 46, 6 km obale, te pač obalne linije, relativno malo morja, ki ni florestenčno modre barve ampak je pač tako bolj mlečno, moramo vedeti da je naše morje drugače lepo, da je to mlečna barva posledica podlage, ki je spodaj, ampak dejansko to moraš ljudem prikazat, na nek lep način, to pomeni lepi materiali in poizkusit dobiti res kvalitetne novinarje, kvalitetne vodiče ne, ki tudi vabijo ljudi. Ker recimo, jaz ko grem v tujino potujem z Lonley planetom zato ker mu zaupam, ker vedno vse kar je notri napisano je tako kot je. Če mi dobimo take dobre pač ocenjevalce in jih znamo presenetiti bomo dobri ne in to na področju ribištva mi nimamo take zgodovine ampak mam ampak je nimamo razvite na tak način, ker recimo če gremo v skandinavske države, tam imajo celo, ne vem cela vas je narejena samo zato ker so včasih kite lovili in je zdaj cela zgodovina in cela stvar in cela ekonomija vse skupaj celo gospodarstvo tiste vasi naslonjeno na turizmu in izključno iz tega ker hodijo kot kite loviti.«

G.S.: »Sej najbrž če kvaliteta proizvodov potem ne rabite neke promocije zelo močne?«

I.F.: »Promocija je močna a več, more bit, ti moraš konstantno delat to niti en dan ne smeš pozabit da to obstaja in to jaz mislim mi smo skoraj štiri leta pa še malo smo rabili da so sploh naši delavci turistični ugotovili, da mi obstajamo, pa še zdaj jih pol ne ve, kdo smo. Pa recimo, delamo zdaj z večino hotelov, zato ker so ugotovili da je to nekaj takega, kar oni lahko ponudijo kot nekaj dodatnega pa nimamo toliko gostov iz hotelov, največ smo imeli gostov iz Italije iz hotelov ne iz Slovenije. Ampak dejansko oni nam pošiljajo vse možne novinarje in jaz ko tako gledam ko naredijo članek, oni napišejo Kempinski....fonda potem pa vinar rabijo to ponudbo nekaj več oni rabijo pokazat, da smo povezani, da imamo nek paket, da imamo en paket narejen. Ker mislim jaz če si

predstavljam da sem Američan in pridem v Slovenijo oni so navajeni čez Slovenijo desetkrat na dan iti ne če tako pogledamo, mislim kaj to njemu ta razdalja on pač se recimo z lepimi hoteli mi lahko privabimo ljudi ampak rabimo tudi te animacija, atrakcije in tako naprej, če smo posebni rečemo, da smo nekaj sposobni naredit, en produkt, ki je drugačen od drugih, lahko tudi na svetovnem merilu, sej mi imamo dobre blagovne znamke, ki funkcionirajo v Sloveniji in na ta način moramo tudi delat, ker je kar nekaj takih stvari, mi imamo recimo od Seewaye imamo njihova plovila, barke oni ogromno ljudi pa ne moreš reči turistov ampak tudi on pride pa spi v hotelu in v končni fazi uporablja vse storitve pride zato ker je prišel pogledat barko. Nekdo drug pride zato ker je šel pogledat eno drugo stvar in na področju ribištva je isto ne, mi rabimo biti izjemni če hočemo tujce ne ali pa pač neki zelo lični, zelo lepi, ker zato, kam pa greš ti na počitnice tak kjer je lepo ne., ali kje kjer boš imel mir, ali kje kjer se boš naučil ali pa nekje kar bo strašno lepo.«

G.S.: »Če bi mi imeli tukaj te osmice tako bolj organizirane, kot jih imajo recimo Italijani tukaj čez, bi to tukaj pri nas funkcioniralo?«

I.F.: »Jaz mislim, da ja, jaz se tudi trudim da bom to naredila.«

G.S.: »Za predvsem Slovence tudi tujce?«

I.F.: »Ne jaz računam bolj na Italijane, kot na Slovence, na oboje ampak jaz mislim tako, za nas so se izkazali najbolj zanimivi gostje Avstrijci. To je neverjetno, oni so in se spoznajo, so pripravljeni plačat in so zadovoljni, potem ko gredo domov. Mislim to ne moreš verjet, čisto drugače, mislim tudi občutek kako pridejo nekdo tak k tebi, tako da, samo mi imamo res take bolj posebne goste no, oni pridejo ker so že prebrali določene stvari, r že vidiš izobraženega gosta.«

G.S.: »Kdo bi moral vse sodelovat, pri oblikovanju tega celotnega paketa oziroma, kdo bi moral biti tisti nosilec oziroma pobudnik da bi se en takšen paket lahko dejansko potem oblikoval?«

I.F.: »V resnici, bi morala biti to občina sposobna naredit, ampak občina tega ni sposobna naredit. Pač občina bi morala imeti interes velik, zdaj jaz velik interes sem videla od turističnega združenja Portorož, oni so tisti, ki se najbolj trudijo, kar sem jaz opazila potem pa z vsemi tistimi, ki sem jaz do sedaj sodelovala hotelirji, ki zdaj vedno bolj razumejo, da ni pomembno da gosta samo pri sebi zadržiš ampak tudi da mu ponudiš določene druge stvari, potem ste vi, ker mi tudi mi tisto osnovno znanje v ozadju rabimo. Tudi lahko ponudi dodatno se tudi to v končni fazi je turizem da imaš, jaz sem recimo bila v Avstraliji, kjer organizirajo, tam je sicer ogromno turistov, ampak oni organizirajo predavanje o rifu. In to so vsak dan imaš to predavanje oni imajo res veliko ljudi ampak enostavno tisto je tudi zanimiva stvar zelo zanimiva stvar in tudi nekaj zaslužijo in tudi imajo tak velik pretok povejo ljudem, zainteresirajo jih k drugače, drugače pritegnejo in tudi zaščitijo tisto svojo naravo na ta način. Tako da jaz mislim da tukaj od gostinstva, hotelirji, mi po moje je treba tudi zelo motivirat čisto vse ljudi ne da začneš v to smer gledat. Mi smo imeli enkrat eno predavanje o primerih dobre prakse, prav na področju ribištva in je potem eden od prisotnih ribičev vprašal, tam so naredili eno lepo ribiško vasio, so celo obnovili, naredili zanimivo atrakcijo turistično ampak cela vas skupaj in je rekel eden od naših ribičev ja pa zakaj bi jaz to delal zakaj to jaz rabim. Pa tisti gospod sploh ni razumel eden Danec je bil, ni razumel kaj ga sprašuje, ker njemu ni bilo jasno, da lej sej vidiš kak lep proizvod smo naredili, skupaj za vse. On je rekel, ja oni bodo imeli delo, ampak ni razumel vprašanja zato ker mi drugače gledamo, zelo ozko. Jaz mislim, da smo tukaj zelo veliko planerjev je ne. Od, ker še vedno moramo na ribištvo gledat kot kulinarično, v končni fazi za nas ribe pomenijo hrana, v

končni fazi, kakor kol gledamo tista znanja pa lepe stvari pa mreže pa vse skupaj, v končni fazi je skoraj nujno potrebna povezava s prehranjevanjem in dejansko tam potem rabimo vinarja, rabimo soline, ki jih imamo, STO seveda, STO lahko zelo veliko naredi, ker vseeno imajo toliko in toliko finančnih sredstev, ki jih mi drugi nimamo, prav za promocijo.«

G.S.: »Kaj pa recimo agencije pa lokalno prebivalstvo?«

I.F.: »Lokalno prebivalstvo je pomembno, agencije pa turistične mislite? Agencije je potrebno z motivirati, oni bodo naredili, če bodo vedeli da obstaja. Mi smo bili zdaj na Dunaju, kjer je bila ena taka workshop, kamor so nas povabili skupaj turistično združenje Portorož, da smo šli kot animacija na štantu, samo profesionalni gostje so bili, oni ne vedo sploh da obstaja Portorož. Pa so to Dunaj, mislim saj vejo ampak kaj imaš ti za ponuditi in dejansko vse tiste ponudbe je treba jim na en dober način, en dober paket pripraviti. To je tisto kar jaz mislim. Mi pač, mi smo bili precej nepomembni ne eni taki stvari ne ampak pri nas je destinacija sama jo je potrebno lepo zapakirati in mogoče tudi v tako destinacijo poizkusiti v te ta pomembne naše prospekte, ki jih vsepovsod dajemo kot Slovenija ne, mogoče dodat tudi eno to možnost nekega ribiškega. recimo v Avstraliji je strašno dobra lega to da hodijo ljudje loviti in to zelo dobro, mislim za to so ljudje pripravljeni zelo veliko plačati in tudi mi vidimo da je to na sladkovodnem ribištvu tudi pri nas enako ne. Ampak na obali pa tega noben sploh se ne loti.«

G.S.: »A je to velika konkurenca s tem klasičnim plažnim turizmom, da enostavno ljudje percipirajo to obalo bolj kot plažo?«

I.F.: »Ja čeprav ni to, nas velikokrat vprašajo ljudje če bi lahko šli loviti, jaz prva stvari ki jo je kolikokrat jaz lovim. Ne da ti si sposoben iti nekam, da jih pelješ na tiste 3 odseke, ki so da boš nekaj ujel, ne da ne boš ujel. Ne da greš tja pa si cel dan s trnkom tukaj težko ujameš morskega psa pa mečarico tudi to lahko ujameš če imaš srečo. Ampak dejansko tako nekje k boš dobil lepe ribe pa kjer so sipe za loviti greš ti sipe loviti in še zraven zaslužiš. Si ribič, oni si ulovijo za sebe in še kupijo to recimo ne. To so take dobre ideje, ki vsepovsod funkcionirajo.«

G.S.: »A tukaj dela kdo tako da vozijo?«

I.F.: »Ne, to smo mi že kr ene parkrat, k mislim tudi moj brat je rekel, da on, mi se ne moramo še s tem ukvarjati, ker to je preveč. Ampak so ribiči k vejo, točno ve k boš šel nekam in vrgel trnek in tam bo ujel. Dej vzami tri ljudi s sabo, ti bodo plačali res močno in bodo oni srečni ampak to delajo.«

G.S.: »Zakaj pa tega ne počnejo ribiči potem?«

I.F.: »Mi smo se kr ene par krat o tem pogovarjali, kdo bi to prevzel, da bi lahko mogoče kdo začel, da bi dobil eno koncesijo ali neki takega. Za lovljenje nobeden še tega ni se lotil.«

G.S.: »A pa je to strah pred novostmi ali ..?«

I.F.: »Pa turizem je, to je čisto druga, ribiči so pač oni so lovci pa po svoje, ne bo mu svojega mesta pokazal in tako naprej.«

G.S.: »Če bo dovolj zaslužil mogoče bi ne?«

I.F.: »Ne, problem je tukaj, ker ne moreš, enostavno mislim bi se splačalo, če bi bilo tako da si sam pa rečeš ok, vzameš eno lepo barčico in pelješ ljudi loviti. Samo to je že spet neka je nekaj najprej investicija, pa moraš se znajdit, pa vse tako in pri nas v resnici ni zdaj toliko da bi ti rekel da ti bodo ribe kar skakale na trnek, k recimo tale zanimiva stvar bi bila lahko pri nas, kjer je skoraj ne mogoče na ne boš ujel, vržeš v bazen, ker mi smo pa na sredi rezervata in pri nas se ne sme loviti, kljub temu da če bi ti zunaj trnek vrgel, bi ujel 100%, ker je ogromno rib. Ampak ujameš jih pa če vržeš v bazen, ne tako enostavno moraš se vseeno malo potruditi, ni da ne bi bilo, ker niso neumne ribe. Ampak to je recimo tudi ena stvar ki jo mi razmišljamo da bi jo dali kot možnost, ampak pri nas je problem to ker se moraš dejansko prav ukvarjat s temi ljudmi in dejansko moraš zaračunat to stvar. Mi smo firma, ki moramo potem v končni fazi pač reči lej, to stane 100€ a razumeš, da greš ti za tri ure tja. Tujci so pripravljeni. K tudi jaz jim dam ponudbo velikokrat imaš 40€ s tako barčico ali pa toliko, pa recimo s150€ z največjo našo barko, prav ribogojško barko in gredo pogledat, kaj misliš da vzamejo tisto ta drago, ker hočejo iti. ker hočejo odprt puro pod vodo in tako naprej in ker se mu zdi to fajn. Če mu ti ponudiš pa istočasno potem vidiš da ljudje hočejo imeti tudi kakšno tako fensi stvar ne veliko, smo jaz tistih prav res, veš jaz si nisem sposobna v bistvu po 5€ mase.«

G.S.: »Kakšno je sodelovanje, komunikacija med vsemi temi ponudniki na slovenski obali, se pravi med hoteli, gostinci, lokalnim prebivalstvom, občino, ribogojci, ribiči in tako naprej?«

I.F.: »Jaz mislim da je zelo mala, mislim če vključiš zraven ribogojce in ribiče je sploh ni. Razen mi smo edini primer, drugače pa ni a veš prodaja, recimo ribiči prodajo keje v restavraciji direktno, oni nimajo nobene mislim, mi imamo. Jaz ne vem če kakšen hotel dela ponudbo zato da bi svoje goste dal na barčico na izlet, mislim da ne. Še posebno ne na ribiška polovila a veš maš tudi nekaj tistih, ki niso. Ne vem to ne morem trdit 100%, ampak mislim da ne.«

G.S.: »Kakšen je razlog da...?«

I.F.: »Ni sploh nekega povezovanja, jaz sem vidla zdaj mi se trudimo, zato da bi povezali in dejansko pri nas počasi počasi se ta stvar dogaja, ampak veliko vložimo v to energije in vsega in tudi dejansko vedno smo prisotni, če kdo kaj rabi smo vedno tam, ampak to je veliko veliko energije. ta pa recimo mislim da pri nas te ideje še ni zdaj za enkrat, da mogoče bo prav s tem razpisom zdaj prišla.«

G.S.: »Se pravi niti ni posledica nekih slabih izkušenj ali pa...?«

I.F.: »Ne jaz ne verjamem, zato ker ni da bi, sploh ni izkušenj na tem področju no jaz mislim da jih ni. Zdaj ne vem ali pa sem jaz toliko nova na tem področju, da še ne vem tega.«

G.S.: »Se pravi če bi tako skozi nek projekt, skozi aktivnosti uspeli te vse skupi dobit ne kup?«

I.F.: »Z motivirat, jaz mislim da bi to čisto bilo, mi smo imeli zdaj ustanovitev skupščine in si videl koliko je bilo ljudi to je prvič, da je bilo in je bilo toliko ljudi. to jo bilo meni ful dobro, ko sem jaz pogledala kolik se ljudi z motiviral, to so ljudje, ki jih ni tako enostavno vse z motivirat, Kar pomeni da neki rabijo, da neki iščejo. In to je seveda finančna sredstva so vedo omejitve, samo ni vse skozi finančna sredstva. Je mogoče res tudi to , da dobiš neko razumevanje, ker dovolj ne vem, jaz mislim da veliko denarja gre kar tako, se porabi za kakšne stvari, ki bi se jih mogoče za tudi kakšne druge boljše ampak vidiš da tudi uni ljudje, ki so vpleteni se trudijo ne da se ne bi. Enostavno ne moreš vsega.«

G.S.: »Kako je pa hotelir recimo, kako jih z motivirati?«

I.F.: »Hotelirji pa jaz mislim, da glede kako mi delamo tako enkrat razumejo da si potencialno zanimiv, kot destinacija oni rabijo zaledje, ga rabijo, morajo imeti neki kar ti pokažeš. Gost bo prišel za dva dni, mogoče v hotelu malo spal malo tako ne, potem pa neki rabi. Zato rabi vinarja zato rabi eno tako stvar, vidim da nas uporabljajo za to ker vedo da bodo gostje zadovoljni prišli nazaj in da je to nekaj posebnega. Mi sicer bolj delamo s tem mal višjim nivojem hotelov. Ampak jaz mislim da bi bilo lahko zelo podobno tudi kakšna druga mislim ne vem kulinarična delavnice take zadeve, te aktivni turizmi.«

G.S.: »Samo to najbrž oni že hočejo imeti formiran proizvod, ki ga samo vključijo v svoj ..?«

I.F.: »Ja seveda paket ja, paket oni se ne bodo s tem ukvarjali ima preveč, pa še ne ve potem ali bo..Prva stvar je strašno nezaupanje, ker ne vejo ali bo ali ne, kako bo.Ampak ko enkrat vidijo da ta stvar funkcionira potem pa gre.«

G.S.: »Kot začaran krog, ribič nima niti časa niti denarja niti znanja, da bi to sestavil bi hoteli ampak jih nočejo vključit, ker bi stvar že..?«

I.F.: »Hotel, si ne more mazat rok, ker ne more, ker ne ve, en more ti hotel pet zvezdic poslat nekam k ne ve, ali bo ta stvar šla ali ne bo, ali je barka očiščena ali ni očiščena je to -... te stvari so problem. tako da jaz tukaj mislim da sigurno pomembne ta vmesni člen, ki bi naredil neko stvar, pač se spomnil eno stvar in rekel dejmo to poizkusit in bi potem taka stvar funkcionirala. Samo to je veliko dela.«

G.S.: »Kdo bi moral biti ta, pravzaprav, ki bi znal to dvoje povezati?«

I.F.: »Jaz mislim, da tukaj bi mogoče recimo rečemo da je v okviru turističnega združenja, bi bil še nekdo en človek, ki bi mogoče uspel z motivirati. Zdaj mogoče bodo ta naš upravljavec skupine, ker ta skupina ki se zdaj je ustvarila razvoj ali pa obalna akcijska skupina. To ima, to je lahko en tak organ, ki bi lahko zelo veliko pripomogle k temu. To bi bila mogoče tudi usmerjal predloge, ideje lahko tudi izobraževanje organizira, ogromno stvari in to je recimo prvič da ena taka stvar se formira mogoče bo funkcionirala jest upam da ja. K mislim da na ta način bomo, jaz vedno rečem če bomo jedli ribe jih bomo jedli več. Tudi ministrstvo za kmetijstvo se zdaj veliko nekako trudi za to da bi naredili neko promocijo rib in pa tako naprej. Ne vem no, delajo neke razpise k na koncu sploh ne veš, nekako mislim ne vem men tista stvar če je pisana komu na kožo ali kako je in potem ne pride do tega. In potem ne pride do izraza tisto kar. Jaz velikokrat rečem zakaj ne izkoristimo nekih stvari, ki jih že vidimo da so. Recimo kaj rečeš referenca, mi smo na svoji koži naučil, nismo vedli ne vem kaj, ampak če vidiš da ena stvar funkcionira, produkt funkcionira zelo podobno funkcionirajo drugi produkti, samo če jih narediš dobro, če jih narediš sistematično in v redu. Jaz ne mislim da smo nekaj posebnega ampak na ta način k smo pa naredil pa to smo se pa lotili drugače od ostalih, kar pomeni da če bi podobno razmišljal če ti rečeš aha ta stvar dela dejmo poizkusit naredit nekaj podobno kar bo delal. Ker pa če ti boš zdaj rekel nekemu, zdaj gre pa spet odkrivat toplo vodo. Nima smisla.«

G.S.: »Ja sploh če že, bi rekel več povpraševanja kot ste sposobni ponuditi to itak že ..«

I.F.: »Mi ne moremo a veš, mi ne moremo jest bi bila za, samo jest vsakič ko rečem, jest fizično se potem na koncu na men konča ker nimam, nisem dovolj sposobna da bi lahko naredila toliko. Nimam pa denarja več to je problem če bi jaz imela malo več denarja, da rečem, sej to je zdaj ta projekt če bo

prišel skoz bo itak lažje, ampak fizično moram potem to jaz naredit, a veš ker smo tok, to smo večinoma posamezniki, trije ljudje, pet ljudi, a veš tud tisti ki ima več ljudi zaposlenih v končni fazi je on eden, ker ne veš kaj uspe in kako mu to se izide.«

G.S.: »Za naprej, kaj strateško bi bilo treba naredit oziroma v kakšno smer vodit, da bi uspeli to ribištvo nekako obdržat in v smislu osnovnega proizvoda in v smislu valorizacije tega načina življenja, dediščine in ostalega?«

I.F.: »Ja jaz mislim da je pač to ena stvar, ki bi se sicer se v tej smeri zdaj precej dela a veš, ureditve teh pomolov, pač ribiških pristanišč, sicer to se dela pač bolj ali manj, rajši ne komentiram kako ampak se dela v to smer. Kar pomeni, da bi bilo treba naredit, ne da ima vsak ribič vse nekaj po svoje, vsaka barva je tam ::::: ne vem kaj vse gor, krpe in ne vem kaj ampak da rečem ok mi hočemo biti lično mesto pač ribiško, narejeno tako in tako in jim daš neka finančna sredstva, kar je zdaj možno s tem, ampak da tudi nekoga ki bo to speljal, ker oni sami se ne bodo organiziral in rekli aha zdaj bomo imeli vsi enake zastavice, vsi bomo imeli enako škatlico, tukaj spredaj mreže bodo tako lep pospravljene, to se ne bo zgodilo v življenju nikoli. in dejansko samo na ta način lahko veliko naredimo. In jaz mislim da pač je zdaj to odvisno od države, kaj se odloči, kakšno politiko vzame, tudi STO a oni a hočejo promovirat obalo, ki je turistično najbolj pomembna naša destinacija ali ne bodo ali bodo rajši delali spet na Bledu ali bodo rajši delali v gorah. oni, to so take smešne politike, k včasih k gledaš vsaj za mene k sem se šele začela ukvarjata s tem da ne vem v katero smer. Ker jaz mislim da, kar se mene tiče je naša prihodnost, čist k Slovenija, če gledamo turistično gledano majhne butične stvari, ki morajo biti zelo lično narejene in zelo posebne in jih poizkusit tržiti, jih kazat kot neke posebnosti. in to smo videli, vsaki te kmečki turizmi k so lepi, tisti so polni vedno. Ni pogojev da ne bo. Vsaka stvar ki je, rečeš planšarstvo pa rečeš tisto pa tretje in dejansko če se mi odločimo, da je Portorož kot ena izmed najpomembnejših destinacij oziroma numero uno, kar je po številkah to pomeni da bi, če bi se odločila STO je dal zelo malo denarja v Portorož, namesto da bi ga dal več ne vem sicer zakaj ampak dejansko da bi rekli ok, dejmo naredit tudi to, ker mi sicer zdaj dobivamo iz države iz druge smeri pač iz te četrte osi ne, ampak enostavno, da rečemo to je usmeritev, in hočemo imeti tak izgled skupaj mi bi radi imeli Piran, naj bo ribiško mesto. če bo Piran ribiško mesto se mora to občina odloči, ministrstvo odločit potem turistična organizacija odločit da bo to tako tržila in potem bo to delalo in ribiče dat v red, samo to in ribiči se bodo strinjali, v končni fazi se bo organiziralo, bo lepše, mogoče bo kakšen malo protestiral ampak bo imel samo dobro od tega, če se pa to pričakuje od enega in enega ribiča se pa en bo nikoli zgodilo. jaz mislim da je najbolj pomembna ta visoka hierarhija. in to ta projekt, ki ga vi delate je zelo pomemben, ker daje neko, a veš ti lahko da eno smernico, da rečeš lej tukaj je primer k se to da naredit, vidite da je na obali pa so samo naredili, če se lotimo kot organizirano pa rečemo, bi radi imeli en vem, recimo rečemo skladišča soli, ki so strašno lepa, pa stavba ki rečeš grda ampak zanimiva a ne tukaj notri bi lahko veliko kaj naredili, rečemo ok, dejmo narediti tukaj nek karkoli ampak to se more zelo veliko igrancev je, mislim pa da se more najprej zelo visoko odločit, kaj hočemo.«

G.S.: »Ja vsaj občina če ne država.«

I.F.: »Ja ampak a veš že če tudi če ti rečeš STO, ki imajo tako zelo konfuzne te promocije, vsaj zame, ki sem iz drugega sektorja pridem in gledam, kaj je tukaj zdaj mislim imaš, sej Slovenija je tako majhna da za enega res tujega turista je vse skupaj nič, je vse skupaj zelo blizu, ampak v resnici ne veš, a veš a smo mi morska država ali nismo, zato k smo tako majhni oziroma imamo morje zelo malo. Ali smo

ribiška država, spet pa smo vse to bili pa smo vse smo. Imamo hribe, jame, jezera a veš tako ne. Ne vem, lahko si zbereš tistih par destinacij in jih poizkusiš na nek, neko na nek image.«

G.S.: »Ja dejansko smo zelo heterogeni, na zelo majhnemu prostoru, kar je za potrebe promocije in trženja, zoprna stvar, po svoje...«

I.F.: »Sicer velika prednost ampak velik problem. Mislim da a veš, nekoga ki se more odločit, kaj je zdaj to nek produkt, čeprav recimo rečeš Azijce so tako k nam lahko poplavo tukaj naredijo v trenutku, oni imajo vsakih dvajset minut nekaj drugega hočejo videti in a veš ti jim narediš turo od hribov do morja, vse povsod se ustavijo v eni restavraciji pojejo en košček nečesa in to je njihova počitnica, to je njim všeč. Sto fotografij bodo naredili vmes, samo to moraš razumet trge in jim tisto ponuditi, če pa ti hočeš narediti lepo, ker mi..Poglejmo kakšen Santorini bele modre hiške vse lepo, tako je pač, to je izgled, kaj v Piranu če se mi hočemo odločit da je to ribiško, moramo delat na tem, a veš imaš v Franciji pa v Britaniji imaš enih par prav vasi, ki so samo, točno veš tam se delajo ostrige, tam se dela sol, taka vas je, cela vas, vse povsod zunaj, in samokolnice soli, vse a veš tako s soljo, pač to je ne vem, jaz to kr težko verjamem da bi se ena taka stvar zgodila. Ampak ne, recimo tako kot je v Devinu ta Villaggio del pescatore kjer so naredili en mali villago, ki je, tisto pa je bila ena taka a veš so izolirali ven iz tistega in so naredili Villaggio del pescatore. In tisto je ribiško, je čisto ribiško. samo so se pač odločili to področje je temu namenjeno.«

G.S.: »Ja to k je pravzaprav dvojna težava, da se ne povezujejo ribiči in ostali med sabo drugo to da, če bi se ni znanja oziroma vodje, ki bi to finančno in organizacijsko znal sproedit.«

I.F.: »Kdorkoli bi pač bil, iz tega sektorja bi te vsi grdo gledali, tako da mora biti nekdo od zunaj. Recimo meni, jaz sem videla zdaj, prav Turistično združenje Portorož, koso videli enkrat da v resnici se lahko malo na nas naslonijo, da se zanesejo za to veliko poizkusijo narediti, poizkusijo, pa poizkusijo proizvajalce vključiti pa vse pa in olje in vino in vse a veš. Samo ko vidiš potem te ljudi narediš trikrat, pa ni nobenega direktnega rezultata in potem se enim kar ne da več. To ni malo ljudi, to hodiš eno leto vsak dan, vsakič ko ti rečejo greš, jaz ne pričakujem, da me bodo zdaj kr zasipali vsi ampak to so rezultati ki bodo čez pet let ali pa čez..ali pa mogoče že naslednje, to je tako. Smo moraš investicija, daljši rok je to, tako da ne vem, jaz mislim da je ribiški sektor precej problematičen. Pri nas ni organizirano to je problem. kljub temu da zdaj res ta prvič ta obalna akcijska skupina ki je nekako prva nek zametek organizacije in jaz upam, a veš tukaj je problem k se vsi bojijo, kot da mu nekaj hočeš, vsaj to je moja izkušnja, ti hočeš nekaj narediti dobrega, pa takoj gledajo samo kaj boš naredil slabo, sploh nočeš nič slabega. Ni niti v ideji ti ne pride slabo, ker jaz sem rekla lej če jaz naredim nekaj dobrega za sebe, lahko z lahkoto naredim istočasno dobro še za tebe. Ne razumem, meni to ni v konceptu ker pač drugače razmišljam ampak je velikokrat drugače.«

G.S.: »Ja to je verjetno miselnost«

I.F.: »Ja, ja.«

G.S.: »Ljudje pač drugače, zaradi zgodovinskih razlogov. «

I.F.: »Ja sej to je čista zgodovina, to ni mislim, samo ti ko se malo začneš družiti, z ribiči, vidiš šele koliko je to zanimiv sektor. Ni kar tako. V končni fazi so vsi tako, take korenine imajo. Ampak jaz še vedno mislim da se tukaj, politika bi morala odločit, kaj, v katero smer, in če se odloči da je to tisto, kar si mi želimo, potem se da veliko narediti. Če pa se pa odloči da je to nekaj tako, potem pa ne bo nič.

Ja jaz pa se edino bojim da, ta politika ne zna sama se odločit, da to bi moral biti nekdo ki, bo to zelo jasno predstavil, kaj so prednosti takšnega, takšne usmeritve in stati za tem da bi, potem mogoče jih prepričal.

Samo to je, to se moraš it potem politiko. Jaz, ne vem jaz se že zelo trudim, ker če tako pogledaš, mi delamo če ti povem res po eni strani če ti povem v enem sektorju k res ne razume, ni tako da bi rekel. Ampak jaz sem videla, da se nam je kar samo začelo dogajati ne. Mi nismo, jaz se nisem tega spomnila. To so se moje stranke spomnile. Jaz nisem nikoli pomislila, da bom jaz oglede delala. Ne stranke rinejo v tebe, prav rinejo in potem kaj češ naredit. Naj prej se mi je zdelo tako super, ok dobro pa naredimo, pridite. Potem pa sem videla da to lahko čisto lepo tržiš. Tako da eni so ne zadovoljni ker je cena malo višja ampak jaz sem rekla lej tako je jaz en morem jaz ne morem fizično sebe ne morem razdeliti na več kot na tok.«

G.S.: »Ta segmentacija je ena od osnov, da se odločiš za določen segment in mu prilagodiš in ceno in vse ostalo.«

I.F.: »Ker mi smo se segmentirali po potrebi tudi tega, da imamo, da toliko kolikor imam časa in kolikor imamo zmožnosti toliko je. In jaz ne rabim res tistega, jaz edina stvar kjer imam rada maso, da jih sprejemem, so šole. Ker se mi zdi zelo pomembno, da male mlade otroke poizkusiš že zgodaj nekako. In to je tudi turizem, po eni strani, ker oni bodo se vračali. Oni bodo iste izdelke uporabili in iste stvari, to je za mene je to zelo pomembno se mi zdi, a veš jaz nočem, ko pridejo oni k nam, jaz ne govorim samo o ribogojstvu ampak tudi o tem o naravi, to kako je bomo poizkusili zaščititi, o tem kaj mi delamo, o tem kako se tržijo stvari in to je tudi tisto kar je pomembno. Ker naš primer je tak, zelo fin ker je zelo straight forward imaš vse, od začetka do čist do prodajnega, končnega potrošnika. Tako zelo pregledno. Zato je tudi lep za primer za te razne projekte pa to. Ki ga lahko obdeláš. Tako da jaz recimo imam tak interes, to je čisto moj osebni ta tisti turističen, tak klasičen tisti je pa tak, ker imamo tak sloj strank. Je pa za nas sigurno zanimivo.«

G.S.: »Tukaj je možnosti dosti samo treba je indeficirat kaj so glavne ovire in jih probat premaknit oziroma spet, je treba najdit tiste ki bo to sposoben oziroma.«

1.6.1 Vir

- Sedmak, G. (2012). Intervju z. ga. Ireno Fonda. Portorož, 02. februar.

1.7 Planinc, S.: Intervju z g. Danilom Markočičem in g. Jožem Černeličem

Intervjuvar: **Saša Planinc**

Intervjuvanec: **g. Danilo Markočič, Turistično Združenje Izola, in g. Jože Černelič, višji svetovalec za gospodarstvo in razvojne projekte Občina Izola**

Kraj in datum izvedbe intervjuja: **Izola, 24.01.2012**

S.P.: »Ali bi lahko na kratko našli turistične proizvode, primere, ki temeljijo na naravnih in kulturnih virih ribištva na slovenski obali? Kaj obstoječega je, lahko se fokusiramo na Izolo, ampak če poznata tudi ostalo.«

»Jaz se bom osredotočil na te prireditve, ki so povezane. Ribiški praznik ima tradicijo že 30 in več let. Potem drugi tak praznik, je praznik olje, vino, ribe, ki ima 7 let približno. Tretji, ki pa smo lani začeli je pa akcija, ki smo ga poimenovali zjutraj v morju popoldne na krožniku. Tako smo začeli z pidoči v aprilu, potem smo menulo to je bila tista lov medule potem se je tam peklo menulo isti dan ne. To so vse te aktivnosti, s tem da ob prireditvah recimo praznik olje, vino, ribe, kaj podobnega se skuša nekje pokazati to kulturo s tem, da recimo kaj jaz vem pri::: je tista Elizabeta in čisti te sardone in tako dalje ampak to so te manjše zadeve. To so te prireditve, drugih kakšnih povezovanj teh raznih zdaj v okviru novega nastalega GIZ-a pa praktično ni.

Morda je za omeniti imamo tisto razstavo ladijskih modelov, kjer smo v bistvu zbrali vse modele vseh bark, ki so kdajkoli tukaj bile, potem te ribiške.«

S.P.: »Kaj to je mišljeno to kar je v Portorožu.«

»Ne, ne v Izoli.

Spomnil sem se še na neko možnost prodaje rib, v mandraču, pristanišču za te čolne, so se postavile tri kamnite mize, ki so bile nekoč in tam imajo ribiči možnost prodaje. Pač možnost je, zdaj koliko izkoriščajo pa...«

S.P.: »To je prodaja žive ribe mislim ulovljene. Jo tudi pripravljajo tam?«

»Ne, to ne smejo.«

S.P.: »To ne smejo ne, ker je zakonodaja tista ki zaustavlja. Kaj pa to, kar je povezovanja dejansko zdaj pri teh prireditvah, ko pridejo ribiči mogoče ta del? Kakšno je to povezovanje dejansko v praksi, ribiči in te prireditve?«

»No direktno ribiški praznik so nekateri ribiči, ki se vključijo s tem, da zagotovijo surovino oziroma Milenko, je eden izmed takih, ki tudi sam aktivno peče in prodaja.«

S.P.: »Kaj pa recimo ta del, recimo njihovega življenja, njihove kulture, dediščine in tako naprej, je to tudi kakorkoli vključeno?«

»Torej osebno mislim, da se v Izoli naslanjamo nekoč na tradicijo ribištva in tako dalje ampak že nekaj časa so drugi motor tej tradiciji, ne pa obratno. Niso ribiči tisti, ki bi rekli ribiški praznik to je naša fešta, bomo nekaj naredili in to je bi rekel po eni strani malo težko.

S.P.: »Kaj pa mali ribiči recimo? Ker pri malih je problem, da ne morejo vozit na barki nobenega.«

»Pri malih ribičih je verjetno vprašanje tudi, zagotavljanje zakonskih pogojev za delo. V smislu, recimo Jože je, ko je bil še v Topu, pripravil en produkt, trnkarenje. In smo se potem s Francem zmenili z enim, ki je tak deset metrov čoln, tak lep, rešilni čoln je bil včasih, opremljen čoln. Smo se zmenili, da bo on vozil ljudi loviti ribe, popoldne kar so ujeli so ujeli je bilo zmenjeno v enem lokalu, da so te ribe spekli, nekaj popili in to je bil en produkt, ki je bil razprodan.«

S.P.: »To je bila povezava enega ribiča in enega gostinca.«

»Ribiča in gostinca in takrat turističnega združenja, ki je prodajalo karte. In potem z zakonodajo je bilo sto in en pogoj, kaj vse moramo imeti. WC na ladji, petnajst rešilnih jopičev, pa to in ono dovoljenje.«

S.P.: »Se pravi stvar, ki je bila v interesu vseh je padla v vodo zaradi teh težav.«

»Zaradi zagotavljanja preveč rigoroznih pogojev.«

S.P.: »No saj to se tudi nam izkazuje, ves čas pri tem delu. Dočim še zmeraj v isti Evropi pa je bil primer eden po televiziji, ne vem če ste gledali. Eden od te Farnet mreže v Franciji šiba on s tisto barko, ki ni nič kaj dosti večja kot ta ki pravite deste metrov. Dva človeka dobijo, oba sta pripravljena dat 60€ on jih vozi, ni bistveno koliko ulovijo in kaj ulovijo važno da se imajo fajn in ti, kar ulovi naredi. Je manjša obremenitev na vire, se pravi ribe rabiš manj, hkrati pa zagotovljen.«

»Težave tukaj, smo razmišljali o tem da bi nekoga dobili da bi vozil s konca, s carinskega pomola do marine, tisti prehod. To je registracija taka kot, da bi bil tanker. In ta preveč toga administrativno toga regulativa dejansko je velika:::::

Pa še en primer take trapaste zakonodaje. Če govorimo o prireditvah, povezanih z ribištvom je to ob morju. Čim imamo prireditev ob morju moraš imeti zraven reševalce iz vode.«

S.P.: »Jih zahtevajo.«

»Ja če ne so takšne rigorozne kazni in to v bistvu ovira. Bistveno več bi bilo, če ne bi bilo takih traparij.

Danes sem se pogovarja z Dušanom iz Maone. On tudi pravi, da je funkcioniralo v 70 in 80 letih, so imeli fajn s tem Loredanotom, so imeli se je šibalo ven in spet zaradi vseh teh pogojev, kljub dobri volji z vseh strani so prenehali.

Kar se tiče regulative recimo mogoče se zdaj navežem na to fešto školjk. Recimo mi smo lani naredili fešto školjk, zakaj, ne zato ker smo fejest ampak zaradi tega ker smo videli, da naši školjkarji so enostavno imeli prepoved pobiranja. Dočim sto metrov proč Italijani, praktično nobenega problema, Hrvati nobenega problema. Potem se vprašaš zakaj naši, zaradi tega ker je inšpektor tako določil, našel je neko zadevo v teh školjkah in ob tem, da so dokazovali, da metodologija ni prava in tako dalje ampak odločba je veljala. Seveda te školjke so rasle, so skoraj prerasle in potem smo rekli dajmo hitro eno akcijo, kjer smo povezali gostince in školjkarje. Ti so dali školjke po sprejemljivi ceni, gostinci so določeno ala buzara školjke porcijo ponudili po promocijski ceni, druga ponudba pa je bila normalna. Mi smo pa pristopili zraven kot organizatorji mpa in smo imeli en teden v Izoli 15 lokalov, ki so ponujali školjke kot ponudba dneva. Prodaja se je takrat povečala za desetkrat.«

S.P.: »In se je rešilo vse kar je bilo prej manjka.«

»In se je rešilo in so bili gostinci zadovoljni, ker veš, da je hrana en del in casa in pijača in so pač služili, so prihajali ljudje, so bili školjkarji zadovoljni. Ker so pač prodali to, gostinci ki so imeli promet in gosti ki so dobili eno dobro stvar. Problem pa je v tem, da smo želeli to akcijo nadgradit, smo rekli gremo z drugo akcijo, ko je druga riba recimo ko so moli bili. Pa še prej druga bela riba. Potem se je pokazala ta naša ozkost, ribič je ujel ribo legitimno in je rekel jo peljem prodat v Trst, kjer je bistveno višja cena in kar je ostalo tukaj prodajo. Potem če ni šlo tukaj je bentil saj nobeden noče kupiti. Ja seveda, ne bo ti kupil po taki ceni in drugo ko sem jaz rabil sipe jih ni bilo ker si jih vozil v Trst, zdaj ko jih imaš viška mi jih prodajaš, bodi partner. To so te take dnevne izkušnje.«

S.P.: »Katere izmed navedenih turističnih proizvodov tržite svojim gostom ali lahko navedete kateri segmenti gostov so zainteresirani za posamezni turistični proizvod. V smislu s katerih držav prihajajo, starost se pravi ta demografija in koliko porabijo in podobno? Zdaj za ta del kaj tržite je verjetno to kar ste že našteali?«

»Mi smo poizkusili, smo ravno v sodelovanju z gostinskimi obrati, z ribiči in tako dalje, dobiti en produkt, ki ga prodajamo tržimo. To so slastne vedute Izole. To je dve in pol urni program, ki ima več elementov tudi ribištvo vmes. In sicer gost pride v Izolo, vodič lokalni ga prevzame, ga pelje na sprehod, da vidi te znamenitosti, se ustavi v enem ali drugem lokalnu Barieri ali Bujolu. Kjer ima degustacijo sardona ocvrtega neki dve ribici, ravno tako, da poizkusi degustacijsko. Potem gre v eno ali drugo vinoteko, kjer ima na razpolago degustacijo dveh vin in poizkušanja oljčnega olja in potem na koncu dobi še grafiko tako, da smo še te ateljeje vključili. To je produkt, ki ga mi tržimo za 12 EUR potem agencija pač nabija naprej in smo ga pripravili ravno za te goste, ki so prihajali z ladjo. Ampak tam pri križarki je filozofija prodajanje ozirom trženje pristanišč je malo drugačna, kot smo si mi zastavili. Kljub temu, da je pač 65% in več stopi dol ampak od te večine oziroma, da je Koper idealno pristanišče, za potnika, ker ko stopiš z barke si že v mestu. In zakaj bi plačeval, če grem lahko tu v eno kavarno in lahko grem v nakupovanje v trgovino brez veze, da bi še kaj kupoval. Je preveč urejeno in zaradi tega, teh produktov nikakor nismo uspeli dovolj močno lansirat. Da bi pa ga dali direktno ladjarju oziroma agenciji, ki ima to koncesijo bi iz teh 12 EUR postalo 30 ali pa 40 EUR..«

S.P.: »Se pravi en segment so sigurno križarke pa kolikor jih pride jih pride. Kaj pa recimo ti, ki povprašujejo tukaj v TIC-u, imate dnevne goste?«

»Dnevni gostje prihajajo na TIC po razne informacije, od železniških vozniških redov do kateri doktor je dežuren skoraj. Tudi v katero gostilno bi šli. Prav zaradi tega mi pripravljamo, zdaj smo začeli pripravljati gastronomski vodnik po Izoli in lokale ki priporočamo in druge lokale. Vsi lokali, ki so gostinski bodo v tem vodniku, s to razliko, da tisti ki jih priporočamo, ki imajo jedi iz lokalnega okolja in tako dalje bomo pač priporočali druge pa so potem samo naštetih z načrtom.«

S.P.: »Kaj pa recimo če bi te ki tu povprašujejo morali nekako opredelit? Bi rekli to so domači, ker Izola je precej usmerjena tudi v domače goste.«

»Ni mislim, da je več ali manj tujih. Predvsem so te špice, pač praznik, ko je tudi veliko Italijanov tu. Italijani vsak kolikor tukaj vidim prihajajo notri in sprašujejo po dobri gostilni in potem imajo tukaj neki vrstni red, ki so si ga zamišljali.«

S.P.: »Kaj pa kakšni ki bi iskali to, da bi šli z ribičem loviti ali pa še kakšno drugo izkušnjo? Se pojavljajo? Ali so bolj redki?«

»Tukaj direktno, da bi prišli sprašujejo in potem jih usmeriš na dovolilnice in tako dalje. Ampak je povpraševanje, neke vrste ribiška šola, kot je šola jadriranja, predvsem te družine ki so v San Simonu, družine pred sezono in po navadi :::::::::: družinski paket. Družine oziroma otroci z dedkom in babico. In potem jih sprašujejo ne. Da bi rekel 5 do 10 % ne, ampak vsake toliko časa eden kapne. Nismo pa delali po nekih segmentih.«

S.P.: »Ker Portorož oziroma Piran kakor je Dušan rekel tam pa individualisti, starejši, dobro stoječi moške, ki so nekje ribiči drugje in potem pa ....

Ali so obstoječi turistični proizvodi, ki temeljijo na kulturnih in naravnih danostih ribištva konkurenčni? Ali so v tem prostoru konkurenčni in mogoče še v drugo smer vprašanje. Ali je to konkurenca izrabi tega prostora, da se jih mogoče turistično gospodarstvo po eni strani malo nevarnost?«

»Praktično nimajo konkurence ne. Zaradi tega ker so edini produkt.«

S.P.: »Kaj pa recimo ali se mešajo v plane turističnem gospodarstvu da jim dejansko bi en del priliva speljali?«

»Ne. Bolj dopolnitev. Ribištvo je bolj kot neka dopolnilna dejavnost, kakor konkurenca.«

S.P.: »Ni za čutiti da bi si bili ribištvo in turizem kot konkurenca oziroma?«

»Seveda mi smo imeli tisto ribiško osmico. In je bil velik revolt pri pravih gostincih, da jim delajo konkurenco. Tudi zdaj se pojavljajo eden, ki želi na obali prodajati in se gostinci že jezijo.

Tukaj pa ja.

In so prepričali tudi občinarje, kar je narobe. Ker če hočem eno ribiško ponudbo ustvariti v mestu je potrebno čim več tega imeti.«

S.P.: »Kaj pa recimo hotelska podjetja, ki imajo mogoče manj tistega kar bi bilo skupnega, je tam manj, recimo pri njih tako, da oni prodajajo v osnovi nastanitev.«

»Mislim, da drugače bolj je to, kot je rekel Jože med gostinci in je to klasika. Ja zdaj ko je smetana on bo prišel in prodajal smetano, ko bi mi morali služiti potem ko ni sezone on bo šel proč, mi pa moramo še vedno vztrajati in živeti. In potem pa spet nadaljujejo, zakaj so slabe volje. Zato, ker ta ribič bo prodajal vino, bo prodajal kalamare in prodajal še kakšne druge ne pa samo tisto kar bo ujel itd.«

S.P.: »Glede na vaše izkušnje in na trenutno turistično povpraševanje, katere turistične proizvode, bi lahko razvili na podlagi naravnih in kulturnih virov ribištva na slovenski obali? Se pravi, kje bi še videli ob tem kar je, kje bi videli potencial, kaj bi še lahko? Če so stvari v teku, da se že razmišljajo ali da še vidite nekje možnost, recimo kakšni kulinarčni spominki, prireditve imate močne, ponudbo gostinsko tudi?«

»To kar sva prej rekla, da manjka, da je težko, da bi imeli možnost oziroma, da bi bilo lažje speljati te dnevne ali poldnevne izlete. Da greš s tem manjšim ribičem mogoče z njim vreči mrežo v vodo in

drugo jutro pobrat to mrežo. Mislim take bolj individualne, individualni produkt, seveda mora biti ribič usposobljen, mora neko znanje imet od jezika naprej, tu seveda tudi čoln ne more predstavljati nevarnosti. Potem ga tudi lahko tudi drugače vrednotiš gostu, ki hoče kaj več. Recimo 50 ljudi na barko dati in jih peljati na fish piknik to je že industrija. Zdaj si ne predstavljaš ti, bom rekel prispodoba enega Rusa, ki je pripravljen dati 1000 EUR, da se ima v redu. 1000EUR vreči v morje in ribič ga pelje z eno batano tam vreči mrežo, skupaj vse gleda, vreči, pomaga in drugi dan gre in on bo tisto ribo 15 krat obrnil na žaru in jo bo pojedel z guštom ne.«

S.P.: »Bi lahko rekli v to smer, predvsem tiste stvari ki so trenutno omejevalne, so tiste ki bi bile možnosti pa je.«

»Take stvari, ki pa jih lahko narediš, bi bilo zanimivo. Recimo jaz se spomnim, ko smo bili na Djerbi. Mislim od vseh teh zadev mi je ostalo v spominu izlet v eno bedinsko vas in ko je ena babica tam delala kruh. Imela eno amforo veliko in je tisti kruh mesila, potem ga je dala na steno in ga prilepila. Okoli so kuhali in pekli ogenj. Potem je dala možnost meni in sem ga jaz prilepil tam in sem čakal, da se speče in ga kupil. In drugo ko smo šli z eno gusarsko ladjo, ribiško, smo šli na gusarski izlet in smo rekli kar ujamemo bomo pojedli. Seveda smo obrnili mrežo dol in pomagali vleči in nismo imeli nič. Ampak smo bili aktivni smo uživali v tem. Mogoče bi bilo to zanimivo, da bi šli na morje in pelješ otoka in mu poveš še kaj zraven. Saj ni treba da greš na odprto morje ampak tukaj blizu.«

S.P.: »Smem vprašat kakšna je bila cena enega takega potovanja?«

»:::::::, ker so ti dali še nekaj za pojest, prevoz in to. Se ne spomnim točno, niso bili poceni.«

S.P.: »Naslednje vprašanje se navezuje na dobre prakse iz tujine, je še kakšna taka, da je bodisi v bližnji okolico Hrvaška, Italija, še kje drugje? Kakšen primer dobre prakse ribiške?«

»Torej te masovke ki so recimo če ne govorimo o ribištvu ampak o praznik olja, vina, ribe. Ampak če se usmerim potem na olje in na vino dejansko, ko imaš ti predstavitev ko ima pridelovalec direkten kontakt z obiskovalcem, tam poizkusiš ta degustacija na tak način.

Se spomnim na Portugalskem smo padli na fešto gambrov. In to je bila cela ulica tako, štant pri štantu in so pekli gambre, kot tiste krompirčke včasih. Gre za to, jaz gambereov nisem maral, ampak sem tam poizkusil in so dobri ne. Torej ta kultura uživanja določenih jedi, da tudi na tak način, s takimi masovkami z mal večjimi degustacijami v smislu, ne degustacij vzameš en košček ampak, da kupiš. Te degustacije in predstavitve direktno ne. Da pa ti en študent razlaga o vinu kaj je to, zgubi tisto avtohtonost.«

S.P.: »Prosim vas da ocenite za katere segmente gostov, bi predlagani turistični proizvodi bili ustrezni. To po mojem je že tisti odgovor, ko ste rekli, da tudi družine zelo veliko.«

»Družine mladi vse.

Velika večina zdaj išče aktivne počitnice.«

S.P.: »Ki lahko mimogrede vplivajo na povprečno dobo bivanja.«

»Seveda.«

S.P.: »Kdo bi po vašem mnenju moral sodelovati pri oblikovanju tovrstnih turističnih proizvodov? Ko bi morali biti nosilci? Je to bolj na strani turističnega gospodarstva ali bi se morali ribiči?«

»Kakšna privatna ponudba.

Mi smo tukaj zgubili 50 let, ker tega ni bilo in smo v primerjavi s konkurenco zadaj. Ni iniciative s strani ljudi, da bi sami nekaj skreirali. Ne moreš ga prisilit, da bo nekaj delal, če ne vidi svojega interesa.«

S.P.: »Vi en del vloge ste videli v tem in ste povezovali. Ker previte, da ste jim ponudili že rešitve konkretne.«

»Iz lastnih izkušenj na drugem primeru.

Z Jožetom sva enkrat, ko je bil še v Rivieri v Portorožu, ko smo delali ta produkt obiranje oljk. Jaz sem imel oljke in smo rekli, da bi bilo to zanimivo če bi turisti prišli pobirat oljke. Ampak kako pobirat, tako kot včasih v balige, ročno in tako dalje. Kaj še zraven dati? Smo paketirali in rekli v redu, če pridejo potem bo treba povedati malo o oljkah, domače žganje, smo iskali nekoga ki ima domače žganje in potem jim je treba tam dati še nekaj za poizkusit. Kaj je tisto tipično smo rekli, bruskete potem česen, pokapate z oljem, kaj še in še kakšno pečeno zelenjavo, mediteransko prehrana, kozarec belega oziroma rdečega vina. Imajo možnost kupit olje, dobijo diplomo, da se bo spomnili. In smo naredili paket tako in smo ga zložili. Interes je bil moj, ker sem rekel bom imel goste in tako dalje. Interes je bil hotela, ker so imeli ponudbo posebno in so gostje prišli k njim spat, ker so imeli nekaj več. Interes je bil gosta ki je rekel to pa še nisem videl, grem poizkusit. In na koncu se je zgodilo recimo kaj je zdaj, lani sem imel jaz 1500 gostov v nasadu. V sezoni, 1500 gostov, je prišlo ki je poizkusilo, ki so nekaj kupili, jaz sem zaslužil, hotel je zaslužil, agencija je zaslužila, vodiči so zaslužili. To je to. Torej individualni interes more bit. In prvi so ribiči ki morajo imeti interes, hotelirstvo ima interes za vsako pobudo, ki je drugačna, ki je nova, s katero bodo polnili kapacitete. Ampak na drugi strani mora biti privatna iniciativ, ki mora reči jaz bom pa barko preuredil in bom prisoten tudi ko bo slabo vreme, bom čakal gosta. Ne pa samo tisto golo strogo moj interes in noben drug. Tukaj mogoče manjka ta.

Ja to manjka tudi pri drugih.

In se vračamo na tisto, kar sem govoril. Ko rabiš sipo naš gostinec ali pa vozi v Trst, ker prodaja za pol evra več. Ko ne gre več pride k našemu gostincu in mu reče zakaj mi ne vzameš.«

S.P.: »Ali lahko ocenite kakšno je to trenutno sodelovanje in komunikacija med ponudniki ribištva in turizma na obali. S kom mogoče vi sodelujete, to ste že povedali no. S kom bi bili pripravljeni še dodatno sodelovat in s kom morda ne in zakaj? Kakšna je komunikacija med obema tema taboroma, skupinama in mogoče kakšna je bila v preteklosti? Ali so se znali zmenit ribiči in ribiški svet s turističnim gospodarstvom, kako recimo to sobiva?«

»Sodelovanje mi smo za vse, po funkciji.«

S.P.: »Kako pa vidite recimo dosedanje sodelovanje med ribiči in gostilnami, se uspejo zmenit ali je večinoma ta izkušnja kot ste rekli, da peljejo v trst rajši?«

»Ja to se dogaja. Nek višek prodaje tudi našim gostincem ampak prioriteta je posel. Včasih se spomniš ko so lovili, ko je prišel v kraj, nisi videl nobene bele ribe, ker je bilo vse spodaj skrito in

potem tista je šla posebej. Tukaj je vprašanje vsakega posameznika, dejansko koliko je pripravljen narediti za nek skupen projekt ali ozko svoje interese.

Sistemske ne gre. Mi smo poizkusili to v sklopu te akcije »kilometer nič« tudi ribiče pritegnit ampak nič. Kaj se pa gostinec in ribič zmenita to funkcionira drugače pa ne.«

S.P.: »Kje so po vaši oceni priložnosti za povezovanje, kdo so akterji ki bi morali povezovati in oblikovati turistične proizvode, ki bi temeljili na danostih ribištva?«

»To je pač sinergija vseh. Ampak je malo če hotel reče to zanima gosta, ali si pripravljen to narediti. In če na drugi strani reče ne, potem se konča. Lahko imaš čudovit produkt, ugoden, zanimiv in bi pritegnil goste ampak če na drugi strani nimaš bi rekel partnerja izvajalcev.«

S.P.: »Mogoče še to, a se čuti v Izoli tisto da hotel noče dati gosta iz sovjih prostorov in hoče služiti skozi z njim ali se želi povezovati?«

»Mi smo razmišljali celo o tem da bi naredil sistem izmenjave gostov. V smislu večerjaš tukaj si moj gost, jutri imaš možnost iti v drugi hotel. Tudi to se razmišlja ::::: je bil prvi proti zdaj samo rabimo malo časa, da se malo usede ampak smo razmišljali v taki varianti in tukaj vidijo bolj interes. Samo treba se je zdaj uskladiti.«

S.P.: »Mogoče še to kaj lahko naredimo v prihodnje, da se stanje izboljša oziroma kakšni naj bi bili strateški načrti bodočega razvoja turizma in ribištva in kako se sinergije lahko izkoriščajo v prihodnje? Se pravi kot nek tak višji cilj, bi si lahko mogoče zadali, z vidika povezovanja teh dveh dejavnosti?«

»Jaz vidim precej možnosti ravno v tej osi 4.«

S.P.: »Se pravi črpanje evropskih sredstev, za raznorazne projekte, ki bi jih prijavili.«

»Jaz sem prej rekel da smo zgubili tistih 50 let, da bi se lahko ta privatna iniciativa razvijala. Recimo je to en povod, da veliko razmišljajo ribiči o tem, kje si lahko olajšajo delo. Tukaj se bo nekaj te privatne iniciative še zbudilo, se bo moralo. In to bo korist tej ponudbi.«

S.P.: »Se pravi lahko rečemo eno je to črpanje teh sredstev drugo pa je bilo že prej omenjeno ta zakonodaja. Se pravi če bi si to zakonodajo uspešno prilagodili dejanskemu življenju ljudi, da bi skoz tisto lahko bistveno izboljšali recimo situacijo.«

»Sigurno.

Zdaj so se pobude v glavnem v tem javnem sektorju pojavljale. Za to ribiško vas, teh pobud je ampak če ni te privatne iniciative potem to težko funkcionira.«

1.7.1 Vir

- Planinc, S. (2012). Intervju z. g. Danilom Markočičem in g. Jožem Černeličem. Izola, 24. januar.

1.8 Planinc, S.: Intervju z g. Dušanom Mrdakovičem

Intervjuvar: **Saša Planinc**

Intervjuvanec: **g. Dušan Mrdakovič, Agencija Maona**

Kraj in datum izvedbe intervjuja: **Portorož, 24.01.2012**

S.P.: »Ali bi lahko na kratko našli turistične proizvode, neke konkretne primere, ki temeljijo na naravnih in kulturnih virih ribištva na slovenski obali? Se pravi, če na naši obali je kaj takega, da veste da obstaja, primeri dobre prakse.«

D.M.: »Dejansko to vprašanje se nanaša na tisto, kar si obiskovalci in turisti ki pridejo pravzaprav najbolj želijo in je ponudba pravzaprav najmanjša. Večina, ki pride se želi na primer početi nekaj kar počnejo krajan, ki so tam. Se pravi to bi bilo lahko ribištvo, vsak turist, ki pride na morje si želi ribe lovit, malo jih je, ki ne, jadranje na primer, obiranje oljk in tako naprej. In te stvari so bile v preteklosti, ker sem že dolga leta v turizmu, veliko bolj izpolnjene bi rekel. Preteklost, to se veževa zdaj bolj na profesionalno ribištvo, na registrirano ribištvo.«

S.P.: »Ja v projektu je predvsem to morsko ribištvo, gospodarsko postavljeno kot problematika. Ribištvo vključujemo kot možen produkt ampak izhodišče zakaj je projekt nastal, zakaj vse skupaj Evropa to podpira je zato, ker imajo gospodarski ribiči ki živijo od tega problem. Športni ribiči nimajo enakega problema, so pa tudi vključeni v naš projekt.«

D.M.: »No če samo omenim to, tega je bilo včasih več, je bilo zelo lahko, ponudba je bila super in so bili ljudje veliko bolj zadovoljni. Ker kaj si želijo, tudi popeljati se po morju. Zdaj, v redu eni mamo Laho barke, Laho Portorož, Neja in tako naprej. Smo pa črtali iz ponudbe te manjše ponudnike, ki so bili, mi smo jim rekli dalmatinci, ker so bili Duje, Žigo in tako. Oni so veliko bolj ustregli željam turistom. Tudi cenovno verjetno so bili bolj prijazni do njih in predvsem so bili bolj domačinski. Bolj so bili domači, predstavljali kraj, pripovedovali zgodbe, kako so oni pluli in oni so ljudi na primer zelo radi peljali na ribolov. Sicer to športni in takšen ribolov, ker so ga tudi dobro poznali, ker so z morjem rasli. No to smo nekako ukinili. Kot sva se prej pogovarjala, predvsem zakonsko. Mislim, da so oni potem potrebovali neka dovoljenja, ki so jih težko pridobivali. V glavnem je to popolnoma zamrlo in tega zdaj nimamo, kar je mogoče malo škoda. Konkretno z ribištvom jaz sem se dejansko takrat nekaj časa ukvarjal, da bi obiskovalcem ponudili pravi ribolov, s podjetjem Riba. In sva se o tem veliko pogovarjala z Loredanom Glavičem in smo to tudi nekajkrat izpeljali. Tam je bilo to bolj omejeno, človek mora biti že malo avanturist, ker so bili odhodi ob treh, štirih zjutraj, takrat te barke izplujejo. Potem so oni tudi na morju dokler, se zdi poveljniku barke smiselno in to je lahko tudi do večera, če imajo dober ulov pridejo prej. Ampak nikoli se ne ve točno kdaj pridejo.«

S.P.: »Se pravi so se orientirali bolj na ulov ne toliko, na tiste goste na ladji.«

D.M.: »Ja seveda.«

S.P.: »Še ta specifična težava, kaj se je pojavil kot problem.«

D.M.: »Glavni problem pri tem je bil, da se na barki lahko marsikaj zgodi. Zgodilo se je tudi, da se je gost, ki sem ga jaz poslal na barko, napil. Ne moreš zdaj pričakovat od posadke Ribe, da ga bo ona zdaj kontrolirala. Zgodilo se je tudi obratno, da se je posadka zapila. Potem smo prišli z Loredanom do tega, kaj pa v primeru če in ta kaj pa v primeru če, je potem v bistvu končal to sodelovanje. Ker dejansko smo naleteli spet na te zakonske omejitve, kaj vse bi morala Riba, napraviti na njihovih barkah, da bi ustrezale prevozu potnikov in da bi potem glede tega opredelili odgovornost. Ker jaz, ki uslugo prodam oziroma usmerim turista na barko, seveda ne morem biti odgovoren za to kaj se na barki zgodi. Ampak nisem odgovoren le v primeru če z Loredanom zadostim vsem zakonski pogojem. Če pa on temu ne zadosti in jaz to kljub temu storim potem sva odgovorna oba.«

S.P.: »A dovoliš še eno podvprašanje v bistvu malo zamaknjeno, s finančnega vidika recimo je bilo za oba to interesantno in je bilo povpraševanja?«

D.M.: »Zagotovo ne bi to obogatilo ne enega ne drugega. Z mojega vidika, bi bil ta začetek oziroma začetek tega sodelovanja predvsem iskanje možnosti, kaj še ponuditi, popestriti dogajanje. Seveda mi delujemo v Piranu ki je majhen kraj in se hitro izčrpajo, na enem štirinajstdnevem dopustovanju, se izčrpajo možnosti kaj pa še.«

S.P.: »A smem vprašat še v katerem obdobju leta je bilo to organizirano?«

D.M.: »Poleti.«

S.P.: »Takrat je tudi povpraševanja vrh glave. Ker mogoče izven sezone je to lahko dodatna zaposlitev, ko nimaš drugega, čeprav vemo, da ribiči ravno pozimi imajo večji ulov.«

D.M.: »Seveda večji, več dela. Oni pozimi mislim, da gredo tudi precej dlje. V glavnem pozimi nimamo toliko obiskovalcev in tudi pozimi so razmere na morju takšne, da bi potem morali skrbeti tudi za obleko.. Morje zna biti takšno, da pa še potem še dodatno. Dejansko je bolj mirno in bolj primerno poleti.«

S.P.: »Je še kakšen drug tak primer iz preteklosti, da ga poznaš? Mogoče tudi, da ga nisi ti delal ampak so bili kašni drugi poskusi? To zelo široko gledano ni nujno, da je to izključno prevoz nekega gosta z barko oziroma lovljenje ribe skupaj z ribičem, lahko je vključevanje ribiške dediščine tako, da je bila mogoče neka zbirka, ki se jo je imelo ali pa karkoli bi si lahko izmislili v povezavi z ribištvom?«

D.M.: »No prav posebno se okoli tega nikoli ni prav nič dogajalo. Mislim, da je popestritev prav društvo Ambot oni so se spomnili tega in organizirali v njihovih dnevih, kulturna dediščina tudi pletenje mrež, vrvi... To je taka zelo pozitivna zadeva. Drugo okoli ribištvu v Piranu nikoli ni bilo pretirano nič. Predvsem so bili tukaj ribiči v Piranu, vedno malce neorganizirani in med sabo skregani. Predvsem imajo tudi barke, da ne bom rekel neurejene že na pogled nevarne včasih.

Ko se ravno pogovarjava pred včerajšnjim, v nedeljo sem bil v Chioggiji in presenetljivo, čeprav sem blizu tu sem bil 500 v Benetkah v Chioggiji pa nisem bil nikoli. Sem šel v stari del mesta in sem bil vrhunsko presenečen. Kako je to močno ribiško mesto.

S.P.: »Katere izmed navedenih turističnih proizvodov tržite gostom? Ti si povedal kaj ste tržili in da je bilo zaradi te odgovornosti potem prekinjeno to sodelovanje. Ali lahko navedete, kateri

segmenti gostov so zainteresirani ali pa mogoče na vašem primeru, so bili zainteresirani za posamezni turistični proizvod? Se pravi s katerih držav prihajajo, njihova starost, način potovanja, koliko porabijo... Če bi jih lahko ovrednotili?»

D.M.: »No tu se da zelo enostavno odgovoriti. Tudi iz nekaj ne izvedenega, imamo ogromno povpraševanja.«

S.P.: »In lahko oceniš kakšni so.«

D.M.: »Seveda tu bi bilo zelo smiselno nekaj premaknit. Z Loredanom še tu pa tam nekaj spletava da bova to naredila.

Predvsem so to ljudje v zrelih letih mladina ne, ker jih to ne zanima. Visoko izobraženi ali višje izobraženi karkoli izobraženi in dobro stoječi ljudje. In parčki ne saj žensk to ne zanima.«

S.P.: »Nekdo ki je sicer ribič v drugem okolju želi tudi tukaj videti, kakšna je tu ribiška izkušnja.«

D.M.: »Konkretno imamo v Piranu kar nekaj takih petičnih Rusov. Oni bi bili stalno na morju in ribe lovili. Zanimivo in jaz sem jih vse včlanil v društvo Oradela.«

S.P.: »Aha oni so strašno v tem.«

D.M.: »Društvo Oradela je tudi takšna :..... v Piranu, so zelo aktivni, zelo pridni, zelo delavni, veliko prispevajo tudi kraju. To je tudi ena, praksa ribištva kot smo rekli, oni velikokrat brezplačno pečejo ribe na pomolu in tudi to je ohranjanje tradicije ribištva. Da se na pomolu pečejo sveže ribe, ki jih oni ujamejo.«

S.P.: »Mogoče tudi s kakšnih drugih držav recimo Ruse si posebj izpostavil. Je še kakšna druga država tako da bolj izstopa?«

D.M.: »Vsi si to želijo, dejansko, vsi ko prideš v en kraj te zanima, če rečemo Piran vsi pravijo, da je Piran staro ribiško mesto, to ni staro ribiško mesto ampak zgleda in njim je to staro ribiško mesto.«

S.P.: »Pa jih bolj recimo zanima biti z ribičem na barki in samo opazovat ali tudi, da bi sami lovili?«

D.M.: »Oboje vsekakor. Lovili bi, to jih zanima, ribolov.«

S.P.: »Ali so obstoječi turistični proizvodi, ki temeljijo na kulturnih in naravnih danostih ribištva konkurenčni? Ali gre za konkurenco pri izrabi prostora, recimo ali se na ta način komu gre v nos?«

D.M.: »Ne seveda ne.«

S.P.: »Zaznavamo da sodelovanje med turističnim gospodarstvom in ribiči je skromno. Se pravi, da do tega povezovanja ne pride. Ali so mogoče ribiči tudi kot nekakšna konkurenca in da se jih turistično gospodarstvo boji, da bi jim en del speljali?«

D.M.: »Ne se mi zdi, da je problem ravno obraten. Verjetno bi morale tudi turistično gospodarstvo ribičem malo pomagat. V istem smislu kot se je zgodilo s kmečkimi turizmi, na primer s kmetijo Mahnič. To je takrat General turist investiral v to kmetijo in so potem na tisoče avtobusov lahko zvozili tja, ker so dobili neko dodatno ponudbo, istrijanski večer. Enako po tej logiki bi lahko verjetno

tudi turistično gospodarstvo na primer našlo zainteresirane ribiče in jim pomagalo. Morda tudi do primerne ladje za to in do ustreznih dovoljenj, da bi lahko potem svojim gostom nudili tudi to.

Sodelovanja ni, ker je onemogočeno. Ker enostavno zakonsko ni možno. Ne moreš poslat gosta k enem ribiču na barko, da gredo loviti ribe, ker oni nimajo dovoljenja za prevoz potnikov.«

S.P.: »Glede na vaše izkušnje in trenutno turistično povpraševanje, katere turistične proizvode bi lahko razvili na podlagi naravnih in kulturnih virov ribištva na slovenski obali? Se pravi nekaj smo jih iz preteklosti slišali, da obstajajo in nekaj se dela. Ali bi še kaj drugega lahko bilo takega, kar bi se dodatno vključilo. Na primer vaša agencija je zelo dejavna tudi na področju kulture, bi se dalo kulturno dediščino, način življenja in karkoli še s tem povezanega vključit še na nek drug način. Skozi kakšne prireditve take in drugačne ali pa tudi sicer skozi kakšne izdelke, se pravi v obliki kulinarčnih spominkov ali pa kaj podobnega? Kje vse bi še videl priložnost?«

D.M.: »Tako bi rekel, moje hitro razmišljanje recimo ne. Sej bi se morda poglobili in našli tudi tu kake nove stvari. Ampak Piran in Portorož nikoli nista bila ribiški mesti. Mi delujemo tu sicer in vem, da obstaja na primer ribiška noč v Izoli, kamor presneto paše in kot vem je dobro organizirano, sem par krat bil tam. Zdaj, da bi delali ribiško noč v Piranu mislim, da v kakšnem večjem razmerju ne bi smeli oziroma ne bi imelo smisla. Piran je le bil meščansko mesto, ne toliko ribiško. Bi pa bilo smiselno na primer, kar smo tudi že razmišljali in kar Oradela tudi počne da bi, spet ne vem kaj to prinese s to našo zakonodajo, da bi ribiči lahko, da bi jim omogočili ta ulov, ko ga oni pripeljejo, da bi ga tudi pekli na pomolu, to bi bilo smiselno. Nekaj časa je bila na tem pomolu ribja kantina v Piranu, pred muzejem. Ne vem zakaj so jo potem zaprli, ker mislim, da so takrat celo dobili dovoljenja za peko rib tam.«

S.P.: »Verjetno spet povezano z zakonodajo.«

D.M.: »Spet ja. V Izoli so rušili tisto kantino, sicer ne vem kako ne.

Mi smo včasih prav glede turizma dejansko zakomplicirali stvari, nikoli ni bilo nič narobe, nikoli ni prišlo do ničesar, kar ne bi bilo v skladu s ponudbo Pirana in Portoroža. Kljub temu, smo konstantno omejevali stvari. Mislim, da smo trenutno po ponudbi na slabšem kot leta 1970 in 1980.«

S.P.: »Ali poznate kakšen primer dobre prakse povezovanja naravnih in kulturnih virov ribištva s turizmom v tujini, se pravi bližnje države Hrvaška ali pa mogoče tudi širše? Prosimo, da jih na kratko opišite in ocenite ali je smiselna in možna njihova implementacija v Sloveniji.«

D.M.: »No konkreten primer. V nedeljo v Chioggiji sva bila izjemno presenečena. Šla sva pogledat Chioggijo zato ker peljemo konec tedna :::::::::: in se za nazaj ustavimo v Chioggiji. Tam ena zelo znamenita cerkev San Domenico, v kateri so neke vrhunske stvaritve Carpaccia.... No ampak sva bila presenečena v nedeljo dopoldan je bila Chioggia polna domačinov, ki so se sprehajali. Se pravi :::::::::: in na barkah so pekli ribe. Tudi v tem obdobju in mraz je bilo. Predvsem sem presenečen Chioggia je tako močno ribiško mesto, da bi bilo za sto naših kapacitet. Poleg tega je bilo vse odprto in v nedeljo dopoldne in povsod je pisalo »Chioggia citta d'arte«. Potem sva malo spraševala zakaj citta d'arte, ker zdaj imamo ravno Maribor, ki je kulturna prestolnica. Dejansko ni nobenega razloga, nobenega globjega pomena, kot na primer Maribor evropsko mesto kulture. Oni so se sami dogovorili, da imajo najstarejši zvonik na svet in uro na njem, da menda imajo najstarejši oltar in da imajo toliko za

pokazat in so si dali ime citta d'arte. in so se dogovorili v mestu, da bodo imeli odprto vse dlje časa, da privabijo ljudi. Neverjeten primer takšne sinergije mesta.«

S.P.: »In zelo lepo shajata se pravi kultura in ribištvo, se lepo dopolnjujeta.«

D.M.: »Vse je povezano, dejansko so vse povezali. Odprli so muzeje, cerkve, ribiške barke, trgovine.«

S.P.: »Lahko mogoče ta del ribiških čolnov, kot praviš so na njih pekli. Kako konkretno je to izgledalo, se je to na barki pripravilo in potem na suhem konzumiralo ali so gostje bili na barki?«

D.M.: »Oboje vse je na barki ali pa so kar z barke dajali kot pomfri. Sardele in podobno.«

S.P.: »To so bili ribič verjetno še z svojimi družinami.«

D.M.: »En takšen primer imamo tudi v Piranu. Rok Domnik je edini primer takšnega sožitja rib z morjem. On ima tam barko in ima dovoljenje za gostinsko dejavnost na barki in je tudi ribič dejansko hkrati. Kot vem Rok prodaja tukaj kar ujame.«

S.P.: »Prosimo vas, da ocenite za katere segmente gostov bi predlagani turistični proizvodi bili ustrezni. To je verjetno dosti podobno temu, kar si rekel da že povprašujejo.«

D.M.: »Seveda, saj za te prav krajevne običaje v bistvu vsaj malo razgledane goste. Potem sva že na segmentu.«

S.P.: »Kdo bi pa po vašem mnenju moral sodelovati pri oblikovanju tovrstnih turističnih proizvodov, kdo bi morali biti nosilci?«

D.M.: »No tu pa vedno pravim eno stvar, ne samo glede ribištva ampak tudi širše. Dejansko povezovalni člen v kraju že po sami funkciji je občina. Tu občina lahko izpolni svojo vlogo ali ne. Tako kot sem rekel, v Chioggiji se je občina zadala to. Mora biti nekdo prodoren tam, da vse skupaj poveže.«

S.P.: »Kaj pa potem od tistih ki bi to dejansko izvajali to dejavnost? Verjetno ribiči v vsakem primeru.«

D.M.: »Tudi ta povezovalni dejavnik je v bistvu najbolj na strani občine, ker ona lahko z animira. Ker tudi, tako kakor sva prej govorila, ribičem bi lahko pomagalo turistično gospodarstvo.«

S.P.: »Je to mišljeno hoteli ali bolj restavracije.«

D.M.: »Hoteli in agencije, restavracije ne vem če bi se za to. Mi smo prišli v zadnjih letih do takšne nepovezanosti, da mi tudi kakšen kulturni dogodek težko speljemo v sodelovanju s hoteli. Hoteli so polni lepih besed, ampak ne dovolijo niti in niti ne obvestijo njihovih gostov, da se nekaj zanimivega v kraju zgodi, čeprav skoz govorijo da ni tako. Mislim, da tako ozko gledajo, da se jim zdi, da je vsaka ura ko gost zapusti hotel, škoda za njih, ker bo potem denar potrošil nekje drugje.«

S.P.: »Ali lahko ocenite kakšno je trenutno sodelovanje in komunikacija med ponudniki ribištva in turizma na slovenski obali? Predvsem ta del, kako se ribištvo razume s turizmom, bolj kot recimo turizem znotraj sebe. S kom sodelujete, to si recimo že povedal Loredanota. S kom bi bili pripravljeni še dodatno sodelovati in s kom morda ne ter zakaj? Kašna je komunikacija med obema

skupinama in kakšna je bila mogoče v preteklosti? V preteklosti si rekel, da je bilo kar precej povezovanja s tega bi mogoče sklepali, da je bila ena taka kultura tudi boljša in pogoji so bili. Zdaj pa z vidika tega sodelovanja kdo, s kom, kdo bi še bil primeren. Recimo konkretno za tebe, ti si sodeloval z Loredanotom. Ali vidiš kakšno možnost povezovanja tudi z manjšimi ribiči, mogoče z ribogojstvom, ker imajo nekaj primerov in školjčič in ribogojnico Fonda in tako naprej. Ali vidiš tukaj kakšno možnost dodatnega sodelovanja, ogledi ribogojnice, ogledi školjčič in podobno?»

D.M.: »Tu je sodelovanja malo. Na primer ogled ribogojnice, školjčič in tako naprej tega mislim da ni. Mislim, da tudi ribogojnice in školjčiča nikoli niso prišla s kako idejo, da se bolj otepajo obiskovalcev kot da bi jih privabljali. Vsaj jaz imam tak občutek.«

S.P.: »Mogoče notranja informacija skozi projekt, kontaktirali smo s Fondo. Oni imajo strašen interes razvijati te obiske predvsem tudi za kakšne šolarje. To je tak konstantni vir tudi skozi celo leto tako, da imajo željo razvijati ta del. Ali bi bili vi v takem primeru, zainteresirani sodelovati z njimi, konkretno, da bi pripeljal te goste, potem pa bi jih oni po servisirali odpeljali s svojimi barkami in tako naprej?«

D.M.: »Dobro to je zdaj tako, vi ste delate ta projekt in raziskave. Ona je vam tako povedala. To je zdaj ta nepovezanost. Mi smo praktično edini ki imamo turistično agencijo na cesti v Portorožu in na cesti v Piranu. 50% naše dejavnosti so turistične informacije pravzaprav seveda še več. 80% obiskovalcev, ki stopi v agencijo pride po informacije, 20% jih pride nekaj konkretnega z nami izvest zaradi česar mi živimo. Nisem dobil te informacije nikoli, da si oni želijo kakšnih obiskov. Bi bilo zanimivo, če bi šla vprašati na turistične informacije, če so njih mogoče obvestili, da si to želijo. Če niso obvestili ne onih ne teh potem samo govorijo nekaj. To je ta nepovezanost, ker če si ti želiš obiskovalcev in želiš, da pridejo do tebe potem objaviš, da je to možno.«

S.P.: »Kje so po vaši oceni priložnosti za povezovanje, kdo so akterji, ki bi se morali povezovati in oblikovati turistične proizvode, ki bi temeljili na danostih ribištva? Še kakšen dodaten tak, ki bi ga vključil?«

D.M.: »V bistvu smo že povedali.«

S.P.: »Mogoče lahko to vprašanje napeljem mogoče še malenkost v drugo smer. Ali vidiš da bi se lahko še kakšne druge dejavnosti lepo povezale z ribištvom, kot je na primer pridelava oljčnega olja, kakšno vino. da bi se mogoče, še s temi dodatnimi ponudniki ribištvo povezalo v eno tako celovito izkušnjo?«

D.M.: »To bi bil morda zanimiv projekt. Ravno to kar sem že prej rekel, s tem sva začela vsakdo, ki pride sem ga zanimajo lokalni običaji, lokalna tradicija. Najlepše kar bi jim lahko ponudili, če bi imeli dejansko dobro organizirano to je ribištvo, jadranje, saj smo uspešen jadralni kraj s Piratom uspešnim klubom. Ribištvo, jadranje, oljke, soline, vinska cesta in smo zmagali.«

S.P.: »In je povprečna doba bivanja že pokrita oziroma se že podaljšuje. Če je povprečna 3-4, jo s dodatnimi stvarmi podaljšamo.«

D.M.: »Tako.«

S.P.: »In še kot zadnje, kaj lahko naredimo v prihodnje, da trenutno stanje izboljšamo, kakšni naj bi bili strateški načrti bodočega razvoja turizma in ribištva, ter kako si lahko sinergije izkoriščajo v prihodnje? Kje vidiš tisto kar bi bilo treba najbolj rešit? Ali mogoče te ne sodelovanje med deležniki ali je bolj zakonodaja, oboje, še kaj tretjega? Kaj je tisto glavno?«

D.M.: Portorož je bil izvrstno organiziran v 70, 80 letih, ko je obstajal Top Portorož. V sklopu Top Portoroža, je bil seveda Avditorij izredno močan organizator prireditve in v sklopu tega so bile tudi animacijske službe, ki so delovale po celem turističnem segmentu Pirana in Portorož. Pokrivalo so vse hotele in tako naprej in tako so se organizirale tudi vse prireditve. Portoroška noč je bila včasih vrhunski gala dogodek. Na portoroško noč, so ljudje hodili s kravatami po Portorožu. Ampak je bila tudi tako organizirana. Je bil portoroški tek, bil je poudarek na športu. In tudi vse ostale prireditve so bile zelo močnejši povezovalni dejavnik. Več stvari se je povezalo skupaj in kraj je dihal s tem. Danes je vse nekako preveč parcialno in predvsem ne samo to, da se dela vsak na svoji strani na primer Anbot, na drugi strani občina solinarski praznik. Včasih imam občutek da se vsi predvsem skregajo kdo bo koliko denarja dobil iz te banke. Pri tem pa ni tega učinka zato, ker vsak dela nekaj po sovje.«

S.P.: »Ti si rekel da vidiš eno veliko moč, da bi recimo občina stvari lahko malo z organizirala. Se ti zdi primerno da bi to občina kot občina ali je to združenje v Portorožu ali nekdo, ki bi bdel nad tem, da bi ponudbo celovito, skrbel?«

D.M.: »Občina bi lahko vse povezala in naredila eno skupino, nek svet ki bi lahko skupno pretehtali kaj bi se v kraju zgodilo in časovno kdaj in tako. Ker zdaj je vse tako razpršeno, da je dejansko tudi težko nadzorovat.«

1.8.1 Vir

- Planinc, S. (2012). Intervju z. g. Dušanom Mrdakovičem. Portorož, 24. januar.

**PROUČEVANJE SINERGIJSKIH
UČINKOV RIBIŠTVA IN TURIZMA**

TRETJI DEL

IZ KONČNEGA POROČILA NAROČNIKU

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

A. PODATKI O RAZISKOVALNEM PROJEKTU

Oznaka poročila: ARRSCRPP201205/9

Šifra projekta V51013

Naslov projekta Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma

Vodja projekta 6912 Tanja Mihalič

Naziv težišča v okviru CRP

1.03.06 Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma

Trajanje projekta 10.2010 09.2012

Nosilna raziskovalna organizacija

584 Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta

Raziskovalne organizacije soizvajalke

1718 Univerza na Primorskem Fakulteta za turistične študije Portorož Turistica

Sofinancerji

Sofinancerji

1. Naziv Ministrstvo za kmetijstvo in okolje

Naslov Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

B. REZULTATI IN DOSEŽKI RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

Povzetek projekta

Izhodišče projekta Proučevanje sinergijskih učinkov povezovanja ribištva in turizma je doseganje trajnostnega razvoja v Republiki Sloveniji in posebej na področju povezovanja ribištva in turizma. Izhajamo iz teze, da obstaja obojestranska povezava ribištva in turizmom. Ribištvo in z njim povezane značilnosti so vir za raz lične oblike turistične ponudbe, turizem je sredstvo za valorizacijo teh virov. Ti viri se nanašajo na naravne in kulturnodružbene vire, povezane z ribištvom.

Glede na sprejeti Nacionalni strateški načrt za razvoj ribištva v Republiki Sloveniji 2007-2013 (MKGP, 2007) pa ribogojstvo ter predelava in trženje predstavljajo ključno zaposlitev na regionalnem (lokalnem) nivoju, predvsem v priobalnem območju. Na teh območjih (Koper, Izola, Piran) je ribištvo tradicionalna dejavnost, ki pa je izgubila svoj ekonomski potencial. Da bi lahko presegli navedeno problematiko in povečali ekonomski in kulturnodružbeni ter tudi sonaravni razvojni potencial dejavnosti, je potrebno najti moderne, tržno prodorne načine, ki bodo omogočali valorizacijo z

ribištvo povezanih virov in povečanje dodane vrednosti dejavnosti. Povezovanje ribištva in turizma je v navedenem, turistično razvitem okolju izredna razvojna in komercialna priložnost. S pomočjo ribištva in njegove kulturne dediščine je moč izboljšati turistično ponudbo in privlačnost okolja za turizem. S pomočjo turistične valorizacije ribiških virov in dediščine je moč izboljšati položaj tradicionalnega ribištva in zaposlenih v teh dejavnosti.

Ocena stopnje realizacije programa dela na raziskovalnem in zastavljenih raziskovalnih ciljev

1. Projekt je potrdil raziskovalno hipotezo o obstoju sinergij med ribištvo in turizmom in potencialu za povezovanje obeh dejavnosti z namenom izboljšanja kakovosti življenja ribičev.
2. Izpolnjeni so bili raziskovalni cilji, kot določeni v prijavi projekta. Izvedena je bila analiza stanja ribištva na morju (pomen, stanje viri, prednosti in pomanjkljivosti) ter analiza stanja turizma v Obalnokraški regiji (pomen, stanje, viri, prednosti in pomanjkljivosti). Izdelane so bile podlage za povezovanje dejavnosti ribištva in turizma z vidika trajnostnega razvoja in izdelani možni modeli za povezave ribiškega turizma in turističnega ribištva ter popisani možni turistični proizvodi, vezani na dejavnost in vire dejavnosti ribištva (npr. področje plovila, področje ribolov, področje jedi, področje drugi proizvodi). Projekt je sproti proizvajal in preverjal predloge za implementacijo turistične valorizacije ribištva skozi turizem. Vzpostavljeno je bilo tudi sodelovanje z naročnikom ter akterji razvoja ribištva na Obali.
3. Izpolnjene so bile planirane aktivnosti (izdelane študije, metodologije, opravljena raziskava, pripravljena poročila, objave, izvedene delavnice, tiskovna konferenca itd.).

Utemeljitev morebitnih sprememb programa raziskovalnega projekta oziroma sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave projektne skupine

Sprememb ni bilo.